

G

G, *g*, s. m. **1.** A noua literă a alfabetului limbii române. **2.** Consoană notată cu această literă (semiocluzivă prepalatală sonoră când este urmată de *e* sau *i*; ocluzivă palatală sonoră în grupurile *ghi* și *ghe*; ocluzivă velară sonoră în toate celelalte poziții). [Pr.: *ge, ghe, gi*. — Pl. și: (1, n.) *g-uri*].

GA interj. (De obicei repetat) Cuvânt care imită strigătul găștelor. — Onomatopee.

GABĂRĂ, *gabare*, s. f. Ambarcațiune mare, servind, de obicei, la transbordarea pe punte a unor materiale ori mărfuri de pe o navă care nu poate acostă în raza portului. — Din fr. **gabare**, it. **gabarra**.

GABARDINĂ s.f. Stofă fină de lână cu legătura diagonală, care prezintă dungi paralele înclinate pe ambele fețe. — Din fr. **gabardine**. Cf. sp. *gabardina*, germ. *Gabardine*.

GABARIT, *gabarity*, s.n. Șablon în al cărui contur, format din linii drepte sau curbe, trebuie să se cuprindă dimensiunile unui profil; contur, format din linii drepte sau curbe, care limitează dimensiunile maxime ale profilului unui obiect, ale unei construcții etc. ♦ Greutate care depășește limita maximă admisă sau pe cea normală. — Din fr. **gabarit**.

GABARITIC, **-Ă**, *gabaritici*, **-ce**, adj. Referitor la gabarit; de gabarit. — **Gabarit** + suf. **-ic**.

GABELĂ, *gabelle*, s.f. Impozit care se percepea pe sare, în Franța medievală. — Din fr. **gabelle**.

GĂBIE, *gabii*, s. f. Platformă orizontală fixată în vârful unui catarg și folosită ca post de observație sau (la navele cu pânze) ca loc de unde se manevrează parâmele. — Din fr. **gabie**, it. **gabbia**.

GABIÉR, *gabieri*, s.m. Marinar care face serviciul de veghe pe gabie și care asigură, la navele cu pânze, manevrarea parâmelor, verzelelor etc. [Pr.: *-bi-er*] — Din fr. **gabier**. Cf. it. *gabbiero*.

GABIÓN, *gabioane*, s.n. Coș de nuiele sau din plasă de sârmă umplut cu pământ, cu pietriș etc., care servește la apărarea malurilor de valuri, la construirea barajelor etc. [Pr.: *-bi-on*] — Din fr. **gabion**.

GABLÓNZ, *gablonzuri*, s.n. Cristal (1) special cu irizații, folosit la fabricarea unor obiecte de podoabă ieftine; *p. ext.* obiect de podoabă care are asemenea cristale. [Pr.: *gablonț*] — Din n. pr. **Gablonz**.

GABONÉZ, **-Ă**, *gabonezi*, **-e**, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația Republicii Gabon sau este originară de acolo. **2.** Adj. care aparține Gabonului sau gabonezilor (1), privitor la Gabon ori la gabonezi. — Din fr. **gabonais**.

GABRIOLÉTĂ s.f. v. **cabriolétă**.

GABRÓ, *gabroui*, s.n. Rocă eruptivă cu structură granuloasă folosită în construcții. [Scris și: *gabbro*. — Var.: **gabróu** s.n.] — Din germ. **Gabbro**, fr., it. **gabbro**.

GABRÓU s.n. v. **gabro**.

GABROVEÁN, *gabroveni*, s.m. (Înv.) Persoană care făcea și vindea cuțite. — **Gabrovo** (n. pr.) + suf. **-ean**.

GACI s.m. pl. Pantaloni largi din pânză albă, care fac parte din portul popular specific în regiunea Oașului. — Et. nec.

GADGET, *gadgeturi*, s.n. (Englezism) Obiect mic, ingenios construit, de valoare și utilitate neînsemnate. [Pr.: *găgjet*] — Din engl. **gadget**.

GĂDINĂ, *gadine*, s.f. (Pop.) Animal sălbatic; jivină, dihanie. — Din bg. **gadina**.

GADOLINÍT s.n. Mineral anhidru sau ușor hidratat conținând pământuri rare. — Din fr. **gadolinite**.

GADOLINIU s.n. Element chimic din grupul lantanidelor. — Din fr. **gadolinium**.

GAËL, **-I**, s.m. Persoană care făcea parte din populația de origine celtică a vechii Irlande și a Scoției. — Din fr. **Gaëls**.

GAËLICĂ s.f. Limbă indo-europeană, ramură a celei insulare, vorbită în Marea Britanie (Scoția și Irlanda). — Din engl. **gaelic**, fr. **gaelique**.

GAFĂ, *gafez*, vb. I. Intrans. A face o gafă (3). — Din fr. **gaffer**.

GAFĂRE s.f. Faptul de a *gafa*. — V. **gafa**.

GĂFĂ, *gafe*, s.f. **1.** Piesă metalică în formă de cârlig, fixată pe o prăjină, folosită la acostarea unei ambarcațiuni, la îndepărtarea acesteia de mal etc. **2.** Cârlig montat la capătul unui dispozitiv de ridicat cu care se prinde sarcina. **3.** Gest, atitudine sau vorbă nepotrivită, care poate constitui o indelicatete sau o jignire neintenționată adusă cuiva. — Din fr. **gaffe**.

GAFEUR, *gafeuri*, s.m. Gafist. [Pr.: *gafór*] — Din fr. **gaffeur**.

GAFEUZĂ, *gafeuze*, s.f. Femeie care face gafe (3). [Pr.: *gafóză*] — Din fr. **gaffeuse**.

GAFIST, **-Ă**, *gafisti*, **-ste**, s.m. și f. Persoană care face gafe (3); (franzuzism) gafeur. — **Gafă** + suf. **-ist**.

GAG, *gaguri*, s.n. Efect comic într-un film sau într-o piesă de teatru, care rezultă dintr-o asociere surprinzătoare de situații contrastante. — Din fr., engl. **gag**.

GAGĂ adj. invar. (Fam.) Ramolit. — Din fr. **gaga**.

GAGARINÍT s.n. Mineral care conține elemente din familia pământurilor rare. — Din rus. **gagarinit**.

GAGÁT s.n. (Min.) Jais. — Din germ. **Gagat**.

GAGÍC, *gagici*, s.m. (Fam.) Amant, iubit. — Din **gagică** (derivat regresiv).

GAGICĂ, *gagici*, s.f. (Fam.) Amantă, iubită. [Pl. și: *gagice*] — Din țig. **gađi** „(femeie) nețigancă”.

GAGIST, **-Ă**, *gagisti*, **-ste**, s.m. și f. (leșit din uz) Actor angajat temporar (și cu leafă). ♦ (La m.) Muzicant angajat cu leafă într-o fanfară militară. — Din fr. **gagiste**.

GAGIU, *gagii*, s.m. **1.** Om, persoană, tip, individ. **2.** Iubit, amant. — **Gag[ic]** + suf. **-iu**.

GAIÁC s.m. v. **guaiac**.

GAIACÓL s.n. Medicament cu acțiune antiseptică, extras din rășina de guaiac și folosit ca expectorant. — Din fr. **gaïacol**.

GAIBARÁCE s.f. pl. (Fam.) Picioare (prea lungi); gaibe, gaide. — Cf. *gaibe*.

GÁIBE s.f. pl. (Fam.) Picioare (prea lungi); gaibarace, gaide. — Cf. *gaide*.

GÁICĂ, *găici*, s.f. **1.** Bandă (lată) de stofă cusută în talie, la spatele hainelor, pentru a strânge largimea lor sau în scop decorativ. **2.** Fiecare dintre benzițele de stofă sau de șnur fixate în talie la unele haine, prin care se petrece cordonul, cureaua, cingătoarea. ♦ Cheotoare la o haină, făcută din șnur sau din găitan. ♦ Șiret cusut la o haină pentru a o putea agăța în cui; atârnatătoare, agățătoare. — Cf. rus. *gaika* „placă de metal cu găuri pentru a lega două obiecte; piuliță”.

GÁIDĂ, *gaide*, s.f. **1.** (Reg.) Cimpoi. **2.** Numele unui dans popular cu acompaniament de cimpoi. **3.** Fig. (La pl.) Picioare (prea lungi); gaibarace, gaibe. — Din bg., sb. **gajda**.

GÁIE, *găi*, s.f. Nume dat mai multor păsări răpitoare de zi, asemănătoare cu uliul, cu ciocul corioat, cu gheare puternice și cu coada bifurcată (*Milvus*). ♦ Expr. *Se ține gaie după* (sau *de*) *cineva*, se zice despre o persoană de

care nu poți scăpa. *M-a* (sau *te-a* etc.) *luat gaia* = am (sau ai etc.) pățit-o. ♦ *De-a puia-gaia* v. *puia*. — Et. nec.

GĂIȚĂ, *gaițe*, s.f. 1. Pasăre înrudită cu corbul, de mărimea unei ciorii, cu penajul brun-roșcat, cu dungi albastre și negre pe aripi, cu coada neagră, care poate imita sunetele scoase de alte păsări (*Garrulus glandarius*). ♦ *Gaiță de munte* = alunar. 2. Epitet dat unei persoane care vorbește mult și fără rost. [Pr.: *ga-i*] — Cf. bg., sb. *galica*.

GĂIZE subst. pl. (Min.) Roci silicioase poroase și ușoare, constituite din granule de cuarț și din organisme silicioase. — Din fr. *gaize*.

GAJ, *gajuri*, s.n. 1. Contract accesoriu, unilateral, constitutiv de drepturi reale, conform căruia un debitor garantează achitarea îndatoririlor sale contractuale prin remiterea unui bun mobil creditorului. 2. Garanție formată din bunuri care fac obiectul unui gaj (1); amanet, zălog. ♦ Obiect depus, la unele jocuri de societate, de către cel care a făcut o greșeală și care se răscumpără prin executarea unei pedepse hazlii. ♦ Asigurare, garanție morală dată cuiva. — Din fr. *gage*.

GAL¹, *gali*, s.m. Persoană care făcea parte din populația vechii Galii. — Din lat. *Gallus*.

GAL², *gali*, s.m. Unitate pentru măsurarea accelerației, egală cu 1 centimetru pe secundă la pătrat. — Din fr. *gal*.

GALĂCTIC, *-Ă*, *galactici*, *-ce*, adj. Care aparține galaxiei, privitor la galaxie (în special la Calea-Lactee). — Din fr. *galactique*.

GALACTOMÉTRU, *galactometre*, s.n. (Tehn.) Lactometru. — Din fr. *galactomètre*.

GALACTORÉE s.f. (Med.) Secreție excesivă de lapte în timpul sau după încetarea alăptării. — Din fr. *galactorrhée*.

GALACTOZĂ s.f. Substanță cu proprietăți asemănătoare glucozei, care se găsește în natură în diverse combinații, intrând și în structura unor compuși azotați din creier. — Din fr. *galactose*.

GALALÍT s.n. Masă plastică cornoasă obținută din cazeină și folosită la fabricarea unor obiecte uzuale sau a unor piese tehnice (izolante electrice). — Din fr. *galalithe*.

GALĂNT, *-Ă*, *galanți*, *-te*, adj. 1. (Despre bărbați și manifestările lor) Curtenor față de femei; *p. ext.* politicos, atent, plăcut, tandru. 2. (Despre oameni) Darnic, generos. — Din fr. *galant*.

GALANTĂR, *galantare*, s.n. Vitrină a unui magazin în care sunt expuse mostre din mărfurile acestuia. — Din *galanterie* (derivat regresiv).

GALANTERIE, *galanterii*, s.f. 1. Atitudine plină de curtoazie, de tandrețe, de amabilitate față de femei. ♦ (La pl.) Cuvinte curtenitoare adresate unei femei. 2. (Cu sens colectiv) Obiecte mărunte de îmbrăcăminte (mănuși, cravate, fulare etc.); magazin în care se desfac asemenea mărfuri. — Din fr. *galanterie*.

GALANTÓM, *-OĂMĂ* adj. v. *galantion*.

GALANTOMIE s.f. v. *galantion*.

GALANTÓN, *-OĂNĂ*, *galantoni*, *-oane*, adj. (Fam.; despre oameni) Darnic, generos, galant. [Var.: *galantóm*, *-oămă* adj.] — Din fr. *galant homme*.

GALANTONIE s.f. (Rar) Dărnicie, generozitate. [Var.: *galantomie* s.f.] — *Galanton* + suf. *-ie*.

GALAÓNUL s.n. art. Dans popular cu mișcare rapidă, executat numai de bărbați; melodie corespunzătoare acestui dans. — Et. nec.

GALAXIE, *galaxii*, s.f. Ansamblu vast de stele, praf cosmic și alte obiecte cerești, având diverse forme și mărimi, menținute împreună de atracția gravitațională. — Din fr. *galaxie*.

GĂLĂ¹, *gale*, s.f. 1. Spectacol (sau șir de spectacole) cu caracter solemn, sărbătoresc, la care participă, de obicei, persoane oficiale. *Gala filmului românesc*. ♦ Loc. adj. *De gălă* = de sărbătoare, solemn. 2. (În sintagma) *Gălă de box* = competiție sportivă la care au loc mai multe meciuri de box. — Din fr. *gala*.

GĂLĂ², *gale*, s.f. Excescență provocată de înțepăturile unor insecte pe frunzele stejarului sau ale altor plante. — Din fr. *galle*, lat. *galla*.

GĂLB, (1) *galburi*, s.n. (Arhit.) 1. Curbură a unui capitel, a unei console etc.; *p. ext.* contur grațios al unui element de arhitectură sau de sculptură. 2. Parte a fusului unei coloane arcuite spre exterior, pentru a evita iluzia de strângulare. [Var.: *gălbă* s.f.] — Din fr. *galbe*.

GĂLBĂ s.f. v. *galb*.

GĂLBEN, *-Ă*, *galbeni*, *-e*, adj., s.n., s.m., s.f. 1. Adj. De culoarea aurului, a lămâii etc. *Friguri galbene* = boală contagioasă răspândită în țările tropicale, transmisă de o specie de țânțari și caracterizată prin febră și prin colorarea pielii în galben. *Rasa galbenă* = grup de popoare asiatice cu pielea de culoare galbenă-brună. ♦ Expr. (*A se face sau a fi galben ca ceara* = (a deveni) foarte palid din cauza unei emoții sau a unei boli. (Substantivat, n.) *A i se face* (cuiva) *galben înaintea ochilor* = a-i veni (cuiva) amețea, a i se face rău. ♦ (Despre fața omului sau despre alte părți ale corpului său; *p. ext.*

despre oameni) Palid. ♦ (Despre părul oamenilor) Blond. ♦ (Despre părul sau culoarea cailor) Șarg. 2. S.n. Una dintre culorile fundamentale ale spectrului solar, situată între portocaliu și verde. ♦ Substanță, colorant, pigment care are culoarea descrisă mai sus. ♦ *Galben de cadmiu* = sulfură de cadmiu folosită ca pigment galben-oranj în pictură. *Galben de crom* = pigment galben-închis folosit la vopselele de ulei. *Galben de zinc* = colorant galben-deschis folosit pentru obținerea verdei. 3. S.m. Nume dat mai multor monede străine de aur, de valori variabile, care au circulat și în Țările Române în Evul Mediu. 4. S.f. (În sintagma) *Galbenă de Odobești* = soi de viță-de-vie cu boabele strugurilor galbene-verzii. [Var.: (pop.) *gălbîn*, *-ă* adj., s.n., s.m.] — Lat. *galbinus*.

GĂLBIN, *-Ă* adj., s.n., s.m. v. *galben*.

GALÉNĂ s.f. Sulfură naturală de plumb, folosită ca redresor la aparatele de radio fără lămpi, la prepararea unor vopsele etc. — Din fr. *galène*.

GALÉNIC, *-Ă*, *galenici*, *-ce*, adj. (Despre unele preparate farmaceutice) Care poate fi administrat direct bolnavilor sau poate servi la prepararea unor rețete. — Din fr. *galénique*.

GALÉNISM s.n. Veche teorie medicală conform căreia bolile ar fi cauzate de ruperea echilibrului dintre umori. — Din fr. *galénisme*.

GALÉNȚI s.m. pl. Papuci (cu talpă) de lemn. — Din ngr. *galénsta*.

GALÉOPITÉC, *galeopiteci*, s.m. Mamifer insectivor din sud-estul Asiei, care poate plana (*Galeopithecus*). [Pr.: *-le-o*] — Din fr. *galéopithèque*.

GALÉRĂ, *galere*, s.f. Veche navă comercială sau militară, prevăzută cu vâsle și pânze și care era mânăuită de obicei de sclavi sau de condamnați la munca silnică. — Din fr. *galère*.

GALERIE, *galerii*, s.f. 1. Coridor subteran în formă de tunel care permite accesul minerilor la zăcământ și îngăduie executarea lucrărilor miniere. 2. Canal subteran de comunicație care face legătura între două puncte ale unei lucrări hidrotehnice. 3. Coridor subteran (adesea ramificat) săpat de animale pentru a le servi ca adăpost. 4. Coridor lung (și boltit) situat în interiorul sau în afara unei clădiri, servind ca element de legătură sau ca loc de plimbare. 5. Muzeu sau secție a unui muzeu în care sunt expuse opere de pictură și de sculptură. ♦ Serie de tablouri expuse; *p. ext.* serie de portrete descrise într-o operă (literară). 6. Magazin în care se vând opere de artă; *p. gener.* (la pl.) magazin cu caracter universal. 7. Balcon situat la ultimul nivel al unei săli de spectacol; (fam.) publicul de la acest balcon; *p. ext.* publicul care se manifestă zgomotos la un spectacol, la o adunare, la o întrunire etc. ♦ Expr. *A face galerie* = a manifesta zgomotos în semn de aprobare, de încurajare (în cursul unui spectacol, al unei întreceri sportive etc.). 8. Bară de lemn sau de metal de care se atarnă perdelele. 9. Tavă de metal care se pune în fața sobei ca să nu cadă cărbunii din sobă pe dușumea. — Din fr. *galerie*. Cf. it. *galleria*, germ. *Galerie*.

GĂLEȘ, *-Ă*, *galeși*, *-e*, adj. (Despre ochi sau privire; *p. ext.* despre oameni; adesea adverbial). 1. Drăgăstos, duos. 2. Melancolic, trist. [Var.: (reg.) *găliș*, *-ă* adj.] — Din bg. *kaleš*.

GALÉT¹, *galeți*, s.m. 1. Fragment dintr-o rocă sau dintr-un mineral, șlefuit și rotunjit prin acțiunea mării, a torentelor, a ghețarilor etc. 2. Rolă care permite o mișcare prin rostogolire. 3. (Text.) Piesă cu care se întinde firul de mătase artificială la ieșirea din baia de filare. 4. (Tehn.) Bobină inelară. 5. (Tehn.) Secțiune a unui comutator rotativ. — Din fr. *galeat*.

GALÉT² s.m. v. *galeță*.

GALÉTĂ, *galete*, s.f. Pesmet de formă paralelipipedică, pe care îl mănâncă marinarii, ostașii aflați în campanie etc. [Var.: *galét* s.m.] — Din fr. *galette*.

GĂLFĂD, *-Ă*, *galfezi*, *-de*, adj. (Reg.) Palid (din cauza unei boli). — Et. nec.

GALIÁRD, *galiarde*, s.n. (Mar.) Fiecare dintre extremitățile punții superioare a unei nave. [Pr.: *-li-ard*] — Din fr. *gaillard*.

GALIÁRDĂ, *galiarde*, s.f. Vechi dans francez cu ritm vioi. ♦ Parte dintr-o suită instrumentală care urmează după pavană. — Din fr. *gaillarde*.

GÁLIC¹ adj. (În sintagma) *Acid galic* = acid organic aromatic, astringent, extras din gojișle de ristic și din coaja de stejar, folosit la fabricarea cernelii negre, a coloranților și a unor medicamente. — Din fr. *galique*.

GÁLIC², *-Ă*, *galici*, *-ce*, adj. Care aparține galilor¹, privitor la gali¹. *Războaiele galice*. ♦ *Cocoșul galic* = emblemă (reprezentând un cocoș) care simbolizează Franța. ♦ (Substantivat, f.) Limba celtă vorbită de gali¹. — Din lat. *Gallicus*.

GALICÁN, *-Ă*, *galicani*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține galicanismului, privitor la galicanism. 2. S.m. și f. Adept al galicanismului. — Din fr. *galican*.

GALICANISM s.n. Doctrină politico-religioasă care apăra libertățile organizatorice ale Bisericii catolice din Franța opusă față de papalitate. — Din fr. *galicanisme*.

GALICIÂN, *-Ă*, *galicieni*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din Galicia (nord-vestul Spaniei). 2. Adj. Care aparține Galiciei

sau galicienilor (1), privitor la Galicia ori la galicieni. ♦ (Substantivat, f.) Limbă indo-europeană, ramura romanică, vorbită în Galicia. [Pr.: -si-an] — **Galicia** (n.pr.) + suf. -an.

GALICISM, *galicisme*, s.n. Expresie sau construcție proprie limbii franceze și dificil ori imposibil de tradus în altă limbă. — Din fr. **galicisme**.

GALIFORMĂ, *galiforme*, s.f. (La pl.) Ordin de păsări tericole sau arboricole; (și la sg.) pasăre din acest ordin. — Din fr. **galiforme**.

GALIMATIÁS s.n. (Livr.) Vorbire sau scriere greoaie, confuză. [Pr.: -ti-as. Acc. și: *galimátias*. — Var.: *galimatío* s.f.] — Din fr. **galimatias**.

GALIMATIE s.f. v. **galimatias**.

GALINACÉE, *galinacee*, s.f. (La pl.) Subordin de păsări al cărui tip principal este găina; (și la sg.) pasăre care face parte din acest subordin. — Din fr. **gallinacé**.

GALIÓN, *galioane*, s.n. 1. Navă cu pânze folosită în trecut de spanioli în război și pentru transportul mărfurilor. 2. Ornamentație (în lemn) montată la prora unor nave cu pânze. 3. (Tipogr.) Planșetă de metal sau de lemn pe care se așază rândurile de litere culese. [Pr.: -li-on] — Din ngr. **ghaleóna**, fr., it. **galion**.

GALIÓTĂ, *galiole*, s.f. Corabie ușoară, cu fundul plat și cu două catarge, folosită în trecut indeosebi de olandezi. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **galiole**.

GALIȘ, -Ă adj. v. **galeș**.

GALIȚĂ, *galize*, s.f. (Reg.) Pasăre de curte; orătanie. — Din bg., sb. **galica**.

GALIȚIAN, -Ă, *galizieni*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană originară sau locuitor din Galiția (regiune istorică din nord-estul Carpaților). 2. Adj. Care aparține Galiției sau galițienilor (1), care se referă la Galiția ori la galițieni. [Pr.: -ți-an] — **Galiția** (n.pr.) + suf. -an.

GALIU s.n. Element chimic, metal moale, ductil, de culoare cenușie, folosit la fabricarea materialelor semiconductoare și ca lichid termometric. — Din fr. **gallium**.

GALO- Element de compunere însemnând „galic”, „francez”, care servește la formarea unor substantive și adjective. — Din fr. **gallo**-.

GALOFÓB, -Ă, *galofobi*, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care manifestă ostilitate față de tot ceea ce aparține sau provine de la francezi. — Din fr. **gallophobe**.

GALOFOBIE s.f. Ostilitate față de tot ceea ce aparține sau provine de la francezi. — Din fr. **gallophobie**.

GALOMÁN, -Ă, *galomani*, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care admiră fără rezerve (și adesea fără spirit critic) tot ceea ce aparține sau provine de la francezi. — Din fr. **gallomane**.

GALOMANIE s.f. Admirație fără rezerve (și fără spirit critic) pentru tot ceea ce aparține sau provine de la francezi. — Din fr. **gallomanie**.

GALÓN¹, *galoane*, s.n. Șiret, panglică ori bandă de metal prinsă pe epoleții sau pe mânecile unei uniforme pentru a indica gradul persoanei care o poartă. ♦ Șiret de lână, de mătase sau fir cusut ca podoabă pe haine, pe pălării etc. — Din fr. **galon**.

GALÓN², *galoane*, s.n. 1. Unitate de măsură pentru capacitate folosită în țările de limbă engleză și egală cu circa patru litri. 2. (Rar) Sticlă mare în care se păstrează băuturi. [Pl. și: (m.) *galon*] — Din fr. **gallon**.

GALONÁT, -Ă, *galonați*, -te, adj. Împodobit cu galoane¹. ♦ (Substantivat, m.; ir.) Ofițer; p. gener. gradat¹. — **Galon** + suf. -at. Cf. fr. *galonné*.

GALÓP, *galopuri*, s.n. 1. Mersul cel mai rapid al calului, constând dintr-o succesiune de salturi. 2. Dans foarte rapid, cu mișcări în doi timpi și cu un ritm sacadat; melodie după care se execută acest dans. — Din fr. **galop**, it. **galoppo**.

GALOPĂ, *galopez*, vb. I. Intrans. (Despre cai) A alerga în galop; (despre oameni) a călări un cal care aleargă în galop. ♦ (Despre motoare) A funcționa neuniform, cu variații mari (și bruște) ale vitezei. — Din fr. **galoper**.

GALOPĂDĂ, *galopade*, s.f. (Rar) Cursă, alergare în galop. — Din fr. **galopade**.

GALOPÁNT, -Ă, *galopanți*, -te, adj. 1. În galop, repede. 2. (Despre boli) Cu evoluție rapidă. — Din fr. **galopant**.

GALOPÁRE, *galopări*, s.f. Faptul de a *galopa*. — V. **galopa**.

GALOROMÁN, -Ă, *galoromani*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care facea parte dintr-o populație rezultată din amestecul galilor¹ cu romanii, după cucerirea Galiei de către romani. 2. Adj. Care aparține galoromanilor (1), privitor la galoromani. — Din fr. **Gallo-romain** (după *roman*). Cf. germ. **galloromanisch**.

GALOROMÁNIC, -Ă, *galoromanici*, -ce, adj. Galoroman (2). — **Galo**- + **romanic**.

GALÓȘ, *galoși*, s.m. Încălțăminte de cauciuc purtată peste pantofi ori peste ghete, pentru a le proteja de umezeală sau de noroi. — Din fr. **galoché**.

GALOȘÁRE, *galoșări*, s.f. Operație de îmbrăcarea în piele sau în cauciuc a părții de jos a unui obiect de încălțăminte; p. ext. întăritură de piele sau cauciuc cu care se execută această operație. — Din **galoș**.

GALVÁNIC, -Ă, *galvanici*, -ce, adj. Care aparține galvanismului, privitor la galvanism. ♦ *Element galvanic* = pilă electrochimică. — Din fr. **galvanique**. Cf. it. **galvanico**.

GALVANISM s.n. 1. Acțiunea unor curenți electrici asupra organismelor și a organelor vii. 2. Curent electric produs cu ajutorul pililor electrochimice; curent electric continuu. — Din fr. **galvanisme**.

GALVANIZÁ, *galvanizez*, vb. I. Tranz. 1. A acoperi o piesă metalică cu un strat subțire de zinc, prin cufundare într-o baie de zinc topit, spre a o face mai rezistentă la coroziune; p. gener. a acoperi o piesă metalică cu un strat subțire din alt metal, depus prin electroliză. 2. (Fiziol.) A excita un țesut sau un organ al corpului printr-un curent electric continuu, în scopuri terapeutice sau experimentale. ♦ Fig. A însufleți, a stimula pe cineva. — Din fr. **galvaniser**.

GALVANIZÁRE, *galvanizări*, s. f. Acțiunea de a *galvaniza* și rezultatul ei. — V. **galvaniza**.

GALVANIZÁT, -Ă, *galvanizați*, -te, adj. (Despre piese metalice) Acoperit cu un strat de zinc sau, p. gener., cu un strat din alt metal spre a mări rezistența piesei la coroziune. — V. **galvaniza**.

GALVANOCAUTÉR, *galvanocautere*, s.n. Instrument chirurgical pentru cauterizări, pus în funcție cu ajutorul curentului electric continuu. [Pr.: -ca-u-] — Din fr. **galvanocautère**.

GALVANOCAUTERIZÁRE, *galvanocauterizări*, s.f. (Med.) Cauterizare prin mijloace electrotermice. [Pr.: -ca-u-] — După fr. **galvanocautérisation**.

GALVANOMÉTRU, *galvanometre*, s.n. Instrument cu care se măsoară intensitatea unui curent electric continuu slab. — Din fr. **galvanomètre**.

GALVANONARCÓZÁ, *galvanonarcoze*, s.f. (Med.) Electronarcoză. — Din fr. **galvanonarcose**.

GALVANOPLÁSTIC, -Ă, *galvanoplastici*, -ce, adj. Privitor la galvanoplastie, care aparține galvanoplastiei; obținut prin galvanoplastie. — Din fr. **galvanoplastique**.

GALVANOPLASTIE s.f. Procedeu tehnic de reproducere în relief a obiectelor, constând în acoperirea lor sau a tiparului lor cu un strat de metal depus prin electroliză. — Din fr. **galvanoplastie**.

GALVANOSCÓP, *galvanoscoape*, s.n. Instrument care indică prezența într-un circuit a unui curent electric continuu slab. — Din fr. **galvanoscope**.

GALVANOSTEGIE s.f. Procedeu tehnic de depunere pe cale electrolică a unui strat metalic aderent pe un obiect metalic, împotriva coroziunii sau în scop decorativ. — Din fr. **galvanostégie**.

GALVANOSTEREOPIE s.f. Totalitatea procedeelor de reproducere a formelor de tipar înalt prin galvanoplastie. [Pr.: -re-o-] — Din fr. **galvanostéréotypie**.

GALVANOTÉHNICÁ s.f. Parte a metalurgiei electrice care se ocupă cu galvanoplastia și galvanostegia. — Din fr. **galvanotechnique**.

GALVANOTERAPIE s.f. Tratament medical cu ajutorul curentului electric continuu. — Din fr. **galvanothérapie**.

GALVANOTIPIE s.f. Procedeu tehnic de reproducere a planșelor tipografice și a gravurilor cu ajutorul unui mulaj acoperit pe cale electrolică de un strat de cupru și apoi întărit cu un strat de staniu, nichel sau fier. — Din fr. **galvanotypie**.

GALVANOTROPÍSM, *galvanotropisme*, s.n. (Biol.) Electrotropism. — Din fr. **galvanotropisme**.

GÁMA, (1) *gama*, s.m., s.f. 1. S.m. A treia literă a alfabetului grecesc (folosită adesea și ca simbol în matematică, fizică etc.). 2. S.f. (Fiz.; în sintagma) *Raze* (sau *radiație*) *gama* = radiație emisă de corpurile radioactive, având o putere de pătrundere extrem de mare. 3. S.f. (Fiz.) Unitate de măsură a masei egală cu o milionime de gram. — Din fr. **gamma**.

GAMAGLOBULÍNÁ, *gamaglobuline*, s.f. (Biol.) Proteină din plasma sanguină a persoanelor imune. — Din fr. **gamaglobuline**.

GÁMÁ, *game*, s.f. 1. Succesiune melodică, ascendentă sau descendentă, care cuprinde toate sunetele unei scări muzicale, luând numele notei cu care începe. 2. Fig. (Pict.) Serie de tonuri și de culori dispuse într-o succesiune armonioasă. 3. Fig. Serie, grup, succesiune de obiecte, de fenomene, de situații care alcătuiesc un tot (armonios). *Gamă largă de sortimente*. — Din fr. **gamme**.

GÁMBÁ, *gambe*, s.f. (La oameni) Parte a piciorului de la genunchi până la labă; (la cai) parte a membrului posterioare cuprinsă între încheietura genunchiului și copită. — Din lat. **gamba**.

GAMBÉT, *gambete*, s.n. Piesă metalică de legătură în unele organe ale utilajului de manevră la exploatarea petroliere. — Din fr. **gambette**.

GAMBÉTĂ, *gambete*, s.f. Pălărie bărbătească din fetru tare, cu calota ovală și borurile ușor răsfrânte; melon. — Din n.pr. **Gambetta**.

GAMBIÁN, **-Ă**, *gambieni*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Gambiei sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Gambiei sau gambienilor (1), referitor la Gambia ori la gambieni. [Pr.: -bi-an] — **Gambia** (n.pr.) + suf. -an.

GAMBÎR s.m. Numele a două plante agățătoare subtropicale, din ale căror frunze se obține un extract folosit ca astringent (*Ouroparia* și *Uncaria gambir*). — Din lat. [Ouroparia și Uncaria] **gambir**, denumirea științifică a plantelor.

GAMBÎT, *gambituri*, s.n. Sacrificare a unui pion alb sau a altei piese la începutul unei partide de șah pentru obținerea unui avantaj în atac. — Din fr. **gambit**.

GAMÉLĂ, *gamele*, s. f. Vas metalic adânc în care soldații aflați în campanie, la aplicații etc. își primesc porția de mâncare. — Din fr. **gamelle**.

GAMÉT, *gameți*, s.m. Denumire generică pentru celulele sexuale ale animalelor și plantelor. — Din fr. **gamète**.

GAMETĂNGIU, *gametangii*, s.m. (Bot.) Structură vegetală în care sunt produși gameții. — Cf. fr. **gamétange**.

GAMETOFÎT, *gametofiti*, s.m. Una dintre cele două generații din ciclul de dezvoltare a plantelor sexuate. — Din fr. **gamétophyte**.

GAMETOGENEZĂ, *gametogeneze*, s.f. (Biol.) Proces de formare a gameților. — Din fr. **gamétogénèse**.

GAMOPÉTAL, **-Ă**, *gamopetali*, -e, adj. (Despre corola unor flori, p. ext. despre flori) Cu petalele unite; (despre plante) care are florile cu petalele unite. ♦ (Substantivat, f.) Plantă sau floare cu petalele unite. — Din fr. **gamopétale**.

GAMOSEPÁL, **-Ă**, *gamosepali*, -e, adj. (Despre caliculi unor flori, p. ext. despre flori) Cu sepelele unite; (despre plante) care are florile cu sepelele unite. ♦ (Substantivat, f.) Plantă sau floare cu sepelele unite. — Din fr. **gamosépale**.

GANAȘ s.n. v. **ganașă**.

GANAȘĂ, *ganașe*, s.f. (Zool.) Fiecare dintre cele două ramuri ale mandibulei la animale. [Var.: **ganăș** s.n.] — Din fr. **ganache**.

GĂNG, *ganguri*, s.n. Loc de trecere aflat sub o construcție, sub boltitura unei case. ♦ Coridor, galerie, culoar. — Din germ. **Gang**.

GĂNGĂ, *gange*, s.f. Materie minerală (inutilizabilă) conținută sau legată strâns de minerurile metalice sau nemetalice utile. — Din fr. **gangue**.

GANGLION, *gaglioni*, s.m. Formație anatomică de formă sferică sau alungită, alcătuită dintr-o masă de celule și situată pe traiectul unui nerv sau al unui vas limfatic; momiță¹. [Pr.: -gli-on] — Din fr. **ganglion**.

GANGLIONĂR, **-Ă**, *ganglionari*, -e, adj. Care aparține ganglionilor, privitor la ganglioni; cu ganglioni. [Pr.: -gli-o-] — Din fr. **ganglionnaire**.

GANGLIOPLÉGIC, **-Ă**, *ganglioplegici*, -ce, adj., s.n. (Medicament) care împiedică temporar transmiterea influxului nervos prin ganglionii vegetativi superiori și periferici, utilizat în preanestezie și în tratamentul tensiunii arteriale.

GANGRENĂ vb. I v. **cangrena**.

GANGRENĂRE s.f. v. **cangrenare**.

GANGRENĂT, **-Ă** adj. v. **cangrenat**.

GANGRENĂ s.f. v. **cangrenă**.

GANGRENÓS, **-OĂSĂ** adj. v. **cangrenos**.

GĂNGSTER, *gangsteri*, s.m. Membru al unei bande de răufăcători; p. gener. bandit, răufăcător. — Din fr., engl. **gangster**.

GANGSTERÉSC, **-Ă**, *gangsterești*, adj. De gangster. — **Gangster** + suf. -esc.

GANGSTERISM s.n. Faptă, comportare de gangster; banditism organizat sau escrocherie în stil mare; p. gener. hoție, tâlhărie. — Din fr. **gangstérisme**.

GĂNGUR s.m. v. **grangur**.

GANOÍD, *ganoizi*, s.m. (La pl.) Ordin de pești cu scheletul parțial cartilaginios, cu pielea fără solzi sau acoperită de discuri osoase, cu coada împărțită în două părți inegale; (și la sg.) pește din acest ordin. — Din fr. **ganoïde**.

GAOLEÁN, *gaoleani*, s.m. Plantă furajeră din familia gramineelor, asemănătoare cu porumbul, cu semințe bogate în proteine și grăsimi (*Sorghum chinense*). [Pr.: ga-o-le] — Din rus. **gaolean**, fr. **gaolan**.

GARĂ, *garez*, vb. I. Tranz. A pune la adăpost într-un garaj, într-un depou etc. un autovehicul, un tramvai etc. ♦ A manevra un tren, o locomotivă etc. pe o linie de garaj. — Din fr. **garer**.

GARĂFĂ s.f. v. **carafă**.

GARAGĂȚĂ s.f. v. **caragață**.

GARAJ, *garaje*, s.n. 1. Clădire sau încăpere (special amenajată) pentru adăpostirea (și întreținerea ori repararea) autovehiculelor. 2. (În sintagma) *Linie de garaj* = linie ferată pe care sunt dirijate vagoanele când trebuie să staționeze mai multă vreme într-o gară sau care face legătura între locul de încărcare și descărcare a vagoanelor și liniile pe care circulă efectiv trenurile. — Din fr. **garage**.

GARAJÍST, *garajisti*, s.m. Lucrător într-un garaj, care se ocupă cu întreținerea și repararea automobilelor. — Din fr. **garagiste**.

GARANT, **-Ă**, *garanți*, -te, s.m. și f. Persoană sau instituție care garantează cu averea sa pentru cineva sau ceva. — Din fr. **garant**.

GARANTĂ, *garantez*, vb. I. Tranz. și intranz. A da cuiva siguranță că va avea ceva; a asigura (cuiva ceva); a răspunde de valoarea, de calitatea unui obiect. ♦ A se angaja să mențină în stare de bună funcționare, pe o durată determinată, un aparat, un mecanism etc. vândut. ♦ A răspunde pentru faptele sau pentru comportarea altuia, a da asigurări că... ♦ Intranz. A-și lua răspunderea cu averea sa că datoria făcută de altul va fi achitată conform obligațiilor stabilite. — Din fr. **garantir**.

GARANTĂRE s.f. Faptul de a *garanta*. — V. **garanta**.

GARANTĂT, **-Ă**, *garantați*, -te, adj. (Despre mărfuri) A cărui valoare, calitate, funcționare etc. sunt asigurate de acela care a vândut marfa. ♦ (Adverbial; fam.) Sigur, neîndoielnic. — V. **garanta**.

GARANȚĂ, *garanțe*, s.f. (Bot.; rar) Roibă. — Din fr. **garance**.

GARANȚIE, *garanții*, s.f. Obligație în virtutea căreia o persoană sau o instituție răspunde de ceva; mijloc legal prin care se asigură executarea unei obligații (materiale); (concr.) ceea ce servește drept asigurare că o obligație luată va fi ținută. ♦ Loc. vb. *A lua pe garanție* = a garanta. ♦ Expr. *Pe garanția cuiva* = pe răspunderea cuiva. *A da garanție* = a da asigurări că un lucru va fi îndeplinit. *A prezenta garanție de...* = a se prezenta astfel încât să trezească încrederea, să ofere siguranță. — Din fr. **garantie**, it. **garanzia**.

GARANȚINĂ s.f. Materie colorantă roșie, extrasă din rădăcinile garanței. — Din fr. **garancine**.

GARĂRE s.f. Acțiunea de a *gara*. — V. **gara**.

GĂRĂ, *gări*, s.f. Ansamblu de construcții, instalații, amenajări etc. situat pe o linie ferată, unde opresc trenurile pentru urcarea și coborârea călătorilor și pentru încărcarea și descărcarea mărfurilor. ♦ *Gară maritimă* (sau *fluvială*) = ansamblu de construcții, instalații, amenajări etc. situat pe cheul unui port maritim (sau fluvial), destinat îmbarcării și debarcării călătorilor și a bagajelor. — Din fr. **gare**.

GARD, *garduri*, s.n. 1. Construcție de lemn, de metal, de zidărie etc. care împrejmuiește o curte, un teren, o grădină etc. ♦ *Gard viu* = plantație deasă de arbuști, de forma unui gard (1), care servește la împrejmuirea unui loc sau ca element decorativ. ♦ Expr. *A nimeri* (sau *a da*) (*ca Ieremia*) *cu oiștea-n gard* = a spune un lucru nepotrivit, a face o gafă, o prostie. *A lega* (pe cineva) *la gard* = a prosti, a păcăli (pe cineva). *A sări peste garduri* = a avea o comportare imorală, a umbla după aventuri amoroase. *A sări peste* (sau *dincolo de*) *gard* = a depăși limita admisă (prin atitudinea, faptele sale). *A lega* (ceva) *la* (sau *de*) *gard* = a abandona, a renunța (la ceva). 2. Împletitură de nuiele, de trestie etc. cu care se face un baraj de-a curmezișul unei ape curgătoare pentru prinderea peștelui. 3. (Sport) Fiecare dintre obstacolele în formă de gard (1) de la unele probe atletice de alergări; (la pl.) probă atletică în care se folosesc aceste obstacole. — Cf. alb. *g a r d h*, sl. *g r a d ū*.

GĂRDĂ, *gărzi*, s.f. 1. Pază, supraveghere efectuată într-o unitate militară, într-o instituție civilă etc.; (concr.) persoană sau grup de persoane care asigură această pază. ♦ *Gardă de onoare* = a) subunitate militară care prezintă onorurile unei persoane oficiale; b) pază simbolică înstituită în semn de respect la ocazii solemne; grup de persoane care fac această pază. *Gardă personală* = grup de persoane însărcinat cu paza vieții unui demnitar. (În trecut) *Gardă civică* (sau *națională*) = unitate compusă din voluntari, care asigură paza și liniștea într-un oraș. ♦ Loc. adj. *De gardă* = a) care este însărcinat cu paza, cu supravegherea, cu îngrijirea. *Soldat, medic de gardă*; b) care este de serviciu, deschis în afara orelor de funcționare obișnuite. *Farmacie de gardă*. ♦ Poziție a brațelor și a corpului luată de un boxer, de un luptător etc. pentru a para loviturile adversarului sau pentru a ataca. ♦ Expr. *A se pune în gardă* = a) (la scrimă) a lua poziția de apărare sau de atac; b) a-și lua toate măsurile de precauție spre a nu fi surprins de un lucru neplăcut. (La jocul de șah) *Gardă* sau (rar) *gardă la regină* = avertisment dat partenerului că regina este amenințată. *Garda veche* (sau *vechea gardă*) = cei care au participat în trecut la o acțiune socială, politică etc. 2. Apărătoare metalică montată între mânerul și lama unei săbii, unei spade etc. G *Garda trăgaciului* = piesă de protecție a trăgaciului la armele de foc. — Din fr. **garde**.

GARDÉNIE, *gardenii*, s.f. Gen de plante lemnoase tropicale și subtropicale, cu frunze verzi persistente, cu flori mari, albe, cu miros plăcut, care se cultivă și la noi ca plantă decorativă (*Gardenia*). — Din fr. **gardenia**.

GĂRDEN-PĂRTY, *garden-party-uri*, s.n. Petrecere, recepție mondenă organizată în aer liber, în special în parcuri. [Pr.: *gardän parti*] — Din engl. *garden party*.

GARDERÖB s.n. v. *garderobă*.

GARDERÖBĂ, *garderobe*, s.f. 1. (Înv.; în forma *garderob*) Loc special amenajat în sălile de spectacole, în localurile publice etc., unde se pot lăsa în păstrare paltoanele, pălăriile etc. 2. S.f. Totalitatea costumelor păstrate în depozitul unui teatru. 3. S.f. Întreaga îmbrăcăminte pe care o posedă cineva. 4. S.n. Dulap în care se păstrează haine, obiecte de îmbrăcăminte, lenjerie etc. [Var.: (Înv.) *garderób* (pl. *garderoburi*) s.n.] — Din fr. *garde-robe*.

GARDEROBIÉR, *-Ă*, *garderobieri*, -e, s.m. și f. Persoană care are în grijă o garderobă publică sau garderoba unui teatru. [Pr.: *-bi-er*] — **Gardero**ă** + suf. *-ier*.**

GARDIÁN, *gardieni*, s.m. Persoană însărcinată cu paza sau cu supravegherea unui local, a unei instituții, a unui oraș etc.; paznic, strajă. [Pr.: *-di-an*] — Din fr. *gardien*.

GĂRDINĂ, *gardini*, s.f. 1. Șantuleț făcut la capetele din interior ale doagelor unui butoi, în care se fixează fundul sau capacul. ♦ Porțiunea de doagă dintre capătul de sus și șantulețul în care se fixează fundul. 2. (Rar) Borul pălării. — Cf. germ. *Gargel*.

GARDIST, *gardisti*, s.m. (În trecut) 1. Agent de poliție care făcea de pază pe străzile unui oraș; sergent de stradă. 2. Legionar. [Var.: (1) *vardist* s.m.] — **Gardă** + suf. *-ist*.

GARF, *garfuri*, s.n. Bucată de carne de porc din porțiunea primelor vertebre. — Et. nec.

GARGĂRĂ, *gargare*, s.f. 1. Clătire a gurii și a gâtului cu un lichid dezinfectant; gargariseală; (concr.) lichid dezinfectant folosit în acest scop. 2. Fig. (Peior.) Relatare nedeslușită sau fără șir, fără logică, lipsită de conținut. — Din ngr. *gharghára*.

GARGARISEĂLĂ, *gargariseli*, s.f. Gargară. — **Gargarisi** + suf. *-eală*.

GARGARISÍ, *gargarisesc*, vb. IV. Refl. A face gargară. ♦ Tranz. și refl. Fig. (Peior.) A vorbi nedeslușit sau fără șir, fără logică. — Din ngr. *ghargharízo*.

GARGARISM, *gargarisme*, s.n. Medicament lichid folosit pentru gargară. — Din fr. *gargarisme*.

GARGŪL, *garguie*, s.n. Jgheab sau burlan scurt pentru scurgerea apei de ploaie, de obicei bogat ornamentat. — Din fr. *gargouille*.

GARGŪSĂ, *garguse*, s.f. (Mil.) Săculeț de pânză cu încărcătura de praf de pușcă folosită la tunurile de calibru mare. — Din fr. *gargousse*.

GARLÍN, *garline*, s.n. (Mar.) Parămă sau cablu de sârmă, folosite pentru manevrare în port. — Cf. fr. *grelin*.

GÁRMOND s. n. Corp de literă de tipar egal cu 10 puncte tipografice. — Din germ. *Gammond*.

GARNETĂ, *garnete*, s.f. (Text.) Mașină de destrămat deșeurile de fire de lână cardată. — Din engl. *garnett*.

GARNIERÍT s.n. Silicat hidratat natural de nichel, de culoare verde-albăstrui. [Pr.: *-ni-e*] — Din fr. *garniérite*.

GARNISĂJ s.n. Strat de material așezat pe suprafața unui obiect, a unei construcții etc. pentru a le proteja. ♦ Strat de mărăcini, de nuiele sau de alt material pus pe ferestre sau pe pereții șanțurilor de scurgere a unui torent pentru a împiedica eroziunile. — Din fr. *garnissage*.

GARNISÍ, *garnisesc*, vb. IV. Tranz. A completa un lucru cu accesoriu sau podoabe; a împodobi, a orna. — După fr. *garnir*.

GARNISIRE s.f. Acțiunea de a *garnisi* și rezultatul ei. — V. *garnisi*.

GARNITŪRĂ, *garnituri*, s.f. 1. Accesoriu folosit pentru a împodobi sau a completa un lucru. ♦ Adaos de legume, salată etc., care se servește la friptură. 2. Piesă sau ansamblu de piese demontabile care completează, întăresc sau protejează o piesă, micșorându-i uzura; piesă care asigură îmbinarea perfectă a două elemente prin care circulă un fluid. 3. Grup de mai multe lucruri de același gen care împreună formează un ansamblu unitar. ♦ Totalitatea uneltelor, sculelor, pieselor etc. de același fel folosite într-un atelier sau într-o exploatare. ♦ Totalitatea pieselor de același gen ale unei mașini. ♦ *Garnitură de litere* = serie de litere și de semne cu caractere tipografice identice, cuprinzând toate corpurile caracterului respectiv. ♦ Ansamblu format din locomotiva și vagoanele unui tren. 4. Totalitatea jucătorilor care alcătuiesc o echipă sportivă; formație. — Din fr. *garniture*.

GĂRNITĂ, *garnițe*, s.f. Vas de metal cu care se transportă lapte și alte lichide. — Din sb. *grnac*, pol. *garniec*, rus. *garnec*.

GARNIZOĂNĂ, *garnizoane*, s.f. 1. Unitate sau ansamblu de unități și de instituții militare stabilite într-o localitate sau (în timp de război) într-un loc întărit pentru a-l apăra; p. ext. localitate în care sunt stabilite aceste unități și instituții. 2. Conducere a unei garnizoane (1). — Din fr. *garnison*.

GAROĂFĂ, *garoafe*, s.f. Plantă erbacee ornamentală cu frunze opuse și liniare, cu flori de culori diverse și cu miros specific, plăcut (*Dianthus caryophyllus*). ♦ Compuse: *garoafă-de-câmp* (sau *sălbatică*) = garofiță (2); *garoafă-de-munte* = plantă cu frunze lanceolate, cu flori plăcut miroitoare, albe sau roz, cu peri purpurii (*Dianthus superbus*). — Din ngr. *gharúfalo*.

GAROFIȚĂ, *garofițe*, s.f. 1. Diminutiv al lui *garoafă*. 2. Plantă erbacee cu frunze lanceolate și flori purpurii; garoafă-de-câmp (*Dianthus carthusianorum*). 3. Plantă erbacee ornamentală cu tulpina ramificată, cu flori mari, roșii, albe sau pestrițe (*Dianthus chinensis*). 4. (În compusele) *Garofiță-de-munte* = plantă erbacee cu flori mari, purpurii (*Dianthus compactus*); *garofița-Pietrei-Craiului* = plantă erbacee a cărei tulpină de 10–20 cm poartă o singură floare purpurie brăzdată radial de dungi mai închise (*Dianthus callizorus*). — **Garoafă** + suf. *-iță*.

GARÓU, *garouri*, s.n. Bandă sau tub, de obicei din cauciuc, care servește la întreruperea temporară a circulației sângelui într-o regiune a corpului (mai ales la braț), pentru a preveni sau a înlătura o hemoragie. — Din fr. *garrot*.

GARȘON, *garsoni*, s.m. (leșit din uz) Bărbat sau tânăr care servea într-un restaurant. — Din fr. *garçon*.

GARSONIERĂ, *garsoniere*, s.f. Locuință într-o clădire mai mare, compusă de obicei dintr-o singură cameră și baie, uneori și bucătărie. [Pr.: *-ni-e*] — Din fr. *garçonnière*.

GASTEROPÓD, *gasteropode*, s.n. (La pl.) Clasă de moluște cu trupul adăpostit într-o cochilie, care se mișcă cu ajutorul unui picior cărnos, situat sub păntece; (și la sg.) animal care face parte din această clasă. [Var.: *gastropód* s.n.] — Din fr. *gastéropodes*, *gastropodes*.

GASTRALGÍE, *gastralgii*, s.f. Durere de stomac (de natură nervoasă). — Din fr. *gastralgie*.

GASTRECTOMÍE, *gastrectomii*, s.f. (Med.) Rezecție a stomacului. — Din fr. *gastrectomie*.

GÁSTRIC, *-Ă*, *gastrici*, -ce, adj. Care aparține stomacului, privitor la stomac. ♦ *Suc gastric* = suc secretat de glandele stomacale, cu ajutorul căruia se face digestia. — Din fr. *gastrique*.

GASTRÍNĂ, *gastrine*, s.f. (Biochim.) Substanță secretată de mucoasa gastrică din regiunea pilorică. — Din fr. *gastrine*.

GASTRÍTĂ, *gastrite*, s.f. Boală care constă în inflamația mucoasei stomacului și care se manifestă prin dureri abdominale, balonări, grețuri, vărsături etc. — Din fr. *gastrite*.

GASTROENTERÍTĂ, *gastroenterite*, s. f. Boală care constă în inflamația simultană a mucoasei stomacului și a intestinelor și care se manifestă prin diaree, dureri abdominale etc. [Pr.: *-tro-en*] — Din fr. *gastro-entérite*.

GASTROENTEROLÓG, *-Ă*, *gastroenterologi*, -ge, s. m. și f. (Rar la f.) Specialist în gastroenterologie. [Pr.: *-tro-en*] — Din fr. *gastro-entérologue*.

GASTROENTEROLOGÍE s.f. Ramură a medicinei care studiază fiziologia și patologia tubului digestiv. [Pr.: *-tro-en*] — Din fr. *gastro-entérologie*.

GASTROINTESTINÁL, *-Ă*, *gastrointestinali*, -e, adj. Care ține de stomac și de intestine, privitor la stomac și la intestine. [Pr.: *-tro-in*] — Din fr. *gastro-intestinal*.

GASTRONÓM, *-OĂMĂ*, *gastronomi*, -oame, s.m. și f. (Rar la f.) Persoană căreia îi place mâncarea aleasă și care știe s-o aprecieze. — Din fr. *gastronome*.

GASTRONÓMIC, *-Ă*, *gastronomici*, -ce, adj. Care aparține gastronomului sau gastronomiei, privitor la gastronom sau la gastronomie. — Din fr. *gastronomique*.

GASTRONOMÍE s. f. Artă de a prepara mâncăruri alese sau însușirea de a le aprecia calitatea, gustul. — Din fr. *gastronomie*.

GASTROPÓD s.n. v. *gasteropod*.

GASTROSCÓP, *gastroscopae*, s. n. Aparat medical care servește la gastroscopie. — Din fr. *gastroscopie*.

GASTROSCOPÍE, *gastroscopii*, s. f. Examen vizual al interiorului stomacului cu ajutorul gastroscopului (introdus în stomac prin esofag). — Din fr. *gastroscopie*.

GASTROTOMÍE, *gastrotomii*, s.f. Operație chirurgicală care constă în deschiderea stomacului. — Din fr. *gastrotomie*.

GASTRULĂȚIE s.f. (Biol.) Proces de transformare a blastulei în gastrulă. — Din fr. *gastrulation*.

GASTRŪLĂ s. f. (Biol.) Stadiu în dezvoltarea embrionului la animalele pluricelulare. — Din fr. *gastrula*.

GĂȘĂ, *gașe*, s. f. (Mar.) Ochi de dimensiuni mari, executat la capătul unei parâme. — Din fr. *gâche*.

GĂȘCĂ, *găști*, s. f. (Fam.) Grup restrâns de oameni, uniți între ei prin preocupări, mai ales în vederea săvârșirii unor acțiuni reprobabile; grup de oameni care se află la periferia societății. ♦ Expr. A (se) *sparge gașca* = a (se) risipi, a (se) destrăma o cârdășie, o clică. — Et. nec.

GĂȘPER, *gasperi*, s. m. (Fam.) Țigan. — Din n. pr. **Gasper** (= *Gaspar*).

GĂȘPERIȚĂ, *gasperițe*, s. f. (Fam.) Țigancă. — **Gasper** + suf. *-iță*.

GAT, *gaturi*, s. n. (Reg.) Zăgaz de pietre ridicat de-a curmezișul unei ape curgătoare (prin care se închide calea peștilor). — Din magh. **gát**.

GĂTA adj. invar. (Adesea adverbial) **1.** (Despre lucruri) A căru confectionare, construire, realizare s-a îndeplinit; isprăvit, terminat, sfârșit. ⇨ *Haine (de) gata* = haine confectionate care se pot cumpăra direct din magazin. ⇨ Loc. adv. (*Pe*) *de (-a) gata* = fără să muncească, pe nemuncite, din munca altuia. ⇨ Expr. *A da gata = a)* isprăvi, a lichida ceva; **b)** a chinui, a distruge pe cineva; **c)** a zăpăci, a ului pe cineva. *A veni (sau a sosi) la de-a gata* = a profita de ceva făcut de altul. ♦ Care a luat ființă, a căpătat existență. ♦ (Cu valoare de adverb sau de interjecție) Ajungeti destul! **2.** Care a făcut toate pregătirile pentru ceva; pregătit. ♦ Dispus să... , în stare să... **3.** Care este aproape să ..., pe punctul de a ... — Cf. alb. *g a t*.

GĂTER, *gater*, s.n. Fierăstrău mecanic; joagăr. — Din germ. **Gatter**.

GATERIȘT, *gateriști*, s.m. Muncitor care lucrează la gater. — **Gater** + suf. *-ist*.

GAUCHO, *gaucho*, s.m. Păzitor de vite în pampasul argentinian. [Pr.: *gáu-čo*] — Cuv. sp.

GAULEITER, *gauleiteri*, s.m. Conducător al unui district din Germania nazistă sau al unui teritoriu ocupat de Germania nazistă. [Pr.: *-lai-târ*] — Din germ. **Gauleiter**.

GAULLISM s.n. Doctrină politică a generalului francez Charles de Gaulle; regim (politic) bazat pe această doctrină. [Pr.: *golism*] — Din fr. **gaullisme**.

GAULLIST, *-Ă, gaullisti, -ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al gaullismului. [Pr.: *golist*] — Din fr. **gaulliste**.

GAURĂ, *gauri*, s.f. Scobitură, adâncitură, spărtură ivită de la sine sau anume făcută într-un corp, într-un material, în pământ etc.; cavitate, borbă. ⇨ *Gaura cheii* = orificiu prin care se bagă cheia în broască. ⇨ Expr. *Gaură de șarpe* = loc ferit care servește cuiva ca ascunzătoare. (Pop.) *Doar nu s-o face gaură-n cer* = nu va fi o pagubă prea mare. (Astron.) *Gaură neagră* = relicvă de dimensiuni reduse a unei stele masive, formată prin prăbușire gravitațională, caracterizată prin densitate foarte mare și forță de atracție uriașă și absorbantă. [Pr.: *ga-u*] — Lat. ***avula** (< *cavus*).

GAUSS, *gauși*, s.m. Unitate de măsură a inducției magnetice în sistemul electromagnet C.G.S. (centimetru, gram, secundă). — Din fr. **gauss**.

GAVÁJ, *gavaje*, s.n. (Med.) Hrănire cu ajutorul sondei gastrice. — Din fr. **gavage**.

GAVANÓS, *gavanoase*, s.n. (Reg.) Borcan (pentru dulceță); vas de lut smălțuit; oală (pentru vin). — Din tc. **kavanoz**.

GAVANOȘÉL s.n. v. **găvanoșel**.

GAVÓTĂ, *gavote*, s.f. Vechi dans francez în doi timpi, cu mișcare moderată; melodie după care se execută acest dans. ♦ Parte dintr-o suită instrumentală care folosește ca model această melodie. — Din fr. **gavotte**.

GAY, *gay*, s.m. Homosexual. [Pr.: *ghe*] — Din engl., fr. **gay**.

GAZ¹ s.n. Țesătură foarte subțire. — Din fr. **gaze**.

GAZ², *gaze*, s.n. **1.** Nume generic dat corpurilor fluide cu densitate redusă, incolore, ușor deformabile și expansibile, care, din cauza coeziunii moleculare slabe, nu au o formă proprie stabilă și tind să ocupe întregul volum pe care îl au la dispoziție. ⇨ *Gaz perfect* (sau *ideal*) = gaz (ipotețic) extrem de rarefiat, la care produsul dintre presiune și volum rămâne constant la orice temperatură. *Gaz aerian* (sau *de iluminat*) = gaz combustibil obținut prin distilarea hulei la temperaturi înalte. *Gaz lichefiat* = amestec de gaze combustibile ușor lichefiabile, obținut prin extragerea directă din gaze de sondă sau prin distilare din unele produse petroliere, păstrat în stare lichidă în butelii. *Gaz nobil* = fiecare dintre elementele chimice situate în grupa a opta principală a sistemului periodic al elementelor, inclusiv heliu, caracterizate prin inerția lor chimică. *Gaz solid* = combinație solidă de molecule de gaz metan și de apă, care se găsește în special în zonele unde pământul este înghețat până la mari adâncimi. *Gaze naturale* = gaze combustibile care emană din pământ. **2.** (La pl.) Nume dat unor substanțe gazoase toxice sau asfixiante folosite în război. **3.** (La pl.) Emanații gazoase ale stomacului sau ale intestinelor. **4.** Petrol lampant. ⇨ Expr. (Fam.) *Doar n-am băut gaz*, se spune ca răspuns negativ la o propunere nepotrivită; nici nu mă gândesc! *A arde gaz* (sau *gazul*) *degeaba* = a nu face nimic, a pierde vremea de pomană. — Din fr. **gaz**.

GAZĂ, *gazez*, vb. I. Tranz. **1.** A expune un spațiu limitat acțiunii unor gaze toxice pentru distrugerea anumitor organisme vii dăunătoare (paraziți, șoareci, insecte). **2.** A lansa gaze toxice într-o zonă în timp de război pentru a distruge în masă; a expune o persoană sau un grup de persoane acțiunii gazelor toxice într-o încăpere închisă pentru a le ucide. — Din fr. **gazer**.

GAZĂRE, *gazări*, s. f. Acțiunea de a gaza și rezultatul ei. — V. **gaza**.

GAZÁT, *-Ă, gazați, -te*, adj. (Adesea substantivat) Intoxicat, asfixiat cu gaze. — V. **gaza**. Cf. fr. *gazé*.

GAZBETÓN s.n. Beton poros, folosit ca izolan termic. — Din germ. **Gasbeton**.

GAZDĂ, *gazde*, s. f. **1.** Persoană care primește pe cineva la sine (dându-i adăpost); cel care ține pe cineva la sine în schimbul unei chirii (și cu întreținere plătită); stăpânul unei case în raport cu oaspeții săi, amfitrion. ♦ Organism pe care (sau în care) trăiește un animal parazit aflat în stare larvară sau adultă. **2.** Locuință ocupată de cineva în calitate de oaspete sau de chirias. **3.** (Reg.) Țăran bogat; chiabur, bogătan. ⇨ Loc. adj. *De gazdă (mare)* = din oameni bogați. — Din magh. **gazda**.

GAZEIFICĂ vb. I. v. **gazeifica**.

GAZEIFICĂRE s. f. v. **gazeificare**.

GAZÉL, *gazeluri*, s. n. Poezie (orientală) cu formă fixă alcătuită din distihuri și care de obicei cântă dragostea și vinul. — Din fr. **ghazel**.

GAZÉLĂ, *gazele*, s. f. Nume dat mai multor genuri de mamifere rumegătoare din familia antilopei, cu corpul sopl, cu picioarele lungi, cu coarne în formă de liră și cu ochii mari, care trăiesc în stepele și deșerturile africane și asiatice; animal care face parte din unul dintre aceste genuri. — Din fr. **gazelle**.

GAZETĂR, *-Ă, gazetari, -e*, s. m. și f. Persoană care lucrează în redacția unei gazete, care scrie ca profesionist articole într-o gazetă; ziarist, jurnalist. — **Gazetă** + suf. *-ar*.

GAZETĂ, *gazete*, s. f. Publicație periodică având, de obicei, apariție zilnică, care conține știri, informații politice, sociale, culturale etc. (de actualitate); ziar, jurnal. ⇨ (leșit din uz) *Gazetă de perete* = panou, vitrină etc., plasate de obicei în cadrul unei întreprinderi, instituții sau organizații, unde se afișau articole (și desene, fotografii) referitoare la activitatea unității respective sau la probleme generale. — Din fr. **gazette**, it. **gazzetta**.

GAZETĂRĂȘ, *gazetărași*, s. m. (Depr.) Diminutiv al lui *gazetar*; gazetar neînsemnat, fără experiență, fără valoare. — **Gazetar** + suf. *-aș*.

GAZETĂRÉSC, *-EĂSCĂ, gazetărești*, adj. Care aparține gazetăriei sau gazetarului, privitor la gazetărie sau la gazetar, specific gazetăriei sau gazetarului; jurnalist, ziaristic. — **Gazetar** + suf. *-esc*.

GAZETĂRIE s. f. Profesiunea de gazetar; domeniu de activitate al gazetarului; ziaristică, jurnalistică. — **Gazetar** + suf. *-ie*.

GAZIFÉR, *-Ă, gaziferi, -e*, adj. (Despre zăcăminte) Care conține gaz². — Din fr. **gazifère**.

GAZIFICĂ, *gazific*, vb. I. Tranz. **1.** A transforma un combustibil solid sau lichid într-un combustibil gazos cu o compoziție chimică diferită de aceea a substanței din care provine. **2.** A dispersa un lichid în masa unui gaz² (pentru a extrage țiteiul prin erupție). [Var.: **gazeifică** vb. I] — **Gaz²** + suf. *-ifică* (după fr. *gazéifier*).

GAZIFICĂRE, *gazificări*, s. f. Acțiunea de a gaza și rezultatul ei. [Var.: **gazeificăre** s. f.] — V. **gazeifica**.

GAZOANALIZĂTOR, *gazoanalizatoare*, s. n. (Tehn.) Aparat pentru analiza gazelor. [Pr.: *-zo-a*] — **Gaz** + **analizator**.

GAZODUCT, *gazoducte*, s. n. Conductă pentru transportul gazelor la distanțe (mari). — Din fr. **gazoduc** (după *apeduct*).

GAZOGÉN, *gazogene*, s. n. Aparat sau instalație folosită pentru transformarea unui combustibil solid în gaz² combustibil. — Din fr. **gazogène**.

GAZOLINĂ s. f. Produs lichid combustibil, obținut prin lichefierea gazului² de sondă. — Din fr. **gazoline**.

GAZOMÉTRU, *gazometre*, s. n. **1.** Aparat cu care se măsoară cantitatea de gaz² care trece printr-o conductă. **2.** Rezervor în care se înmagazinează gazul² de iluminat produs de o uzină, pentru a fi distribuit consumatorilor. — Din fr. **gazomètre**.

GAZÓN s. n. Iarbă care se udă și se cosește des pentru a fi menținută scurtă, deasă și mereu verde; suprafața de teren pe care se află asemenea iarbă (mai ales pentru unele competiții sportive). — Din fr. **gazon**.

GAZONĂ, *gazon*, vb. I. Tranz. A acoperi un teren cu gazon. — Din fr. **gazonner**.

GAZONĂRE, *gazonări*, s. f. Acțiunea de a gazona și rezultatul ei. — V. **gazona**.

GAZONÁT, *-Ă, gazonați, -te*, adj. (Despre locuri, terenuri) Acoperit cu gazon. — V. **gazona**.

GAZORNITĂ, *gazornițe*, s. f. **1.** Lampă primitivă de petrol. **2.** Bidon pentru păstrat petrolul. — Din **gaz²** (după *păcorniță*).

GAZÓS, *-OĂSĂ, gazoși, -oase*, adj. Care are structura gazului², care este format din gaz². ♦ (Despre lichide) care conține dizolvat, sub presiune, un anumit gaz². — Din fr. **gazeux**.

GAZOSCÓP, *gazoscoape*, s. n. Aparat pentru detectarea prezenței gazelor inflamabile în galeriile subterane din mine. — Din fr. **gascoscope**.

GAZOTRÓN, *gazotroane*, s. n. Tub electronic cu gaz, cu descărcare în arc, folosit ca diodă redresoare pentru tensiuni mari. — Din rus. **gazotron**.

GĂBJI, *găbjesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A prinde pe cineva care a fugit, care s-a ascuns; a pune mâna pe cineva; a înhăța, a găbui. ♦ A fura. — Cf. *găbui*.

GĂBJIRE, *găbjiri*, s. f. (Pop.) Acțiunea de a *găbji* și rezultatul ei. — V. **găbji**.

GĂBUÍ, *găbuiesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A găbji. — Cf. rus. *gabat*, ucr. *habaty*.

GĂBUÍRE, *găbuiri*, s. f. (Pop.) Acțiunea de a *găbui* și rezultatul ei. — V. **găbui**.

GĂGĂUȚĂ, *găgăuți*, -e, s. m. și f. Persoană prostănacă, toantă. — Et. nec.

GĂGĂUZ, **-Ă**, *găgăuzi*, -e, s. m. și f., adj. 1. S. m. și f. Persoană care aparține unei populații de origine turcă, având religie creștină, care locuiește în România (Dobrogea), în sudul Republicii Moldova, Ucraina, Bulgaria, Turcia. 2. Adj. Care aparține găgăuzilor (1), privitor la găgăuzi. — Din tc. **gagavuz**.

GĂETÁN s. n. v. **găitan**.

GĂETÁNÁT, **-Ă** adj. v. **găitánat**.

GĂINĂ¹, pers. 3 *găinează*, vb. I. Refl. (Despre păsări) A-și lepăda găinațul; a se găinața. [Pr.: *gă-i-*] — Din **găinaț** (derivat regresiv).

GĂINĂ², *găinez*, vb. I. Intranz. (Pop.; despre oameni) A lăncezi; a boli. [Pr.: *gă-i-*. — Var.: **găini** vb. IV] — Din **găina**.

GĂINÁR, *găinari*, s. m. 1. Vânzător de găini sau, *p. gener.*, de păsări de curte vii. 2. (Fam.) Hoț de găini; *p. gener.* hoț de lucruri mărunte, borfaș. ♦ Persoană care se ocupă de afaceri ilicite mărunte. [Pr.: *gă-i-*] — **Găina** + suf. *-ar*.

GĂINÁȚ, *găinați*, s. m. Excrement de pasăre. [Pr.: *gă-i-*. — Pl. și: (n.) *găinațuri*] — Lat. [stercus] **gallinaceum**.

GĂINĂ, *găini*, s. f. Specie de pasăre domestică, crescută pentru carne și ouă (*Gallus domestica*); pasăre care face parte din această specie; *p. restr.* femela cocoșului. ♦ Expr. *A se culca (odată) cu găinile* = a se culca foarte devreme. *Cântă găina în casă*, se zice când într-o căsnicie cuvântul hotărâtor îl are femeia. ♦ Compose: *găină-sălbatică* (sau *-de-munte*) = femela cocoșului-de-munte; (Entom.) *găina-lui-Dumnezeu* = buburuză. — Lat. **gallina**.

GĂINĂREASĂ, *găinărese*, s. f. Păzitoare, îngrijitoare de găini, găinăriță; femeie care vinde găini. [Pr.: *gă-i-*] — **Găinar** + suf. *-easă*.

GĂINĂRIE¹, *găinării*, s. f. Crescătorie de găini sau, *p. gener.*, de păsări de curte; loc unde se țin găinile (pe lângă o gospodărie). [Pr.: *gă-i-*] — **Găina** + suf. *-ărie*.

GĂINĂRIE², *găinării*, s. f. (Fam.) Furt de găini; *p. gener.* furt de lucruri mărunte. ♦ Afacere ilicită mărunț. [Pr.: *gă-i-*] — **Găinar** + suf. *-ie*.

GĂINĂRIȚĂ, *găinărițe*, s. f. (Rar) Găinăreasă. [Pr.: *gă-i-*] — **Găinar** + suf. *-iță*.

GĂINĂȚĂ, pers. 3 *găinățează*, vb. I. Refl. (Despre păsări) A se găina¹. [Pr.: *gă-i-*. — Var.: **găiniță** vb. I] — Din **găinaț**.

GĂINI vb. IV v. **găina²**.

GĂINIȚĂ vb. I v. **găinața**.

GĂINUȘĂ, *găinușe*, s. f. 1. Diminutiv al lui *găina*. 2. Numele mai multor păsări sălbatice de munte sau de baltă. ♦ Compose: *găinușă-de-baltă* = pasăre migratoare acvatică, cu penaj negru, cu o pată roșie de piele golașă în frunte și cu picioarele verzui (*Gallinula chloropus*); (Entom.) *găinușă-de-seară* = cărăbuș. 3. (Astron.; art.) Cloșca-cu-Pui. 4. (La pl.) Plantă veninoasă cu tulpina lungă și subțire, cu flori mici albe, situate în vârful tulpinii (*Isoopyrum thalictroides*). 5. Plantă din familia rozaceelor cu tulpina scurtă și cu flori albe (*Potentilla microantha*). [Pr.: *gă-i-*. — Pl. și: *găinuși*] — **Găina** + suf. *-ușă*.

GĂITÁN, *găitane*, s. n. 1. Fir de metal sau șiret (împletit ori răsucit) de lână, mătase etc., cusut ca ornament la unele obiecte de îmbrăcăminte. ♦ Expr. (Fam.; adverbial) *A merge găitan* = (despre acțiuni, activități) a merge, a decurge, a evolua bine. 2. (Înv.) Împletitură făcută din găitane (1), care înlocuia platoșa în oastea Moldovei din Evul Mediu. [Pr.: *gă-i-*. — Var.: **găietán** s. n.] — Din tc. **gaytan**.

GĂITÁNÁR, *găitánari*, s. m. (Înv.) Fabricant sau negustor de găitane (1). [Pr.: *gă-i-*] — **Găitan** + suf. *-ar*.

GĂITÁNÁT, **-Ă**, *găitánați*, -te, adj. (Înv.) Împodobit cu găitane (1). [Pr.: *gă-i-*. — Var.: **găietánat**, **-ă** adj.] — **Găitan** + suf. *-at*.

GĂITÁNÁRIE, *găitánării*, s. f. (Înv.) Local în care se făceau sau se vindeau găitane. [Pr.: *gă-i-*] — **Găitánar** + suf. *-ie*.

GĂITÁNÍ, *găitánesc*, vb. IV. Tranz. (Înv.) A răsuci, a împleți găitane (1). ♦ Refl. Fig. (Despre iarbă) A se răsuci la vârf. [Pr.: *gă-i-*] — Din **găitan**.

GĂLĂGIE s. f. Zgomot puternic (de glasuri, de mașini etc.); larmă, hărmălaie, târâboi. [Var.: (reg.) **hălăgie** s. f.] — Et. nec.

GĂLĂGIÓS, **-OÁSĂ**, *gălăgioși*, *-oase*, adj. Care face (multă) gălăgie; zgomotos. [Pr.: *-gi-os*] — **Gălăgie** + suf. *-os*.

GĂLĂMÓZ, *gălămoaze*, s. n. (Reg.) Cocoloș, boț (dintr-un material solid). [Var.: **golomóz** s. n.] — Et. nec.

GĂLĂȚEAN, **-Ă**, *gălățeni*, -e, s. m., s. f., adj. 1. S. m. Persoană originară sau locuitor din municipiul sau județul Galați. 2. Adj. Care aparține municipiului sau județului Galați ori gălățenilor (1), privitor la municipiul sau la județul Galați ori la gălățeni. 3. S. f. (La pl.) Plantă ornamentală din familia primulațelor, cu flori roz sau purpurii; primulă (*Primula obconica*). — **Galați** (n. pr.) + suf. *-ean*.

GĂLĂȚEANCĂ, *gălățence*, s. f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul sau județul Galați. — **Gălățean** + suf. *-că*.

GĂLBEAZĂ, *gălbeze*, s. f. 1. Vierme parazit care trăiește în căile biliare ale ovinelor și bovinelor (*Fasciola hepatica*). 2. Boală de ficat a ovinelor și a bovinelor, provocată de gălbează (1). 3. Numele a patru specii de plante parazite din familia cucutei: **a**) *Cuscuta trifolii*; **b**) torțel (*Cuscuta campestris*); **c**) torțel (*Cuscuta epithimum*); **d**) torțel (*Cuscuta europea*). — Cf. alb. *kël' bazë*, *gël' bazë*.

GĂLBEJEALĂ s. f. (Pop.) Paliditate, paloare (a feței). — **Gălbeji** + suf. *-eală*.

GĂLBEJÍ, *gălbejesc*, vb. IV. Refl. (Pop.) A deveni palid, tras la față. — Din **gălbează** (cu sensul după *galben*).

GĂLBEJÍT, **-Ă**, *gălbejiți*, -te, adj. (Pop.) Palid, tras la față. — V. **gălbeji**.

GĂLBENÁRE s. f. v. **gălbinare**.

GĂLBENÁȘ, *gălbenași*, s. m. (Pop.) Gălbior (2). — **Galben** + suf. *-aș*.

GĂLBENÁTEC, **-Ă** adj. v. **gălbénatic**.

GĂLBENÁTIC, **-Ă**, *gălbénatici*, -ce, adj. (Rar) Gălbui. [Var.: **gălbénatec**, **-ă** adj.] — **Galben** + suf. *-atic*.

GĂLBENEÁ, *gălbenele*, s. f. 1. Plantă erbacee cu tulpina groasă, cu frunze lanceolate și dințate și cu flori galbene (*Rorippa amphibia*). 2. (La pl.) Plantă erbacee cu tulpina păroasă în partea de jos, cu frunze palmate și cu flori galbene-aurii (*Ranunculus pedatus*). ♦ *Gălbenele de pădure* = plantă erbacee cu tulpina acoperită de peri și cu flori galbene-aurii (*Ranunculus aureus*). 3. (La pl.) Numele a trei plante erbacee din familia primulațelor: **a**) plantă cu tulpina dreaptă, cu frunzele ovale acoperite cu peri și cu flori galbene (*Lysimachia punctata*); **b**) plantă cu tulpina dreaptă, cu frunzele ovale-lunguiețe și cu flori galbene dispuse în panicule terminale (*Lysimachia vulgaris*); **c**) drețe (*Lysimachia nummularia*). — **Galben** + suf. *-ea*.

GĂLBENÁLĂ, (2) *gălbenele* s. f. (Pop.) 1. Paliditate, paloare (a feței). 2. Vopsea galbenă (extrasă din diverse plante). — **Gălbeni** + suf. *-eală*.

GĂLBENÍ, *gălbenesc*, vb. IV. Intranz., tranz. și refl. (Înv. și pop.) A (se) îngălbeni. [Var.: **gălbini** vb. IV] — Din **galben**.

GĂLBENÍT, **-Ă**, *gălbeniți*, -te, adj. (Înv. și pop.) Îngălbenit. — V. **gălbeni**.

GĂLBENÍU, **-ÍE**, *gălbenui*, adj. (Rar) Gălbui. ♦ Palid (la față). — **Galben** + suf. *-iu*.

GĂLBENUȘ, *gălbenușuri*, s. n. Partea centrală, sferică, de culoare galbenă, a oului de pasăre și de reptilă, bogată în substanțe nutritive. — **Galben** + suf. *-uș*.

GĂLBENUȘĂ, *gălbenușe*, s. f. (La pl.) Plantă din familia rozaceelor, cu tulpina ascendentă, paniculat ramificată în partea superioară (*Potentilla chrysantha*). — De la **gălbenuș**.

GĂLBINÁRE, *gălbinari*, s. f. 1. (Med.; pop.) Icter. 2. (Rar) Culoare galbenă a feței; paliditate. 3. Plantă erbacee cu tulpina ramificată spre vârf, cu frunze ușor dințate și cu flori purpurii (*Serratula tinctoria*). [Var.: **gălbénare** s. f.] — Din **galbin**.

GĂLBINÍ vb. IV v. **gălbeni**.

GĂLBINICÍÓS, **-OÁSĂ**, *gălbincioși*, *-oase*, adj. (Pop.) Galben, palid (la față). — **Galben** + suf. *-icios*.

GĂLBINÍȚĂ, *gălbinițe*, s. f. Plantă erbacee din familia labiatelor, cu frunzele pețiolate și flori galbene-aurii (*Galeobdolon luteum*). — **Galben** + suf. *-iță*.

GĂLBÍOR, **-OÁRĂ**, *gălbiori*, *-oare*, adj., s. m. (Pop.) 1. Adj. Diminutiv al lui galben (1). ♦ Bălai, blond. 2. S. m. Diminutiv al lui *galben* (3); gălbenaș [Pr.: *-bi-or*] — **Galben** + suf. *-ior*.

GĂLBÍU, **-ÍE**, *gălbii*, adj. (Pop.) Gălbui. ♦ Bălai, blond. — **Galben** + suf. *-iu*.

GĂLBÚÍ, **-ÚÍE**, *gălbui*, adj. Care are o culoare apropiată de galben; gălbénatic, gălbenui, gălbui. — **Galben** + suf. *-ui*.

GĂLEÁTĂ, *găleți*, s. f. 1. Vas de lemn, de metal etc. de forma unui trunchi de con cu baza mare în partea superioară, cu toartă, folosit pentru transportul (și păstrarea) unor lichide, unor materiale granulare sau pulverulente etc.; conținutul acestui vas; căldare. ♦ Expr. *A ploua (sau a turna) cu găleata* = a ploua foarte tare, torențial. 2. Veche măsură de capacitate pentru lapte, cereale etc., a cărei valoare a variat în timp, pe regiuni și pe substanțe;

conținutul acestei mășuri. **3.** Dîjmă în grâne care se percepea în Evul Mediu, în Țările Române. — Lat. **galleta**.

GĂLIGĂN, *găligani*, s. m. (Peior. și fam.) Bărbat sau băiat foarte înalt; gligan, lungan. — Cf. **gligan**.

GĂLUSCĂ, *găluște*, s. f. Preparat culinar de formă (relativ) sferică, făcut din aluat, din griș, brânză, carne tocată etc. [Pl. și: *găluști*] — Din rus. **galuška**.

GĂMĂN, *gămani*, s. m. (Pop.) Bărbat foarte mîncăcios; mîncău. — Et. nec.

GĂMĂLIE, *gămălii*, s. f. Parte îngroșată în formă de sferă mică de la capătul unui ac, al unui chibrit etc. — Din magh. **gomoly**.

GĂOĂCE, *găoci*, s. f. **1.** Coaja tare a oului. **2.** Fiecare dintre jumătățile unei coji de nucă, de ghindă sau de alte fructe. [Pr.: *gă-oa*] — Et. nec.

GĂRĂFIOARĂ, *gărăfioare*, s. f. Diminutiv al lui *garafă*. — **Garafă** + suf. *-ioară*.

GĂRDINĂR, *gărdinare*, s. n. Unealtă de dogărie cu care se execută manual grădiniile (**1**). — **Gărdină** + suf. *-ar*.

GĂRDUI, *gărduiesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A îngredi, a împrejmu un loc, un teren cu gard (**1**). — **Gard** + suf. *-ui*.

GĂRDUIȚĂ, *gărduiți*, *-te*, adj. (Rar; despre locuri, terenuri) Împrejmuțit cu gard (**1**). — V. **gărdui**.

GĂRDULEȚ, *gărdulețe*, s. n. Diminutiv al lui *gard*. — **Gard** + suf. *-uleț*.

GĂRDURĂRIȚĂ, *gărdurărițe*, s. f. Arbust spinos, otrăvitor, cu frunze lanceolate și flori roșii-violete, cultivat pentru a forma garduri vii (*Lyctium halimifolium*). — **Gărduri** (pl. lui *gard*) + suf. *-ăriță*.

GĂRGĂRIȚĂ, *gărgărițe*, s. f. Nume dat mai multor insecte coleoptere, de obicei mici, cu corpul sferic sau oval, care atacă unele plante cultivate. [Acc. și: *gărgăriță*] — Cf. sb. *grgarica*.

GĂRGĂUN, *gărgăuni*, s. m. **1.** Viespe mare, de pădure, cu ac foarte veninos, care produce un puternic zgomot specific atunci când zboară; bărzăun (*Vespa crabro*). **2.** Fig. (La pl.) Pretenții nejustificate, fumuri. ♦ *Expr.* *A fi cu (sau a avea) gărgăuni în (sau la) cap* = a avea idei ciudate, anormale, extravagante; a fi extrem de încrezut. *A scoate (cuiva) gărgăunii (din cap)* = a face (pe cineva) să renunțe la ideile ciudate, anormale, extravagante pe care le are. [Var.: **gărgăune** s. m.] — Et. nec.

GĂRGĂUNE s. m. v. **gărgăun**.

GĂSÉLNIȚĂ1, *găsélnițe*, s. f. Fluture mic, de culoare roșie-cenușie cu cercuri albe, ale cărui larve rod fagurii de miere; molia-stupilor (*Galleria melonella*). — Din bg. **găsenica**, „omidă” (după derivatele în *-elniță*).

GĂSÉLNIȚĂ2, *găsélnițe*, s. f. (Fam.) Situație de efect găsită și exploatăată de cineva (într-o operă literară, de critică etc.). — **Găsi** + suf. *-elniță*.

GĂSÍ, *găsesc*, vb. IV. **1.** Tranz. A da de (sau peste) ceva sau cineva (din întâmplare sau căutând anume); a descoperi, a afla. ♦ *Expr.* (Fam.) *A-și găsi beleaua* = a se afla într-o situație neplăcută, a avea necazuri. (Intranz.) *Ți-ai găsit!* = aș! de unde! nici gând! *A-și găsi* (sau, refl., a se găsi) *să ...* = a-i veni (pe neașteptate și într-un moment nepotrivit) să..., a se apuca să... (Reg.) *A (-i) găsi (cuiva) dreptate* = a (-i) face (cuiva) dreptate. ♦ (Loc. vb.) *A-și găsi mormântul (sau moartea)* = a muri. ♦ Tranz. și refl. A întâlni pe cineva sau a se întâlni cu cineva. ♦ *Expr.* (Tranz.) *A-și găsi omul (sau nașul, popa)* = a da de cineva pe care nu-l poți înșela sau birui, care te obligă să te porțorți cum se cuvine. *Să te găsesc sănătos!* formulă de salut la despărțire. ♦ A descoperi o nouă metodă, un nou preparat, un nou aparat etc. (în urma unor cercetări și studii prealabile). **2.** Tranz. (Despre suferințe fizice sau despre moarte) A cuprinde, a surprinde (pe neașteptate) pe cineva. ♦ *Expr.* *Ce te-a găsit (de...)?* = (exprimă reproșul) ce ai? ce ți s-a întâmplat (de...)? ce te-a apucat? **3.** Refl. A se afla undeva, a fi; a se afla într-o anumită situație, împrejurare etc.; a se prezenta într-un anumit fel. **4.** Tranz. A fi de părere că...; a socoti, a crede că... — Cf. sl. *gasiti* „a stinge”.

GĂSÍRE s. f. Acțiunea de a (se) *găsi* și rezultatul ei. — V. **găsi**.

GĂSÍȚ s. n. Faptul de a *găsi*. ♦ (Pop.) *Bun găsit!* formulă de salut la întâlnire. — V. **găsi**.

GĂSÍTOR, *-OĂRE*, *găsitori*, *-oare*, s. m. și f. Persoană care a găsit un obiect pierdut. — **Găsi** + suf. *-tor*.

GĂTĂ vb. I v. **găti**.

GĂTĂȚ, *-Ă* adj. v. **gătîț**.

GĂTEALĂ, *găteali*, s. f. Faptul de a (se) *găti*, (concr.) ceea ce servește cuiva spre a (se) *găti*, spre a (se) *împodobii*. — **Găti** + suf. *-eală*.

GĂTEJ, *găteje*, s. n. Creangă subțire și uscată care servește la aprinderea focului; vreas. — Cf. sl. *gati*.

GĂȚÍ, *gătesc*, vb. IV. **1.** Refl. și tranz. A (se) îmbrăca (frumos); a (se) *împodobii*. **2.** Refl. și tranz. A fi gata de..., a (se) pregăti (pentru o acțiune). **3.** Tranz. A face, a prepara mâncare (prin fierbere, prăjire etc.). **4.** Tranz. și intranz. (Reg.) A sfârși, a termina, a isprăvi. **5.** Tranz. (Reg.) A omorî, a ucide, a nimici. [Var.: (reg.) **gătá** vb. I] — Din **gata**. Cf. alb. *gati*.

GĂȚÍRE s. f. Acțiunea de a (se) *găti* și rezultatul ei; gătit¹. — V. **găti**.

GĂȚÍȚ1 s. n. Acțiunea de a (se) *găti*, gătire; (în special) preparare a mîncării. — V. **găti**.

GĂȚÍȚ2, *-Ă*, *gătiți*, *-te*, adj. **1.** Care este îmbrăcat frumos, îngrijit, dichisit, împodobit. **2.** (Despre mîncăruri) Care este preparat, pregăt (la foc). **3.** (Reg.) Sfârșit, isprăvit. [Var.: (reg.) **gătát**, *-ă* adj.] — V. **găti**.

GĂUNÓS, *-OĂSĂ*, *găunoși*, *-oase*, adj. (Despre copaci sau trunchiuri de copaci) Care este găurit, gol, mîncat pe dinăuntru; scorburos. ♦ (Despre nuci) Care este fără miez; sec. ♦ (Pop.; despre dinți, măsele) Cariat (într-un stadiu avansat). ♦ Fig. (Despre acțiuni, manifestări ale oamenilor) Care este lipsit de conținut, de teme. [Pr.: *gă-u*] — **Găună** (înv. „gaură mică” < lat.) + suf. *-os*.

GĂUNOȘĂȚURĂ s. f. v. **găunoșitură**.

GĂUNOȘÍ, *găunoșesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Rar) A face să devină sau a deveni găunos. [Pr.: *gă-u*] — Din **găunos**.

GĂUNOȘITURĂ, *găunoșituri*, s. f. (Rar) Gaură, scobitură; scorbură. [Pr.: *gă-u*. — Var.: **găunoșătúră** s. f.] — **Găunoși** + suf. *-tură*.

GĂUREĂ, *-ICĂ*, *găurele*, s. f. Diminutiv al lui *gaură*; găurice. ♦ (La pl.) Fel de broderie pe o pânză din care s-au scos din loc în loc câteva fire. [Pr.: *gă-u*] — **Gaură** + suf. *-ea*, *-ică*.

GĂURÍ, *găuresc*, vb. IV. Tranz. A face o gaură (cu ajutorul unui instrument, al unei unelte etc.); a perfora. ♦ Refl. A se strica, a se degrada în urma găuririi. [Pr.: *gă-u*] — Din **gaură**.

GĂURÍCE, *găurici*, s. f. Găurea. [Pr.: *gă-u*] — **Gaură** + suf. *-ice*.

GĂURÍRE, *găuriri*, s. f. Acțiunea de a (se) *găuri* și rezultatul ei; găurit¹. [Pr.: *gă-u*] — V. **găuri**.

GĂURÍȚ1 s. n. Găuire. [Pr.: *gă-u*] — V. **găuri**.

GĂURÍȚ2, *-Ă*, *găuriți*, *-te*, adj. Care are una sau mai multe găuri, prevăzut cu una sau mai multe găuri; în care s-a făcut o gaură; care e plin de găuri; perforat². ♦ Care s-a stricat, s-a degradat formînd găuri. [Pr.: *gă-u*] — V. **găuri**.

GĂVÁN, *găvane*, s. n. (Pop.) **1.** Scobitură, adăncitură pe care o prezintă un obiect. ♦ Orbita ochiului. **2.** Obiect sau parte a unui obiect care prezintă o scobitură; (în special) strachină sau blid (de lemn); conținutul unui astfel de vas. — Cf. bg., sb. *vagan*.

GĂVÁNOȘÉL, *găvânoșele*, s. n. (Reg.) Diminutiv al lui *gavanos*. [Var.: **gavanoșéi** s. n.] — **Gavanos** + suf. *-el*.

GĂVOZDÍ, *găvozdesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Reg.) A (se) înghesui, a (se) îngrămădi. ♦ Refl. A se ascunde, ghemuindu-se. — Din sl. **gvozditi** „a bate cu cuie”.

GĂVOZDÍȚ, *-Ă*, *găvozdiți*, *-te*, adj. (Reg.) Înghesuit, îngrămădit; ascuns. — V. **găvozdi**.

GĂZĂR, *găzari*, s. m. Vînzător (ambulant) de petrol lampant. — **Gaz²** + suf. *-ar*.

GĂZĂRÍE, *găzării*, s. f. Loc unde se vinde petrol lampant. — **Gaz²** + suf. *-ărie*.

GĂZDOĂÍE, *găzdoaie*, s. f. (Înv. și reg.) **1.** Stăpîna casei (în raport cu oaspeții sau cu chirișii săi); gospodină. **2.** Chiaburoaică. [Pr.: *-doa-ie*] — **Gazdă** + suf. *-oaie*.

GĂZDÓÍ, *găzdoi*, s. m. (Pop.) Augmentativ al lui *gazdă*. — **Gazdă** + suf. *-oi*.

GĂZDUÍ, *găzduiesc*, vb. IV. **1.** Tranz. A primi pe cineva în casa sa o anumită vreme, dîndu-i adăpost (și mîncare). **2.** Intranz. A rămîne (să locuiescă și să mînînce) cîtva timp în casa cuiva. — **Gazdă** + suf. *-ui*.

GĂZDUÍRE, *găzduiri*, s. f. Acțiunea de a *găzdui* și rezultatul ei. — V. **găzdui**.

GĂCÍ vb. IV v. **ghici**.

GĂDE, *găzi*, s. m. (Pop.) Căluș; gealat. — Et. nec.

GĂDÍLĂ, *gădil*, vb. I. Tranz. **1.** A produce, prin atingeri ușoare asupra unor părți ale corpului, o senzație particulară, care provoacă cuiva un răs convulsiv nestăpănit. ♦ Refl. A fi sensibil la asemenea atingeri (reacționînd printr-un răs convulsiv). **2.** Fig. A produce cuiva o senzație plăcută, o plăcere; a flata (în mod exagerat) pe cineva. [Var.: **gădilí** vb. IV] — Din bg. **gădel mi je** „mă gădili”.

GĂDÍLĂRE, *gădilări*, s. f. Acțiunea de a (se) *gădila* și rezultatul ei; gădilat. — V. **gădila**.

GĂDÍLĂȚ s. n. Gădilare. — V. **gădila**.

GĂDÍLĂȚÓR, *-OĂRE*, *gădilători*, *-oare*, adj. Care gădile; care produce o senzație plăcută. [Var.: **gădilítór**, *-oare* adj.] — **Gădila** + suf. *-ător*.

GĂDÍLĂȚURĂ, *gădilături*, s. f. Gădilare; senzație particulară provocată cuiva prin gădilare. [Var.: **gădilíturá** s. f.] — **Gădila** + suf. *-ătură*.

GĂDÍLÍ vb. IV v. **gădila**.

GĂDILICI s.n. (Pop. și fam.). Gădilătură. G Expr. *A avea gădilici la limbă* = a vorbi (prea) mult, a nu se putea abține să nu vorbească. — **Gădila** + suf. *-ici*.

GĂDILICIOS, -OĂSA, *gădiliciosi, -oase*, adj. (Pop. și fam.; despre oameni) Care se gădila ușor. — **Gădili** + suf. *-icios*.

GĂDILITÓR, -OĂRE adj. v. **gădilător**.

GĂDILITURĂ s.f. v. **gădilătură**.

GĂFĂI, găfăi, vb. IV. Intrans. A respira des și greu (în urma unor eforturi, a unei boli etc.). ♦ Fig. (Despre locomotive, mașini etc.) A produce un zgomot caracteristic, înfundat și greoi. — Formație onomatopeică.

GĂFĂIALĂ, găfăieli, s.f. Găfăit. [Pr.: *-fă-ia-*] — **Găfăi** + suf. *-eală*.

GĂFĂIRE, găfăiri, s.f. Acțiunea de a găfăi și rezultatul ei. — V. **găfăi**.

GĂFĂIT s.n. Faptul de a găfăi; (zgomot caracteristic provocat de o) răsufalare deasă și grea; găfăială. — V. **găfăi**.

GĂFĂITÓR, -OĂRE, găfăitori, -oare, adj. (Despre respirație, voce etc.) Cu găfăieli. [Pr.: *-fă-i-*] — **Găfăi** + suf. *-tor*.

GĂGĂI, pers. 3 *găgăie*, vb. IV. Intrans. (Despre găște sau rațe) A scoate strigăte caracteristice speciei. — Formație onomatopeică. Cf. *ga* [g a].

GĂGĂIRE, găgăiri, s.f. Acțiunea de a găgăi și rezultatul ei; strigăt caracteristic scos de găște (și de rațe); găgăit, găgăitură. — V. **găgăi**.

GĂGĂIT, găgăituri, s.n. Faptul de a găgăi; strigăt caracteristic scos de găște (și de rațe); găgăitură, găgăire. — V. **găgăi**.

GĂGĂITURĂ, găgăituri, s.f. Găgăit. [Pr.: *-gă-i-*] — **Găgăi** + suf. *-tură*.

GĂGĂLICE, găgălici, s.f. (Pop. și fam.) Obiect sau ființă de dimensiuni reduse. — Et. nec.

GĂL interj. (De obicei repetat) Cuvânt care imită sunetul produs de lichide care curg dintr-un vas (cu gâtul strâmt) sau care alunecă pe gât. — Onomatopee.

GĂLCĂ, gălci, s.f. (Pop.) 1. Inflamare a ganglionilor de la gât sau a amigdalelor; (concr.) umflătură rezultată în urma acestei inflamări; *p. gener.* umflătură (sub piele). 2. Fig. Nod sau porțiune mai îngroșată care apare la firele textile (toarse). — Din bg. **gălci**.

GĂLCEAVĂ, gălcevi, s.f. (Pop.) Ceartă (zgomotoasă, aprinsă); situație creată în raporturile dintre două sau mai multe persoane în urma unor certuri; sfadă. — Din bg. **gălceava**.

GĂLCEVÍ, gălcesc, vb. IV. Refl. recipr. (Înv. și pop.) A se certa, a se ciorovăi. — Din **gălceavă**.

GĂLCEVIRE, gălceviri, s.f. (Înv. și pop.) Faptul de a se gălcevi; ceartă, neînțelegere. — V. **gălcevi**.

GĂLCEVITÓR, -OĂRE, gălcevitori, -oare, adj., s.m. și f. (Pop.) (Om) certăreț. — **Gălcevi** + suf. *-tor*.

GĂLGĂI, gălgăi, vb. IV. 1. Intrans. (Despre lichide, la pers.3) A curge cu zgomot dintr-un vas (cu gâtul strâmt) sau când alunecă pe gât etc.; *p. gener.* a curge provocând un zgomot ritmic. 2. Tranz. (Reg.) A sorbi o băutură cu înghițituri mari (și cu zgomot). — **Găl-găl** + suf. *-ăi*.

GĂLGĂIALĂ, gălgăieli, s.f. Gălgăire. [Pr.: *-gă-ia-*] — **Gălgăi** + suf. *-eală*.

GĂLGĂIRE, gălgăiri, s.f. Faptul de a gălgăi; zgomot caracteristic produs de un lichid care curge dintr-un vas (cu gâtul strâmt) sau care alunecă pe gât etc.; gălgăit, gălgăială, gălgăitură. — V. **gălgăi**.

GĂLGĂIT s.n. Gălgăire. — V. **gălgăi**.

GĂLGĂITÓR, -OĂRE, gălgăitori, -oare, adj. Care gălgăie. [Pr.: *-gă-i-*] — **Gălgăi** + suf. *-tor*.

GĂLGĂITURĂ, gălgăituri, s.f. Gălgăire. [Pr.: *-gă-i-*] — **Gălgăi** + suf. *-tură*.

GĂLMĂ, gălme, s.f. (Pop.) 1. Dâmb, movilă. 2. Umflătură, gălcă, bolfă (de natură patologică). — Din sl. **chl'umū**.

GÂND, gânduri, s.n. 1. Proces de gândire sau rezultatul procesului de gândire; idee, cuget, cugetare. *Îi treceau multe gânduri prin cap.* ♦ Expr. *A frământa* (sau *a apăsa* etc. pe cineva) *gândul* = a preocupa, a obseda (pe cineva) o idee. *A-și lua* (sau *a-și muta*) *gândul* = a nu se mai gândi; a renunța la orice speranță. *Ca gândul* = extrem de repede. (*Dus* sau *căzut* etc.) *pe gânduri* = absorbit de ceva intim, nelegat de realitatea imediată. *A sta pe* (sau *la*) *gânduri* = a chibzui, a reflecta (mult); a șovăi. *A pune* (pe cineva) *pe gânduri* = a îngrijora (pe cineva). *A-și face* (sau *a intra* etc. *la*) *gânduri* = a se îngrijora. *A-i sta gândul la ceva* = a fi preocupat de ceva. 2. Închipuire, imaginație, fantezie; inspirație. *Gândul îl purta departe.* 3. Loc considerat ca sediu al cugetării; minte; memorie. *I-a ieșit din gând.* ♦ Expr. *Nici cu gândul n-am gândit* = nici nu m-am așteptat la asta, n-am crezut că se va întâmpla aceasta. *Când cu gândul n-ai gândi* = când nici nu te aștepti. *A-i da* (sau *a-i veni*) *cuiva* (ceva) *prin* (sau *în*) *gând* = a-i veni cuiva brusc o idee. 4. Intenție, plan. *A venit cu gând bun.* ♦ Expr. *A-și pune în gând* = a lua hotărârea să... *A pune* (cuiva) *gând rău* = a avea intenții rele față de cineva. *A-l bate* (sau *a-l paște* etc.) *gândul* = a intenționa, a plănui să...

5. Convingere, părere. 6. Voie, dorință, plac. *Toate s-au făcut după gândul lui.* — Din magh. **gond**.

GÂNDĂC, gândaci, s.m. 1. Nume generic dat insectelor din ordinul coleopteleror sau al altor insecte asemănătoare cu coleopterele. ♦ Compuse: *gândac-de-casă* (sau *-de-bucătărie, -negru*) = șvab¹; *gândac-de-frasin* (sau *gândacul-frasinului*) = cantaridă; *gândac-de-mai* = cărăbuș; *gândac-de-făină* = morar; *gândac-de-Colorado* = insectă coleopteră de culoare galbenă-portocalie, cu dungi longitudinale, negre pe elitre, dăunătoare cartofilor (*Leptinotarsa decemlineata*). 2. (De obicei determinat prin „de mătase”) Vierme-de-mătase. — Cf. sb. *gundelj*.

GÂNDĂCÉL, gândăcei, s.m. Diminutiv al lui *gândac* (1). — **Gândac** + suf. *-el*.

GÂNDI, gândesc, vb. IV. 1. Intrans. și refl. A-și forma o idee despre un lucru, a pătrunde ceva cu mintea; a reflecta, a medita, a cugeta, a chibzui la ceva. ♦ Expr. *A da* (cuiva) *de gândit* = a obliga (pe cineva) să mediteze, să se întrebe, să discearnă. ♦ Intrans. și tranz. A concepe, a crea ceva (abstract sau concret). 2. Refl. și intrans. A se îngriji, a-i păsa de ceva sau de cineva. 3. Tranz. și intrans. A-i trece cuiva prin minte (că...); a crede, a socoti (că...). 4. Tranz și refl. A lua în considerare (că...), a-și da seama (că...). 5. Refl. A intenționa (să...). ♦ Tranz. (Reg.) A dori, a spera. — Din **gând**.

GÂNDIRE, gândiri, s.f. 1. Facultate superioară a creierului omenesc, care reflectă în mod generalizat realitatea obiectivă prin noțiuni, judecăți, teorii etc. ♦ *Gândire laterală* v. *laterală*. 2. Factor ideal care constituie reflectarea realității obiective; spirit, conștiință. 3. Idee, gând (1), cuget; meditare, reflecție. 4. Imaginație, fantezie. — V. **gândi**.

GÂNDIRISM s.n. Curent filosofic din România, de orientare existențialist-ortodox, format în jurul revistei „Gândirea” în primele decen. ale sec. XX. — **Gândirea** (n. pr.) + suf. *-ism*.

GÂNDIRIST, -Ă, gândiriști, -ste, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține gândirismului, privitor la gândirism, specific gândirismului. 2. S.m. și f. Adept al gândirismului. — **Gândirea** (n. pr.) + suf. *-ist*.

GÂNDIT¹ s.n. Faptul de a (se) *gândi*. G Loc. adv. *Pe gândite* = (bine) socotit, chibzuit. — V. **gândi**.

GÂNDIT², -Ă, gândiți, -te, adj. Care a fost (bine) pătruns cu mintea; (bine) socotit, chibzuit. — V. **gândi**.

GÂNDITÓR, -OĂRE, gânditori, -oare, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care este confundat în gânduri, predispus la meditație; îngândurat, meditativ. ♦ Absent; distrat. 2. S.m. și f. Persoană care reflectează asupra problemelor vieții; filosof. ♦ Spec. Filosof. — **Gândi** + suf. *-tor*.

GÂNGĂNIE, găngănie, s.f. Nume generic dat insectelor (sau, *p. gener.* animalelor) mici. — Din sl. **gongnanije**.

GÂNGAV, -Ă, găngavi, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care vorbește greu, nedeslușit și împiedicat, repetând silabele; găngăvit, bălbăit. [Acc. și *gângăv*] — Din sl. **gongnavū**.

GÂNGĂVEALĂ, găngăveli, s.f. Faptul de a (se) *gângăvi*; defect de vorbire al omului găngav; găngăvie, bălbăială. — **Găngăvi** + suf. *-eală*.

GÂNGĂVÍ, găngăvesc, vb. IV. Intrans. și refl. A vorbi nedeslușit, greu și împiedicat, repetând silabele; a (se) bălbăi. ♦ Tranz. și intrans. A exprima, a formula cu greutate o idee. — Din **găngav**.

GÂNGĂVÍE, găngăvii, s.f. Defect de vorbire al omului găngav; găngăveală. — **Găngav** + suf. *-ie*.

GÂNGĂVIRE, găngăviri, s.f. Acțiunea de a (se) *găngăvi* și rezultatul ei. — V. **găngăvi**.

GÂNGĂVÍT, -Ă, găngăviți, -te, adj. (Adesea substantivat) Găngav. — V. **găngăvi**.

GÂNGURÍ, gănguresc, vb. IV. 1. Intrans. și tranz. (Despre copiii mici) A scoate sunete disparate, încă nearticulate în cuvinte. 2. Intrans. (Despre porumbei și turturele; la pers. 3) A scoate sunete caracteristice speciei. [Ivar.: (2) *gunguní, gungurí* vb. IV] — Formație onomatopeică.

GÂNGURÍRE, gănguriri, s.f. Faptul de a *gănguri*; găngurit. — V. **gănguri**.

GÂNGURÍT s.n. Sunete disparate, nearticulate în cuvinte, scoase de copiii mici; sunete caracteristice scoase de porumbei și de turturele, găngurire. — V. **gănguri**.

GÂNJ, gânjuri, s.n. (Pop.) Nua foarte flexibilă trecută prin foc și apoi răsucită, care se folosește ca frânghie. [Pl. și: (m.) *gânjí*] — Et. nec.

GÂNSĂC, gânsaci, s.m. (Pop.) Gâscan. — Din bg. **gâsac**.

GĂRBĂCI, gârbace, s.n. Bici făcut din mai multe curele împletite (uneori cu vârfurile plumbuite) sau din vână de bou. ♦ Lovitură dată cu acest bici. — Din tc. **kirbaç**, bg. **gârbaç**.

GĂRBIȚĂ, gârbițe, s.f. 1. (Pop.; la animale) Greabăn, grumaz; (la oameni) ceafă. ♦ Expr. *A muia* (cuiva) *gârbița* = a înfrânge (cuiva) trufia, a obliga să

se supună. **2.** Plantă erbacee cu tulpina acoperită cu solzi și cu flori mari, violetă (*Limodorum abortivum*). — Din bg. **gărbica**, sb. **grbica**.

GĂRBOV, **-Ă**, *gărbovi*, *-e*, adj. (Despre oameni) Care are spinarea încovoiată (de bătrânețe); gărbovit. — Din bg. **gărbav**.

GĂRBOVI, *gărbovesc*, vb. IV. Refl. (Despre oameni) A deveni gărbov; a se cocărja. ⇨ Tranz. fact. *Anii l-au gărbovit*. — Din **gărbov**.

GĂRBOVIT, **-Ă**, *gărboviți*, *-te*, adj. (Despre oameni) Care este gărbov; cocărjat. — V. **gărbovi**.

GĂRGĂR, *gărgăre*, s.n. Unealtă folosită la pescuitul marin prin încercuirea și adunarea bancurilor de hamsii, stavrizi, scrumbii etc. — Et. nec.

GĂRLĂ, *gărlă*, s.f. 1. Apă curgătoare (mai mică); braț al unei ape curgătoare. ⇨ Expr. (Fam.) *A se duce pe gărlă* = a se pierde, a se risipi. *A da pe gărlă* = a arunca, a risipi. ♦ (Adverbial) În mare cantitate, din belșug. **2.** Depresiune alungită (și sinuoasă) aflată în lunca unei ape curgătoare și care, acoperită de apă, leagă de obicei un râu de lacurile sau de bălțile din jurul acestuia. — Din bg. **gărlo**.

GĂRLICI, *gărliciuri*, s.n. 1. Intrare (strâmtă) într-un beci, într-o pivniță. **2.** (Rar) Intrare (îngustă) într-o colibă, într-un cavou, într-o peșteră. [Pl. și: *gărlice*] — Din sb. **grlič** „gât de sticlă”.

GĂRLIȚĂ¹, *gărlițe*, s.f. (Rar) Diminutiv al lui *gărlă*. — **Gărlă** + suf. *-iță*.

GĂRLIȚĂ², *gărlițe*, s.f. Specie de gâscă sălbatică de talie mică, cu carnea gustoasă (*Anser albifrons*). — Et. nec.

GĂRNEĂȚĂ s.f. v. **gâmiță**.

GĂRNĂȚ, *gărneți*, s.m. (Reg.) Par (mai gros) făcut de obicei din lemn de stejar. — Din **gâmiță**.

GĂRNIȚĂ, *gârnițe*, s.f. (Reg.) Arbore înrudit cu stejarul, cu tulpina dreaptă, a cărei scoarță are la exterior un strat solzos, cu frunze mari, lungi, fără pețiol (*Quercus frainetto*). [Var.: **gâmeăță** s.f.] — Din bg., sb. **granica**.

GĂRNIȚET, *gârnițeturi*, s.n. (Reg.) Pădure în care predomină gâmița. [Pl. și: *gârnițete*] — **Gâmiță** + suf. *-et*.

GĂSCĂN, *gâscani*, s.m. Bărbătușul găștei; gânsac. — **Gâscă** + suf. *-an*.

GĂSCĂR, *gâscari*, s.m. (Rar) Bărbat sau băiat care păzește găștele. — **Gâscă** + suf. *-ar*.

GĂSCĂRIȚĂ, *gâscărițe*, s.f. 1. Numele a două plante perene cu tulpina și frunzele acoperite cu peri, cu flori mici, albe (*Arabis alpina* și *hirsuta*). **2.** Plantă din familia cruciferelor cu frunzele spatulate sau oblonge (*Arabidopsis thaliana*). — **Gâscă** + suf. *-ariță*.

GĂSCĂ, *gâște*, s.f. Pasăre domestică de talie mare, de obicei cenușie pe spate și pe laturi și albă pe piept, cu gâtul lung, crescută pentru carnea, untura și fulgii ei (*Anser domesticus*). ⇨ *Gâscă sălbatică* = specie mai mică de gâscă, vânată pentru carne (*Anser anser*). ⇨ Expr. *A strica orzul pe gâște* = a dărui, a sacrifica ceva util, prețios, bun pentru cineva care nu știe să prețuiască cele primite. ♦ (Fam.) Epitet depreciativ dat unei femei sau unei fete credule sau proaste. — Din bg. **gâska**.

GĂSCĂRIȚĂ, *gâscărițe*, s.f. (Rar) Femeie sau fată care păzește găștele. — **Gâscar** + suf. *-iță*.

GĂSCULIȚĂ, *gâscuțițe*, s.f. Diminutiv al lui *gâscă*. — **Gâscă** + suf. *-uliță*.

GĂȚ, *gături*, s.n. 1. Parte a corpului (la om și la unele animale) care unește capul cu trunchiul; grumaz, gâtlan; *p. ext.* gâtlej. ⇨ Expr. *A se arunca* (sau *a se agăța* etc.) *de gătul cuiva* = a îmbrățișa (cu căldură) pe cineva; **b)** a copleși, a obosi pe cineva cu manifestările de dragoste. *A-și rupe* (sau *a-și frânge*) *gătul* = a se accidenta (grav) sau a muri în urma unui accident; **b)** a-și pierde situația (bună) în urma unor greșeli, a fi arestat, condamnat în urma săvârșirii unei fapte ilegale. *A strânge de gât* (pe cineva) = a) a sugruma (pe cineva); **b)** fig. a constrânge. *A lua* (sau *a înhăța*) *de gât* (pe cineva) = a înșfăca (pe cineva), a cere socoteală (cu violență), a brutaliza. (Fam.) *A face gât* = a avea pretenții (neîntemeiate); a face gălgâie, scandal. *A da* (o băutură) *pe gât* = a bea repede (dintr-o singură înghițitură sau din câteva înghițituri). *A fi sătul până în gât* = a fi dezgustat, a nu mai putea suporta (în continuare). *A-i sta* (sau *a i se opri*) *în gât* = a) a nu putea înghiți; **b)** a nu se putea împăca cu ceva sau cu cineva, a nu putea suferi. ♦ Cantitate de băutură care se poate bea dintr-o singură înghițitură. **2.** Parte a unor obiecte, a unor piese etc. care prezintă asemănare cu gătul (1). ⇨ *Prună de gât* = prună gătlană, v. *gătlan* (2). — Din sl. **glütü** „înghițitură”.

GĂȚĂR, *gătare*, s.n. Curea lată a hamului, care se trece peste gătul calului; hamut. — **Găt** + suf. *-ar*.

GĂȚIȘOR, *gătișoare*, s.n. (Rar) Diminutiv al lui *găt*. — **Găt** + suf. *-ișor*.

GĂȚIȚĂ, *gătițe*, s.f. (Reg.) Gătlej. — **Găt** + suf. *-iță*.

GĂȚLĂN, **-Ă**, *gătlane*, s.n., adj. 1. S.n. (Înv. și reg.) Găt (1). **2.** Adj. (În sintagma) *Prună gătlană* (și substantivat, f.) = varietate de prune alungite la unul dintre capete; prună cu gât. — **Găt** (înv. „găt” < sl.) + suf. *-an*.

GĂȚLÉJ, *gătlejuri*, s.n. Partea interioară a gâtului (1), cuprinzând faringele cu esofagul și laringele cu traheea; beregată, gâtiță, înghițitoare. — **Găt** (înv. „găt” < sl.) + suf. *-ej*.

GĂȚOS, **-OĂSĂ**, *gătoși*, *-oase*, adj. (Rar) Cu gătul (1) lung. — **Găt** + suf. *-os*.

GĂȚUL, *gătui*, vb. IV. **1.** Tranz. A strânge pe cineva de gât (și a-l omorî prin sufocare); a sugruma. **2.** Refl. A se îngusta, a se micșora pe o anumită porțiune, într-o anumită zonă. — **Găt** + suf. *-ui*.

GĂȚUIRE, *gătui*, s.f. Acțiunea de a (se) *gătui* și rezultatul ei; sugrumare. — V. **gătui**.

GĂȚUITURĂ, *gătuituri*, s.f. Parte, zonă, porțiune mai îngustă din ceva. [Pr.: *-tu-i*] — **Gătui** + suf. *-tură*.

GĂZĂ, *găze*, s.f. Nume generic dat insectelor mici zburătoare. — Probabil formație onomatopeică.

GĂZULIȚĂ, *găzulițe*, s.f. Diminutiv al lui *găză*; găzuță. — **Găză** + suf. *-uliță*.

GĂZUȚĂ, *găzuțe*, s.f. Găzuliță. — **Găză** + suf. *-uță*.

GEABA adv. (Pop.) În zadar, zadarnic, degeaba. — Din tc. **caba**.

GEAC, *geacuri*, s.n. (Mar.) Pavilion național ridicat la prora navelor militare.

[Var.: **jack** s.n.] — Din engl. **jack**.

GEACĂ, *geci*, s.f. Jachetă scurtă până în talie. [Var.: **glăcă** s.f.] — Din **giacăt** (pronunțarea cuv. engl. *jack*et).

GEALĂT, *gealați*, s.m. 1. (Înv.) Căluș, găde. **2.** (De obicei peior. sau fam.) Om voinic, zdrăvan (și violent). — Din tc. **cellät**.

GEALĂ, *geale*, s.f. Dispozitiv mecanic folosit în operația de săpare a sondelor de petrol. — Et. nec.

GEALĂU, *gealăie*, s.n. Rindea (mare). [Pl. și: *gealăuri*] — Din magh. **gyaló**.

GEAM, *geamuri*, s.n. 1. Placă de sticlă care se fixează în pervazurile (ori cercevelele) ferestrelor sau ale ușilor și care permite luminii să străbată în interiorul unei încăperi. ♦ Bucată de sticlă care se fixează în rama ceasornicelor, a ochelarilor etc. **2.** P. gener. Fereastră. — Din tc. **cam**.

GEAMĂLĂ, *geamale*, s.f. Păpușă foarte mare care reprezenta un trup de femeie cu două capete și patru mâini, folosită în trecut în spectacolele populare de bălci. — Din tc. **cemal** [oyunu].

GEAMANDĂN s.n. v. **geamantan**.

GEAMANDURĂ, *geamanduri*, s.f. Corp plutitor făcut din tablă, din lemn etc. și ancorat pe fundul unei ape, care indică diverse restricții de navigație, de înot etc. — Cf. ngr. *simad húra*.

GEAMANTĂN, *geamantane*, s.n. Cufăr portabil din piele, carton, material plastic etc., în care se pun lucrurile necesare pentru călătorie; valiză. [Var.: (reg.) **geamandán** s.n.] — Din tc. **camadan**, ngr. **tzamandáni**.

GEAMANTĂNAȘ, *geamantănașe*, s.n. Diminutiv al lui *geamantan*. — **Geamantan** + suf. *-aș*.

GEAMĂN, **-Ă**, *gemeni*, *-e*, adj. 1. Adj., s.m. și f. Ființă care a fost născută odată cu altă ființă și de către aceeași mamă sau femelă. **2.** N.p.r. m. (La pl.) Constelația zodiacală din emisfera boreală, formată din două stele principale (numite Castor și Polux) și un număr de stele mai puțin strălucitoare. ♦ Unul dintre semnele zodiacului. **3.** Adj. (Despre plante) Care are două tulpini crescute din aceeași rădăcină; (despre fructe) crescute lipite câte două. **4.** Adj. (Anat.: în sintagma) *Mușchii gemeni* = mușchii, dispuși peche, ai gambei. [Var.: (rar) **gemen**, **-ă** adj.] — Lat. **geminus**.

GEAMĂT, *gemete*, s.n. Sunet nearticulat emis de o ființă care simte o durere (fizică sau morală). ♦ Fig. Freamăt, murmur, vuiet (al unor elemente ale naturii). [Var.: **gémăt**, **gémét** s.n.] — Lat. **gemitus**.

GEAMPARĂLE s.f. pl. v. **geamparale**.

GEAMBĂȘ, *geambași*, s.m. (Înv.) Persoană care vindea cai sau mijloaca vânzarea cailor. — Din tc. **cambaz**.

GEAMBAȘIE, *geambașii*, s.f. (Înv.) Geambașlăc. — **Geambaș** + suf. *-ie*.

GEAMBAȘLĂC, *geambașlacuri*, s.n. (Înv.) Meseria de geambaș; geambașie. — Din tc. **cambazlık**.

GEAMBLĂC, *geamblacuri*, s.n. Ansamblu format din mai mulți scripeți ficși și o ramă, montat pe turla unei sonde. — Probabil din n. pr. **James Blake** (numele unei firme englezești, care figura pe dispozitivul de pe turla sondelor), apropiat prin etimologie populară de *geam*.

GEAMGÍU, *geamgii*, s.m. Persoană care monează sau vinde geamuri. — Din tc. **camci**.

GEAMIE, *geamii*, s.f. Lăcaș de cult la musulmani; moschee. — Din tc. **câmi**.

GEAMLĂC, *geamlăcuri*, s.n. Perete format din geamuri fixate pe un schelet metalic sau de lemn. ♦ Coridor, verandă, încăpere închisă spre exterior cu un astfel de perete. — Din tc. **camlic**.

GEAMPARĂLE s.f. pl. 1. Numele unui dans popular românesc cu mișcare vioaie; melodie după care se execută acest dans. ♦ Fig. (Rar) Tril, cântec

(melodios) al unei păsări. **2.** (Înv.) Castaniete. [Var.: **geambarăle** s.f. pl.] — Din tc. **çalpara**.

GEÂNĂ, *gene*, s.f. **1.** Fiecare dintre firisoarele de păr de pe marginea unei pleoape. ♦ Expr. *A(-i) da (cuiva) ochii (sau pleoapele) în gene (sau geană-geană)*, se spune despre o persoană care este gata să aștească, să adoarmă. *A privi printre gene* = a privi cu ochii întredeschși. **2.** (Înv.) Pleoapă (a ochiului). **3.** Fig. Dungă, fâșie îngustă de lumină; fâșie de deal, de nor etc. luminată. — Lat. **genna* (= *gena* „obraz, pleoapă”).

GEANTĂ, *genți*, s.f. Obiect din piele, din pânză, din material plastic etc. de formă dreptunghiulară, având în interior una sau mai multe despărțituri, care servește la transportarea cu mâna a unor acte, cărți, caiete etc.; servietă. ♦ Poșetă. — Din tc. **çanta**.

GEAR, *gearuri*, s.n. (Înv.) Șal oriental (indian); postav oriental fin, cu flori cusute de mână. — Din tc. **câr**.

GECKO s.m. Familie de șopârle din țările calde (*Gecko*); șopârlă din această familie. — Din fr., engl. **gecko**.

GEL, *geluri*, s.n. (Chim.) Substanță coloidală cu consistență vâscoasă și însușiri specifice deopotrivă lichidelor și solidelor. — Din fr. **gel**.

GELATINĂ, *gelatine*, s.f. **1.** Substanță proteică coloidală preparată prin hidroliza parțială a colagenului din oase, cartilaje etc., cu diferite utilizări practice. **2.** Produs de cofetărie preparat din sirop de fructe sau dintr-o cremă dulce, încheagată cu foi de gelatină (**1**). **3.** Piele crudă pregătită pentru a fi tăbăcită. — Din fr. **gélatine**.

GELATINIZĂ, *gelatinizez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) transforma în gelatină; a (se) îmbiba cu gelatină. — Cf. fr. *gélatinifier*.

GELATINIZĂRE, *gelatinizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *gelatiniza* și rezultatul ei. — V. **gelatiniza**.

GELATINOS, **-OASĂ**, *gelatinoși*, *-oase*, adj. Ca gelatină (**1**), de gelatină, care conține gelatină, cu aspect de gelatină. — Din fr. **gélatineux**.

GELĂTIE s.f. Variația limitei de curgere reală a gelului din noroaiile de foraj în funcție de timp. — Din fr. **gélation**, engl. **gelation**.

GELÉP, *gelepi*, s.m. Negustor oriental din Evul Mediu care cumpăra vite din Țările Române pentru a le vinde la Constantinopol. — Din tc. **celep**.

GELIFICĂ, *gelific*, vb. I. Tranz. A transforma o soluție coloidală într-un gel. — După fr. **gélifier**.

GELIFICĂRE, *gelificări*, s.f. Faptul de a *gelifica*. — V. **gelifica**.

GELIV, **-Ă**, *gelivi*, *-e*, adj. (Despre roci sau alte materiale) Care se dezagregă relativ ușor sub acțiunea înghețurilor și a dezghețurilor repetate. — Din fr. **gélif**.

GELIVĂTIE s.f. (Geol.) Degradare a rocilor de la suprafața pământului în urma variațiilor de temperatură. — Din fr. **gélivation**.

GELIVITĂTE s.f. (Tehn.) Proprietate a unor materiale poroase de a se degrada sau distruge sub acțiunea alternativă a înghețului și a dezghețului. — Din fr. **gélivité**.

GELIVURĂ, *gelivuri*, s.f. Crăpătură adâncă în lungimea tulpinii arborilor provocată de îngheț. — Din fr. **gélivure**.

GELÓS, **-OASĂ**, *gelosi*, *-oase*, adj. **1.** Care suferă de gelozie (**1**), cuprins de gelozie; care manifestă gelozie. ♦ Care ține mult la ceva și se teme să nu-l piardă. **2.** (Rar) Invidios, pizmaș. — Din it. **geloso**.

GELÓZĂ s.f. (Biol.) Agar-agar. — Din fr. **gélöse**.

GELOZIE, *gelozii*, s.f. **1.** Sentiment chinuitor și obsedant provocat de bănuiala sau certitudinea că ființa iubită este necredincioasă. **2.** (Rar) Invidie, pizmă. — Din it. **gelosia**.

GELŪI, *geluiesc*, vb. IV. Tranz. A netezi cu gealul suprafața unei piese de lemn; *p. gener.* a rindelui. — Din magh. **gyalulni**.

GELUIRE, *geluiri*, s.f. Acțiunea de a *gelui* și rezultatul ei. — V. **gelui**.

GELUIT, **-Ă**, *geluiți*, *-te*, adj. Netezit cu gealul; *p. gener.* rindeluit. — V. **gelui**.

GEM, *gemuri*, s.n. Produs alimentar obținut prin fierberea fructelor (întregi) cu zahăr până la gelificarea siropului. — Din engl. **jam**.

GEMĂ, *geme*, s.f. Nume generic pentru orice piatră prețioasă translucidă. ♦ Bijuterie sau obiect de artă făcut dintr-o piatră prețioasă sau semiprețioasă pe care sunt gravate figuri ori motive decorative. ♦ (Adjectival; în sintagma) *Sare gemă* = sare de bucătărie cristalizată, extrasă ca atare dintr-o salină; halit². — Din fr. **gemme**, lat. **gemma**.

GEMĂNĂRE, *gemănări*, s.f. Furculiță (**2**). — De la **geamăn**.

GEMĂNĂRIȚĂ, *gemănărițe*, s.f. (Bot.) Bujorel (**2**) (*Orchis papilionacea*). — **Geamăn** + suf. *-ariță*.

GEMĂT s.n. v. **geamăt**.

GEMĂTOR, **-OARE**, *gemători*, *-oare*, adj. (Rar) Care geme. — **Geme** + suf. *-ător*.

GÉME, *gem*, vb. III. Intrans. **1.** (Despre ființe) A scoate sunete nearticulate ca urmare a unei dureri (fizice sau morale). ♦ Fig. (Despre elemente ale naturii) A fremăta, a murmura, a vui. **2.** Fig. A fi plin, încărcat peste măsură. — Lat. **gemere**.

GEMELĂR, **-Ă**, *gemelari*, *-e*, adj. (Med.) Cu gemeni. *Sarcină gemelară*. — Din fr. **gémellaire**.

GÉMEN, **-Ă** adj. v. **geamăn**.

GÉMET s.n. v. **geamăt**.

GEMINĂT, **-Ă**, *geminăți*, *-te*, adj. Îngemănat, împerecheat. ♦ (Lingv.) *Consoană geminată* = consoană rezultată prin gemație (**2**). — Din fr. **gémîné**, lat. **geminatus**.

GEMINAȚIE, *geminății*, s.f. **1.** Îmbinare în perechi; împerechere. **2.** (Lingv.) Lungire a unei consoane, pronunțată cu o durată mai mare decât cea obișnuită. — Din fr. **gémînation**, lat. **geminatio**.

GEMULĂ, *gemule*, s.f. **1.** (Bot.) Parte a embrionului vegetal, rudiment de tulpină. ♦ (Zool.) Organ prin care se înmulțesc spongierii. **2.** (Genet.) Particulă celulară ipotetică în care se concentrează proprietățile organismului, asigurând transmiterea lor la descendenți. **3.** (Anat.) Excrescență protoplasmatică mică pe ramurile unei dendrite la punctul de contact cu sinapsa. — Din fr. **gemmule**.

GEMULÊT, *gemulețe*, s.n. Diminutiv al lui *geam*. — **Geam** + suf. *-uleț*.

GEMÛT s.n. Faptul de a *geme*; *geamăt*. — V. **geme**.

GEN, *genuri*, s.n. **1.** Fel, soi, tip (pe care le reprezintă un obiect, o ființă, un fenomen etc.). ♦ Fel de a fi al cuiva. **2.** Diviziune obținută prin clasificarea creațiilor artistice după formă, stil, temă. ♦ *Pictură de gen* = pictură care înfățișează aspecte ale vieții cotidiane. ♦ Fiecare dintre diviziunile fundamentale în care se împart operele literare a care cuprind creațiile asemănătoare prin modul de a reprezenta realitatea. *Genul epic*. *Genul liric*. *Genul dramatic*. *Genul oratoric*. **3.** Categorie gramaticală bazată pe distincția dintre ființe și obiecte, precum și dintre ființele de sex masculin și cele de sex feminin. **4.** (Biol.) Categorie sistematică, subordonată familiei, care cuprinde una sau mai multe specii înrudite de plante sau de animale. **5.** (Log.) Clasă de obiecte care au note esențiale comune și cuprind cel puțin două specii. *G Gen proxim* = *gen (5)* care este cel mai apropiat de noțiunea de definit. — Din lat. **genus**, *-eris*.

GENĂT, *genați*, adj. (Rar; despre ochi) Cu gene lungi. — De la **geană**.

GÉNĂ, *gene*, s.f. (Genet.) Segment al macromoleculii de ADN format dintr-o anumită secvență de nucleotide, care acționează ca o unitate funcțională și conține informația genetică. — Din fr. **gène**.

GENEALÓGIC, **-Ă**, *genealogici*, *-ce*, adj. Care aparține genealogiei, privitor la genealogie. [Pr.: *-ne-a-*] — Din fr. **généalogique**.

GENEALOGIE, *genealogii*, s.f. Urmărire sistematică a filiației existente între membrii unei familii (marcante), făcută pentru a stabili originea și gradul lor de înrudire. ♦ Disciplină auxiliară a istoriei, care se ocupă cu întocmirea unor astfel de filiații și legături pentru familiile domnitoare, nobiliere etc. [Pr.: *-ne-a-*] — Din fr. **généalogie**, lat. **genealogia**.

GENEALOGIST, **-Ă**, *genealogiști*, *-ste*, s.m. și f. (Rar) Persoană specializată în genealogie. [Pr.: *-ne-a-*] — Din fr. **généalogiste**.

GENERĂ, pers. *3 generează*, vb. I. Tranz. A produce, a determina, a da naștere la... — Din it., lat. **generare**.

GENERĂL¹, *generali*, s.m. Denumire generică pentru gradele de ofițeri superioare gradului de colonel; persoană care are un astfel de grad. [Var.: **ghenerăr**, **ghinărăr** s.m.] — Din fr. **général**. Cf. rus. *ghe n e r a l*.

GENERĂL², **-Ă**, *generali*, *-e*, adj. **1.** Care este comun tuturor (sau marii majorități a) ființelor sau obiectelor dintr-o anumită categorie. ♦ (Substantivat, n.) Ceea ce este comun tuturor (sau marii majorități a) ființelor sau obiectelor dintr-o anumită categorie; *spec.* categorie filosofică reflectând trăsăturile esențiale comune obiectelor dintr-o clasă. ♦ (Despre un fenomen sau o situație) Care privește pe toți, care cuprinde pe toți, la care participă toți (sau marea majoritate). **2.** Care privește ceva în ansamblu, în trăsăturile fundamentale, care se ocupă în linii mari de ceva. *G Cultură generală* = cultură bazată pe cunoașterea elementelor fundamentale ale creațiilor din diferite domenii ale științei și artei. ♦ Loc. adv. *În general* = în linii mari; fără referire la un caz anumit. **3.** Care se întâmplă, care există pe o întindere mare, care cuprinde o arie foarte largă sau totul. **4.** Care are toată răspunderea în conducerea unei anumite diviziuni dintr-o instituție, dintr-o întreprindere etc. *Director general*. — Din fr. **général**, lat. **generalis**.

GENERALISIM, *generalissimi*, s.m. Comandant suprem al forțelor armate din unele țări. — Din it. **generalissimo**, fr. **généralissime**.

GENERALIST, **-Ă**, *generalști*, *-ste*, s.m. și f. Medic specialist în medicină generală. ♦ Medic internist. — Din fr. **généraliste**.

GENERALITĂTE, *generalități*, s.f. **1.** Caracterul sau însușirea a ceea ce este general². **2.** (La pl.) Idei generale sintetice, privitoare la un anumit

domeniu. ♦ Idei generale care nu au o legătură directă cu subiectul tratat, discutat etc. — Din fr. **généralité**, lat. **generalitas**, -atis.

GENERALIZĂ, *generalizez*, vb. I. 1. Tranz. A da o formulare sau o expresie sintetică mai multor situații particulare care au unele trăsături comune; a extinde mintal însușirile comune unui grup de obiecte sau de fenomene asupra tuturor obiectelor și fenomenelor din clasa respectivă. 2. Tranz. și refl. A face să fie sau a deveni general²; a (se) extinde sfera de aplicare. ♦ Refl. (Despre boli) A se extinde în întregul organ sau organism. ♦ Tranz. A considera (de obicei fără temei) o întâmplare, o situație ca fiind generală. — Din fr. **généraliser**.

GENERALIZĂRE, *generalizări*, s.f. Acțiunea de a (se) *generaliza* și rezultatul ei. ♦ Operație logică prin care se trece de la noțiuni cu o sferă mai restrânsă și un conținut mai bogat la noțiuni cu o sferă mai largă și un conținut mai restrâns. — V. **generaliza**.

GENERALIZĂT, -Ă, *generalizați*, -te, adj. Căruia i s-a dat un caracter de generalitate, care a devenit general². — V. **generaliza**.

GENERALIZĂTOR, -OĂRE, *generalizatori*, -oare, adj. Care (se) generalizează. — Din fr. **généralisateur**.

GENERALMÊNTE adv. (Rar) În general, de obicei. — Din fr. **généralément**, it. **generalmente**.

GENERĂRE, *generări*, s. f. Acțiunea de a *genera* și rezultatul ei. — V. **genera**.

GENERATIV, -Ă, *generativi*, -e, adj. Care generează. ♦ *Gramatică generativă* = gramatică ce tinde să stabilească regulile de formare a frazelor corecte într-o limbă. — Din engl. **generative**, fr. **génératif**.

GENERATIVISM s.n. Curent lingvistic având ca bază teoria generativă. — Din engl. **generativism**.

GENERATIVIST, -Ă, *generativisti*, -ste, adj., s.m. și f. 1. Adj. Referitor la generativism, de generativism. 2. S.m. și f. Specialist în generativism. — Din engl. **generativist**.

GENERĂTOR, -OĂRE, *generatori*, -oare, adj., s.f., s.n. I. Adj. Care generează, produce, determină ceva. II. S.f. Linie dreaptă care generează prin deplasarea în spațiu (pe o traiectorie curbă) o suprafață conică, cilindrică etc. III. S.n. 1. Aparat, mașină sau instalație care servește la producerea unei forme de energie, folosind energie de o altă formă. ♦ *Generator cuantic* = generator sau amplificator de radiații electromagnetice care funcționează pe baza fenomenului de emisie stimulată a radiațiilor. *Generator de zgomot* = dispozitiv electronic care produce o tensiune de zgomot (de obicei aleator) spre a fi folosită în măsurători. *Generator de aerioni* = aerionizator. 2. Aparat sau instalație care servește la producerea unui fluid sau a unei suspensii fluide. — Din fr. **générateur**, lat. **generator**, -oris.

GENERĂȚIE, *generații*, s.f. 1. Totalitatea oamenilor care au aproximativ aceeași vârstă. ♦ Expr. *Din generație în generație* = din tată în fiu; de la o epocă la alta (până la noi). ♦ Perioadă de timp care desparte vârsta tatălui de cea a fiului. 2. Totalitatea animalelor domestice care aparțin aceleiași specii sau rase și care s-au născut în același an. 3. (În sintagma) *Teoria generației spontanee* = teorie naivă conform căreia din materii minerale sau organice în descompunere pot lua naștere unele organisme vii în mod spontan. — Din fr. **génération**, lat. **generatio**.

GÊNERE s.n. (În loc. adv.) *În genere* = în general; în mod obișnuit, de obicei. — Din it. [in] **genere**.

GENERIC, -Ă, *generici*, -ce, adj. Care aparține unei categorii întregi, privitor la o categorie întreagă (de ființe, obiecte, fenomene); care cuprinde toate cazurile de același fel. ♦ (Substantiv, n.) Partea de la începutul sau de la sfârșitul unui film, în care sunt indicate titlul și numele principalilor realizatori ai acestuia. — Din fr. **générique**.

GENERÓS, -OĂSĂ, *generoși*, -oase, adj. (Despre oameni și manifestările lor) Care este gata să ajute în mod dezinteresat pe alții; mărinimos; darnic. ♦ Insufletit de sentimente alese, de idei progresiste. ♦ Fig. Bogat, fertil. *Regiune generoasă*. — Din fr. **généreux**, lat. **generosus**.

GENEROZITĂTE s.f. Calitatea omului generos; mărinimie; darnicie, munificență. — Din fr. **générosité**.

GENÉTIC, -Ă, *genetici*, -ce, s.f., adj. 1. S. f. Știința a eredității și a variabilității organismelor, care se ocupă cu studiul mecanismelor de înregistrare codificată a informației ereditare, de replicarea și modificarea sa prin mutații, recombinare etc. 2. Adj. Care aparține geneticii (1) sau genezei, privitor la genetică sau la geneză. — Din fr. **génétique**.

GENETICIÂN, -Ă, *geneticieni*, -e, s.m. și f. Specialist în genetică. [Pr.: -ci-an] — Din fr. **généticien**.

GENEZĂ, *geneze*, s.f. Proces de naștere și de formare a unei ființe sau a unui lucru; naștere, origine. ♦ Ansamblu de fapte, de împrejurări, de elemente care au concurat la formarea unui lucru. *Geneza unui roman*. ♦ Prima carte a „Vechiului Testament” și prima dintre cele cinci cărți care alcătuiesc Biblia ebraică (Tora). — Din fr. **genèse**.

GENIAL, -Ă, *geniali*, -e, adj. Înzestrat cu geniu; de geniu, care dovedește genialitate. [Pr.: -ni-a] — Din fr. **génial**.

GENIALITĂTE s.f. Caracterul sau însușirea unui geniu ori a ceea ce este genial. [Pr.: -ni-a] — Din fr. **génialité**.

GÉNIC, -Ă, *genici*, -ce, adj. (Genet.) Referitor la gene, al genelor. — **Genă** + suf. -ic.

GENIST, *geniști*, s.m. Militar din trupele de geniu (III). — **Geniu** + suf. -ist.

GENITAL, -Ă, *genitali*, -e, adj. (Biol.) Referitor la procreare și la organele de reproducere. G *Aparat genital* = ansamblu de organe care îndeplinesc funcția de reproducere la om și la animal. — Din fr. **génital**, lat. **genitalis**.

GENITIV, *genitive*, s.n. (Gram.) Caz al declinării care indică dependența, apartenența, posesiunea și îndeplinește funcția de atribut. — Din fr. **génitif**, lat. **genitīvus** [casus].

GENITIVAL, -Ă, *genitalivi*, -e, adj. Care se află în cazul genitiv, care are valoarea cazului genitiv; care se referă la cazul genitiv. — **Genitiv** + suf. -al.

GENITÔR, *genitori*, s.m. (Biol.) Fiecare dintre organismele parentale deosebite între ele, care prin încrucișare dau naștere unui nou individ. — Din fr. **géniteur**.

GENITO-URINĂR, -Ă, *genito-urinari*, -e, adj. (Anat.) Care se referă la ansamblul de organe de reproducere și urinare, care aparține acestui ansamblu. — Din fr. **génito-urinaire**.

GÊNIU, *genii*, s.n. I. 1. Cea mai înaltă treaptă de înzestrare spirituală a omului, caracterizată printr-o activitate creatoare ale cărei rezultate au o mare însemnătate; persoană care are o asemenea înzestrare. ♦ Loc. adj. *De geniu* = genial. 2. Fire, natură, caracter specific. II. (Mitol.; azi în stilul poetic) Spirit protector; duh (bun sau rău). III. Armă militară care cuprinde trupe specializate pentru executarea lucrărilor de fortificații, de drumuri, de poduri etc. — Din lat. **genius**, fr. **génie**.

GENOCÍD, *genocide*, s.n. Infracțiune săvârșită în scopul de a distruge deliberat și sistematic, în întregime sau în parte, o colectivitate sau un grup național, rasial, religios sau politic. [Pl. și: *genociduri*]. — Din fr. **génocide**.

GENÓL s.n. Substanță chimică organică, folosită ca dezvoltator fotografic. — Din fr. **généol**.

GENÓM, *genomuri*, s.n. (Genet.) Totalitatea genelor prezente în cromozomii unui organism sau în setul haploid de cromozomi, care conține informația genetică necesară formării unui organism. [Pl. și: *genoame*, (m.) *genomi*] — Din fr. **génom**.

GENOTÍP, *genotipuri*, s.n. (Genet.) Constituția ereditară a unui organism reprezentată de totalitatea fondului de gene prezent în genomul său. — Din fr. **génotype**.

GENTÍL, -Ă, *gentili*, -e, adj. (Despre oameni și manifestările lor) Amabil, politicos, curtenitor, îndatoritor. ♦ (Inv.) Drăguț, plăcut, nostim. — Din fr. **gentil**, it. **gentile**.

GENTÍLEȚE s.f. Purtare, atitudine, faptă gentilă; vorbe amabile, pline de curtenie; amabilitate. — Din it. **gentilezza**.

GENTÍLIC, -Ă, *gentilici*, -ce, adj. Care aparține gintei, privitor la gintă. — Din lat. **gentiliculus**.

GENTÍLOM, *gentilomi*, s.m. (În Evul Mediu, în Apusul Europei) Nobil, aristocrat. ♦ Fig. Om cu comportări alese, ireproșabile. — Din fr. **gentilhomme**.

GENTLEMAN, *gentlemen*, s.m. Bărbat cu maniere alese, ireproșabile, cu caracter distins. [Pr.: *géntlmen*] — Cuv. engl.

GENTULÍȚĂ, *gentulițe*, s.f. (Rar) Diminutiv al lui *geantă*¹; gențuță. — **Geantă**¹ + suf. -uliță.

GENTÚȚĂ, *gentuțe*, s.f. Gențuliță. — **Geantă**¹ + suf. -uță.

GENȚIANACÉE, *gențianacee*, s.f. (La pl.) Familie de plante erbacee cu frunze alterne sau opuse și flori solitare sau în buchet, răspândite mai ales în zona muntoasă (alpină); (și la sg.) plantă din această familie. [Pr.: -fi-a] — Din fr. **gențianacée**.

GENȚIANĂ, *gențiane*, s.f. Nume generic dat mai multor specii de plante erbacee montane, cu flori de obicei mari, decorative, albastre sau galbene, cu corola rotată sau în formă de clopot; ghițură (*Gențiana*). [Pr.: -fi-a. — Var.: *ghințiană* s.f.] — Din fr. **gențiane**, lat. **gentiana**.

GENUFLEXIÚNE, *genuflexiuni*, s.f. Îndoire a genunchilor (execută de obicei în cursul unui exercițiu de gimnastică). [Pr.: -xi-u] — Din fr. **genuflexion**.

GENUÍN, -Ă, *genuini*, -e, adj. Natural, veritabil, pur. — Din lat. **genuinus**.

GENULÍERĂ s.f. (Mil.) 1. Diferență de nivel între planul de așezare al unui trăgător și nivelul liniei de ochire. 2. Diferență de nivel între nivelul platformei de tragere și partea inferioară a crenelului, în lucrările de fortificații. [Pr.: -li-e] — Din fr. **genouillère**.

GENUNCHE s.m. v. **genunchi**.

GENUNCHÉR, *genunchere*, s.n. (Reg.) Suman sau pieptar (din piele de miel) lung până la genunchi. — **Genunchi** + suf. -ar.

GENÚNCHI, *genunchi*, s.m. 1. Parte a piciorului (la oameni și la unele animale) care cuprinde regiunea articulației femurului cu tibia (incluzând și rotula). ⇨ În *genunchi* = cu picioarele îndoite din genunchi și cu gamba așezate pe pământ. *Pe genunchi* = pe porțiunea anterioară a picioarelor, imediat mai sus de genunchi (1). ⇨ Expr. *Cu genunchii la gură* = ghemuit, strâns. *A cădea în genunchi (înaintea cuiva)* = a se lăsa cu genunchii (1) la pământ (înaintea cuiva) în semn de umilintă, de respect sau pentru rugăciune; *p. ext.* a ruga pe cineva în mod insistent, călduros, cu umilintă. *A i se tăia cuiva genunchii* = a avea senzația că nu se mai poate ține pe picioare (de emoție). ⇨ Lovitură dată cuiva cu genunchiul (1). 2. Deformare a pantalonilor în dreptul genunchilor (1). [Var.: (reg.) **genúche** s.m.] — Lat. **genuc(u)lum** (= *geniculum*).

GENUNCHIERĂ, *genunchiere*, s.f. Împletitură de lână, de bumbac, bandaj special etc. cu care se acoperă genunchiul (1) pentru a-l proteja (la sport sau la anumite munci). [Pr.: -chi-e-] — **Genunchi** + suf. -ieră.

GENÚNE, *genuni*, s.f. Prăpastie adâncă, abis, hău¹. — Et. nec.

GEOTÂNIC, -Ă, *geotanici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Ramură a botanicii care se ocupă cu studiul răspândirii și evoluției plantelor pe suprafața globului terestru. ⇨ Disciplină care studiază învelișul vegetal din punctul de vedere al componenței și al legilor care acționează în botanică. 2. Adj. Referitor la geobotanică, de geobotanică. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géobotanique**.

GEOTANIST, -Ă, *geotanisti*, -ste, s.m. și f. Specialist în geobotanică. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géobotaniste**.

GEOCANCEROLOGIE s.f. Disciplină care studiază evoluția cancerului în interdependență cu alimentația și clima (2). [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géocancérologie**.

GEOCÉTRIC, -Ă, *geocentrici*, -ce, adj. Privitor la centrul Pământului; care are Pământul drept centru. ⇨ *Sistem geocentric* = geocentrism. *Mișcare geocentrică* = mișcare aparentă a unui astru împrejurul Pământului, considerat ca centru. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géocentrique**.

GEOCENTRISM s.n. Concepție potrivit căreia Pământul, considerat imobil, se află în centrul Universului, iar Soarele, planetele și stelele se rotesc în jurul lui; sistem geocentric. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géocentrisme**.

GEOCHIMIC, -Ă, *geochimici*, -ce, adj. Referitor la geochimie, de geochimie. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géochimique**.

GEOCHIMIE s.f. Știință care studiază răspândirea și deplasarea elementelor chimice care alcătuiesc scoarța Pământului. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géochimie**.

GEOCHIMIST, -Ă, *geochimiști*, -ste, s.m. și f. Specialist în geochimie. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géochimiste**.

GEOCRIOLOGIE s.f. Ramură a geografiei fizice care studiază zonele de îngheț ale scoarței terestre. [Pr.: ge-o-cri-o-] — Din fr. **géocryologie**.

GEODĂ, *geode*, s.f. 1. Agregat de minerale format prin depunere în cavitățile rocilor, începând de la periferia gurilor spre centru. 2. (Med.) Căutate patologică în diverse țesuturi. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géode**.

GEODEPRESIÚNE, *geodepresiuni*, s.f. (Geol.) Depresiune tectonică primară, rezultată din mișcările scoarței terestre. [Pr.: ge-o-de-pre-si-u-ne] — **Geo[log]ic** + **depresiune**.

GEODÉZ, -Ă, *geodezi*, -e, s.m. și f. Specialist în geodezie. [Pr.: ge-o-] — Din **geodezie** (derivat regresiv).

GEODÉZIC, -Ă, *geodezici*, -ce, adj. Care aparține geodeziei, privitor la geodezie. ⇨ *Punct geodezic* = punct de pe suprafața terestră a cărui poziție este stabilită exact prin coordonate geografice (constituind baza pentru măsurători noi). *Linie geodezică* = curbă a unei suprafețe pe care distanța dintre două puncte este mai scurtă decât pe oricare altă curbă care trece prin aceleași puncte. *Triunghi geodezic* = triunghi ale cărui vârfuri sunt puncte geodezice. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géodésique**.

GEODEZIE s.f. Știință aplicată care se ocupă cu studiul formeii și al dimensiunilor Pământului, cu tehnica măsurării și a reprezentării cartografice sau numerice a suprafeței lui pe porțiuni determinate. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géodésie**.

GEODIMÉTRU, *geodimetre*, s.n. Instrument pentru măsurarea pe cale electrooptică a distanțelor în geodezie. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géodimètre**.

GEODINÁMIC, -Ă, *geodinamici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Disciplină care studiază modificările scoarței terestre sub acțiunea diferiților agenți. 2. Adj. De geodinamică (1). [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géodynamique**.

GEOFITĂ, *geofite*, s.f. Plantă perenă care, în condiții defavorabile, continuă să supraviețuiască numai prin organele subpământene. ⇨ (Adjectival) *Plantă geofită*. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géophytes**.

GEOFÍZIC, -Ă, *geofizici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Știință care studiază structura și proprietățile fizice ale globului terestru. 2. Adj. Care aparține geofizicii (1), privitor la geofizică. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géophysique**.

GEOFIZICIÁN, -Ă, *geofizicieni*, -e, s.m. și f. Specialist în geofizică. [Pr.: ge-o-fi-zi-ci-an] — Din fr. **géophysicien**.

GEOFÓN, *geofoane*, s.n. 1. Aparat construit după principiul seismografului, care recepționează undele sonore ce se propagă în stratele superficiale ale scoarței terestre. 2. Aparat acustic folosit la detectarea pierderilor de apă din conductele îngropate. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géophone**.

GEOFOTOGRAMMETRIE s.f. Metodă a fotogrammetriei care se ocupă cu măsurarea, determinarea și reprezentarea grafică sau fotografică a unor porțiuni din suprafața terestră. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géophotogrammétrie**.

GEOGÉNIC, -Ă, *geogenici*, -ce, adj. Care aparține geogeniei, privitor la geogenie. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géogénique**.

GEOGENIE s.f. Parte a geologiei și a cosmogoniei care studiază originea și formarea Pământului. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géogénie**.

GEOGNOZIE s. f. Disciplină care studiază mineralele, rocile și resturile faunei și florei care alcătuiesc globul terestru. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géognosie**.

GEOGRÁF, -Ă, *geografi*, -e, s.m. și f. Specialist în geografie. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géographe**, lat. **geographus**.

GEOGRÁFIC, -Ă, *geografici*, -ce, adj. Care aparține geografiei, privitor la geografie. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géographique**.

GEOGRAFIE s.f. Știință care studiază și descrie învelișul terestru, cu toate elementele sale, din punct de vedere fizic, economic, etnografic etc. ⇨ *Geografie lingvistică* = metodă de cercetare pe teren a graiurilor unei limbi, în care fenomenele de limbă înregistrate sunt cartografiate. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géographie**, lat. **geographia**.

GEOID s.n. Corp geometric care reprezintă forma teoretică a Pământului, redusă la nivelul oceanelor, prelungită și sub continente, și care servește drept suprafață de referință pentru lucrările de nivelment. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géoid**.

GEOLÓG, -Ă, *geologi*, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în geologie. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géologue**.

GEOLÓGIC, -Ă, *geologici*, -ce, adj. Care aparține geologiei, privitor la geologie. ⇨ Străvechi. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géologique**.

GEOLOGIE s.f. Știință care studiază evoluția fizică și organică a scoarței pământești. ⇨ Manual în care se studiază această știință. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géologie**.

GEOMAGNÉTIC, -Ă, *geomagnetici*, -ce, adj. Care aparține magnetismului terestru sau geomagnetismului, privitor la magnetismul terestru sau la geomagnetism. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géomagnétique**.

GEOMAGNETÍSM s.n. Ramură a geofizicii care studiază magnetismul terestru. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géomagnétisme**.

GEOMECÁNICÁ s.f. Studiul legilor mecanice după care se produc modificările scoarței terestre. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géomécanique**.

GEOMÉTRIC, -Ă, *geometrici*, -ce, adj. 1. Care aparține geometriei, privitor la geometrie. ⇨ *Loc geometric* = totalitatea punctelor dintr-un spațiu definite printr-o proprietate comună. *Medie geometrică* = rădăcina pătrată extrasă din produsul a două numere. *Desen geometric* = desen executat fără a ține seamă de perspectivă. 2. Care are forma figurilor din geometrie; regulat; schematic. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géométrique**, lat. **geometricus**.

GEOMETRIE s.f. Ramură a matematicii care studiază formele și proprietățile corpurilor, precum și raporturile lor spațiale. ⇨ Manual în care se studiază această știință. ⇨ Structură, aspect regulat, simetric pe care îl are o construcție, un obiect, un sistem etc. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géométrie**, lat. **geometria**.

GEOMETRIZÁ, *geometrizez*, vb. I. Tranz. A da o formă geometrică, a aranja în formă geometrică; a raporta la geometrie. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géométriser**.

GEOMETRIZÁRE, *geometrizaré*, s.f. Acțiunea de a *geometriza*. [Pr.: ge-o-] — V. **geometriza**.

GEOMETRIZÁT, -Ă, *geometrizați*, -te, adj. Care a primit o formă geometrică; care e raportat la geometrie. [Pr.: ge-o-] — V. **geometriza**.

GEOMETROGRAFIE s.f. (Mat.) Studiul găririi soluției celei mai simple a unei probleme de geometrie elementară. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géométrographie**.

GEOMÉTRU, *geometri*, s.m. 1. Specialist în geometrie. 2. Topograf. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géomètre**, lat. **geometra**.

GEOMORFOGENIE s.f. Studiul originii formelor reliefului terestru. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géomorphogénie**.

GEOMORFOLÓG, -Ă, *geomorfologi*, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în geomorfologie. [Pr.: ge-o-] — Din fr. **géomorphologue**.

GEOMORFOLÓGIC, -Ă, *geomorfologici*, -ce, adj. Care aparține geomorfologiei, privitor la geomorfologie. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géomorphologique**.

GEOMORFOLOGIE s.f. Știință care studiază geneza și caracteristicile formelor de relief, modul lor de grupare și răspândire pe suprafața Pământului. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géomorphologie**.

GEONÓMIC, -Ă, *geonomici*, -ce, adj. De geonomie. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géonomique**.

GEONOMIE s.f. Totalitatea disciplinelor care studiază legile fizice în legătură cu Pământul. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géonomie**.

GEOPOLÍTIC, -Ă, *geopolitici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Doctrină social-politică, apărută la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX, care susține că politica unui stat este determinată de situarea sa geografică. 2. Adj. Referitor la geopolitică (1). [Pr.: *ge-o*] — Din germ. **Geopolitik**.

GEOPOTENȚIAL s.n. Potențialul forței de atracție a masei Pământului; potențial terestru. [Pr.: *ge-o*] — Din engl. **geopotential**.

GEORĂMĂ, *georame*, s.f. Încăpere sferică pe a cărei față interioară este reprezentată în relief scoarța terestră în scopul studierii ei. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géorama**, engl. **georama**.

GEORGIAN, -Ă, *georgieni*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Georgiei sau este originară de acolo; gruzin. 2. Adj. Care aparține Georgiei sau georgienilor (1), privitor la Georgia ori la georgieni; gruzin. [Pr.: *-gi-an*] — **Georgia** (n. pr.) + suf. *-ean*. Cf. fr. **géorgien**.

GEOSFERĂ, *geosfere*, s.f. Pătură constitutivă a globului terestru. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géosphère**.

GEOSFÉRIC, -Ă, *geosferici*, -ce, adj. Referitor la geosferă, de geosferă. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géosphérique**.

GEOSINCLINAL, geosinclinală, s.n. Regiune depresionară, alungită și întinsă a scoarței terestre, cu dimensiuni până la zeci sau sute de kilometri, caracterizată printr-o intensă activitate tectonică. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **geosynclinal**.

GEOSTAȚIONĂR, -Ă, *geostaționari*, -e, adj. (Despre sateliți artificiali) Care se mișcă pe o orbită circulară de la Vest la Est, având perioada de revoluție în jurul Pământului de 24 de ore și rămânând tot timpul deasupra aceluiași punct de pe suprafața terestră. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géostationnaire**, engl. **geostationary**.

GEOTACTÍSM s.n. (Biol.) Ansamblul fenomenelor prezentate de protoplasma din celulele anumitor plante, sub influența gravitației; geotaxie. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géotactisme**.

GEOTAXIE, *geotaxii*, s.f. (Biol.) Geotactism. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géotaxie**.

GEOTECTÓNIC, -Ă, *geotectonici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Ramură a geologiei care studiază structura scoarței terestre și cauzele mișcărilor și deformărilor pe care le suferă acestea; tectonică. 2. Adj. Care aparține geotectonicii (1), privitor la geotectonică. [Pr.: *ge-o*] — Din rus. **gheotektonika**. Cf. germ. **Geotektonik**.

GEOTÉHNIC, -Ă, *geotehnici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Știință aplicată care studiază comportarea terenurilor din punctul de vedere al stabilității și al rezistenței lor. 2. Adj. Referitor la geotehnică. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géotechnique**.

GEOTERMÁL, -Ă, *geotermali*, -e, adj. 1. (Despre ape subterane) Cu temperaturi mai ridicate decât cele ale apelor de suprafață. 2. (Despre energie) Care este obținută prin utilizarea apelor subterane fierbinți sau a energiei termice naturale a scoarței terestre. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géothermal**.

GEOTÉRMIC, -Ă, *geotermici*, -ce, adj. Care aparține căldurii din interiorul scoarței Pământului, privitor la această căldură. ⇨ *Treaptă geotermică* = distanță pe verticală, spre interiorul scoarței terestre, la care se înregistrează creșterea succesivă a temperaturii cu câte 1°C. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géothermique**.

GEOTERMIE s.f. 1. Căldura internă a Pământului. 2. Disciplină a geofizicii care studiază regimul termic al Pământului. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géothermie**.

GEOTERMOMÉTRU, *geotermometre*, s.n. Termometru pentru măsurarea temperaturii solului. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géothermomètre**.

GEOTRÓPIC, -Ă, *geotropici*, -ce, adj. (Biol.) Referitor la geotropism. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géotropique**.

GEOTROPÍSM s.n. Creștere orientată a plantelor sau a unor părți ale acestora sub influența forței gravitaționale. [Pr.: *ge-o*] — Din fr. **géotropisme**.

GEPID, -Ă, *gepizi*, -de, s.m. și f. pl. Persoană care făcea parte dintr-o populație germanică originară din Scandinavia, care, în sec. III, a migrat spre sud, fiind stabilită, temporar, și în Dacia. — Din fr. **Gépides**, lat. **Gepidae**, -arum.

GER, *geruri*, s.n. Temperatură atmosferică foarte scăzută (specifică perioadei din toiu iernii); frig foarte mare. — Lat. **gelu**.

GERÁ, *geréz*, vb. I. Tranz. A administra în numele sau în locul altuia. [Var.: *girá* vb. I.] — Din fr. **gérer**.

GERÁH, gerahi, s.m. (Inv.) Chirurg. — Din tc. **cerráh**.

GERANIACÉE, geraniacee, s.f. (La pl.) Familie de plante dicotiledonate cu frunze păroase și flori viu colorate; (și la sg.) plantă din această familie. [Pr.: *-ni-a-*] — Din fr. **geraniacée**.

GERANIÓL s.n. Alcool component principal al uleiului de trandafir. [Pr.: *-ni-ol-*] — Din fr. **geraniol**.

GERÁNIU s.m. (În sintagma) *Ulei de geraniu* = ulei eteric cu miros de trandafir obținut din unele specii de plante și utilizat în parfumerie. [Var.: **geránium** s.n.] — Din fr. **geranium**.

GERÁNIUM s.n. v. **geraniu**.

GERÁNT, -Ă, *geranți*, -te, s.m și f. (Rare) Persoană căreia i-a fost încredințată administrarea unei afaceri, a unei întreprinderi etc. [Var.: *giránt, -ă* s.m și f.] — Din fr. **gerant**.

GERÁR s.m. (Pop.) Ianuarie. — Din **ger**, după *ianuarie*].

GERÁRE, gerári, s.f. (Rare) Acțiunea de a *gera* și rezultatul ei. — V. **gera**.

GERBÉRÁ, gerbere, s.f. Plantă ornamentală din familia compozitelor, cu flori divers colorate (*Gerbera Jamesonii*). [Acc. și: *gerberá*] — Din lat. **Gerbera** [Jamesonii], denumirea științifică a plantei.

GERÉT s.n. v. **gerid**.

GERG, gerguri, s.n. (Inv.) Jargon. — Din it. **gergo**.

GERGEVEÁ s.f. v. **cercevea**.

GERIATRÍE s.f. Ansamblu de mijloace preconizate pentru întârzierea apariției senilității. [Pr.: *-ri-a-*] — Din fr. **gériatrie**.

GERÍD, geriduri, s.n. (Inv.) Numele unui joc turcesc în care călăreții aruncau, din galop, un băț în formă de sulită spre adversar, și pe care acesta trebuia să-l prindă tot din goana calului. ♦ Băț în formă de sulită folosit în acest joc. [Var.: *gerét* s.n.] — Din tc. **cirid**.

GERMÁN, -Ă, *germani*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. (La pl.) Denumire dată unor popoare indo-europene care au locuit, în Antichitate, în centrul, vestul și nordul Europei; (și la sg.) persoană aparținând unuia dintre aceste popoare. 2. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Germaniei sau este originară de acolo. 3. Adj. Care aparține Germaniei sau germanilor (1, 2), privitor la Germania ori la germani; nemțesc. ♦ (Substantivat, f.) Limba germană. — Din lat. **Germanus**.

GERMÁNIC, -Ă, *germanici*, -ce, adj. Care aparține sau care este caracteristic germanilor și popoarelor înrudite cu germanii, privitor la germani și la popoarele înrudite cu ei. ⇨ *Limbi germanice* = grup de limbi indo-europene vorbite în centrul și în nordul Europei, extinse cu timpul și în alte regiuni. *Popoare germanice* = denumire a unor triburi vechi din care se trag germanii, englezii, scandinavii etc. *Filologie germanică* = studiul limbilor și al literaturilor germanice. — Din fr. **germanique**, lat. **germanicus**.

GERMANÍSM, germanisme, s.n. Cuvânt, construcție etc. specifice limbii germane, împrumutate de o altă limbă fără să fie asimilate de aceasta. — Din fr. **germanisme**.

GERMANÍST, -Ă, *germaniști*, -ste, s.m. și f. Specialist în germanistică. — Din fr. **germaniste**.

GERMANÍSTICĂ s.f. Disciplină care se ocupă cu studiul (comparativ al) limbilor și literaturilor germanice. — Din germ. **Germanistik**.

GERMÁNIU s.n. Element chimic, semimetal, de culoare cenușiu-deschis, folosit la fabricarea pieselor semiconductoare, a redresoarelor etc. — Din fr. **germanium**, germ. **Germanium**.

GERMANIZÁ, germanizez, vb. I. Tranz. și refl. A face să adopte sau a adopta limba, obiceiurile etc. germane. — Din fr. **germaniser**.

GERMANIZÁRE, germanizări, s.f. Faptul de a (se) germaniza. — V. **germaniza**.

GERMANOFÍL, -Ă, *germanofili*, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care aprobă, admiră, iubește tot ceea ce este german sau provine de la germani. — Din fr. **germanophile**.

GERMANOFÓB, -Ă, *germanofobi*, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care dezaproabă, urăște tot ce este german sau ce provine de la germani. — Din fr. **germanophobe**.

GERMÁNÁR s.m. (Rare) Martie. — Formă româniată a fr. **Germinal**.

GÉRMEN, germeni, s.m. 1. Formațiune inițială în dezvoltarea ființelor vii; oul fecundat; embrionul plantei. ⇨ Loc. adj. și adv. *În germene* = (care se află) într-un stadiu inițial, înainte de a se dezvolta. ♦ Microb. 2. Fig. Principiu, element, cauză din care se dezvoltă ceva. [Var.: *gémene* s.m.] — Din lat. **germen**.

GÉRMENE s.m. v. **germen**.

GERMICÍD, germicide, s.n. Substanță, agent care distruge germenii patogeni. [Pl. și: (m.) *germicizi*] — Din fr. **germicide**.

GERMINĂ, pers. 3 *germinează*, vb. I. Intrans. (Despre germeni, p. ext. despre plante) A începe să se dezvolte, să încolțească, să se înmulțească, să pornească un nou ciclu de vegetație (în condiții favorabile). ♦ (Despre o materie organică sau un organ) A trece de la viața latentă sau embrionară la viața activă. — Din lat. *germinare*.

GERMINĂL s.m. A șaptea lună a anului, de la 21 martie la 18 aprilie, în calendarul adoptat în timpul Revoluției Franceze din 1789–1794. — Din fr. *germinal*.

GERMINĂRE, *germinări*, s.f. Acțiunea de a *germina* și rezultatul ei; încolțire. — V. *germina*.

GERMINATIV, *-Ă*, *germinativi*, *-e*, adj. Care aparține germinăției, privitor la germinăție; care poate să germineze sau să facă să germineze. — Din fr. *germinatif*.

GERMINĂTOR, *-OARE*, *germinatori*, *-oare*, adj., s.n. 1. Adj. Care poate germina sau care poate face să germineze. 2. S.n. Aparat, instalație etc. care determină procentul de germinăție al diferitelor semințe; aparat, instalație etc. cu care se obține germinarea artificială a unor semințe. — Din fr. *germinateur*.

GERMINĂȚIE, *germinații*, s.f. Proces fiziologic de trecere a unui germen de la viața latentă la viața activă și care duce la nașterea unei plante sau a unui organ vegetal. — Din fr. *germination*, lat. *germinatio*.

GEROIGIENĂ s.f. Igienă (2) a modului de viață al bătrânilor. [Pr.: *-ro-i-gi-e-*] — *Gero*[ntologie] + *igienă*.

GERONTOCRAȚIE s.f. Sistem de guvernare în care puterea politică sau conducerea aparține bătrânilor. — Din fr. *gérontocratie*.

GERONTOLÓG, *-Ă*, *gerontologi*, *-ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în gerontologie și geriatrie. — Din fr. *gérontologue*.

GERONTOLÓGIC, *-Ă*, *gerontologici*, *-ce*, adj. Referitor la gerontologie și geriatrie, de gerontologie și geriatrie. — Din fr. *gérontologique*.

GERONTOLOGIE s.f. Ramură a biologiei care studiază problemele biologice, psihologice, sociale și economice ale persoanelor în vârstă. — Din fr. *gérontologie*.

GERÓS, *-OĂSĂ*, *geroși*, *-oase*, adj. (Despre vreme, zile etc.) Foarte friguros, extrem de rece. — *Ger* + suf. *-os*.

GEROVITÁL® s.n. (Farm.) Soluție pe bază de procaină folosită ca medicament pentru întârzierea proceselor de îmbătrânire la oameni. — *Gero*[ntologie] + *vital*.

GERU, pers. 3 *geruște*, vb. IV. Intrans. A se face, a fi foarte frig, a se lăsa ger. — *Ger* + suf. *-ui*.

GERUIĂLĂ, *geruieli*, s.f. Frig mare (specific iernii). ♦ (Pop.; concr.) Promoroacă, chicioră. [Pr.: *-ru-ia-*] — *Gerui* + suf. *-eală*.

GERUIRE, *geruirii*, s.f. Acțiunea de a *gerui* și rezultatul ei. — V. *gerui*.

GERUIȚ, *-Ă*, *geruiți*, *-te*, adj. Cu ger, înghețat. — V. *gerui*.

GERULÉȚ, *gerulețe*, s.n. (Fam.) Diminutiv al lui *ger*. — *Ger* + suf. *-uleț*.

GERUNDIV, *gerundive*, s.n. (În limba latină) Adjectiv verbal cu sens pasiv, derivat de la tema gerunziului; (în limba franceză) una dintre formele participiului prezent, precedate de prepoziția „en”. — Din fr. *gerondif*, lat. *gerundivum*.

GERUNDIVĂL, *-Ă*, *gerundivale*, adj. Care este construit cu gerundivul; care conține un gerundiv. — *Gerundiv* + suf. *-al*.

GERUNZIĂL, *-Ă*, *gerunziale*, adj. Care este construit cu gerunziu; care conține un gerunziu. [Pr.: *-zi-al*] — *Gerunziu* + suf. *-al*.

GERÚNZIU, *gerunzii*, s.n. Mod verbal care exprimă o acțiune în desfășurare, fără referire la autorul și la momentul acțiunii. — Din lat. *gerundium*.

GERUSIA s.f. art. Sfatul bătrânilor în Grecia antică. — Cuv. gr.

GEST, *gesturi*, s.n. 1. Mișcare a mâinii, a capului etc. care exprimă o idee, un sentiment, o intenție, înlocuind uneori cuvintele sau dând mai multă expresivitate vorbirii. 2. Faptă sau purtare dictată de un anumit scop, de anumite interese, având o anumită semnificație etc. — Din fr. *geste*, lat. *gestus*.

GESTALTISM s.n. Concepție în psihologia din sec. XX, care accentuează principiul integralității fenomenelor psihice; configuraționism. [Pr.: *ghe-ștal-*] — Din fr. *gestaltisme*.

GESTALTIST, *-Ă*, *gestaltiste*, *-ste*, s.m. și f., adj. (Adept) al gestaltismului. [Pr.: *ghe-ștal-*] — Din fr. *gestaltiste*.

GESTAPÓ n.pr.n. Poliția secretă politică din Germania nazistă. [Pr.: *ghestapo*; Var.: *Gestapóu* n.pr.] — Din germ. *Gestapo*.

GESTAPÓU n.pr. n. v. *Gestapo*.

GESTĂȚIE s.f. Perioadă din viața organismului unor femele, care ține de la fecundarea ovulului până la nașterea fătului. — Din fr. *gestation*, lat. *gestatio*.

GÉSTICĂ s.f. Ansamblu de gesturi folosite de un actor în interpretarea unui rol ori în recitarea sau în lectura unei opere poetice. — *Gest* + suf. *-ică*.

GESTICULĂ, *gesticulez* vb. I. Intrans. A face mai multe gesturi (cu mâinile) în timpul vorbirii sau pentru a exprima ceva. — Din fr. *gesticuler*, lat. *gesticulari*.

GESTICULĂRE, *gesticulări*, s.f. Acțiunea de a *gesticula* și rezultatul ei; gesticulație. — V. *gesticula*.

GESTICULĂȚIE, *gesticulații*, s.f. Gesticulare. — Din fr. *gesticulation*, lat. *gesticulatio*.

GESTIONĂ, *gestionez*, vb. I. Tranz. A avea în gestiune bunurile, fondurile unei întreprinderi, instituții etc. [Pr.: *-ți-o-*] — Din *gestiune*.

GESTIONĂR, *-Ă*, *gestionari*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care ține de o gestiune, privitor la o gestiune, care asigură o gestiune. 2. S.m. și f. Persoană însărcinată cu o gestiune. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. *gestionnaire*.

GESTIONĂRE, *gestionări*, s.f. Acțiunea de a *gestiona* și rezultatul ei. [Pr.: *-ți-o-*] — V. *gestiona*.

GESTIUNE, *gestiuni*, s.f. Administrare a bunurilor unei întreprinderi, instituții sau persoane; răspunderea păstrării bunurilor și a mânăirii fondurilor unei întreprinderi, instituții sau persoane; ansamblu de operații privind primirea, păstrarea și eliberarea unor bunuri materiale aparținând altcuiva; (concr.) totalitate a bunurilor încredințate cuiva în vederea administrării lor. [Pr.: *-ți-o-*] — Din fr. *gestion*, lat. *gestio*, *-onis*.

GESTÓZĂ s.f. Totalitatea manifestărilor patologice apărute în cursul sarcinii unei femei; disgravidae. — Din germ. *Gestose*.

GESTUAL, *-Ă*, *gestuali*, *-e*, adj. Care se exprimă prin gesturi; referitor la gesturi. [Pr.: *-tu-al*] — Din fr. *gestuel*.

GET, *-Ă*, *geți*, *-te*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. (La pl.) Nume dat de greci dacilor; (și la sg.) persoană care făcea parte din populația băștinașă a Daciei. 2. Adj. Care aparține geților, care se referă la geți. *Triburi gete*. — Din fr. *gètes*, lat. *Getae*, *-arum*.

GET-BEGÉT adj. invar. (Pop.; despre oameni) Autentic, adevărat, neaoș. — Din tc. *cet-beced*.

GÉTIC, *-Ă*, *getici*, *-ce*, adj. Care aparține geților, privitor la geți. — Din fr. *gétique*, lat. *geticus*.

GETINĂX s.n. Material izolant constituit din foi de hârtie impregnate cu bachelită și presate, utilizat în electrotehnică. — Denumire comercială.

GÉTTER s.n. (Tehn.) Substanță folosită pentru menținerea vidului în tuburile electronice. [Pr.: *ghétăr*] — Din engl., fr. *getter*.

GEVREĂ, *gevrele*, s.f. (Inv.) Batistă de mătase sau de pânză cu broderie. — Din tc. *çevre*.

GHANÉZ, *-Ă*, *ghanezi*, *-e*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Ghanei sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Ghanei sau ghanezilor (1), privitor la Ghana ori la ghanezi. [Pr.: *ga-*] — *Ghana* (n. pr.) + suf. *-ez*.

GHEABĂ s.f. v. *gheb*¹.

GHEARĂ, *gheare*, s.f. 1. Formațiune cornooasă ascuțită, curbată, crescută la vârful degetelor unor reptile, păsări și mamifere, servind mai ales la apărare și la atac. ♦ Expr. (Fam.) *A fi lung în (sau la, de) gheare* = a avea obiceiul să fure. *A-și scoate (sau a-și arăta) ghearele* = a-și arăta fondul ascuns și rău al firii. *A fi (sau a cădea, a încăpea etc.) în ghearele (sau gheara) cuiva* = a fi (sau a ajunge etc.) în posesia, în puterea sau sub autoritatea absolută a cuiva, la discreția cuiva; a fi prins (și ținut închis). *A pune gheara (pe cineva)* = a pune stăpânire (pe cineva); a prinde (pe cineva). *A fi (sau a se zbate) în ghearele morții* = a fi grav bolnav, aproape de moarte. 2. (Tehn.) Piesă asemănătoare cu o gheară (1), care servește la apucat, împiedicat etc. — Et. nec.

GHEATĂ, *ghete*, s.f. Încălțăminte confecționată din piele sau din materiale sintetice care imită pielea, acoperind piciorul până deasupra gleznei. — Din it. *ghetta*, „ghetră”.

GHEAȚĂ, (2) *ghețuri*, s.f., adj. invar. 1. S.f. Apă aflată în stare solidă, în urma înghețării. ♦ Expr. *A se da cu patinele pe gheață* = a patina². *A (se) sparge sau a (se) rupe gheața* = a dispărea sau a face să dispară atmosfera ori senzația de jenă existentă la un moment dat; a (se) înlătura primele dificultăți în bunul mers al unei acțiuni. ♦ (Reg.) Grindină, piatră. 2. S.f. (La pl.) Întinderi mari de gheață (1) aflate pe uscat sau pe apă. ♦ Loc adj. *De gheață* = indiferent, nepăsător, nesimțitor. 3. S.f. Senzație neplăcută de răceală, provocată de frică, emoție etc. 4. S.f. Plantă erbacee cu flori mici, albe, roz sau roșii, având frunzele acoperite cu papile albe care seamănă cu cristalele de gheață (1) (*Mesembryanthemum crystallinum*). 5. S.f. Plantă erbacee cu tulpina cărnăoasă, ramificată, cu frunze ovale-rotunde și cu flori numeroase, albe, mai rar roz sau roșii (*Begonia semperflorens*). 6. Adj. invar. (În sintagma) *Bani gheață* = bani în numerar, plătiți pe loc, bani lichizi, bani peșin. — Lat. *glacia* (= *glacies*).

GHEB¹, (1, 2) *gheburi*, s.n. (3) *ghebe*, s.f. 1. S.n. Coccoasă (la om). 2. S.n. Ridicătură de teren în formă de gheb (1). 3. S.f. (în forma *gheabă*) Specie de ciuperci comestibile cu piciorul gălbui sau brun, având de jur-împrejur un inel alb, și cu pălăria galbenă-brună (*Armillaria mellea*). ⇨ *Gheabă-de-brad* = ciupercă comestibilă cu pălăria albă, subțire, cărnoasă și cu piciorul lung și subțire (*Lepiota clypeolaria*). *Gheabă-de-pădure* = ciupercă comestibilă cu pălăria roșiatică ori brună, catifelată (*Collybia longipes*). [Var.: **gheabă** s.f.] — Probabil lat. ***glibbus** (formă metatezată a lui **gibb(u)lus < gibbus*).

GHEB² s.n. v. **gheabă**.

GHÉBĂ, *ghebe*, s.f. Manta țărănească lungă, împodobită cu găitane. [Var.: **gheb** s.n., **ghebea** s.f.] — Din tc. **kebe**.

GHEBEÁ s.f. v. **gheabă**.

GHEBÓS, **-OASĂ**, *gheboși*, *-oase*, s.m. și f., adj. (Persoană) care are cocoașă; cocoașat. ♦ Care are spatele adus, încovoiat, gârbovit. — **Gheb¹** + suf. *-os*.

GHEBOȘĂ, *gheboșez*, vb. I. Refl. (Despre oameni) A se apleca (temporar) de spate, a se încovoia (din cauza greutății, a unei dureri etc.); a deveni cu spatele arcuit, încovoiat, gârbovit (din cauza bătrâneții, a unei boli etc.); a se cocoașa. [Var.: **gheboși** vb. IV] — Contaminare între **ghebos** și **cocoșa**.

GHEBOȘARE, *gheboșări*, s.f. Acțiunea de a se *gheboșa* și rezultatul ei. — V. **gheboșa**.

GHEBOȘÁT¹ s.n. Faptul de a se *gheboșa*. — V. **gheboșa**.

GHEBOȘÁT², **-Ă**, *gheboșați*, *-te*, adj. (Despre oameni) Care are spinarea adusă, încovoiată, gârbovită (din cauza greutății pe care o poartă, a durerii, a bătrâneții etc.). ♦ (Rar) Coccoșat. [Var.: **gheboșit**, **-ă** adj.] — V. **gheboșa**.

GHEBOȘÍ vb. IV v. **gheboșa**.

GHEBOȘÍT, **-Ă** adj. v. **gheboșat²**.

GHEÉNÁ s.f. Iad, infern. — Din sl. **geena**.

GHÉIȘĂ, *gheîșe*, s.f. Dansatoare și cântăreață japoneză. [Acc. și: *gheîșă*] — Din fr. **geisha**.

GHÉIZER, *gheizere*, s.n. Izvor intermitent de apă fierbinte și de vapori, de origine vulcanică, care aruncă apa, la intervale egale, până la mare înălțime, sub forma unei coloane. — Din fr., engl. **geyser**.

GHEIZERÍT s.n. (Geol.) Depozit silicos provenit din precipitarea apei gheizerelor. — Din fr. **geysérite**.

GHELÍR, *gheliruri*, s.n. (Înv.) Câștig obținut fără muncă. — Din tc. **gelir**.

GHEM¹, *gheme*, s.n. 1. Obiect de formă (relativ) sferică, rezultat prin depănarea unor fire (de ață, de lână etc.). ⇨ Expr. *A face ghem = a*) a depăna în formă de ghem¹ (1); b) a face mototol. Loc. vb. *A se face* (sau *a sta*) *ghem* = a se ghemui. 2. Al treilea compartiment al stomacului rumegătoarelor. [Pl. și: *ghemuri*] — Lat. ***glumus** (= *glomus*).

GHEM², *ghemuri*, s.n. Fiecare dintre punctele câștigate de un jucător de tenis (după mai multe erori ale adversarului), în limitele unui set. [Scris și: *game*. — Pr.: *gheim*] — Din engl. **game**.

GHEMOTÁC, *ghemotac*, s.n. Obiect (flexibil, maleabil) mototolit în formă de ghem¹ (1); cocoloș. [Var.: **ghemotóc** s.n.] — De la **ghem¹**.

GHEMUÍ, *ghemuiesc*, vb. IV. 1. Refl. A se face, a se strânge ca un ghem¹ (1), a se înghemui. 2. Refl. și tranz. A (se) strânge în număr mare pe un spațiu redus; a (se) înghesui. — **Ghem¹** + suf. *-ui*.

GHEMUÍRE, *ghemuirii*, s.f. Acțiunea de a (se) *ghemui* și rezultatul ei. — V. **ghemui**.

GHEMUÍT¹, *ghemuíturi*, s.n. Faptul de a (se) *ghemui*. — V. **ghemui**.

GHEMUÍT², **-Ă**, *ghemuíți*, *-te*, adj. 1. Strâns, făcut (ca un) ghem¹ (1). 2. Care se află în număr mare pe un spațiu redus; înghesuit². — V. **ghemui**.

GHEMULÉȚ, *ghemulețe*, s.n. Diminutiv al lui **ghem¹**; ghemușor. — **Ghem¹** + suf. *-uleț*.

GHEMUȘÓR, *ghemușoare*, s.n. (Rar) Ghemuleț. — **Ghem¹** + suf. *-ușor*.

GHENERÁR s.m. v. **general¹**.

GHEOMOTÓC s.n. v. **ghemotoc**.

GHEONOÁIE s.f. v. **ghionoale**.

GHEPÁRD, *gheparzi*, s.m. Mamifer carnivor sălbatic cu capul mic și rotund, coada lungă, picioare înalte, cu blana de culoare gălbuie cu pete mici, întunecate, specific stepelor din Africa și din sudul Asiei (*Acinonyx jubatus*). — Din fr. **guépard**.

GHERDÁN, *gherdane*, s.n. (Înv.) Șirag de mărgele, de mărgăritare, de pietre scumpe sau de galbeni. [Var.: **ghirdán** s.n.] — Din tc. **gerdan** „gât”, **gerdanlık** „colier”.

GHERDÁP, *gherdapuri*, s.n. Loc îngust și stâncos de pe cursul unei ape; loc de pe cursul unei ape cu căderi de apă periculoase pentru navigație. — Din tc. **girdab**.

GHERÉTÁ, *gherete*, s.f. 1. Construcție mică (de lemn) în care se poate adăposti o santinelă, un paznic etc. 2. Construcție mică, cu o singură

încăpere, făcută din materiale ușoare, în care se vând alimente, ziare etc.; chioșc, tonetă. — Din fr. **guérite**.

GHERGHÉF, *gherghefuri*, s.n. Cadru de lemn sau de metal pe care se întinde o țesătură pentru a fi brodată sau firele de urzeală pentru țeserea covoarelor; p. ext. țesătură întinsă pe acest cadru. — Din tc. **gergef**.

GHERGHÍNÁ, *gherghine*, s.f. Plantă erbacee perenă cu tulpina înaltă, cu flori mari, de culori și forme variate, cultivată ca plantă decorativă; dalie (*Dahlia cultorum*). — Din germ. **Georgine**.

GHERGHÍR, *gherghire*, s.n. (Reg.) Beci sau cameră boltită (cu obloane metalice) în care se ascundeau în trecut obiectele de preț spre a fi cruțate de incendiu sau de jaf. — Din tc. **kârgir** „clădire de piatră”.

GHERIDÓN, *gheridoane*, s.n. Măsuță rotundă cu unul sau cu trei picioare. — Din fr. **guéridon**.

GHERILÁ, *gherile*, s.f. Denumire dată războiului de partizani în Spania și în țările Americii Latine; p. ext. mică trupă de partizani. [Var.: **guerilá** s.f.] — Din fr. **guérilla**, sp. **guemilla**.

GHÉRLÁ, *gherle*, s.f. (Pop. și fam.) Închisoare. — Din n. pr. **Gherla**.

GHERMEÁ, *ghermele*, s.f. Piesă prismatică de lemn care se fixează în zidărie pentru a înlesni prinderea în cuie sau în șuruburi a tocului unei uși sau al unei ferestre. — Et. nec.

GHERMESÚT, *ghermesuturi*, s.n. (Înv.) Numele unei țesături fine de mătase. [Var.: **ghermesít** s.n.] — Din tc. **germsud**.

GHERMESÍT s.n. v. **ghermesut**.

GHERÓC, *gherocuri*, s.n. (Rar) Redingotă. — Din germ. **Gehrock**.

GHEŠ, *ghesuri*, s.n. (În expr.) A da (cuiva) *ghes = a*) a da (cuiva) o lovitură ușoară (cu cotul); b) a îndemna, a stimula, a îmboldi, a zori (să întreprindă ceva). — Et. nec.

GHEȘÉFT, *ghesefturi*, s.n. (Fam.) Afacere mărunță (necinstită). — Din germ. **Geschäft**.

GHEȘÉFTÁR, *gheseftari*, s.m. (Fam.) Persoană care face gheșefturi, care umblă după gheșefturi. — **Gheșeft** + suf. *-ar*.

GHEȚÓ s.n. v. **ghetou**.

GHEȚÓU, *ghetouri*, s.n. 1. Cartier al unui oraș în care erau constrânși să trăiască evreii din unele țări. 2. Loc unde o minoritate trăiește separat de restul societății. [Var.: **ghetó** s.n.] — Din it., fr. **ghetto**, germ. **Getto**.

GHÉTRÁ, *ghetre*, s.f. 1. Îneltoare de postav, de fetru etc. care acoperă glezna și partea de deasupra a încălțămintei bărbătești. 2. Fâșie de piele care servește la protecția gleznei muncitorilor metalurgiști, în timpul lucrului. — Din fr. **guêtre**.

GHEȚŪȚÁ, *ghetuțe*, s.f. Diminutiv al lui *gheată*. — **Gheată** + suf. *-uță*.

GHEȚÁR¹, *ghetare*, s.n. (Înv.) Răcitor. — **Gheată** + suf. *-ar* (după fr. *glacière*).

GHEȚÁR², *ghetari*, s.m. Masă de gheată formată în regiunile alpine și în cele polare și care, de obicei, se deplasează lent sub influența gravitației. ⇨ *Ghețar plutitor* = aisberg. — **Gheată** + suf. *-ar* (după fr. *glacier*).

GHEȚÁRIE, *ghetării*, s.f. Loc special amenajat în care se depozitează iarna blocuri de gheată naturală, pentru a fi folosite în cursul verii. ♦ Fig. Cameră, locuință extrem de friguroasă. — **Gheată** + suf. *-ărie*.

GHEȚÓS, **-OASĂ**, *ghetoși*, *-oase*, adj. (Rar) Plin de gheată; rece ca gheața. — **Gheată** + suf. *-os*.

GHEȚUȘ, *ghetușuri*, s.n. Polei¹. ♦ Loc acoperit cu un strat de gheată alunecos, pe care se dau copiii iarna. — **Gheată** + suf. *-uș*.

GHEUNOÁIE s.f. v. **ghionoale**.

GHIÁŪR, *ghiauri*, s.m. Denumire disprețuitoare dată în trecut de turci persoanelor de altă religie decât cea mahomedană. — Din tc. **gâvur**.

GHIBELÍN, *ghibelini*, s.m. (În sec. XII–XV) Membru al unei grupări politice din Italia, care sprijinea pe împărații germani în lupta acestora împotriva puterii papale și a guelfilor. — Din it. **ghibellino**. Cf. fr. *gibelin*.

GHIBIRDÍC, *ghibirdici*, s.m. (Reg.) Copil sau om scund. — Et. nec.

GHIBÓRȚ, *ghiborți*, s.m. Pește de apă dulce, de culoare verde-măslinie, cu capul scurt și cu aripile dorsale contopite, terminate cu ghimpi (*Acerina cernua*). [Var.: **ghigórt** s.m.] — Et. nec.

GHIBORTÁŠ, *ghiborțași*, s.m. Diminutiv al lui *ghiborț*. — **Ghiborț** + suf. *-aș*.

GHICELÍC s.n. v. **ghigilic**.

GHICÍ, *ghicesc*, vb. IV. Tranz. 1. A descoperi, a afla, a înțelege ceva (mai mult intuitiv sau prin deducție); a intuiti, a prevedea, a întrezări. ⇨ Loc adv. *Pe ghicite* = la întâmplare sau în mod intuitiv. ♦ A dezlega o ghicitoare. 2. (În superstiții) A prezice cuiva viitorul. [Var.: (reg.) **gâcf** vb. IV] — Et. nec.

GHICIRE, *ghiciri*, s.f. Acțiunea de a *ghici* și rezultatul ei. — V. **ghici**.

GHICÍT s.n. Faptul de a *ghici*. — V. **ghici**.

GHICITÓR, **-OÁRE**, *ghicitori*, *-oare*, s.m., s.f. 1. S.m. și f. Persoană care se îndeletnicește cu precizarea viitorului. 2. S.f. Specie a literaturii populare,

de obicei în versuri, în care se prezintă sub formă metaforică un obiect, o ființă sau un fenomen, cerându-se identificarea acestora prin asocieri logice; cimitulură. — **Ghici** + suf. *-tor*.

GHID, -Ă, (1) *ghizi, -de*, s.m. și f., (2) *ghiduri*, s.n. 1. S.m. și f. Persoană care conduce și îndrumă un grup de turiști, un grup de vizitatori ai unei expoziții etc., dându-le explicațiile necesare; călăuză, cicerone. 2. S.n. Carte cuprinzând informații de călătorie, hărți, planuri, îndrumări etc. necesare unui turist pentru orientarea într-o țară, într-o regiune, într-un muzeu etc. 3. S.n. (În sintagma) *Ghid de unde* = mediu în care are loc propagarea ghidată a unui fascicul de unde electromagnetice. — Din fr. **guide**.

GHIDĂ, ghidez, vb. I. 1. Tranz. și refl. A (se) călăuzi, a (se) conduce, a (se) orienta. 2. Tranz. A imprima o anumită mișcare unei piese, unui mecanism etc. (cu ajutorul ghidajului). — Din fr. **guider**.

GHIDAJ, ghidaje, s.n. 1. Faptul de a (se) ghida. 2. Dispozitiv mecanic fix al unui mecanism, care permite deplasarea unei piese mobile doar într-o anumită direcție și între anumite limite. — Din fr. **guidage**.

GHIDĂRE s.f. Acțiunea de a (se) ghida și rezultatul ei. — V. **ghida**.

GHIDI interj. (De obicei repetat; exprimă mustrări, amenințări etc.) la te uită...! ce mai...! — Din tc. **gidi**.

GHIDÓN, ghidoane, s.n. Bară de oțel curbată la capete, fixată transversal pe furca roții directoare a unei biciclete, a unei motocicletă, a unui scuter, acționată de mâinile conducătorului și servind la menținerea sau la schimbarea direcției vehiculului respectiv. — Din fr. **guidon**.

GHIDRÁN, ghidrani, s.m. Varietate de cai cu părul roșcat, de talie mijlocie, folosită la tracțiune și călărie. — Et. nec.

GHIDRÍN, ghidri, s.m. Pește mic din apele dulci și sărate, care are pe spate, înaintea înotătoarei dorsale, trei spini osoși (*Gasterosteus aculeatus*). — Et. nec.

GHIDRÓPĂ, ghidrope, s.f. Frânghie legată de nacela unui balon și lăsată să se târască pe sol pentru a menține balonul la o anumită înălțime constantă. — Din fr. **guiderope**.

GHIDUȘ, -Ă, ghiduși, -e, adj. (Fam.; adesea substantivat) Care face ghidușii, care manifestă, trădează o atitudine de ștregărie; poznaș. — **Ghid** + suf. *-uș*.

GHIDUȘAR, ghidușari, s.m. (Rar) Om ghiduș. — **Ghiduș** + suf. *-ar*.

GHIDUȘII, ghidușii, s.f. (Fam.) Poznă, glumă, farsă. — **Ghiduș** + suf. *-ie*.

GHIERS s.n. v. **viars**.

GHIFUL, ghiftuiesc, vb. IV. Tranz și refl. (Fam.) A da să mănânce sau a mânca extrem de mult, excesiv; a (se) îndopa, a (se) îmbuiba. — Et. nec.

GHIFTUIRE, ghiftuiri, s.f. (Fam.) Acțiunea de a (se) ghiftui și rezultatul ei. — V. **ghiftui**.

GHIFTUIT, -Ă, ghiftuiri, -te, adj. (Fam.) Care a mâncat extrem de mult, excesiv; îndopat, îmbuiba. — V. **ghiftui**.

GHIGILIC, ghigilice, s.n. (Înv.) Scufie (de noapte). [Var.: **ghicelc** s.n.] — Din tc. **gecelik**.

GHIGÓRȚ s.m. v. **ghiborț**.

GHIGOSÍ, ghigosec, vb. IV. Tranz. (Reg.) A îndesa, a îngrămădi. ♦ A bate (tare) pe cineva. — Et. nec.

GHIOĂGĂ, ghioage, s.f. (Reg.) Cal bătrân și slab; mărtoagă. — Probabil contaminare între **ghiuș** și **mărtoagă**.

GHILDĂ, ghilde, s.f. 1. Asociație economică, politică și religioasă, constituită în Apusul Europei, la începutul Evului Mediu. 2. Asociație de negustori (pe bresle), constituită în Europa, în Evul Mediu. — Din fr. **guilde**, germ. **Gilde**.

GHILEALĂ, ghileli, s.f. (Reg.) Faptul de a *ghili*; ghilit¹. — **Ghili** + suf. *-eală*.

GHILEMÉLE s.f. pl. v. **ghillimele**.

GHILÍ, ghilesc, vb. IV. Tranz. (Reg.) A înălbi o pânză prin muiera în apă și întinderea repetată la soare. — Din ucr. **biliti**.

GHILIMÉLE s.f. pl. Semn de punctuație în formă de două mici unghiuri sau de două mici virgule dispuse paralel, care închid între ele citate, o vorbire directă, titluri de opere ori nume de instituții, cuvinte cărora li se dă un sens (stilistic) special sau asupra cărora vorbitorul vrea să insiste; traducerea ori sensul unui cuvânt; semnele citării. [Var.: **ghileméle**, (rar) **ghilliméte** s.f. pl.] — Din fr. **guillemets**.

GHILIMÉTE s.f. pl. v. **ghillimele**.

GHILIRE, ghiliri, s.f. (Reg.) Acțiunea de a *ghili* și rezultatul ei. — V. **ghili**.

GHILÍT¹ s.n. (Reg.) Ghileală. — V. **ghili**.

GHILÍT², -Ă, ghiliți, -te, adj. (Reg.; despre pânză) Care a fost albit (prin muiera în apă și întinderea repetată la soare). — V. **ghili**.

GHILOSÍ, ghilosesc, vb. IV. Refl. (Reg.) A se spăla mult cu săpun; *p. ext.* a se găti, a se dichisi, a se ferchezui. — Cf. **ghili**.

GHILOSÍT, -Ă, ghilositi, -te, adj. (Reg.) Spălat bine cu săpun; *p. ext.* gătit, dichisit, ferchezuit. — V. **ghilos**.

GHILÓŠ s.n. v. **ghioș**.

GHILÓŠA vb. I. v. **ghioșa**.

GHILÓŠARE s.f. v. **ghioșare**.

GHILOTINĂ, ghilotinez, vb. I. Tranz. A executa pe cineva prin decapitare cu ghilotina. — Din fr. **guillotiner**.

GHILOTINĂRE, ghilotinari, s.f. Acțiunea de a *ghilotina*. — V. **ghilotina**.

GHILOTINĂ, ghilotine, s.f. 1. Instrument de execuție a celor condamnați la moarte prin decapitare. ♦ Pedepsă cu moartea prin ghilotinare. 2. Instrument prevăzut cu o lamă ascuțită, care servește la tăierea foilor de tablă, de carton, de hârtie etc. — Din fr. **guillotine**.

GHIMBÉR s.m. Plantă erbacee din regiunile tropicale, cu rizom aromatic bogat în uleiuri eterice (*Zingiber officinale*). [Var.: **ghimbír** s.m.] — Din magh. **gyömbér**.

GHIMBÍR s.m. v. **ghimber**.

GHIMERLIE s.f. v. **ghimirie**.

GHIMIE, ghimii, s.f. (Înv.) Corabie (mică). — Din tc. **gemi**.

GHIMIRLIE, ghimirlii, s.f. 1. Fierăstrău cu pânza îngustă. 2. Casă mică și săracioasă. [Var.: **ghimerlie** s.f.] — Et. nec.

GHIMPĂRIȚĂ, ghimparițe, s.f. Mică plantă erbacee cu frunze foarte ascuțite și cu flori verzi (*Crypsis aculeata*). — **Ghimpe** + suf. *-ariță*.

GHIMPĂT, -Ă, ghimpați, -te, adj. Care are ghimpi, prevăzut cu ghimpi. G *Sărmă ghimpată* = sărmă pe care sunt fixate alte bucăți de sărmă, scurte și ascuțite. — **Ghimpe** + suf. *-at*.

GHIMPE, ghimpi, s.m. I. 1. Fiecare dintre prelungirile tari și ascuțite care cresc pe tulpina, pe ramurile sau pe alte părți ale unor plante; spin¹. ♦ Expr. A avea (sau a simți) un *ghimpe la* (sau *în*) *inimă* (sau *în cuget*) = a avea un nezac, o supărare sau o nemulțumire (nedestăinuită nimănui). A *sta* (sau a *șede* ca) *pe ghimpi* = a nu mai avea răbdare, a fi extrem de nerăbdător. 2. Fiecare dintre țepii care acoperă corpul unor animale (în special corpul ariciului). II. 1. (Bot.; pop.) Scaiete. 2. Compus: *ghimpe-pădureț* = arbust totdeauna verde, cu ramurile lățite și terminate printr-un spin, cu flori mici, verzi și cu fructe în formă de boabe roșii (*Ruscus aculeatus*). III. (Art.) Numele a două dansuri populare românești; melodie după care se execută fiecare dintre aceste dansuri. — Cf. alb. *gjm p*.

GHIMPÓS, -OĂSĂ, ghimpoși, -oase, adj. 1. Cu ghimpi; țepos, spinos. 2. Fig. (Rar) Sarcastic, caustic, ironic. — **Ghimpe** + suf. *-os*.

GHIN, ghinuri, s.n. 1. Daltă cu tăș semicircular, folosită de dogari și rotari. 2. Cuțit cu lama curbată în formă de unghie, cu care se cioplește lemnul (în timpul sculptării lui). 3. Cazma îndoită pe amândouă laturile. — Et. nec.

GHINĂRĂR s.m. v. **general¹**.

GHINDĂR, ghindari, s.m. (Bot.; reg.) Stejar. — **Ghindă** + suf. *-ar*.

GHINDĂ, ghinde, s.f. 1. Fructul stejarului (sau al altor copaci înrudiți). 2. (La jocul de cărți) Treflă. — Lat. **glans, -ndis**.

GHINDURĂ, ghinduri, s.f. (Pop.) Ganglion; umflătură mică (de natură patologică). — Lat. **glandula**.

GHINIO, ghinioane, s.n. Întâmplare, conjunctură nefavorabilă pentru cineva; nenoroc, neșansă. [Pr.: *-ni-on*] — Din fr. **guignon**.

GHINIONÍST, -Ă, ghinionisti, -ste, s.m. și f., adj. (Persoană) care are ghinion, care este urmărită de ghinion. [Pr.: *-ni-o-*] — **Ghinion** + suf. *-ist*.

GHINT, ghinturi, s.n. 1. Șanț în formă de spirală, făcut pe suprafața interioară a țevii unor arme de foc, pentru a imprima proiectilului o mișcare de rotație necesară menținerii stabilității acestuia pe o traiectorie dată. 2. Cui sau piron cu capătul lat și proeminent. — Din pol. **gwint**, ucr. **gvint**.

GHINTUL, ghintuiesc, vb. IV. Tranz. 1. A prevedea cu ghinturi (1) țeva unei arme de foc, a executa ghinturi la o țevă a unei arme de foc. 2. A fereca cu ghinturi (2) un buzdugan, o ghioagă etc. — **Ghint** + suf. *-ui*.

GHINTUIRE, ghintuiri, s.f. Acțiunea de a *ghintui* și rezultatul ei. — V. **ghintui**.

GHINTUIT¹, ghintuituri, s.n. Faptul de a *ghintui*. — V. **ghintui**.

GHINTUIT², -Ă, ghintuiri, -te, adj. Care are ghinturi, prevăzut cu ghinturi. — V. **ghintui**.

GHINTULÉT, ghintulețe, s.n. Diminutiv al lui *ghint*. — **Ghint** + suf. *-uleț*.

GHINT, ghinturi, s.n. Unealtă de cizmărie cu ajutorul căreia se lărgeste încălțăminte. — Et. nec.

GHINȚIĂNĂ s.f. v. **gențiană**.

GHINȚURĂ, ghințure, s.f. (Bot.; pop.) Gențiană. — Cf. *gențiană*.

GHIOĂGĂ, ghioage, s.f. 1. Armă veche de luptă, alcătuită dintr-un fel de ciomag (de lemn sau de fier) cu capătul bombat și ghintuit. ♦ P. gener. Ciomag, bătă, măciucă. 2. Capătul bombat, de obicei ghintuit, al unei ghioage (1). — Et. nec.

GHIOB, *ghiohuri*, s.n. (Reg.) Putină (de brânză). — Cf. magh. *döböny*.
GHIOBULÉȚ, *ghioobilețe*, s.n. (Reg.) Diminutiv al lui *ghioob*. — **Ghioob** + suf. *-ulef*.

GHIOC¹, *ghioci*, s.m. (Bot.; reg.) Albăstrea. — Et. nec.

GHIOC², *ghiocuri*, s.n. Gen de melci cu cochilia mare, ovală, cu aspect de porțelan, care trăiesc în mările calde (*Cypraea*); *p. restr.* cochilia acestor melci, folosită ca ornament sau pentru preziceri asupra viitorului cuiva. ⇨ Expr. *A da cu ghiocul sau a căta (cuiva) în ghioc* = a ghici (cuiva) cu ajutorul ghiocului. — Lat. **cloca* (= *cochlea*).

GHIOCEĂR, *ghioceari*, s.m. (Reg.) Vizitiu al unui ghioci. — **Ghioci** + suf. *-ar*.

GHIOCÉL, *ghiocei*, s.m. Mică plantă erbacee perenă cu frunze liniare, cu o singură floare, albă, în formă de clopoțel, aplecată în jos, care înflorește primăvara foarte timpuriu; aișor (*Galanthus nivalis*). [Pr.: *ghi-o-*] — Cf. *ghioc¹*.

GHIOCI, *ghiociuri*, s.n. Căruță astfel construită încât să poată fi lungită la nevoie. — Din tc. *göç* „mutare, emigrare”.

GHIOI, *ghioluri*, s.n. Lac sau baltă (mare) cu fundul plin de mâl. — Din tc. *ghioc¹*.

GHIOID, *ghioiduri*, s.n. (Reg.) Ghiont. — Probabil contaminare între **ghiont** și **bold**.

GHIONDÉR, *ghiondere*, s.n. Prăjină care servește pentru a pune în mișcare o ambarcațiune mică, împingând cu ea în fundul apelor puțin adânci, sau cu care se mână peștele spre plasă, cu care se construiesc gardurile pentru prinderea peștelui etc. — Din tc. *gönder*.

GHIONOÁIE, *ghionoae*, s.f. (Ornit.; pop.). Ciocănitoare. [Pr.: *ghi-o-*. — Pl. și: *ghionoi*. — Var.: *gheonoáie*, *gheunoáie* s.f.] — Cf. alb. *gjon* „cucuvea”.

GHIONÓI, *ghionoae*, s.n. Târâncop a cărui parte metalică este ascuțită la unul dintre capete și în formă de ciocan la celălalt capăt. [Pr.: *ghi-o-*] — Et. nec.

GHIONȚ, *ghionți*, s.m. Lovitură dată cuiva cu pumnul sau cu cotul (pentru a-l îmbrânci, a-i atrage atenția etc.); *ghioid*, brânci². [Pl. și: (n.) *ghionțuri*] — Et. nec.

GHIONȚÍ, *ghionțesc*, vb. IV Tranz. și refl. recipr. A (-și) da *ghionți*; a (se) îmbrânci. — Din **ghiont**.

GHIONȚÍRE, *ghionțiri*, s.f. Acțiunea de a (se) *ghionți* și rezultatul ei. — V. **ghionti**.

GHIONȚÍT, *ghionțituri*, s.n. Faptul de a (se) *ghionti*. — V. **ghionti**.

GHIORĂI vb. IV v. **chiorăi**.

GHIORĂIALĂ s.f. v. **chiorăială**.

GHIORĂÍT s.n. v. **chiorăit**.

GHIORĂITURĂ s.f. v. **chiorăitură**.

GHIORDÁN s.n. v. **gherdan**.

GHIORDÉL, *ghiordele*, s.n. Găleată făcută din lemn sau din pânză impermeabilă, folosită la bordul unei nave. — Et. nec.

GHIORDÚM, *ghiorzumuri*, s.n. (Înv.) Numele unui joc de cărți. — Din tc. *gördum*.

GHIORLÁN, *ghiorlani*, s.m. (Reg.) Țopârlan, bădăran. — Probabil de la **ghiorăi**.

GHIORȚ interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de cel care bea un lichid cu înghițituri mari sau de intestinele goale. — Onomatopoe.

GHIORȚÁI, pers. 3 *ghiortāie*, vb. IV. Intrans. (Pop. și fam.; despre intestine) A chiorăi. — **Ghiorț** + suf. *-ăi*.

GHIOȘ, *ghioșuri*, s.n. Ornament gravat format din linii fine, drepte sau ondulate, folosit la împodobirea unor obiecte de sticlă sau de metal. ◆ Desen complex format din linii apropiate și încrucișate dispuse geometric, folosit pentru realizarea fondului unor hârtii cu valoare nominală. [Var.: *ghilôș* s.n.] — Din fr. **guilloché**.

GHIOȘĂ, *ghioșez*, vb. I. Tranz. A executa un *ghioș*. [Pr.: *ghi-o-*. Var.: **ghioșá**] — Din fr. **guillocher**.

GHIOȘÁRE, *ghioșări*, s.f. Acțiunea de a *ghioșa* și rezultatul ei. [Pr.: *ghi-o-*. — Var.: **ghioșáre**] — V. **ghioșá**.

GHIOȘĂ, *ghioșez*, s.f. Daltă subțire, folosită la gravarea pe pietre litografice sau pe plăci metalice. [Pr.: *ghi-o-*] — Din fr. **guilloche**.

GHIOȚURA s.f. art. (În loc adv.) *Cu ghiotura* = în număr, în cantitate mare; fără nici o deosebire; cu grămada. — Din tc. *götürü*.

GHIOZDÁN, *ghiozdane*, s.n. Obiect din piele, din material plastic, din carton presat etc., de formă dreptunghiulară, având de obicei în interior mai multe despărțituri, folosit de școlari pentru a-și transporta (pe spate) cărțile și caietele. ◆ Servietă. [Var.: (înv.) **ghizdán** s.n.] — Din tc. **cüzdán**.

GHIOZDÁNÁȘ, *ghiozdánașe*, s.n. Diminutiv al lui *ghiozdan*; *ghiozdănel*. — **Ghiozdan** + suf. *-aș*.

GHIOZDĂNÉL, *ghiozdănele*, s.n. *Ghiozdánaș*. — **Ghiozdan** + suf. *-el*.

GHIPCÁN, *ghipcani*, s.m. (Reg.) Mârtoagă, gloabă. — Et. nec.

GHIPS, (2) *ghipsuri*, s.n. 1. Sulfat natural hidratat de calciu, incolor sau divers colorat, cu aspect sticlos, sidefos ori mătăsoș, cu duritate mică, având numeroase utilizări în industrie. ⇨ Expr. *A pune în ghips* = a imobiliza un membru sau o parte a corpului (care prezintă o fractură sau o fisură) cu ajutorul unui pansament făcut din **ghips** (1). 2. Obiect sau ornament arhitectonic făcut din **ghips** (1). [Var.: **gips** s.n.] — Din germ. **Gips**, fr. **gypse**, lat. **gypsum**.

GHIPSOTÉCĂ, *ghipsotecii*, s.f. 1. Colecție de statuete și de plăci ornamentale din **ghips**. 2. Loc special amenajat pentru păstrarea **ghipsotecii** (1). [Var.: **gipsotécă** s.f.] — Din fr. **gypsothèque**.

GHIRCĂ s.f. Specie de grâu bogat în gluten (*Triticum durum*). — Din uc. *hyrka*.

GHIRIN s.m. Plantă erbacee cu fructe pedunculat, care crește prin locurile sărate și în regiunea maritimă (*Halimane pedunculata*). [Acc. nec.] — Et. nec.

GHIRLÁNDĂ, *ghirlande*, s.f. Împletitură decorativă în formă de lanț sau de cunună, făcută din frunze, flori (și fructe). ◆ Element ornamental, în arhitectură și în artele decorative, având aspectul unei astfel de împletituri. [Pl. și: (pop.) *ghirlánzi*. — Var.: (înv.) *ghirlántă* s.f.] — Din fr. **guirlande**.

GHIRLÁNTĂ s.f. v. **ghirlandă**.

GHISÉT s.n. v. **ghişeu**.

GHISÉU, *ghişee*, s.n. Fierăstrucică ori deschizătură special amenajată în ușa sau în peretele unui birou, prin care publicul poate lua contact direct cu funcționarii unei instituții. [Var.: (rar) **ghisét** s.n.] — Din fr. **guichet**.

GHITARĂ s.f. v. **chitară**.

GHITARÍST, **-Ă** s.m. și f. v. **chitarist**.

GHIU, *ghiuiri*, s.n. Bară de lemn sau de metal, fixată cu un capăt de partea inferioară a arborelui din pupa unei nave cu pânze, de care se leagă marginea de jos a veleii. — Din fr. **gul**.

GHUIDÉM s.n. v. **ghiuđen**.

GHUIDÉN, *ghiuđenuri*, s.n. Cârnat uscat, presat și foarte condimentat, făcut din carne de oaie, de capră sau de vacă. [Var.: **ghuidém** s.n.] — Din tc. *göden*.

GHIUJ, *ghiuji*, s.m. (Reg.) Om bătrân (și ramolit, neputincios). — Cf. alb. *gjysh* „bunic”.

GHIUŁ, *ghiułuri*, s.n. Inel (bărbătesc) masiv din aur (cu pietre prețioase). — Din tc. *kül*.

GHIULEĂ, *ghiuiele*, s.f. Proiectil sferic folosit la tunurile de tip vechi, cu țeava neghintiuită; (prin confuzie) obuz. — Din tc. **gülle**.

GHIURGHIULIU, **-IE**, *ghiuurghiułii*, adj. (Reg.) Roșu-deschis, trandafiriu. — Din tc. *gülgülü*.

GHIVÉCI, (1) *ghivece*, (2) *ghiveciuri*, s.n. 1. Vas de pământ ars, de material plastic etc., de formă tronconică, folosit pentru plantarea (în casă a) florilor. G *Ghiveci nutritiv* = amestec de pământ, nisip, mranită, îngrășămintă chimice etc., în care se plantează răsadurile de legume. 2. Mâncare preparată din tot felul de legume, cu sau fără carne. ◆ Fig. (Peior.) Creație literară, muzicală etc. eterogenă și lipsită de valoare. — Din tc. **güvec**.

GHIVÉNT, *ghiventuri*, s.n. Șanț elicoidal regulat făcut pe suprafața interioară sau exterioară a unei piese cilindrice ori conice, care permite înșurubarea acesteia cu o piesă similară; filet. — Din germ. **Gewinde**.

GHIZD, *ghizduri*, s.n. 1. Perete făcut din bărne, piatră, tuburi etc., cu care se căptușește o fântână pe dinăuntru. 2. Împrejmuire de piatră, de bărne etc. în jurul unei fântâni de la sol în sus; colac. — Cf. sl. *g y z d a* „podoabă”.

GHIZDÁN s.n. v. **ghiozdan**.

GHIZDAV, **-Ă**, *ghizdavi*, **-e**, adj. (Înv.) Frumos; grațios, plăcut. — Din sl. *gyzdavü*.

GHIZDEĂ, *ghizdele*, s.f. (Pop.) Diminutiv al lui *ghizd*. — **Ghizd** + suf. *-ea*.

GHIZDEI, *ghizdei*, s.m. Plantă perenă de nutreț, cu frunze trifoliolate, cu flori galbene (*Lotus corniculatus*). — Et. nec.

GIÁCĂ s.f. v. **geacă**.

GIÁRDIA s.f. (Zool.) Lamblie (*Giardia intestinalis*). [Pr.: *giar-di-a*] — Din lat. **Giardia** [*intestinalis*], denumirea științifică a giardiei.

GIARDIÁZĂ s.f. (Med.) Lambliază. [Pr.: *-di-a-*] — Din fr. **giardiase**.

GIBERELÍNĂ, *gibereline*, s.f. Substanță vegetală cu acțiune stimulantă asupra creșterii plantelor folosită pentru a facilita aclimatizarea și dezvoltarea unor plante de cultură. — Din fr. **gibbereline**.

GIBÓN, *giboni*, s.m. Gen de maimuțe antropoide cu membrele anterioare foarte lungi, fără coadă, cu blana neagră sau cenușie, care trăiesc în pădurile tropicale din Asia, Sumatra, Java etc. (*Hylobates*); animal care face parte din acest gen. — Din fr. **gibbon**.

GIBOZITĂTE s.f. Deformare a coloanei vertebrale, care se manifestă printr-o curbură cu proeminență dorsală; cifoză, cocoasă. — Din fr. **gibbosité**.

GIG, *giguri*, s.n. Ambarcațiune sportivă cu scaune rulante, folosită la învățarea canotajului. — Din engl. **gig**.

GIGACALORIE, *gigacalorii*, s.f. (Fiz.) Unitate de măsură egală cu un miliard de calorii. — Din fr. **gigacalorie**.

GIGANT, *giganți*, s.m. (Adesea adjectival) Ființă (reală sau din basme și credințe) de proporții uriașe; uriaș. ♦ Construcție, întreprindere etc. uriașă. ♦ Fig. Persoană care se remarcă prin calități excepționale. — Din it. **gigante**, lat. **gigas**, -ntis. Cf. germ. *gigant*.

GIGANTESC, -Ă, *gigantești*, adj. Gigantic. — Din fr. **gigantesque**.

GIGANTIC, -Ă, *gigantici*, -ce, adj. De proporții uriașe; enorm, colosal, gigantesc. — **Gigant** + suf. -ic. Cf. germ. *gigantisch*.

GIGANTISM s.n. 1. Însușirea, calitatea de a fi gigantic. 2. Boală endocrină care constă în creșterea excesivă în lungime a corpului sau a unor părți ale lui. — Din fr. **gigantisme**.

GIGANTIZĂ, *gigantizez*, vb. I. Tranz. (Rar) A da proporții de gigant. — Din **gigant**.

GIGANTIZĂRE, *gigantizări*, s.f. (Rar) Faptul de a **gigantiza**. — V. **gigantiza**.

GIGANTOGRAFIE s.f. (Tipogr.) Procedeu de reproducere în format mare, prin proiectie, a unui clișeu inițial mai mic. — Din fr. **gigantographie**.

GIGĂ s.f. Vechi dans vioi și vesel, de origine engleză; melodie după care se execută acest dans. ♦ Ultima parte a vechilor suite instrumentale. — Din fr. **gigue**, it. **giga**.

GIGEĂ adj. invar. (Fam.; în limbajul copiilor) Frumos, drăguț. — Din tc. **cici**.

GIGOLÓ, *gigolo*, s.m. Bărbat cu moravuri dubioase întreținut de o femeie mai în vârstă decât el. [Pr.: *jigolo*] — Din fr. **gigolo**.

GILBERT, *gilberți*, s.m. (Fiz.) Unitate de măsură (tolerată) a tensiunii magnetice și magnetotoare. [Pr.: *jilber*. — Abr.: *Gb*] — Din engl., fr. **gilbert**.

GILL-BOX *gill-boxuri*, s.n. (Text.) Tren de laminare folosit în filatura de lână pieptănată. [Scris și: *gilbox*] — Din engl. **gill-box**.

GILOTĂJ s.n. (Tipogr.) Acoperirea cu un strat protector a clișeelor zincografice. — Din fr. **gillotage**.

GIMNĂST, -Ă, *gimnaști*, -ste, s.m și f. Sportiv care activează în domeniul gimnasticii. — Din fr. **gymnaste**.

GIMNĂSTIC, -Ă, *gimnastici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Ansamblu de exerciții fizice care contribuie la dezvoltarea armonioasă a corpului omnesc, la corectarea unor deficiențe sau care constituie o ramură sportivă. 2. Adj. Care ține de gimnastică (1), privitor la gimnastică. ♦ *Pas gimnastic* = mers cadențat și vioi, care se execută după anumite reguli, de obicei la deplasarea în grup. — Din fr. **gymnastique**.

GIMNAZIÁL, -Ă, *gimnaziali*, -e, adj. Care aparține gimnaziului, privitor la gimnaziu. [Pr.: -zi-ál] — **Gimnaziu** + suf. -al.

GIMNAZIÉR, *gimnazieri*, s.m. (Înv.) Gimnazist. [Pr.: -zi-er] — **Gimnaziu** + suf. -ar.

GIMNAZIST, -Ă, *gimnaziști*, -ste, s.m. și f. (Înv.) Elev de gimnaziu. — **Gimnaziu** + suf. -ist.

GIMNĂZIU, *gimnazii*, s.n. 1. (În Grecia antică) Școală în care tinerii absolvenți ai palestreii își desăvârșeau educația fizică și intelectuală. 2. Școală care cuprinde clasele V-VIII. 3. (În unele țări) Liceu. — Din lat. **gymnasium**, fr. **gymnase**.

GIMNOSPÉRMĂ, *gimnosperme*, s.f. (La pl.) Diviziune a fanerogamelor cuprinzând plantele ale căror semințe se dezvoltă pe o carpelă deschisă; (și la sg.) plantă care face parte din această diviziune. ♦ (Adjectival) *Plante gimnosperme*. — Din fr. **gymnosperme**.

GIN, (2) *ginuri*, s.n. 1. Băutură alcoolică obținută prin distilarea mustului fermentat de cereale, în care s-au pus boabe de ienupăr. 2. Sort, porție de gin (1). — Din engl., fr. **gin**.

GINANDRIE s.f. 1. (Med.) Masculinizare a femeii datorită lipsei hormonilor estrogeni și dominației celor androgeni. 2. (Bot.) Formă sub care se prezintă, la unele flori, androceul și gineceul, datorată concreșterii staminelor și pistilului. — Din fr. **gynandrie**.

GINECÉU, *ginecee*, s.n. 1. Apartament rezervat femeilor în casele antice grecești. 2. Loc rezervat femeilor în vechile biserici creștine. 3. (Bot.) Pistilul unei flori. — Din fr. **gynécée**, lat. **gynaecium**.

GINECOLÓG, -Ă, *ginecologi*, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Medic specializat în ginecologie. ♦ (Adjectival) *Medic ginecolog*. — Din fr. **gynécologue**.

GINECOLÓGIC, -Ă, *ginecologici*, -ce, adj. Care aparține ginecologiei, privitor la ginecologie. — Din fr. **gynécologique**.

GINECOLOGIE s.f. Ramură a științelor medicale care se ocupă cu funcțiile și cu bolile aparatului genital feminin. — Din fr. **gynécologie**.

GINERE, *gineri*, s.m. 1. Soțul unei femei, considerat în raport cu părinții acesteia. 2. (Pop.) Mire. — Din lat. **gener**, -eri.

GINERÍ, *gineresc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A-i da cuiva pe fiica sa de soție (făcându-și-l ginere). — Din **ginere**.

GINERICĂ s.m. (Fam.) Diminutiv al lui *ginere*. — **Ginere** + suf. -ică.

GINERIE s.f. (Rar) Calitatea, situația de ginere. — **Ginere** + suf. -ie.

GINÉSTRĂ, *ginestre*, s.f. Mic arbust cu frunze lanceolate și cu flori galbene (*Genista ovata*). — Din it. **ginestra**.

GINGAȘ, -Ă, *gingași*, -e, adj. 1. (Despre ființe și obiecte) Plăpând, firav; delicat, fin¹. ♦ (Despre manifestările ființelor) Plin de delicatețe (sufletească); sensibil. 2. (Despre oameni și animale) Mofturos, dificil la mâncare. ♦ (Despre plante) Care nu rezistă la frig sau la căldură excesivă. 3. (Despre lucruri, acțiuni etc.) Care cere multă pricepere pentru a putea fi dus la bun sfârșit; anevoios, dificil. [Acc. și: *gingás*] — Din magh. dial. **dsingás**.

GINGĂȘIE, *gingășii*, s.f. 1. Calitate a ceea ce este gingaș, plăpând, firav, delicat, fin¹; frăgezime, grație, delicatețe. ♦ Manifestare plină de delicatețe, de sensibilitate, de duioșie. 2. Însușirea unei plante de a nu putea rezista frigului sau căldurii excesive. — **Gingaș** + suf. -ie.

GINGENĂ s.f. v. **gingie**.

GINGIE, *gingii*, s.f. Țesut care învește rădăcinile și o parte din corpul dinților și al măselelor. [Var.: (Înv. și reg.) **gingenă**, **gingină** s.f.] — Lat. **gingiva**.

GINGINĂ s.f. v. **gingie**.

GINGIRICĂ, *gingirici*, s.f. Mic pește marin, asemănător cu scrumbia de Dunăre (*Clupeonella delicatula*). — Et. nec.

GINGIRLIE, *gingirlii*, adj. (Înv.; în sintagma *Cafea gingirli* = cafea turcească cu caimac. — Cf. tc. *cicili* „drăguț, nostim”).

GINGIVAL, -Ă, *gingivali*, -e, adj. Care aparține gingiei, privitor la gingie. — Din fr. **gingival**.

GINGIVITĂ, *gingivite*, s.f. Boală care constă în inflamația gingiilor. — Din fr. **gingivite**.

GINÍ, *ginesc*, vb. IV. Tranz. (Arg.) A observa, a vedea, a zări. — Et. nec.

GINSÉNG s.m. Plantă din familia araliaceelor originară din China, folosită pentru proprietățile ei terapeutice deosebite; rădăcina-vieții (*Panax*). — Din fr., engl. **ginseng**.

GINȚĂ, *ginți*, s.f. Grup de oameni care provin dintr-un strămoș comun, formând unitatea de producție fundamentală a comunei primitive; formă de organizare socială proprie unui asemenea grup de oameni. ♦ (Livr.) Neam; origine. ♦ (Jur.) *Dreptul ginților* = dreptul internațional. — Din lat. **gens**, -ntis.

GIOĂRSĂ, *gioarse*, s.f. (Fam.) Haină uzată; *p. gener.* obiect uzat. — Cf. *ciorsă*.

GIOCÓSO adv. (Muz.; ca indicație de executare) Vesel, cu veselie. [Pr.: *giocózo*] — Cuv. it.

GIOL, *gioale*, s.n. (La jocul de arșice) Cantitatea de arșice pe care trebuie să o pună la un joc fiecare jucător. ♦ Expr. (Pop. și fam.) *A face* (sau *a da*) *pui de giol* = a) a câștiga toate arșicele adversarului; b) a fura, a șterpeli. — Din tc. **cüll** „totalitate”.

GIOLÁR, *giolari*, s.m. (Înv.) Jucător (priceput) de arșice. — **Giol** + suf. -ar.

GIOLÁT, *gionate*, s.n. (Rar) Picior (de om). — Et. nec.

GIPS s.n. v. **ghips**.

GIPSOTÉCĂ s.f. v. **ghipsotecă**.

GIR, *giruri*, s.n. 1. Semnătură pe o cambie prin care proprietarul cambiei dispune plata sumei prevăzute în document către o anumită persoană și la o dată anumită. 2. Mijloc, act prin care cineva garantează pentru acțiunile, cinstea, angajamentele etc. cuiva. — Din it. **gira**, germ. **Giro**.

GIRÁ¹, *girez*, vb. I. Tranz. A-și da girul, a garanta printr-un gir (o cambie). — Din germ. **gireren**.

GIRÁ² vb. I. v. **gera**.

GIRÁFĂ, *girafe*, s.f. 1. Gen de mamifere rumegătoare cu gâtul și picioarele de dinainte lungi, cu capul mic, cu blana albicioasă cu pete brune, care trăiesc în Africa (*Giraffa*); animal care face parte din acest gen. 2. Suport care permite deplasarea unui microfon (în scenele în care actorii, cântăreții etc. se mișcă în scenă). — Din fr. **girafe**.

GIRANDOLĂ, *girandole*, s.f. 1. Candelabru cu mai multe brațe. 2. (La pl.) Cercei cu diamante. — Din fr. **girandole**.

GIRÁNT¹, -Ă, *giranți*, -te, s.m. și f. Persoană care girează¹ (o cambie). — Din it. **girante**, germ. **Girant**.

GIRÁNT², -Ă s.m. și f. v. **gerant**.

GIRATÁR, *giratari*, s.m. Persoană în favoarea căreia este girată¹ o cambie. — Din it. **girataro**.

GIRATÓRIU, -IE, *giratorii*, adj. (Despre o mișcare) De rotație, circular. ♦ *Sens giratoriu* = sens de circulație la o intersecție, într-o piață etc., potrivit

căruia un vehicul este obligat să facă o rotație de la dreapta la stânga. — Din fr. **giratoire**.

GIRĂȚIE, *girații*, s.f. (Tehn.) Mișcare circulară, de rotație. — Din fr. **giration**.

GIRAVIŌN, *giravioane*, s.n. Nume generic dat aeronavelor cu aripile având o mișcare giratorie. [Pr.: -vi-on] — Din fr. **giravion**.

GIREĂDĂ, *girezii*, s.f. (Reg.) Șiră, stog (de grâu, de paie etc.). — Et. nec.

GIROCLINOMĒTRU, *giroclinometre*, s.n. Clinometru giroscopic. — Din fr. **gyroclinomètre**.

GIROCOMPĂS, *girocompase*, s.n. Girodirecțional. — Din fr. **gyrocompas**.

GIRODĪNĂ, *girodine*, s.f. Giravion la care sustentanța în aer este asigurată de un rotor plasat independent de elice. — Din fr. **girodyne**.

GIRODIRECȚIONAL, *girodirecționale*, s.n. Instrument de bord care indică, în grade, direcția avionului; girocompas. [Pr.: -ți-o] — **Giro**[scop] + **direcțional**.

GIROFĂR, *gifaruri*, s.n. Far rotativ cu sclipiri, montat pe unele autovehicule prioritare (de poliție, de salvare etc.). — Din fr. **gyrophare**.

GIROMĒTRU, *girometre*, s.n. Instrument care înregistrează grafic viteza unghiulară a unui avion. — Din fr. **gyromètre**.

GIRODĪN, *girodini*, s.m. Membru al unei grupări politice din Franța în timpul Revoluției de la 1789–1794, care, preluând puterea, s-a situat pe poziții moderate, împotriva exceselor revoluției. — Din fr. **Girondin**.

GIROORIZŌNT, *giroorizonturi*, s.n. Aparat de bord giroscopic, care indică înclinarea longitudinală și laterală a avionului. [Pr.: -ro-o] — Din fr. **gyrohorizon**.

GIROPILŌT, *giropiloți*, s.m. (Nav.) Pilot automat. — Din fr. **gyropilote**.

GIROPLĂN, *giroplane*, s.n. Autogir prevăzut cu un rotor cu patru pale și cu aripă fixă de avion. — Din fr. **gyroplane**.

GIROSCŌP, *giroscoape*, s.n. 1. Aparat care, antrenat de o mișcare de rotație în jurul uneia dintre axe, se poate astfel deplasa încât să nu modifice direcția axei sale de rotație. 2. Dispozitiv care asigură stabilitatea și orientarea în spațiu a unui avion, a unui submarin etc. — Din fr. **gyroscope**.

GIROSCŌPIC, *-Ă, giroscopici*, -ce, adj. Care aparține giroscopului, privitor la giroscop. ♦ *Compas giroscopic* = aparat care indică unui avion direcția în grade, unei nave nordul geografic etc. — Din fr. **gyroscopique**.

GIROVERTICAL, *giroverticale*, s.n. Giroscop cu axa de rotație verticală. — Din fr. **gyrovertical**.

GIRUĒTĂ, *giruete*, s.f. Instrument meteorologic cu care se determină direcția și intensitatea vântului. [Pr.: -ru-e] — Din fr. **girouette**.

GĪRUS, *girusuri*, s.n. (Anat.; în sintagma) *Girus cerebral* = circumvoluțiune. — Din lat. **gyrus**.

GISMĒNT, *gismente*, s.n. Unghi format de axa unui avion cu direcția către un post de emisie terestru. — Din fr. **gisement**.

GITĂNĂ, *gitane*, s.f. (Livr.) Țigancă (din Spania). — Din sp. **gitana**, fr. **gitane**.

GIUBEĂ, *giubele*, s.f. (Înv.) Haină lungă și largă din postav (fin), adesea căptușită cu blană, purtată, în trecut, de boieri. ♦ Haină largă și lungă de postav purtată de preoți și, în unele locuri, de țărani. — Din tc. **cüppe**.

GIUBELŪȚĂ, *giubeluțe*, s.f. (Înv.) Diminutiv al lui *giubea*. — **Giubea** + suf. -uță.

GIUGIULEĂLĂ, *giugiuleli*, s.f. (Fam.) Faptul de a (se) *giugiuli*; mângâiere, dezmiardare. — **Giugiuli** + suf. -eală.

GIUGIULĪ, *giugiulesc*, vb. IV. Tranz. și refl. recipr. (Fam.) A (se) dezmiarda, a (se) mângâia. [Var.: **gugliuli** vb. IV] — Et. nec.

GIŪLGI s.n. v. **giulgiu**.

GIŪLGIU, *giulgiuri*, s.n. Pânză subțire și fină care se așterne peste ceva, care acoperă ceva. ♦ Pânză cu care se acoperă mortul; liņțoliu. [Var.: **giŭlgi** s.n.] — Din magh. **gyolcs**.

GIUMBŪȘ, *giumbușuri*, s.n. (Rar) Giumbușluc. — Din tc. **cümbüş**.

GIUMBUȘLŪC, *giumbușlucuri*, s.n. Faptă, atitudine, vorbă care înveșește, distrează; caraghioslăc, ghidușie, giumbuș; (peior.) glumă de prost gust. — Din tc. **cümbüşlük**.

GIURGINĂ, *giurgine*, s.f. (Înv.) Dans de origine turcească (cu figuri și gesturi caraghioase). ♦ Expr. *A juca* (pe cineva) *giurgina* = a înșela, a păcăli, a amăgi (pe cineva). — Din tc. **juccuna**.

GIURGIUVEĂ s.f. v. **cercevea**.

GIURGIUVEĂN, *-Ă, giurgiuveni*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din municipiul ori județul Giurgiu. 2. Adj. Care aparține municipiului sau județului Giurgiu ori giurgiuvenilor (1), referitor la municipiul sau județul Giurgiu ori la giurgiuveni. — **Giurgiu** (n. pr.) + suf. -ean.

GIURGIUVEĂNCĂ, *giurgiuvence*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul sau județul Giurgiu. — **Giurgiuvean** + suf. -că.

GIUVAIĒR, *giuvaiere*, s.n. Obiect de podoabă făcut (cu artă) din metal prețios (și pietre scumpe); bijuterie. ♦ Fig. Obiect de mare valoare (artistică); persoană cu deosebite calități. [Pl. și: *giuvaieruri*. — Var.: **juvaiér** s.n.] — Din tc. **cevahir** (pl. lui *cevher*).

GIUVAIERGEREĂȘĂ, *giuvaiergerese*, s.f. Negustoreasă de giuvaieruri. [Pr.: -va-ier-] — **Giuvaierger**[ie] + suf. -easă.

GIUVAIERGERĪE, (2) *giuvaiergerii*, s.f. 1. Arta giuvaiergeritului; lucrare făcută de giuvaiergiu. 2. Atelierul sau prăvălia giuvaiergiului. [Pr.: -va-ier-] — **Giuvaiergiu** + suf. -ărie.

GIUVAIERGIŪ, *giuvaiergii*, s.m. Persoană care face sau vinde bijuterii; bijutier. [Pr.: -va-ier-. — Var.: **juvaiergiu** s.m.] — Din tc. **cevahirci**.

GIUVAIERCĂLE s.f. pl. (Înv.) Bijuterii. [Pr.: -va-ie-] — Din ngr. **dzsovairikă**.

GIVRĂJ s.n. v. **jivraj**.

GIVRĂȚ, *-Ă* adj. v. **jivrat**.

GLABĒLĂ, *glabele*, s.f. Regiune anatomică situată la rădăcina nasului, între arcadele sprâncenelor. — Din fr. **glabelle**.

GLĂBRU, *-Ă, glabri*, -e, adj. (Bot.; despre plante sau organe vegetale) Care este lipsit de perișori pe suprafață. — Din fr. **glabre**.

GLACIAL, *-Ă, glaciali*, -e, adj. 1. Referitor la gheață, rece ca gheața, care îngheață. 2. Fig. (Despre acțiuni, manifestări ale oamenilor) Lipsit de orice căldură, bunăvoință, prietenie; distant, rece. [Pr.: -ci-a] — Din fr. **glacial**, lat. **glacialis**.

GLACIĂR, *-Ă, glaciari*, -e, adj. 1. (În sintagma) *Perioadă* (sau *epocă, eră*) *glaciară* = perioadă din era cuaternară (sau p. gener., dintr-o altă eră) în care ghețarii ocupau regiuni foarte întinse pe pământ și în care alternau intervalele reci cu cele calde. ♦ Care aparține acestei perioade, privitor la această perioadă. 2. Provenit din topirea ghețarilor; rezultat în urma acțiunii ghețarilor. *Lac glaciari*. *Eroziune glaciară*. [Pr.: -ci-ar] — Din fr. **glaciaire**.

GLACIĂȚIE, *glaciații*, s.f. Interval rece din perioada glaciară, caracterizat prin dezvoltarea intensă a ghețarilor; p. ext. proces de intensă dezvoltare a ghețarilor, caracteristic acestui interval. [Pr.: -ci-a-. — Var.: **glaciațiune** s.f.] — Din fr. **glaciation**.

GLACIĂȚIUNE s.f. v. **glaciație**.

GLACIOLŌG, *-Ă, glaciologi*, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în glaciologie. [Pr.: -ci-o] — Din fr. **glaciologue**.

GLACIOLŌGIC, *-Ă, glaciologici*, -ce, adj. Care aparține glaciologiei, privitor la glaciologie. [Pr.: -ci-o] — Din fr. **glaciologique**.

GLACIOLOGĪE s.f. Disciplină care se ocupă cu studiul ghețarilor. [Pr.: -ci-o] — Din fr. **glaciologie**.

GLĂCIS, *glacisuri*, s.n. (Geol.) Teren neted în pantă ușoară. — Din fr. **glacis**.

GLADIATŌR, *gladiatori*, s.m. (În Roma antică) Bărbat (sclav) care se lupta în arenă cu un alt luptător sau cu fiare sălbatice. [Pr.: -di-a-] — Din fr. **gladiateur**, lat. **gladiator**, -oris.

GLADIŌLĂ, *gladiole*, s.f. Plantă erbacee ornamentală cu tulpina înaltă, cu frunze lungi în formă de sabie și cu flori mari de diferite culori (*Gladiolus hybridus*). [Pr.: -di-o] — Din germ. **Gladiole**. Cf. lat. **gladioli** s.

GLĂDIȘ, *gladiși*, s.m. Arbore cu frunze ascuțite și cu flori albe (*Acer tataricum*). [Var.: **glădici** s.m.] — Din sb. **gladiš**.

GLĂDIUM, *gladiumuri*, s.n. Sabie cu două tăișuri, folosită de romani. — Din lat. **gladius**.

GLAF, *glafuri*, s.n. 1. Săpătură făcută cu dalta în lungul sau împrejurul unei coloane. 2. Element de construcție din lemn, din marmură sau din beton, folosit la căptușirea părții inferioare a golului unei ferestre. 3. Muchia finisată a deschiderii făcute într-un perete. — Din bg. **glah**.

GLAGŌLE s.f. v. **glagore**.

GLAGOLĪȚIC, *-Ă, glagolici*, -ce, adj. (În sintagmele) *Alfabet glagolitic* sau *scriere glagolitică* = alfabet întocmit după modelul literelor mici grecești și folosit în unele scrieri slave bisericești. *Literă glagolitică* = literă care aparține alfabetului glagolitic. — Din fr. **glagolitique**.

GLAGŌRE s.f. (Pop.) Minte, pricepere. [Var.: **glagŏle** s.f.] — Din sl. **glagolŭ** „numele literei chirilice g”.

GLĂMNICĂ, *glamnice*, s.f. (Pop.) Șervet răsucit în formă de colac, pe care îl pun femeile pe creștet când cară pe cap greutate. — Din bg. **glavnik**.

GLAND, *glanduri*, s.n. (Anat.) Porțiunea terminală a penisului. — Din fr. **gland**.

GLĂNDĂ, *glande*, s.f. Organ anatomic în formă de tub care produce o secreție, conducând-o în exteriorul organismului, în sânge, în limfă etc. — Din fr. **glande**.

GLĂNDULĂR, *-Ă, glandulari*, -e, adj. Care aparține glandelor, privitor la glande, care are aspectul sau constituția unei glande; glandulos. — Din fr. **glandulaire**.

GLĂNDŪLĂ, *glandule*, s.f. Glandă mică. — Din fr. **glandule**, lat. **glandula**.

GLANDULÓS, -OĂȘĂ, *glanduloși, -oase*, adj. Glandular. — Din fr. *glanduleux*.

GLANȚ, *glanțuri*, s.n. Lustru pieilor finisate (și acoperite cu un strat de lac). ♦ (Înv.) Piele acoperită cu un strat de lac. — Din germ. *Glanz*.

GLAS, *glasuri*, s.n. 1. Ansamblul sunetelor produse de vibrarea coardelor vocale umane; facultate specifică omului de a emite sunete articulate; voce. ♦ Loc. adv. *Într-un glas* = (toți) deodată; în unanimitate. ♦ Expr. *A da glas = a)* a striga; *b)* a exprima (oral sau în scris). *A ridica* (sau *a înălța*) *glasul* = a vorbi, a răspunde cu un ton ridicat, tare, răstit; a protesta. *A căpăta* (sau *a prinde*) *glas* = a căpăta curaj, a-și reveni (și a începe să vorbească). *A-i pieri* (cuiva) (sau *a i se stinge, a-și pierde*) *glasul* = a nu mai putea să vorbească, să răspundă; a nu mai avea ce răspunde. ♦ (La pl.) Murmur sau vuiet produs de mai multe persoane (care vorbesc concomitent). ♦ Cîrpit sau cântec al păsărilor. ♦ Strigăt produs de unele animale. 2. Fig. Zgomot produs de vânt, de o apă etc.; sunet produs de un instrument muzical sau de un obiect sonor. 3. Fig. (Înv.) Vestă, știre. 4. Denumire dată scării muzicale în cântarea bisericească răsăriteană. ♦ Fiecare dintre cele opt moduri fundamentale după care se execută cântările bisericești. — Din sl. *glasŭ*.

GLASĂ, *glasez*, vb. I. Tranz. 1. A acoperi o prăjitură, o bomboană, un fruct sau o mîncare cu o glazură (1); a glazura. 2. A da lustru sau apret unui obiect (de piele). — Din fr. *glacer*.

GLASĂRE, *glasări*, s.f. Acțiunea de a *glasa*. — V. *glasa*.

GLASĂT, -Ă, *glasați, -te*, adj. 1. (Despre prăjituri, bomboane, fructe, orez, paste făinoase etc.) Acoperit cu o glazură (1); 2. (Despre obiecte din piele) Lustruit; apretat. — V. *glasa*.

GLASIU s.n. Culoare clară și transparentă aplicată (în pictură) pe o culoare mai densă și servind la redarea clarobscurului. — Din fr. *glacis*.

GLĂSNICĂ, *glasnice*, s.f. (Înv.) Vocală. — *Glas* + suf. *-nică*.

GLĂSNOST s.n. Proces de transparență în viața politică sovietică, în viziunea lui M.S. Gorbaciov. — Cuv. rus.

GLĂSPAPIR s.n. Hârtie specială mai groasă pe care a fost lipit un strat de sticlă pisată și care se folosește la șlefuitul lemnului, metalelor etc. [Acc. și : *glaspapier*] — Din germ. *Glaspapier*.

GLĂSTRĂ, *glastre*, s.f. Ghiveci (cu pământ) în care cresc plante ornamentale (cu flori); vas special (cu apă) în care se păstrează flori ale plantelor decorative, vază. — Din ngr. *ghlástra*.

GLĂSVAND, *glasvanduri*, s.n. 1. Perete interior alcătuit din panouri de sticlă montate pe un cadru de lemn sau de metal. 2. Ușă plantă, cu geamuri, care separă două încăperi. — Din germ. *Glaswand*.

GLAUCŌM, *glaucoame*, s.n. Boală de ochi caracterizată prin creșterea tensiunii oculare, dureri locale intense și grave tulburări de vedere. [Pl. și : *glaucomuri*] — Din fr. *glaucome*, lat. *glaucoma*.

GLAUCONIT s.n. Silicat complex de fier și aluminiu. — Din fr. *glauconite*.

GLAZURĂ, *glazurez*, vb. I. Tranz. 1. A glasa (1). 2. A emaila, a smălțui. — Din *glazură*.

GLAZURĂRE, *glazurări*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *glazura*. — V. *glazura*.

GLAZURĂ, *glazuri*, s.f. 1. Strat subțire de zahăr ars, de ciocolată, de șerbet etc. cu care se acoperă unele prăjituri, bomboane, fructe etc., pentru a le da un gust și un aspect mai plăcut. ♦ Strat subțire și transparent cu care se acoperă orezul, unele paste făinoase etc. pentru a le da un aspect mai frumos și pentru a nu se lipi la fierț sau la prăjit. 2. Email, smălț pentru produse ceramice. — Din germ. *Glasur*.

GLĂDICI s.m. v. *gladiș*.

GLĂDITĂ, *glădițe*, s.f. Arbore asemănător cu salcâmul, cu ramuri spinoase, flori mici verzui și fructe păstăi, cultivat pentru perdelele de protecție, în parcuri etc.; plătică² (*Gleditschia triacanthos*). — Cf. lat. *Gleditschia*, denumirea științifică a plantei.

GLĂSCIŌR, *glăscioare*, s.n. Diminutiv al lui *glas* (1); *spec. glas* (1) de copil; glăsuț. — *Glas* + suf. *-cior*.

GLĂSUȚ, *glăsuiesc*, vb. IV. 1. Intrans. și tranz. (Înv.; azi poetic și fig.) A vorbi, a spune. ♦ Intrans. (Despre texte scrise; la pers. 3) A conține, a exprima. 2. Tranz. (Rar) A cânta, a intona. — *Glas* + suf. *-uȚ*.

GLĂSUIRE, *glăsuiri*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a *glăsuȚ* și rezultatul ei. ♦ Loc. adv. *Într-o glăsuire* = cu toții; de comun acord. — V. *glăsuȚ*.

GLĂSUITŌR, -OĂRE, *glăsuitori, -oare*, adj. (Înv.; despre păsări) Cântător. [Pr.: *-su-i*] — *GlăsuȚ* + suf. *-tor*.

GLĂSŪȚ s.n. (Rar) Glăscior. — *Glas* + suf. *-uȚ*.

GLĂVOĂCĂ s.f. v. *zglăvŃoc*.

GLEI s.n. (Geol.) Strat de nămol de culoare cenușie sau vântă-verzuie, format sub unele soluri mlăștinoase. — Din engl. *gley*.

GLEIZĂRE s.f. Proces de reducere a oxizilor de fier din sol în condiții de anaerobioză, create de un exces de umiditate. [Pr.: *gle-i*] — După fr. *gleiser*.

GLENOID, -Ă, *glenoizi, -de*, adj. (Despre unele cavități ale corpului) Care permite articularea oaselor. — Din fr. *glénoïde*.

GLET, *gleturi*, s.n. Strat subțire de var sau de ipsos aplicat peste tencuială, pentru a obține o suprafață netedă de zugrăveală sau de văruială. — Din germ. *Glätt[putz]*.

GLEZNĂ, *glezne*, s.f. 1. Parte a membrului inferior care cuprinde porțiunea articulației tibiei cu tarsul. ♦ Proeminență osoasă formată în această regiune. ♦ Parte mai subțire a gambei, situată deasupra articulației tibiei cu tarsul. 2. Parte a piciorului unor animale cuprinsă între fluier și chișiță. — Din sl. *gleznŭ, glezna*.

GLEZNIERĂ, *glezniere*, s.f. Bandă (elastică) de bumbac, de lână sau din fibre sintetice, folosită de balerini, sportivi etc. pentru protecția gleznelor. [Pr.: *-ni-e-*] — *Gleznă* + suf. *-ieră*.

GLEZNIȘŌĂRĂ, *gleznișoare*, s.f. Diminutiv al lui *gleznă*. — *Gleznă* + suf. *-ișoară*.

GLIADINĂ, *gladine*, s.f. Proteină vegetală. [Pr.: *gli-a-*] — Din it. *gladina*, fr. *gladine*.

GLICEMIE s.f. Prezența glucozei în sângele din organismul uman; cantitate de glucoză aflată în sânge. — Din fr. *glycémie*.

GLICERIDĂ, *gliceride*, s.f. (Chim.) Ester alcătuit din glicerină și acizi grași, prezent în grăsimile animale și vegetale. — Din fr. *glycérine*.

GLICERINĂ s.f. Alcool cu aspect de lichid uleios, incolor, inodor, dulceag, extras din grăsimi sau fabricat sintetic, având diverse întrebuințări în industrie, în medicină și în cosmetică. — Din fr. *glycérine*.

GLICEROFOSFĂȚ, *glicerofosfați, s.m. (Farm.)* Sare a acidului glicerofosforic, folosită ca medicament. — Din fr. *glycérophosphate*.

GLICEROFOSFŌRIC adj. (În sintagma *Acid glicerofosforic* = combinație a acidului fosforic cu glicerină. — Din fr. *glycérophosphorique*.

GLICERŌL s.n. (Chim.) Glicerină. — Din fr. *glycérol*.

GLICINĂ, *glicine*, s.f. Arbust decorativ agățător, având flori asemănătoare cu ale salcâmului, albastre sau violete și parfumate (*Wistaria sinensis*). — Din fr. *glycine*.

GLICOCŌL, *glicocoli, s.m. (Biol.)* Aminoacid simplu, prezent în numeroase proteine. — Din fr. *glycocolle*.

GLICOGEN, *glicogeni, s.m. (Biol.)* Polizaharidă având o structură asemănătoare cu amidonul, care se găsește mai ales în ficat și în mușchi. — Din fr. *glycogène*.

GLICOGENETIC, -Ă, *glicogenetici, -ce*, adj. (Biochim.) Referitor la glicogenoză. — Din fr. *glycogénétique*.

GLICOGENEZĂ s.f. (Biochim.) Glicogenogeneză. — Din fr. *glycogénese*.

GLICOGENOGENEZĂ s.f. (Biochim.) Proces de formare a glicogenului în ficat; glicogenoză. — Din fr. *glycogénogénese*.

GLICOGENOLIZĂ s.f. (Biochim.) Transformare a glicogenului în glucoză. — Din fr. *glycogenolyse*, engl. *glycogenolysis*.

GLICŌL, *glicoli, s.m.* Alcool cu aspect de lichid incolor, siropos, dulce, folosit îndeosebi ca dizolvant; etilenglicol. — Din fr. *glycol*.

GLICOLIZĂ s.f. (Biochim.) Proces de descompunere a glucozei, în cadrul metabolismului general. — Din fr. *glycolyse*.

GLICOMÉTRU, *glicometre, s.n.* Areometru folosit pentru determinarea cantității de zahăr dintr-un lichid; glucometru. — Din fr. *glycomètre*.

GLICOPROTEIDĂ, *glicoproteide, s.f. (Biochim.)* Proteină care conține în moleculă glucide. — Din fr. *glycoprotéides*.

GLICOZIDĂ, *glicozide, s.f.* Substanță de natură vegetală care conține în structura ei hidrați de carbon. — Din fr. *glycoside*.

GLICOZURIE, *glicozurii, s.f.* Prezența (normală sau patologică a) glucozei în urină; cantitate de glucoză aflată în urină. — Din fr. *glycosurie*.

GLIE, *glii, s.f. 1.* Pământ; ogor; fig. patrie. ♦ Expr. *Sub glie* = în mormânt. 2. Brazdă de pământ (cu iarbă cu tot, câtă se poate desprinde odată cu hârțulul). — Et. nec.

GLIGĂN, *gligani, s.m. 1.* (Înv. și reg.) Porc mistreț. 2. Fig. (Pop. și fam.) Gălgan. — Din bg. *gligan*.

GLIŌM, *gliomuri, s.n.* Tumoare localizată la nivelul sistemului nervos. [Pr.: *gli-om*] — Din fr. *gliome*.

GLIPTIC, -Ă, *gliciptici, -ce, s.f., adj. 1.* S.f. Arta de a grava figuri sau motive decorative pe o piatră prețioasă sau semiprețioasă sau pe mulajele pentru monede și medalii. 2. Adj. Care aparține glicipticii (1), privitor la gliciptică. — Din fr. *glyptique*.

GLIPTOGENEZĂ s.f. (Geol.) Proces de nivelare a scoarței Pământului sub acțiunea agenților externi. — Din fr. *glyptogénese*.

GLIPTOTÉCĂ, *gliciptoteci, s.f.* Colecție de pietre prețioase sau semiprețioase gravate; *p. ext.* muzeu (sau secție într-un muzeu) în care se păstrează asemenea colecții. — Din fr. *glyptothèque*, germ. *Glyptothek*.

GLISĂ, *glisez*, vb. I. Intrans. **1.** (Mai ales despre piese tehnice) A aluneca, a se deplasa de-a lungul altei piese (printr-o frecare minimă). **2.** (Despre hidroavioane) A aluneca la suprafața apei. — Din fr. **glisser**.

GLISĂDĂ, *glisade*, s.f. Zbor în care un avion înaintează înclinat pe o aripă, astfel încât să se apropie de sol parcurgând o distanță cât mai mică. — Din fr. **glissade**.

GLISĂNT, **-Ă**, *glisanti*, *-te*, adj. (Tehn.; despre o suprafață) Pe care poate aluneca un corp (printr-o frecare minimă); (despre o piesă) care alunecă (printr-o frecare minimă) de-a lungul altei piese cu care se află în contact. — Din fr. **glissant**.

GLISĂRE, *glisări*, s.f. Faptul de a *glisa*. — V. **glisa**.

GLISIÉRĂ, *glisiere*, s.f. Bară fixă, netedă, de-a lungul căreia alunecă o piesă, un element mobil etc. [Pr.: *-si-e-*] — Din fr. **glisière**.

GLISÓR, *glisoare*, s.n. (Tehn.) Cursor. — Din fr. **glissoir**.

GLISSÁNDO adv., s.n. **1.** Adv. (Muz.); indică modul de executare a unei lucrări) Prin trecerea continuă și treptată de la un sunet la altul. **2.** S.n. Lucrare muzicală cântată astfel. — Din it. **glissando**.

GLOABĂ, *gloabe*, s.f. **1.** Cal slab, prăpădit (și bătrân); mărtoagă. **2.** Amendă care se aplica cuiva ca urmare a săvârșirii unor delictive sau crime. ♦ Taxă care se plătea în trecut în scopul interzicerii redeschiderii unui proces. — Din sl. **globa**.

GLOĂTĂ, *gloate*, s.f. **1.** Mulțime (pestrită) de oameni strănși la un loc; buluc, adunătură. **2.** (În Evul Mediu) Masa poporului, compusă mai ales din țărani aserviți și din orașenimea săracă și mijlocie. **3.** (În Evul Mediu) Unitate de infanterie alcătuită din țărani. — Din sl. **glota**.

GLOB, (**1, 2**) *globuri*, s.n., (**3**) *globi*, s.m. **1.** S.n. Corp sferic sau sferoidal. ♦ Spec. Corp sferic, de sticlă sau de porțelan, montat la o lampă sau la un bec. ♦ Spec. (Și în sintagmele *glob terestru*, *pământesc* sau *geografic*) Obiect sferic pe a cărui suprafață exterioară este reprezentat aspectul continentelor, mărilor și oceanelor care alcătuiesc planeta noastră. ♦ *Glob ceresc* = obiect sferic pe a cărui suprafață exterioară este reprezentat aspectul bolții cerești. **2.** S.n. Planeta locuită de oameni; Pământul. **3.** S.m. (În sintagma *Glob ocular* (sau *al ochiului*) = parte a ochiului, de formă sferoidală, adăpostită în orbită. — Din fr. **globe**, lat. **globus**.

GLOBĂL, **-Ă**, *globali*, *-e*, adj. Care ia în considerare toate elementele unui ansamblu, care rezultă prin însumarea tuturor elementelor de același fel; total. — Din fr. **global**.

GLOBALITATE s.f. Caracter global, de ansamblu. — **Global** + suf. *-itate* (după engl. *globality*).

GLOBALIZĂ, *globalizez*, vb. I. Tranz. **1.** A reuni într-un tot elemente dispartate. **2.** A judeca o problemă, o situație etc. în ansamblu. — Din fr. **globaliser**.

GLOBALIZĂRE s.f. Acțiunea de a *globaliza*; fenomen de transformare a lumii într-o unitate, care se manifestă la scara întregului glob, prin mijloace specifice. — V. **globaliza**.

GLOBE-TROTTER, *globe-trotteri*, s.m. Persoană care face înconjurul lumii pe jos. [Pr.: *glóbtrotăi*] — Din engl. **globe-trotter**.

GLOBI, *globesc*, vb. IV. Tranz. **1.** A aplica cuiva o gloabă (**2**). **2.** (Înv.) A prăda, a jefui. — Din fr. **globéabă**.

GLOBIGERINĂ, *globigerine*, s.f. (La pl.) Gen de foraminifere cu cochilia perforată și împărțită în mai multe camere sferice; (și la sg.) animal care aparține acestui gen. — Din fr. **globigérine**.

GLOBINĂ, *globine*, s.f. (Biol.) Substanță organică, care, împreună cu hemul, formează hemoglobina. — Din fr. **globine**.

GLOBIRE, *globiri*, s.f. (Înv.) Acțiunea de a *globi* și rezultatul ei. — V. **globi**.

GLOBULĂR, **-Ă**, *globulari*, *-e*, adj. **1.** Care are formă de glob; sferic. **2.** Spec. Care aparține globulelor sângelui, referitor la globulele sângelui. — Din fr. **globulaire**.

GLOBULĂ, *globule*, s.f. Mic corp de formă sferică. ♦ Spec. Fiecare dintre particulele (sferice) care alcătuiesc sau care se găsesc în diverse lichide organice. ♦ *Globulă roșie* = celulă care intră în compoziția sângelui și care conține hemoglobină; hematie, eritrocit. *Globulă albă* = celulă care intră în compoziția sângelui, având rol în procesul de apărare a organismului; leucocită. — Din fr. **globule**, lat. **globulus**.

GLOBULINĂ, *globuline*, s.f. Proteină care se găsește în plasma sanguină, în lapte, în vegetale. — Din fr. **globuline**.

GLOBULÓS, **-OĂSĂ**, *globuloși*, *-oase*, adj. Care are formă de globule, compus din globule. — Din fr. **globuleux**.

GLOBUȘOR, *globușoare*, s.n. (Rar) Diminutiv al lui *glob*. — **Glob** + suf. *-ușor*.

GLÖCKENSPIEL s.n. Instrument de percuție alcătuit din lame metalice așezate pe un suport, care, lovite cu ciocănele de lemn, scot sunete

asemănătoare cu clinchetul de clopoțel; joc de clopoței. [Pr.: *glöcânspil*] — Din germ. **Glockenspiel**.

GLOD, *gloduri*, s.n. **1.** Noroi¹; loc, teren, drum noroiOS. **2.** Bulgăre de pământ uscat sau înghețat. — (**1**) Cf. magh. *galád*, (**2**) rus. *gludá*.

GLODĂȘ, *glodași*, s.m. Lucrător care execută transportul și depozitarea sării din salină la suprafață. — **Glod** + suf. *-aș*.

GLODĂRIE s.f. (Pop.) Glodărie. [Pr.: *-ra-ie*] — **Glod** + suf. *-ărie*.

GLODĂRIE s.f. (Pop.) Noroi mare; loc, drum etc. noroiOS sau gloduros; glodărie. — **Glod** + suf. *-ărie*.

GLODI, pers. **3.** *glodește*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A freca, a roade, a înțepa (o parte a corpului), producând o senzație neplăcută, durere etc. — Din sb., rus. **glodati**. Cf. *glod*.

GLODIRE, *glodiri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *glodi* și rezultatul ei. — V. **glodi**.

GLODORÓS, **-OĂSĂ** adj. v. **gloduros**.

GLODÓS, **-OĂSĂ** adj. v. **gloduros**.

GLODURĂRIȚĂ, *glodurărițe*, s.f. Plantă perenă asemănătoare arbuștilor, cu flori minuscule (*Camphorosma monspeliaca*). — **Glodur[os]** + suf. *-ăriță*.

GLODURÓS, **-OĂSĂ**, *gloduroși*, *-oase*, adj. (Pop.) **1.** NoroiOS. **2.** Cu gloduri (**2**). [Var.: **glodorós**, **-oăsă**, (reg.) **glodós**, **-oăsă** adj.] — **Glod** + suf. *-os*.

GLOMERÚL s.n. v. **glomerulă**.

GLOMERULĂR, **-Ă**, *glomerulari*, *-e*, adj. Care aparține glomerulelor, privitor la glomerule, format din glomerule, cu glomerule. — **Glomerulă** + suf. *-ar*.

GLOMERÚLĂ, *glomerule*, s.f. **1.** Agregat de pământ de mici dimensiuni, format prin alipirea unor particule elementare ale solului. **2.** Formațiune anatomică cu aspect de ghem, alcătuită din tuburi glandulare, vase de sânge, nervi etc. **3.** Tip de fruct format prin creșterea laolaltă a mai multor fructe provenite din flori independente; tip de inflorescență în care florile par a fi prinse la același nivel de o axă. [Var.: **glomerul** s.n.] — Din fr. **glomérule**.

GLONTE s.n. v. **glonț**.

GLONȚ, *gloanțe*, s.n. Mic proiectil de oțel, de aramă sau de plumb, pentru unele arme de foc. ♦ (Adverbial) Extrem de repede. *Se duce glonț*. [Var.: **glónțe** s.n.] — Et. nec.

GLORIE, *glorii*, s.f. Onoare, mărire, slavă adusă unei persoane, unui eveniment etc.; faimă, renume obținut de cineva sau de ceva pentru fapte ori pentru însușiri excepționale. ♦ Persoană de mare valoare. — Din lat., it. **gloria**.

GLORIFICĂ, *glorific*, vb. I. Tranz. A preamări, a slăvi. — Din fr. **glorifier**, lat. **glorificare**.

GLORIFICĂRE, *glorificări*, s.f. Acțiunea de a *glorifica* și rezultatul ei; preamărire, slăvire. — V. **glorifica**.

GLORIÓS, **-OĂSĂ**, *glorioși*, *-oase*, adj. Plin de glorie; care aduce glorie. [Pr.: *-ri-os*] — Din fr. **glorieux**, lat. **gloriosus**.

GLOSĂ, *glosez*, vb. I. Tranz. A explica un cuvânt sau o îmbinare de cuvinte (dintr-un text); a adnota un text. — Din fr. **gloser** (după *glosă*).

GLOSĂR, *glosare*, s.n. Listă sau colecție de cuvinte regionale, învechite sau puțin cunoscute, însoțite de explicația lor, concepută ca operă anexă ori independentă. ♦ (Înv.) Dicționar, vocabular. — Din lat. **glossarium**, fr. **glossaire**.

GLOSĂRE, *glosări*, s.f. Acțiunea de a *glosa* și rezultatul ei. — V. **glosa**.

GLOSATOR, **-OĂRE**, *glosatori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care glosează un text. — Din fr. **glossateur**.

GLOSĂ, *glose*, s.f. **1.** Explicarea sensului unui pasaj sau al unui cuvânt dintr-o scriere; *spec.* comentariu sau notă explicativă făcută pe marginea unui text. ♦ (La pl.) Totalitatea cuvintelor care alcătuiesc un glosar. **2.** Formă fixă de poezie în care fiecare strofă, începând de la cea de-a doua, comentează succesiv câte un vers din prima strofă, versul comentat repetându-se la sfârșitul strofei respective, iar ultima strofă reproducând în ordine inversă versurile primei strofe. — Din lat. **glossa**. Cf. fr. *glose*, it. *glossa*, germ. *Glosse*.

GLOSÉM, *gloseme*, s.n. (Lingv.) Nume dat în teoria glosematică unității minimale a limbii. — Din fr. **glossème**.

GLOSEMĂTICĂ s.f. Ramură a lingvisticii structuraliste care aplică teoria pozitivismului logic, considerând limba ca un sistem de relații interne, ca obiect în sine. — Din fr. **glossématique**. Cf. engl. *glossematics*, germ. *Glossematik*.

GLOSITĂ, *glosite*, s.f. Inflamație a limbii, care însoțește de obicei anumite boli. — Din fr. **glosite**.

GLOSOFARINGIÁN, **-Ă**, *glosofaringieni*, *-e*, adj. (Anat.) Care aparține limbii și faringelui, referitor la limbă și faringe. [Pr.: *-gi-an*] — Din fr. **glosso-pharyngien**.

GLOSOLALIE s.f. (Med.) Limbaj neinteligibil în unele boli mintale, alcătuit din silabe și cuvinte fără sens. — Din fr. **glossolalie**.

GLOTÁL, -Ă, *glotali*, -e, adj. Care aparține glotei, privitor la glotă, din regiunea glotei. — Din fr. *glottal*.

GLOTAȘ, *glotași*, s.m. (În Evul Mediu în Țările Române) Soldat pedestraș care făcea partea dintr-o gloată (3). — *Gloată* + suf. -aș.

GLOTĂ, *glote*, s.f. Orificiu al laringelui cuprins între cele două coarde vocale. — Din fr. *glotte*.

GLUCIDĂ, *glucide*, s.f. Substanță organică naturală care conține carbon, hidrogen și oxigen, reprezentând un constituenț fundamental al materiei vii și având un rol important în metabolism; hidrat de carbon, carbohidrat. — Din fr. *glucide*.

GLUCINIU s.n. (Chim.) Beriliu. — Din fr. *glucinium*.

GLUCOCORTICOID, *glucocorticoizi*, s.m. (Biol.) Hormon secretat de glanda corticosuprarenală, cu rol în reglarea metabolismului glucidelor, lipidelor și protidelor, precum și în cel al apei și al electroliților. — Din fr. *glucocorticoïde*.

GLUCOMETRIE s.f. Dozarea glucozei în mustul strugurilor sau în derivatele lui. — Din fr. *glucométrie*.

GLUCOMETRU, *glucometre*, s.n. Glicometru. — Din fr. *glucomètre*.

GLUCONIC adj. (În sintagma) *Acid gluconic* = acid obținut din glucoză, cu numeroase utilizări în medicină. — Din fr. *gluconique*.

GLUCOZĂ s.f. Substanță zaharoasă cristalizată, de culoare albă, care se găsește în miere, în fructe, în plante, în organism sau se prepară pe cale industrială, având numeroase folosiri în industrie și în farmacie. — Din fr. *glucose*.

GLUCOZIDĂ, *glucozide*, s.f. Nume generic pentru compușii glucozei din plante. — Din fr. *glucoside*.

GLUGĂ, *glugi*, s.f. 1. Obiect de îmbrăcăminte în formă de pungă conică (atașat unui palton, unei canadiene etc.), care acoperă capul. 2. Stivă conică de snopi, de coceni de porumb etc. — Cf. bg. *gugla*.

GLUMĂ¹, *glume*, s.f. Vorbă de haz sau scurtă poveste plină de haz (și cu un final neașteptat), care provoacă râs și veselie. ♦ Loc. adv. *În glumă* = fără nicio intenție serioasă; fără răutate. *Fără glumă* = în mod serios. *Nu glumă!* = cu adevărat, serios. ♦ Expr. *A se întrece* (sau *a merge prea departe*) *cu gluma* = a-și permite prea mult, a întrece limita admisă în atitudine, comportare. *A lăsa gluma* (*la o parte*) = a vorbi serios. *A lua* (*ceva*) *în glumă* = a nu lua (*ceva*) în serios, a nu da importanță; a subestima. *A nu ști* (sau *a nu înțelege*) *de glumă*, se spune (ca reproș) despre cineva care se supără când se glumește cu el. *A nu-i arde* (*cuiva*) *de glumă* = a fi indispus, supărat, necăjit. *Nu-i* (*de*) *glumă* = e lucru serios, îngrijorător. ♦ Faptă hazlie; păcăleală. — Din sl. *glumŭ*, bg. *gluma*.

GLUMĂ², *glume*, s.f. (Bot.) Bractee situate la baza fiecărui spiculeț al unei plante graminee. — Din fr. *glume*.

GLUMELĂ, *glumele*, s.f. (Bot.) Frunzișoară verde care acoperă fiecare floare a unui spiculeț de graminee. — Din fr. *glumelle*.

GLUMET, -EAȚĂ, *glumeți*, -e, adj. (Despre oameni) Care face multe glume, căruia îi place să facă glume; vesel, poznaș, hătru. ♦ (Despre manifestări ale oamenilor, întâmplări, glume etc.) Care provoacă râsul; hazliu. — Din bg. *glumec*.

GLUMI, *glumesc*, vb. IV. Intrans. A spune glume¹; a vorbi în glumă, fără intenții serioase. ♦ Expr. *A nu glumi cu...* = a) a lua în considerație cu toată seriozitatea; b) a nu arăta niciun fel de îngăduință, a nu face nicio concesie. *Nu-i de glumit cu...* = trebuie luat în serios, trebuie privit cu toată seriozitatea. — Din sl. *glumiti sen*. Cf. *glumă*¹.

GLUTAMINĂ, *glutamine*, s.f. (Chim.) Substanță care se găsește în unele plante, care formează în fălci mobile; și în sânge și are rol important în metabolismul celulelor din țesuturi. — Din fr. *glutamine*.

GLUTEINĂ, *glutine*, s.f. Proteină constituență a glutenului. — Din fr. *gluténine*.

GLUTÉN s.n. Substanță proteică densă, vâscoasă, moale și elastică, prezentă în boabele și în făina cerealelor. — Din fr., lat. *gluten*.

GLUTINÓS, -OASĂ, *glutinosi*, -oase, adj. Care conține gluten, care are aspect de gluten. — Din fr. *glutineux*.

GLUTÓN, *glutoni*, s.m. Animal mamifer carnivor cu blana de culoare brună-deschis, răspândit dincolo de Cercul Polar nordic (*Gulo luscus*). — Din fr. *glouton*.

GN AIS, *gnaisuri*, s.n. Rocă metamorfică compusă din cuarț, feldspat și mică. — Din germ. *Gneiss*, fr. *gneiss*.

GNATOSTÓM, *gnatostomi*, s.m. (La pl.) Subîncręgătură de vertebrate acvatice și terestre cu fălci mobile; și (la sg.) animal din această subîncręgătură. — Din germ. *Gnathostomen*, engl. *gnathostoms*.

GNOM, *gnomi*, s.m. Spirit despre care se credea că locuiește în interiorul pământului, păzind bogățiile lui ascunse. — Din fr. *gnome*.

GNÓMIC, -Ă, *gnomici*, -ce, adj. 1. (Despre scrieri) Care cuprinde maxime, sentințe, reflecții, sfaturi morale. ♦ *Poeți gnomici* = poeți din Grecia (și din Roma) antică, autori ai unor opere gnomiche (1). 2. (Lingv.; despre unele timpurii verbale) Care indică acțiunea sub formă generală sau care se îndeplinesc indiferent de timp. — Din fr. *gnomique*.

GNOMÓN, *gnomoane*, s.n. Instrument antic folosit pentru a determina meridianul locului, constituind cel mai vechi tip de cadran solar. — Din fr. *gnomone*.

GNOSEOLÓGIC, -Ă, *gnoseologici*, -ce, adj. Care se referă la gnoseologie, care aparține gnoseologiei. [Pr.: -se-o-] — Din *gnoseologie*.

GNOSEOLOGIE s.f. (leșit din uz) Epistemologie. [Pr.: -se-o-] — Din germ. *Gnoseologie*.

GNÓSTIC, -Ă, *gnostici*, -ce, adj., s.m. și f. 1. Adj. Care aparține gnosticismului, privitor la gnosticism. 2. S.m. și f., adj. Adept al gnosticismului. — Din fr. *gnostique*.

GNOSTICISM s.n. Curent filosofic-religios care caută să îmbine teologia creștină cu filosofia elenistică târzie și cu unele religii orientale, susținând posibilitatea unei cunoașteri mistice. — Din fr. *gnosticisme*.

GNOZIE s.f. (Psih.) Recunoaștere a obiectelor cu ajutorul organelor de simț. — Din fr. *gnosie*, engl. *gnosis*.

GNU, *gnu*, s.m. Specie de antilopă africană (*Connochaetes gnu*). — Din fr. *gnu*.

GOĂNĂ, *goane*, s.f. 1. Deplasare cu pași mari și repezi; urmărire în fugă. ♦ Loc. vb. *A pune* (pe cineva) *pe goană* sau *a lua* (pe cineva) *la goană* = a gonii; a fugări. ♦ Viteză mare cu care se deplasează un vehicul; grabă mare cu care se deplasează o ființă. 2. Vânătoare (cu gonaci și câini); haită. 3. (Rar) Prigoană, persecuție. 4. (Pop.) Împerechere a vacii cu taurul. — Din *goni* (derivat regresiv).

GOĂNGĂ, *goange*, s.f. (Pop.) Insectă (mică), gânganie. ♦ Expr. (Glumet) *A spune goange* = a spune fleacuri, minciuni. *A se ține de goange* = a fi nerosios, a face farse, glume (nepotrivite). — Probabil formație onomatopeică.

GOĂRNĂ, *goarne*, s.f. Instrument muzical de suflat din alamă, folosit mai ales în armată; trompetă, trâmbiță. — Din rus. *gom*.

GOBLÉN, *goblenuri*, s.n. Tapiserie, broderie sau țesătură artistică făcută din fire colorate, reprezentând o imagine plastică. — Din fr. [manufacture des] *Gobelins* (n.pr.).

GOBLIZÁN s.m. v. *coblizan*.

GODÁC, *godaci*, s.m. (Pop.) Purcel (până la un an); godin¹, godânc. — Cf. sl. *godŭ* „an” și rom. *godăna* c.

GODAVÍL s.n. v. *godevil*.

GODÁNÁC, *godânaci*, s.m. (reg.) Godac. — Din bg. *godinak*.

GODÉN s.n. v. *godin*².

GODÉTA, *godete*, s.f. Vas mic în care se amestecă culorile pentru pictură. — Din fr. *godet*.

GODEÚ, *godeuri*, s.n. I. Cupă de elevator. 2. Mic recipient din material izolat, folosit pentru realizarea unor legături electrice. II. Fald la o rochie, la o draperie etc. — Din fr. *godet*.

GODEVÍL, *godeviluri*, s.n. Dispozitiv pentru ghidarea unui instrument sau a unui aparat în interiorul țevilor de extracție sau al unor conducte la exploatarea petroliere. [Var.: *godavil* s.n.] — Din engl. *go-devil*.

GODIÁ, *godiez*, vb. I. Intrans. (Mar.) A vâsli cu ajutorul unei rame așezate la pupă, făcând ca barca să înainteze în zigzag. [Pr.: -di-a] — Din fr. *godiller*.

GODIE, *godii*, s.f. (Mar.) Ramă² lungă care servește la godiere. — Din fr. *godille*.

GODIÉRE, *godieri*, s.f. Acțiunea de a *godia*. [Pr.: -di-e-] — V. *godia*.

GÓDIN¹, *godini*, s.m. (Reg.) Godac. — Et. nec. Cf. *godă* c.

GODÍN², *godinuri*, s.n. Sobă de fier (cilindrică) folosită la încălzit. [Var.: *godén* s.n.] — Din fr. *Godin* (n.pr.).

GÓDINĂ, *godine*, s.f. (Reg.) Specie de pepene galben cu coaja lucioasă. — Et. nec.

GODRÓN, *godroane*, s.n. Ornament în relief format din proeminențe ovale alungite, dispuse pe un element de arhitectură, pe un vas etc. — Din fr. *godron*.

GODRONÁT, -Ă, *godronați*, -te, adj. (Despre elemente de arhitectură, vase etc.) Care are godroane. — Din fr. *godronné*.

GOELÁND, *goelanzi*, s.m. (Ornit.; rar) Pescăruș. [Pr.: go-e-] — Din fr. *goéland*.

GOELÉTĂ, *goelete*, s.f. Navă cu pânze având două până la șase catarge. [Pr.: go-e-] — Din fr. *goélette*.

GOETHEÁN, -Ă, *goetheeni*, -e, adj. De Goethe, al lui Goethe; în maniera lui Goethe. [Pr.: gō-te-an] — *Goethe* (n. pr.) + suf. -an.

GOFRĂ, *gofrez*, vb. I. Tranz. A imprima rânduri de cute paralele (și ondulate) pe o țesătură, pe o tablă, pe o hârtie etc. ♦ A aplica pe o țesătură un desen imprimat în relief. — Din fr. **gouffrer**.

GOFRĂU, *gofraje*, s.n. Serie de cute paralele (și ondulate) aplicate pe o țesătură, pe o tablă, pe o hârtie etc. ♦ Efect de finisare a unor țesături, constând în aplicarea de desene imprimate în relief. — Din fr. **goufrage**.

GOFRĂRE, *gofrări*, s.f. Acțiunea de a *gofra* și rezultatul ei. — V. **gofra**.

GOFRĂT¹, *gofraturi*, s.n. Faptul de a *gofra*. — V. **gofra**.

GOFRĂT², *-Ă, gofrați*, -te, adj. (Despre o țesătură, o tablă, o hârtie) Pe care s-au imprimat cute paralele (și ondulate) ori desene în relief. — V. **gofra**.

GOFRÉU, *gofreuri*, s.n. (Arhit.) Ornament constituit din adâncituri cu conturul pătrat, alăturate și dispuse în șiruri paralele. — Din fr. **gouffré**.

GOG, *gogi*, s.m. (Reg.) Băiat sau tânăr prost. — Cf. n.pr. G o g u .

GOGĂLȚ interj. Cuvânt care imită zgomotul făcut de cineva care înghite repede, cu lăcomie un aliment sau un lichid. — Onomatopee.

GOGĂMITE adj. invar. v. **coțeamite**.

GOGÍ, *gogesc*, vb. IV. Intrans. (Pop. și fam.) A fi suferind, bolnav (o perioadă mai lungă), fără a prezenta simptome clare și de obicei fără a cădea la pat; a purta o boală pe picioare timp mai îndelungat. — Et. nec.

GOGÍRE, *gogiri*, s.f. (Pop. și fam.) Faptul de a *gogi*. — V. **gogi**.

GOGLEZE s.f. pl. (Inv.) Vorbe frumoase (și goale) spuse cuiva; afirmații, declarații lipsite de însemnătate, de consistență. [Var.: **goglézi** s.f. pl.] — Et. nec.

GOGLEZI s.f. pl. v. **gogleze**.

GOGOĂȘA, *gogoși*, s.f. 1. Produs rotund de patiserie făcut din aluat dospit și prăjit în grăsime, peste care se presară zahăr. ♦ Fig. (mai ales la pl.) Minciună (evidentă). 2. (De obicei urmat de determinări introduse prin prep. „de”, care arată felul) Excreșcență sferică (de mărimea unei alune) care se formează pe ramurile unor specii de stejar. 3. Inveliș protector format din fire (mătăsoase), în care are loc transformarea larvelor unor insecte în nimfe. ♦ *Gogoasă de mătase* = gogoasă (3) a viermelui de mătase; cocon². 4. Nume dat unor obiecte umflate și sferice. [Pl. și: *gogoase*. — Var.: (reg.) **gugoasă** s.f.] — Cf. c o c o a ș a .

GOGOLÓI, *gogoloale*, s.n. (Pop. și fam.) Mic obiect (maleabil) de formă sferică. — Et. nec.

GOGOMÁN, *-Ă, gogomani*, -e, s.m., adj. (Fam. și depr.) (Om) prostănc, nătărău. [Var.: **gugumán**, -ă s.m., adj.] — Cf. **gog**.

GOGOMÁNIE, *gogománii*, s.f. (Fam. și depr.) Prostie, negliobie (comisă de cineva). [Var.: **gugománie** s.f.] — **Gogoman** + suf. -ie.

GOGONÁT, *-Ă, gogonați*, -te, adj. 1. (Despre obiecte, părți de obiecte etc.) Care are o formă (relativ) sferică, umflată; gogoneț. 2. Fig. (Mai ales despre minciuni, gafe) Mare, exagerat. — **Gogon** (reg. „mic obiect sferic”) + suf. -at.

GOGONEÁ, *gogonele*, s.f. (Mai ales la pl.) Pătlașele roșii, neajunse la maturitate, de culoare verde sau verde-roșiatică, din care se fac murături. — **Gogon** (reg. „mic obiect sferic”) + suf. -ea.

GOGONÉT, *-EĂȚĂ, gogoneți*, -e, adj. Gogonat. ♦ *Prune gogonețe* = varietate de prune mici și sferice. — **Gogon** (reg. „mic obiect sferic”) + suf. -eț.

GÓGORITĂ, *gogorițe*, s.f. Ființă imaginară cu care sunt speriați copiii. ♦ Fig. Amenințare mincinoasă, neîntemeiată (care încearcă să sperie, să intimideze pe cineva). [Acc. și: *gogorită*] — Et. nec.

GOGOȘĂR, *gogoșari*, s.m. 1. Specie de ardei gras cu fructe mari, cărnose, sferic-turtite, de culoare roșie sau verde; *p. restr.* fructul acestei plante. 2. (Rare) Vânzător de gogoși. ♦ Fig. Om mincinos, șarlatan. — **Gogoasă** + suf. -ar.

GOGOȘEA, *gogoșele*, s.f. Diminutiv al lui *gogoasă*. [Var.: (reg.) **gugoșea** s.f.] — **Gogoasă** + suf. -ea.

GOGREN s.n. v. **grogrenă**.

GOGRENÁ s.f. v. **grogrenă**.

GOL¹, *goluri*, s. n. (La unele sporturi) Introducere a mingii în poarta echipei adverse; punct marcat astfel. — Din engl. **goal**.

GOL², **GOALĂ**, (I) *goi, goale*, adj., (II) *goluri*, s.n. I. Adj. 1. (Despre oameni) Care nu are pe corp (sau pe o parte a corpului) niciun fel de îmbrăcăminte. ♦ Expr. (A fi) *cu coatele goale* = a) (a fi) cu haina ruptă în coate; b) (a fi îmbrăcat) sărăcăcios; (a fi) sărac. *Adevărul gol (-golul)* = adevăr spus direct, fără menajamente; adevăr evident, de necontestat. *Minciună goală* = minciună evidentă. ♦ Care are haine puține, care este sărăcăcios (sau prea ușor) îmbrăcat; *p. ext.* sărac. ♦ Expr. *A lăsa* (pe cineva) *gol* = a jefui (pe cineva) de tot ce are. ♦ (Despre pășări sau alte animale) Golaș (1). ♦ (Despre copaci, crengi) Care este lipsit de frunze. ♦ (Despre pereți) Care nu are agățat sau lipit nimic pe el. 2. (Despre suprafețe, terenuri, regiuni) Care nu este acoperit cu vegetație, cu case etc. sau care este fără ființe, pustiu. ♦ Care nu are acoperiș sau nu este acoperit. ♦ Expr. *Sub cerul gol* = a)

fără adăpost; b) afară, în aer liber. *Pe pământul gol* sau *pe scândura goală* = fără așternut, direct pe pământ sau pe scândurile patului. 3. (Despre alimente) Care nu este asociat, combinat cu nimic altceva; simplu. *Pâine goală*. 4. (Despre recipiente, spații închise etc.) Care nu conține nimic în interior; deșert. ♦ (Substantivat) *Sună a gol*. ♦ Expr. *Cu mâna goală* = a) fără niciun dar, fără niciun ban; b) care nu are (sau neavând) nicio armă asupra sa. *Pe inima goală* sau *pe stomacul gol* = fără să fi mâncat ceva înainte; pe nemâncate. ♦ (Despre corpuri) Care are o cavitate în interior. 5. Fig. Care este fără temeii, fără fond; neîntemeiat. II. S.n. Spațiu liber, cavitate (în interiorul unui corp); vid. ♦ *Gol de aer* = zonă din atmosferă unde o aeronavă întâlnește un curent de aer descendent. *Gol de producție* = stagnare temporară a producției. ♦ Loc. adv. *În gol* = a) în abis sau prin aer (îndreptându-se cu viteză în jos); b) cu privirea fixă, fără țintă; c) fără folos, zadarnic. ♦ Expr. *A umple un gol* = a completa o lipsă, a satisface o nevoie reală. *A simți un gol la* (sau *în*) *stomac* = a avea o senzație neplăcută de la stomac din cauza foamei. *A (se) da de gol* = a (se) trăda, a (se) demasca. (În supestiții) *A(-i) ieși* (cuiva) *cu gol(ul)* = a ieși înaintea cuiva cu un vas gol (prevestindu-i prin aceasta un succes). ♦ Loc lipsit de vegetație, de așezări. — Din sl. **golŭ**.

GOLÁN, *golani*, s.m. (Peior.) 1. Om fără ocupație, care bate toată ziua drumurile fără să facă nimic util; derbedeu. 2. (Adesea adjectival) Om sărac, zdrențaros, care nu are cu ce se îmbrăca. — **Gol²** + suf. -an.

GOLANCĂ, *golance*, s.f. (Peior.) Fată sau femeie neserioasă, care bate toată ziua drumurile fără să facă nimic util. — **Golan** + suf. -că.

GOLAȘ, *-Ă, golași*, -e, adj. 1. (Despre pășări) Care este lipsit de pene (pe întregul corp sau pe o parte a lui); (despre animale) care este lipsit de păr; **gol²**. ♦ (Inv.; despre oameni) **Gol² (I 1)**. 2. (Despre copaci, crengi) Care este lipsit de frunze; **gol²**. 3. (Despre suprafețe, terenuri, regiuni) Care este lipsit de vegetație; **gol²**. — **Gol²** + suf. -aș.

GOLAVERĂU, *golaveraje*, s.n. Raportul sau diferența dintre golurile marcate și cele primite de o echipă la unele jocuri sportive, care departajează între ele două echipe aflate la egalitate de puncte. — Din fr. **goal-average**.

GOLÁNÉL, *golănei*, s.m. (Fam.) Diminutiv al lui *golani*. — **Golan** + suf. -el.

GOLĂNEȘC, *-EASCĂ, golănești*, adj. Care aparține golanului, specific golanului, de golan. — **Golan** + suf. -esc.

GOLĂNEȘTE adv. În felul golanilor, ca golanii. — **Golan** + suf. -ește.

GOLĂNÉT, *-EĂȚĂ, golăneți*, -e, s.m. și f. (Rare) Persoană îmbrăcată prost, sărăcăcios sau sumar. — **Golan** + suf. -eț.

GOLĂNIE, *golăniei*, s.f. Faptă, vorbă, atitudine de golan. — **Golan** + suf. -ie.

GOLĂNÍME s.f. Mulțime de golani, totalitatea golanilor. — **Golan** + suf. -ime.

GOLĂTATE s.f. (Rare) Goliciune; sărăcie. — **Gol²** + suf. -ătate.

GOLDÁN, *goldani*, s.m. Varietate de prun originară din Grecia (*Prunus insititia*). — Din **goldană** (derivat regresiv).

GOLDÁNÁ, *goldane*, s.f. Fructul goldanului, de formă aproape sferică, cu pielea subțire și cu miezul galben, zemos și dulce. — Et. nec.

GOLF¹ s.n. 1. Joc sportiv, între două sau patru persoane, care constă în introducerea unei mingi mici și dure în mai multe găuri succesive (aflate pe un teren special) prin lovirea ei cu o crosă. 2. (În sintagma) *Pantaloni golf* = pantaloni largi, legați strâns dedesubtul genunchiului. — Din engl., fr. **golf**.

GOLF², *golfuri*, s.n. Parte a unui ocean, a unei mări sau a unui lac care pătrunde în uscat. — Din fr. **golfe**.

GOLGHÉTER, *golgheteri*, s.m. Sportiv care marchează cele mai multe goluri în cursul unei competiții sportive. — Din engl. **goal-getter**.

GOLÍ, *golesc*, vb. IV. 1. Tranz. A scoate sau a consuma întregul conținut dintr-un vas, recipient, spațiu etc.; a deșerta. ♦ Refl. pas. (Despre vase, recipiente, spații etc.) A rămâne **gol²**, fără ființe, pustiu. 2. Refl. (Fam.; despre ființe) A evacua fecalele sau urina. — Din **gol²**.

GOLIÁRD, *goliarzi*, s.m. Poet medieval de limbă latină, rătăcitor, care cânta bucuria de a trăi. [Pr.: -li-ard] — Din fr. **goliard**.

GOLIÁRDIC, *-Ă, goliardici*, -ce, adj. Caracteristic goliarzilor, de goliard. [Pr.: -li-ar-] — **Goliard** + suf. -ic.

GOLICICĂ, *golicice*, s.f. Plantă glabră cu frunzele sinuoz dințate (*Myagrum perfoliatum*). — **Gol** + suf. -icică.

GOLICIUNE, *golicioni*, s.f. 1. Starea omului **gol²**; *p. ext.* părțile goale ale trupului. ♦ Starea omului sărac. 2. Starea unui loc **gol²**, lipsit de vegetație, sărac, pustiu. 3. Fig. Aspectul real (și neplăcut, crud) al unui lucru, al unei soluții etc. — **Gol²** + suf. -iciune.

GOLÍRE, *goliri*, s.f. Acțiunea de a (se) *goli* și rezultatul ei; deșertare. — V. **goli**.

GOLOGÁN, *gologani*, s.m. (În trecut) Monedă de aramă (în valoare de 10 bani); *p. gener.* (sens curent) monedă de mică valoare; ban. — Et. nec.

GOLOGĂNI, *gologănesc*, vb. IV. Tranz. (Rar) A înșela pe cineva luându-i banii, gologanii. — Din **gologan**.

GOLOMĂȚ s.m. v. **golomoz**¹.

GOLOMÓZ¹ s.m. Plantă erbacee perenă din familia gramineelor, cu flori roșietice sau violete, cultivată ca plantă furajeră (*Dactylis glomerata*). [Var.: **golomăț** s.m.] — Et. nec.

GOLOMÓZ² s.n. v. **gălămoz**.

GOLUȚ, -Ă, *goluți*, -e, adj. Diminutiv al lui *go^l*. — **Go^l** + suf. -*uț*.

GOMĂJ s.n. (Tehn.) Blocare a segmentilor în canalele din piston, ca urmare a depunerii reziduurilor de ardere. — Din fr. **gommage**.

GOMĂ¹, *gome*, s.f. 1. Tumoare nodulară infecțioasă sau parazitată, care apare pe pielea, în ficat etc. 2. Secreție mucilaginoasă produsă de unele plante sub acțiunea bacteriilor parazite. — Din fr. **gomme**.

GOMĂ² s.f. (Cu sens colectiv) Persoane care aparțin lumii elegante, societății cu pretenții de distincție; (fam.) elegantă excesivă, pretențioasă (în vestimentație). — Cf. *g o m ă*¹.

GOMENÓL s.n. Lichid medicamentos uleios, incolor sau gălbui, de natură vegetală, întrebuințat ca antiseptic (al căilor nazale). — Din fr. **goménol**.

GOMÓS, -OĂSĂ, *gomoși*, -oase, s.m. și f., adj. (Fam.) (Persoană) care se remarcă printr-o eleganță excesivă (și plină de pretenții). — Din fr. **gommeux**.

GONĂCI, *gonaci*, s.m. 1. (Pop.) Hăițaș². 2. (Rar) Cal sprinten, care fuge repede. 3. Călăreț ușor înarmat în vechea armată, care de obicei îndeplinea misiuni de cercetare. — **Goni** + suf. -*aci*. Cf. *bg. g o n a č*.

GONĂDĂ, *gonade*, s.f. Glandă sexuală sau reproducătoare care produce gameți și secretă hormoni. — Din fr. **gonade**.

GONADOTRÓP, *gonadotropi*, adj. (Biol.) (În sintagma *Hormon gonadotrop* = hormon secretat de hipofiză, cu acțiune stimulatorie asupra glandelor sexuale. — Din fr. **gonadotrope**.

GONĂȘ, *gonăși*, s.m. (Rar) Hăițaș². — **Goni** + suf. -*aș*.

GONDOLĂ¹, *gondolez*, vb. I. Tranz. A bomba (o tablă, un placaj etc.). — Din fr. **gondoler**.

GONDOLĂ², *gondolez*, vb. I. Refl. (Rar) A se mișca unduindu-se. — Din **gondolă**.

GONDOLĂRE¹, *gondolări*, s.f. Acțiunea de a *gondola*¹. — V. **gondola**¹.

GONDOLĂRE², *gondolări*, s.f. Acțiunea de a *se gondola*². — V. **gondola**².

GONDOLĂ, *gondole*, s.f. 1. Barcă lungă, puțin adâncă, cu fundul plat, cu prora și pupa ridicată și încovoiate, manevrată cu o singură vâslă, folosită la Veneția. 2. Raft, suport în formă de gondolă (1) pe care este așezată marfa într-un magazin cu autoservire. 3. Nacelă în care se află motorul unui dirijabil. — Din it. **gondola**, fr. **gondole**.

GONDOLÉTĂ, *gondolete*, s.f. (Rar) Gondolă mică. — Din it. **gondoletta**.

GONDOLIÉR, *gondolieri*, s.m. Bărbat care conduce o gondolă (1). [Pr.: -*li-er*] — Din it. **gondoliere**.

GONDOLIÉRĂ, *gondoliere*, s.f. Cântec al gondolierilor. [Pr.: -*li-e*] — Din **gondolier**.

GONFALÓN, *gonfaloane*, s.n. Steag de război în Evul Mediu, cu partea liberă despăcată în trei sau patru cozi. — Din fr. **gonfalon**.

GONFALONIÉR, *gonfalonieri*, s.m. 1. Purtătorul steagului sau insinelor unui stat, unui oraș, unei instituții în vechile republici italiene. 2. Numele unor magistrați superiori din vechile republici italiene. — Din it. **gonfaloniere**.

GONFLĂ, *gonflez*, vb. I. Tranz și refl. A (se) umfla (1). ♦ Refl. (Despre cavități anatomice) A-și mări volumul prin îmbibare cu un lichid organic. — Din fr. **gonfler**.

GONFLĂBIL, -Ă, *gonflabili*, -e, adj. (Despre obiecte cu pereți elastici sau plianți) Care se poate umfla (1). — **Gonfla** + suf. -*bil*.

GONFLĂNT s.n. Substanță care poate fi absorbită de un material coloidal provocând umflarea acestuia. — Din fr. **gonflant**.

GONFLĂRE, *gonflări*, s.f. Umflare. — V. **gonfla**.

GONFLĂT, -Ă, *gonflați*, -te, adj. Umflat. — V. **gonfla**.

GONG, *gonguri*, s.n. Disc de metal care, lovit cu un ciocănel special, produce un sunet caracteristic, fiind întrebuințat ca instrument muzical sau de chemare, de semnalizare. ♦ Sunet emis (ca semnal) de acest disc. — Din fr., engl. **gong**.

GONGÓRIC, -Ă, *gongorici*, -ce, adj. Care aparține gongorismului, privitor la gongorism, specific gongorismului. — Din fr. **gongorique**.

GONGORISM s.n. Stil afectat, prețios, excesiv metaforic, care caracterizează unele producții literare. — Din fr. **gongorisme**.

GONÍ, *gonesc*, vb. IV. 1. Tranz. A fugi după cineva, a urmări în fugă (pentru a prinde, pentru a face să se grăbească etc.); a fugări; *spec.* a alunga vânatul spre locul de pândă al vânătorilor. ♦ Refl. recipr. *Păsările se goneau printre ramuri*. ♦ Fig. (Înv.) A urmări (o țintă, un ideal). 2. Tranz. A alunga, a izgoni.

3. Intrans. A alerga, a fugi. 4. Refl. și intrans. (Despre vitele cornute) A se împerechea pentru reproducere. — Din sl. **goniti**.

GONIDE, *gonidii*, s.f. Celulă verde de algelor care trăiește în simbioză cu anumite ciuperci, formând împreună licheni. — Din fr. **gonidie**.

GONIOMETRIC, -Ă, *goniometrici*, -ce, adj. Care aparține goniometriei, privitor la goniometrie. [Pr.: -*ni-o*] — Din fr. **goniétrique**.

GONIOMETRIE s.f. Ramură a geometriei aplicate care se ocupă cu studiul unghiurilor și cu măsurarea valorii lor. ♦ Tehnică a măsurării valorii unghiurilor cu ajutorul goniometrului. [Pr.: -*ni-o*] — Din fr. **goniometrie**.

GONIOMÉTRU, *goniometre*, s.n. Instrument care servește la măsurarea valorii unghiurilor. [Pr.: -*ni-o*] — Din fr. **goniometre**.

GONIRE, *goniri*, s.f. Faptul de a (se) *goni*; alungare. — V. **goni**.

GONITÓR, -OĂRE, *gonitori*, -oare, s.m. și f., adj. (Vită comută) care are vârsta la care se poate împerechea (în vederea reproducerii). — **Goni** + suf. -*tor*.

GÓNITĂ, *gonițe*, s.f. Insectă coleopteră cu aripile negre și abdomenul galben, care înoată învărtindu-se foarte repede la suprafața apei (*Gyrinus natator*). — **Goni** + suf. -*ită*.

GONOCÍT, *gonocite*, s.n. (Biol.) Celulă germinală. — Din engl. **gonocyte**.

GONOCÓC, *gonococi*, s.m. Microb patogen care provoacă blenoragia. — Din fr. **gonocoque**.

GONORÉE s.f. (Med.) Blenoragie. — Din fr. **gonorrhée**.

GOPÁC, *gopacuri*, s.n. Numele unui dans popular ucrainean cu mișcări energice, sărituri și fandări; melodie după care se execută acest dans. — Din ucr. **hopak**.

GORDIÁN, *gordiene*, adj. (În sintagma *Nod gordian* = dificultate extrem de mare, greu sau imposibil de rezolvat. [Pr.: -*di-an*] — Din fr. [noeud] **gordien**.

GORDÍN s.m. Soi autohton de viță-de-vie, cu boabele strugurilor ovoide, verzi-gălbui (cu puncte ruginii), folosit mai ales la producerea vinului. — Et. nec.

GORGÁN, *gorgane*, s.n. Momiță înălțată deasupra unui mormânt străvechi. — Cf. rus. *k u r g a n*.

GORGÓNĂ, *gorgone*, s.f. Monstru din mitologia greacă, cu înfățișare de femeie cu șerpi în loc de păr, a cărei privire împietrea orice ființă. ♦ Ornamet arhitectural reprezentând capul unui astfel de monstru. — Din lat. **Gorgona**, fr. **Gorgones**.

GORILĂ, *gorile*, s.f. Maimuță antropoidă de circa doi metri, care trăiește în pădurile Africii Ecuatoriale (*Gorilla gorilla*). — Din fr. **gorille**. Cf. it. *g o r i l l a*, germ. *G o r i l l a*.

GORJEÁN, -Ă, *gorjeni*, -e, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din județul Gorj. 2. Adj. Care aparține județului Gorj sau gorjenilor (1), privitor la județul Gorj ori la gorjenii. — **Gorj** (n. pr.) + suf. -*ean*.

GORJEÁNCĂ, *gorjenca*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din județul Gorj. — **Gorjean** + suf. -*că*.

GÓRNIC, *gornici*, s.m. (Reg.) 1. Pădurar; pândar. 2. (Entom.) Croitor. — Probabil din sl. ***gorinikŭ** (< *gora* „munte, pădure”).

GORNÍST, *gorniști*, s.m. Soldat (sau persoană) care cântă din gornă; trompetist. — Din rus. **gornist**.

GORÚN, *goruni*, s.m. Specie de stejar cu trunchiul drept, cu frunze ovale, lobate pe margine și cu fructul o ghindă (*Quercus petraea*). — Din bg., sb. **gorun**.

GORUNÉT, *goruneturi*, s.n. Goruniș, goruniște. — **Gorun** + suf. -*et*.

GORUNÍȘ, *gorunișuri*, s.n. Pădure de goruni sau în care predomină gorunii; mulțime de goruni; gorunet, goruniște. — **Gorun** + suf. -*îș*.

GORUNÍȘTE, *goruniști*, s.f. Goruniș. — **Gorun** + suf. -*îște*.

GOSPODÁR, *gospodari*, s.m., adj. 1. S.m. Om care posedă o gospodărie. 2. S.m., adj. (Om) care dovedește pricepere, chibzuială în conducerea unei gospodării sau a unor activități publice. 3. S.m. (Reg.) Soț (în raport cu soția sa). 4. S.m. (Înv.) Domnitor. — Din bg., sb. **gospodar**.

GOSPODĂRÉSC, -EÁSCĂ, *gospodărești*, adj. 1. Care aparține sau este specific unui gospodar priceput. 2. (Rar) Conjugal. — **Gospodar** + suf. -*esc*.

GOSPODĂRÉȘTE adv. Ca gospodarii (buni); cu chibzuială, cu pricepere. — **Gospodar** + suf. -*ește*.

GOSPODĂRI, *gospodăresc*, vb. IV. 1. Tranz., intrans. și refl. A conduce sau a face treburile unei gospodării sau, *p. ext.*, ale unei instituții, organizații etc. 2. Refl. și tranz. fact. A întemeia sau a face pe cineva să-și întemeieze o gospodărie (prin căsătorie); a (se) căpătui. — Din **gospodar**.

GOSPODĂRIE, *gospodării*, s.f. 1. Totalitatea bunurilor care constituie averea (imobilă) a unui locuitor, îndeosebi de la țară (și a familiei sale); casă¹. ♦ Unitate formată dintr-o locuință și din persoanele (înrudite) care o locuiesc, trăind în comun; persoanele (înrudite) care locuiesc împreună, având buget comun și valorificând în comun bunurile dobândite prin munca lor. 2. Activitate casnică (a gospodinei); menaj. 3. (leşit din uz) Unitate de

producție agricolă, de prestări de servicii etc. (de stat, cooperatistă sau particulară). **4.** Conducere, administrare a unui bun, a unei instituții (publice) etc.; instituție sau ansamblu de instituții care asigură această conducere, administrare. *Gospodărie comună*. — **Gospodar** + suf. *-ie*.

GOSPODĂRIORĂ, *gospodărie*, s.f. (Fam.) Diminutiv al lui *gospodărie* (1). [Pr.: *-ri-oa-*] — **Gospodărie** + suf. *-ioară*.

GOSPODĂRIRE, *gospodăririi*, s.f. Acțiunea de a (se) *gospodări*; administrare, conducere. — V. **gospodări**.

GOSPODĂRIȚ, *-Ă*, *gospodăriți*, *-te*, adj. (Despre oameni) Care și-a întemeiat o gospodărie (1) sau care își conduce cu pricepere, cu chibzuială gospodăria. — V. **gospodări**.

GOSPODĂRÓS, *-OASĂ*, *gospodăroși*, *-oase*, adj. (Despre oameni) Care dovedește pricepere și chibzuință în conducerea unei gospodării, a unei instituții, organizații etc. — **Gospodar** + suf. *-os*.

GOSPODINĂ, *gospodine*, s.f. Femeie care se ocupă cu treburile gospodăriei, ale casei familiale; casnică. ♦ Femeie pricepută în treburile gospodăriei, ale casei familiale. ♦ (Adjectival) *Femeie foarte gospodină*. ♦ Stăpâna unei gospodării. — Din sl. **gospodini**.

GOSTĂT, *gostaturi*, s.n. (leșit din uz) Gospodărie (agricolă) de stat. — **Go**[spodărie agricolă] **de** **stat**.

GOȘTINĂR, *goștinari*, s.m. Slujbaș însărcinat cu încasarea goștinei. — **Goștină** + suf. *-ar*.

GOȘTINĂ, *goștini*, s.f. (În Evul Mediu în Țara Românească și în Moldova) Dare care se percepea în oi, porci sau vaci. — Et. nec.

GOT, *goți*, s.m. (La pl.) Popor migrator germanic, originar din Scandinavia, care s-a stabilit în sec. III pe teritoriul dintre Carpați și Don; (și la sg.) persoană aparținând acestui neam. — Din fr. **Goths**, lat. **Gothus**.

GOTCĂN, *gotcani*, s.m. (Ornit.; reg.) Cocos-de-munte. — **Gotcă** + suf. *-an*.

GOTCĂ, *gotce*, s.f. (Reg.) Femeiușca cocoșului-de-munte; găină-sălbatică. ♦ *Roșu ca (sau cum e) gotca sau roșu gotcă* = foarte roșu. — Din ukr. **gotka**.

GOTIC, *-Ă*, *gotici*, *-ce*, adj. Al goștilor, privitor la goți. ♦ *Scriere gotică* sau *litere gotice*, *alfabet gotic* = scriere, litere sau alfabet cu caractere ascuțite, întrebunțate, în Evul Mediu, în Apusul Europei, astăzi mai ales în Germania. *Stil gotic* = stil arhitectural apărut în sec. XII în Europa occidentală, caracterizat prin predominanța formelor arhitectonice înalte și zvelte, prin arcuri și bolți ogivale, contraforturi, vitralii și un număr mare de sculpturi în piatră. *Artă gotică* = formă de artă răspândită în Europa începând din sec. XII. ♦ (Construit) în stil gotic. — Din fr. **gothique**, lat. **gothicus**.

GOZ, *gozuri*, s.n. (Reg.; cu sens colectiv) Resturi nefolositoare de materii vegetale; *p. gener.* gunoi, murdărie. [Var.: **gózură** s.f.] — Din magh. **gaz**.

GÓZURĂ s.f. v. **goz**.

GPS, *GPS-uri*, s.n. Sistem global de poziționare, utilizat în navigația rutieră, navală și aeriană, care permite localizarea cu ajutorul unui receptor a semnalelor emise de o rețea de sateliți; sistem de navigație. [Cit.: *gipiés*] — Abr. din engl. **G**[lobal] **P**[ositioning] **S**[ystem].

GRĂBĂ s.f. Tendință, intenție, dorință de a face ceva sau de a ajunge undeva cât mai repede; iuțea, viteză (mare) cu care se face ceva; zor¹, grăbire. ♦ Loc. adv. *În grabă* sau *în graba mare* = grabnic, repede. — Din **grăbi** (derivat regresiv).

GRĂBEN, *grabene*, s.n. Porțiune scufundată a scoarței terestre, de formă alungită și mărginită de falii paralele. — Din germ. **Graben**, fr. **graben**.

GRĂBNIC, *-Ă*, *grabnici*, *-ce*, adj. (Adesea adverbial) Care se grăbește, care arată grabă; care se întâmplă repede, pe neașteptate; care nu poate aștepta, nu poate întârzia, care trebuie făcut fără întârziere. *Mers grabnic*. *Moarte grabnică*. *Treadă grabnică*. — **Grabă** + suf. *-nic*.

GRAD, *grade*, s.n. **1.** Nume dat mai multor unități de măsură pentru diverse mărimi (variabile), în cadrul unor sisteme sau scări de reper. *Grad centesimal*. *Grad de latitudine*. ♦ *Grad de libertate* = indice care arată posibilitățile de mișcare ale (elementelor) unui sistem mecanic. **2.** (Mat.) Exponential sau suma exponenților mării literale a unui monom; cel mai mare dintre exponenții monoamelor care alcătuiesc un polinom. ♦ *Ecuatie de gradul întâi* (sau *al doilea* etc.) = ecuație a cărei necunoscută e la puterea întâi (sau a doua etc.). **3.** Fiecare dintre diviziunile în care se împarte un sistem sau o scară de reper, de măsură. **4.** Valoare a unei mărimi, considerată în raport cu o valoare de referință. ♦ *Grad alcool* = fiecare dintre procente de alcool pur din volumul unui lichid alcoolic. **5.** Etalon sau criteriu de apreciere a felului cum se realizează un proces tehnic, o însușire a unui material etc. **6.** (În sintagma) *Grad de comparație* v. *comparație*. **7.** (Urmat de determinări) Treaptă, nivel, stadiu (într-un proces, într-o situație etc. dată). ♦ *Grad de rudenie* = raportul de apropiere între rude. ♦ Loc. adv. *În ultimul grad* = în stadiul cel mai avansat, cel mai grav. **8.** Fiecare dintre treptele sistemului de organizare a unor instituții; fiecare dintre treptele ierarhiei unor funcții; *p. ext.* loc pe care îl ocupă cineva în ierarhia unor funcții;

persoană care ocupă o anumită funcție în această ierarhie. — Din fr. **grade**, lat. **gradus**, germ. **Grad**.

GRADĂ, *gradez*, vb. I. Tranz. **1.** A marca gradele (**3**), a împărți în grade (un instrument sau o scară de măsură). **2.** A repartiza, a împărți, a eșalona în raport cu o scară, cu un punct de reper, cu un etalon. ♦ Expr. *A grada o pedeapsă* = a fixa o pedeapsă în raport cu gravitatea culpei. — Din **grad** (după fr. *graduér*).

GRADĂRE, *gradări*, s.f. Acțiunea de a *grada* și rezultatul ei. — V. **grada**. **GRADĂȚI**, *gradați*, s.m. Militar care are un grad inferior celui de ofițer. — Din fr. **gradé**.

GRADĂȚ, *-Ă*, *gradați*, *-te*, adj. **1.** (Despre aparate, instrumente etc.) Împărțit în grade (**3**). **2.** Care suie sau coboară treptat, care are loc, se produce într-o succesiune ascendentă sau descendentă. — V. **grada**.

GRADĂȚIE, *gradații*, s.f. **1.** Creștere sau descreștere treptată, progresivă, înaintare succesivă (a unui proces, a unui fenomen, a unei acțiuni etc.). **2.** Fiecare dintre diviziunile care se găsesc pe suportul unui instrument de măsură cu scări gradate. **3.** Figură de stil constând în trecerea treptată, ascendentă sau descendentă, de la o idee la alta. ♦ (Pict.) Trecere treptată de la o nuanță la alta. **4.** Fiecare dintre treptele de încadrare pe care se află un salariat în cadrul gradului său, acordată pe baza vechimii în serviciu și a aportului în muncă; *p. ext.* spor de salariu care corespunde fiecăreia dintre aceste trepte. — Din fr. **gradation**, lat. **gradatio**.

GRĂDEL s.n. Pânză albă de bumbac cu dungi longitudinale, folosită pentru lenjerie. — Din germ. **Gradel**.

GRĂDEN, *gradene*, s.n. **1.** Treaptă înaltă, așezată la baza unui edificiu. **2.** Fiecare dintre treptele unui amfiteatru, stadion etc., pe care sunt așezate băncile sau scaunele. [Pl. și: *gradenuri*] — Din fr. **gradin**.

GRADIÉNT, *gradienți*, s.m. **1.** (Mat.) Variație pe unitatea de lungime a unei mărimi scalare. **2.** Variație a unui element meteorologic (temperatură, presiune) în funcție de distanță. ♦ Mărimă care indică creșterea medie a temperaturii spre centrul Pământului. **3.** Mărimă variabilă a unor factori ecologici. [Pr.: *-di-ent*] — Din fr. **gradient**.

GRADIÉR, *gradiere*, s.n. Construcție folosită la răcirea apei necesare instalațiilor energetice. [Pr.: *-di-er*] — Din germ. **Gradiér**[werk].

GRADINĂ, *gradine*, s.f. Daltă specială din oțel folosită la cioplirea unor roci pentru realizarea unor elemente de construcție decorative. [Acc. și: *grădină*] — Din it. **gradina**.

GRADUÁL, *graduale*, s.n. (Muz.) Cânt gregorian în liturghia catolică. ♦ Carte de cântece pentru liturghie la catolici. [Pr.: *-du-al*] — Din it., lat. **graduale**.

GRADUÁL², *-Ă*, *graduali*, *-e*, adv. Care crește sau descrește treptat. [Pr.: *-du-al*] — Din fr. **graduel**, engl. **gradual**.

GRAF¹, *grafi*, s.m. (Rar) Conte (german). — Din germ. **Graf**.

GRAF², *grafuri*, s.n. (Mat.) Ansamblu a două mulțimi disjuncte, între care s-a stabilit o corespondență. ♦ *Teoria grafurilor* = disciplină care studiază proprietățile și aplicațiile grafurilor. [Pl. și: *grafe*] — Din fr. **graphe**, engl. **graph**.

GRAFFÍTI s.n. pl. (Arheol.) Inscripție sau desen executat prin zgâriere pe monumentele antice. ♦ (Sens curent) Inscripții sau desene zgâriate pe pereți. — Din it. **graffito**.

GRĂFIC, *-Ă*, *grafici*, *-ce*, adj., s.n., s.f. I. Adj. **1.** Referitor la metoda de a reprezenta prin desen (linii, puncte, figuri etc.) o mărime, variația unei mărimi sau raportul dintre două sau mai multe mărimi variabile; care aparține acestei metode. **2.** Care ține de sau privitor la felul în care se realizează o tipăritură. II. **1.** S.n. Reprezentare prin desen a unei mărimi, a variației unei mărimi sau a raportului dintre două sau mai multe mărimi variabile; reprezentare prin linii, figuri geometrice, hărți etc. a unor date din diverse domenii de activitate. **2.** S.f. Ramură a artei plastice la baza căreia se află desenul de sine stătător și care folosește diverse procedee tehnice și diferite materiale. — Din fr. **graphique**.

GRAFÉM, *grafeme*, s.n. Semn vizual al unui sunet. — Din fr. **graphème**. **GRAFICIÁN**, *-Ă*, *graficieni*, *-e*, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu grafica. [Pr.: *-ci-an*] — **Grafic(ă)** + suf. *-ian*.

GRAFÍE, *grafii*, s.f. Mod de redare în scris a cuvintelor; scriere. ♦ Fel specific de a scrie al cuiva; scris¹. ♦ Linie specifică a unui desen, care caracterizează pe autorul lui. — Din fr. **graphie**.

GRAFÍT s.n. Carbon natural aproape pur, cristalizat în sistemul hexagonal, de culoare cenușie-neagră și cu luciu metalic, având numeroase utilizări în industrie. — Din fr. **graphite**.

GRAFITIZĂ, *grafitizez*, vb. I. Tranz. A separa grafitul din combinațiile chimice ale carbonului. — **Grafit** + suf. *-iza*. Cf. germ. **graphitieren**.

GRAFITIZĂRE, *grafitezări*, s.f. Acțiunea de a *grafitiza*. — V. **grafitiza**.

GRAFITIZĂTĂ, *grafitizate*, adj. (Despre fontă) Care a fost purificată prin separarea grafitului. — V. **grafitiza**.

GRAFITOS, **-OĂSĂ**, *grafitoși, -oase*, adj. Care conține grafit, cu aspect de grafit. — Din fr. **graphiteux**.

GRAFOFÓN, *grafofoane*, s.n. Fonograf la care sunetele erau înregistrate pe cilindri. — Din fr. **graphophone**.

GRAFOLÓG, **-Ă**, *grafologi, -ge*, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu grafologia. — Din fr. **graphologue**.

GRAFOLÓGIC, **-Ă**, *grafologici, -ce*, adj. Care aparține grafologiei, privitor la grafologie. — Din fr. **graphologique**.

GRAFOLÓGIE s.f. Studiul particularităților individuale ale scrisului, pentru stabilirea autenticității unor acte, a unor iscălituri, a caracterului unei persoane etc. — Din fr. **graphologie**.

GRAFOMÁN, **-Ă**, *grafomani, -e*, adj., s.m. și f. (Om) stăpânit de grafomanie. ♦ Reclamagiu¹. — Din **grafomanie** (derivat regresiv).

GRAFOMANIE s.f. Tendință patologică de a scrie mult și fără rost. — Din fr. **graphomanie**.

GRAFOMÉTRU, *grafometre*, s.n. Instrument pentru măsurarea unghiurilor de pe teren, folosit în ridicarea de planuri. — Din fr. **graphomètre**.

GRAFOSPÁSM, *grafospasme*, s.n. (Med.) Crampa scriitorului. — Din engl. **graphospasm**.

GRAF-PLÓTTER, *graf-plottere*, s.n. (Electron., Inform.) Dispozitiv periferic prin intermediul căruia se poate genera o imagine grafică pe un suport material; plotter. [Pr.: -plotăr] — Din engl. **graph-plotter**.

GRAHÂM s.n. (În sintagma *Pâine (de) graham* = pâine dietetică făcută din făină integrală (fără sare). [Acc. și i: *graham*] — Din germ. **Graham**[brot].

GRAI, *graiuri*, s.n. 1. Glas, voce. ♦ Loc. adv. *Într-un grai* = într-un glas, toți deodată. ♦ Expr. *A prinde (sau a da) grai* = a începe sau a se hotărî să vorbească. *A-i pieri (sau a-și pierde) graiul* = a nu mai putea să vorbească (de emoție, de frică etc.), a amuți; a nu mai avea ce să spună. 2. Facultatea de a vorbi. ♦ Loc. adv. *Prin viu grai* = oral. 3. Limbă. ♦ Fel de a vorbi. 4. Unitate lingvistică subordonată dialectului, caracteristică pentru o regiune mai puțin întinsă; p. ext. dialect. 5. (Rar) Vorbă, cuvânt. — Din **grăi** (derivat regresiv).

GRÁIFĂR s.n. v. **graifer**.

GRÁIFER, *graifere*, s.n. 1. Organ al unor mașini de cusut care are rolul de a prinde, de a deplasa etc. ața. 2. Benă (de transport, de ridicat) prevăzută cu cablu. [Var.: *gráifăr* s.n.] — Din germ. **Greifer**.

GRAJD, *grajduri*, s.n. Construcție sau încăpere special amenajată pentru adăpostirea animalelor domestice mari. — Din sl. **grazdi**.

GRAM, *grame*, s.n. Unitate de măsură pentru masa (ori greutatea) unui corp, egală cu a mia parte dintr-un kilogram. ♦ *Gram-forță* = unitate de măsură pentru forță, egală cu a mia parte dintr-un kilogram-forță. — Din fr. **gramme**.

GRAMÁJ, *gramaje*, s.n. Masă (ori greutate), exprimată în grame, pe care o are sau trebuie să o aibă o parte dintr-un material. — Din fr. **grammage**.

GRAMÁTIC, *gramatici*, s.m. Gramatician. — Din ngr. **ghrammatikós**, lat. **grammaticus**.

GRAMÁTICAL, **-Ă**, *gramaticali, -e*, adj. Care aparține gramaticii, privitor la gramatică. — Din fr. **grammatical**, lat. **grammaticalis**.

GRAMÁTICALIZĂ, pers. 3 *gramaticalizează*, vb. I. Refl. (Despre cuvinte cu sens lexical) A ajunge să exprime o relație gramaticală, să capete rolul unui instrument gramatical. — Din fr. **grammaticaliser**.

GRAMÁTICALIZĂRE, *gramaticalizări*, s.f. Faptul de a se gramaticaliza. — V. **gramaticaliza**.

GRAMÁTICĂ, *gramatici*, s.f. Ansamblu de reguli cu privire la modificarea formelor cuvintelor și la îmbinarea lor în propoziții; ramură a lingvisticii care studiază structura gramaticală a unei limbi sau, p. ext., elementele constitutive ale unei limbi. ♦ Manual care studiază aceste elemente. — Din lat. **grammatica**.

GRAMATICIÁN, **-Ă**, *gramaticieni, -e*, s.m. și f. Persoană specializată în studii de gramatică; autor de manuale, tratate sau studii de gramatică; gramatic. [Pr.: -ci-an] — **Gramatică** + suf. **-ian** (după fr. **grammairien**).

GRAMIÉRĂ, *gramiere*, s.f. Balanță specială în formă de sert de cerc folosită în industria hârtiei și a celulozei la determinarea gramajului. [Pr.: -mi-e] — **Gram** + suf. **-ieră**.

GRAMINÉE, *graminee*, s.f. (La pl.) Familie de plante erbacee (rar lemnoase) monocotiledonate, cu rădăcina fasciculată, cu tulpina formată din noduri și internoduri, cu inflorescența în formă de spic; (și la sg.) plantă care face parte din această familie. — Din fr. **graminée**.

GRAMOFÓN, *gramofoane*, s.n. Aparat pentru reproducerea sunetelor înregistrate pe o placă, prevăzută cu o doză de redare cu ac și cu o pâlnie de rezonanță. — Din fr. **gramophone**, germ. **Grammophon**.

GRÁMOLĂ, *gramole*, s.f. Dispozitiv pentru frământarea și omogenizarea mecanizată a aluatului. — Din it. **gramola**.

GRANÁT¹, *granați*, s.m. Plantă erbacee aromatică cu frunze lobate și cu flori albe sau galbene (*Chrysanthemum parthenium*) — Et. nec.

GRANÁT², *granate*, s.n. Silicat natural de calciu, de magneziu, de fier, de mangan, de aluminiu sau de crom, întrebuițat ca piatră de șlefuit sau, în stare pură (de culoare roșie), ca piatră semiprețioasă. — Din germ. **Granat**.

GRANÁTĂ s.f. v. **grenadă**.

GRANDILOCVÉNT, **-Ă**, *grandilovenți, -te*, adj. (Despre stil, exprimare, expresii etc.) Plin de emfază; pompos, umflat, bombastic. — Din fr. **grandiloquent**.

GRANDILOCVÉNTĂ s.f. Folosire afectată de cuvinte sau de fraze bombastice, umflate. — Din fr. **grandiloquence**.

GRANDIÓS, **-OĂSĂ**, *grandioși, -oase*, adj. Măreț, impunător (prin proporțiile sale). [Pr.: -di-os] — Din fr. **grandiose**, it. **grandioso**.

GRANDIOZITÁTE, *grandiozități*, s.f. (Înv.) Grandoare, măreție. [Pr.: -di-o-] — **Grandios** + suf. **-itate**.

GRANDOÁRE, *grandori*, s.f. Aspect măreț, maiestuos, falnic, impunător; măreție, grandiozitate. — Din fr. **grandeur**.

GRANDOMÁN, **-Ă**, *grandomani, -e*, s.m. și f. Persoană care suferă de grandomanie; megaloman. — Din **grandomanie** (derivat regresiv).

GRANDOMANIE s.f. Mania de a se crede om însemnat, valoros, de a-și acorda o importanță nejustificată; megalomanie. — Cf. fr. **grand**, rom. **manie**.

GRÁNGOR s.m. v. **grangur**.

GRÁNGUR, *granguri*, s.m. 1. Pasăre cântătoare migratoare, cu pene galbene-aurii pe corp și negre pe aripi și pe coadă (la bărbătuș) ori de culoare verzuie pe corp, cu pânțele albe și aripile sure (la femelă) (*Oriolus oriolus*). 2. (Peior.) Persoană care ocupă o poziție socială sau politică înaltă; ștab. [Var.: (pop.) **gángur**, **grángur**, **grángure** s.m.] — Lat. **galgulus** (= *galbulus*).

GRÁNGURE s.m. v. **grangur**.

GRÁNIC, *granice*, s.n. 1. Bigă specială folosită pe șlepurii. 2. Trolu folosit în operațiile de foraj. — Din germ. **Kranich**.

GRÁNIT, (2) *granituri*, s.n. 1. Rocă eruptivă foarte dură, granuloasă, folosită în construcții. 2. Varietate dintr-o astfel de rocă. — Din fr. **granite**.

GRÁNITIC, **-Ă**, *granitici, -ce*, adj. Care este format din granit, care are înfățișarea (și tăria) granitului. — Din fr. **granitique**.

GRANITIZÁRE s.f. Proces natural de formare a rocilor granitice. — După fr. **granitisation**.

GRÁNIȚĂ, *granițe*, s.f. Limită care desparte două state; frontieră, hotar, limită teritorială. ♦ *Peste (sau dincolo de) graniță* = în străinătate. ♦ P. gener. Fig. Limită, margine. — Din bg., sb. **granica**.

GRANIVÓR, **-Ă**, *granivori, -e*, adj., s.m. și f. (Pasăre) care se hrănește cu semințe și grăunțe. — Din fr. **granivore**.

GRANODIORÍT, (2) *granodiorite*, s.n. 1. Rocă granulară cu structură intermediară între granit și diorit, folosită ca piatră de pavaj și de construcție. 2. Varietate dintr-o astfel de rocă. [Pr.: -di-o-] — Din fr. **granodiorite**.

GRANT, *granturi*, s.n. Sumă de bani acordată, în special de la guvern, pentru finanțarea unui proiect, a unui program etc. — Din engl. **grant**.

GRANULĂ, *granulez*, vb. I. Tranz. A transforma în granule un material compact sau pulverulent. — Din fr. **granuler**.

GRANULÁR, **-Ă**, *granulari, -e*, adj. Care se compune din granule, care are aspect de granule, cu granule; granulos. — Din fr. **granulaire**.

GRANULÁRE, *granulări*, s.f. Acțiunea de a *granula* și rezultatul ei. — V. **granula**.

GRANULÁT, **-Ă**, *granulați, -te*, adj. Care a fost transformat în granule; compus din granule; care are aspect de granule. — V. **granula**. Cf. fr. **granulé**.

GRANULATÓR, *granulatoare*, s.n. Mașină folosită pentru granulara (și sortarea) materialelor dure. — Din fr. **granulateur**.

GRANULÁȚIE, *granulații*, s.f. 1. Structura în granule a unui material granular. 2. Leziune organică formată din mici tumori, care apar mai ales la suprafața membranelor mucoase și seroase. — Din fr. **granulation**.

GRANULĂ, *granule*, s.f. 1. Particulă solidă mică care intră în componența unui corp solid cu structură eterogenă sau care rezultă din sfărâmarea, tăierea etc. unui corp solid. 2. Pastilă conținând un amestec de substanțe medicamentoase încorporate într-o masă zaharoasă. — Din fr. **granule**.

GRANULIE s.f. Formă gravă de tuberculoză acută, generalizată din cauza răspândirii pe cale sangvină a bacilului Koch în diverse organe; tifobaciloză. — Din fr. **granule**.

GRANULIT s.n. 1. Rocă metamorfică șistoasă și grăunțoasă, asemănătoare cu gnausul. 2. Argilă artificială obținută prin arderea granulelor de argilă în cuptoare speciale și folosită ca material de construcție. — Din fr. **granulite**.

GRANULOCIT, *granulocite*, s.n. Leucocite cu mai multe nuclee. — Din fr. **granulocyte**.

GRANULOCITÓZĂ, *granulocitoze*, s.f. (Med.) Creștere a numărului de granulocite sangvine peste valoarea normală. — Din fr. **granulocytose**.

GRANULÓM, *granuloame*, s.n. Mică tumoră inflamatorie cronică, de formă nodulară, circumscrisă, de dimensiuni reduse, apărută în urma acumulării unui număr variat de celule fagocite mari. ♦ Țesut inflamator care apare la rădăcina unui dinte în urma unui abces cronic. — Din fr. **granulome**.

GRANULOMÉTRIC, *-Ă*, *granulometrici*, *-ce*, adj. Care aparține granulometriei, privitor la granulometrie. — Din fr. **granulométrique**.

GRANULOMETRIE s.f. Determinare a granulozității unui material granular. — Din fr. **granulométrie**.

GRANULÓS, *-OĂSĂ*, *granuloși*, *-oase*, adj. Granular. — Din fr. **granuleux**.

GRANULOZITĂTE, *granulozități*, s.f. Structura unui material granular din punctul de vedere al repartiției procentuale a granulelor componente după mărimea lor. — Din fr. **granulosité**.

GRÁPĂ¹, *grape*, s.f. Unealtă agricolă în formă de grătar cu dinți, cu discuri, cu roți stelate etc. folosită la mărunțirea, afânarea și netezirea pământului arat, la acoperirea semintelor etc.; boroana. ♦ Expr. *A se ține grăpă de cineva* = a însoți pretutindeni pe cineva. — Cf. alb. *g rep, g e r e p e* „undită, cârlig de undiță”.

GRÁPĂ², *grape*, s.f. Tip de inflorescență în formă de ciorchine. — Din fr. **grappe**.

GRAPINĂ, *grapine*, s.f. Mică ancoră cu patru brațe. — Din fr. **grappin**.

GRAPTOLIT, *graptoliți*, s.m. (La pl.) Clasă de animale fosile care trăiau în colonii marine (*Graptolithina*); (și la sg.) animal din această clasă. — Din fr. **graptolite**, germ. **Graptolithen**.

GRAS, *-Ă*, *grasi*, *-se*, adj., s.f. I. Adj. 1. Care are sub piele un strat gros de grăsime; care are forme pline, rotunde; dolofan, durduliu, rotofei. *Om gras*. ♦ *Țesut gras* = țesut adipos. ♦ Fig. (Fam.: despre câștiguri bănești, sume de bani) Mare, însemnat. 2. Care conține multă grăsime; cu multă grăsime; gătit cu multă grăsime. *Carne grasă*. 3. (În sintagma) *Acid gras* = acid care se combină cu glicerina, formând grăsimi. 4. (Despre fructe) Plin, cărnos; (despre iarbă) cu firul gros și plin de sevă. 5. (Despre pământ) Fertil, roditor. II. S.f. (În sintagma) *Grasă de Cotnari* = specie de viță-de-vie cu strugurii având boabele dese, neomogene, galbene-verzui cu pete ruginii, din care se produce un vin alb superior. III. 1. Adj., s.f. (Caracter sau literă tipografică) care are conturul mai gros decât al literelor aldine. 2. Adj. (Despre texte) Care este cules cu caractere grase (III 1.). — Lat. **grassus** (= *crassus*).

GRASEIĂ, *graseiez*, vb. I. Intranz. A pronunța sunetul „r” în mod uvular sau velar (ca francezii). [Pr.: *-se-ia*] — Din fr. **grasseyer**.

GRASEIÁT, *-Ă*, *graseiați*, *-te*, adj. Cu sunetul „r” pronunțat în mod uvular sau velar (ca francezii). [Pr.: *-se-iaț*] — V. **graseia**.

GRASEIERE, *graseieri*, s.f. Acțiunea de a *graseia* și rezultatul ei. [Pr.: *-se-ie-*] — V. **graseia**.

GRASÉT, *grasete*, s.n. Regiune a membrului posterior la animalele mari, având ca bază rotula și țesuturile moi din jur. — Din fr. **grasset**.

GRATÉN s.n. Preparat culinar (acoperit cu pesmet) copt în cuptor. — Din fr. **gratin**.

GRÁTIE, *gratii*, s.f. Fiecare dintre verzele care se așază (paralel) în tocul (sau în fața) ușilor, ferestrelor, vitrinelor etc., alcătuiind împreună un ansamblu fix sau semimobil, care servește ca măsură de siguranță sau ca motiv arhitectonic. — Lat. ***gratis** (= *cratis*).

GRATIFICĂ, *gratific*, vb. I. Tranz. A acorda cuiva o gratificație, o favoare sau o răsplătă. ♦ Fig. A atribui cuiva ceva. — Din fr. **gratifier**, lat. **gratificare**.

GRATIFICĂRE, *gratificări*, s.f. Acțiunea de a *gratifica* și rezultatul ei. — V. **gratifica**.

GRATIFICĂȚIE, *gratificații*, s.f. Sumă de bani ce se acordă unui angajat peste salariu (ca recompensă). — Din fr. **gratification**, lat. **gratificatio**.

GRATINĂ, *gratinez*, vb. I. Tranz. A acoperi unele mâncăruri cu pesmet și a le coace în cuptor. — Din fr. **gratiner**.

GRATINĂRE, *gratinări*, s.f. Acțiunea de a *gratina* și rezultatul ei. — V. **gratina**.

GRATINÁT, *-Ă*, *gratinați*, *-te*, adj. (Despre preparate culinare) Acoperit cu pesmet (copt). — V. **gratina**.

GRÁTIS adj. invar., adv. Fără plată, fără bani, în mod gratuit. ♦ *Pe gratis* = a) fără plată; b) *fig.* fără motiv, în mod nejustificat. — Din fr. **gratis**, lat. **gratis**.

GRATITÚDINE, *gratitudini*, s.f. Recunoștință. — Din fr. **gratitude**, lat. **gratitudo**, *-inis*.

GRATUIT, *-Ă*, *gratuiți*, *-te*, adj. Care nu costă nimic, care este dat sau primit fără nicio plată. ♦ Fig. Care se dovedește inutil, nejustificat. — Din fr. **gratuit**, lat. **gratuitus**.

GRATUITĂTE, *gratuități*, s.f. Înșușirea de a fi gratuit, de a nu costa nimic. ♦ (Concr.) Obiect (mai ales cărți) oferit în mod gratuit unei persoane de către instituția sau întreprinderea în care se elaborează sau se confecționează astfel de obiecte. ♦ Fig. (La sg.) Inutilitate, zădărnicie sau netemeinicie a unei acțiuni, a unei fapte etc.; (la pl.) fapte, vorbe, atitudini care se dovedesc inutile sau nejustificate. [Pr.: *-tu-/-*] — Din fr. **gratuité**, lat. **gratuitas**, *-atis*.

GRATULĂ, *gratulez*, vb. I. Tranz. și refl. recipr. (Rar) A (se) felicita; a (se) lăuda. — Din lat. **gratulari**, it. **gratulare**.

GRATULĂRE, *gratulări*, s.f. (Rar) Felicitare. — V. **gratula**.

GRATULĂȚIE, *gratulații*, s.f. (Rar) Felicitare. — Din lat. **gratulatio**.

GRAȚIĂ, *grățiez*, vb. I. Tranz. A acorda unui condamnat iertarea, parțială sau totală, în executarea pedepsei, printr-un act emis de șeful statului. [Pr.: *-ți-a*] — Din fr. **gracier**. Cf. it. *graziare*.

GRAȚIE, *grății*, s.f. 1. Drăgălășenie, finețe, gingășie demonstrate de o ființă în mișcări, atitudini etc.; atracție particulară pe care o provoacă cineva sau ceva prin aspect, mișcare etc.; farmec. ♦ (În mitologia romană) *Cele trei grății* sau *grățile* = cele trei zeițe considerate ca personificări ale frumuseții și gingășiei feminine. ♦ Expr. (Peior.) *A face grății* = a) a căuta să pară fermecător prin gesturi și atitudini afectate; b) a-și manifesta în mod nejustificat nemulțumirea, a face nazuri. 2. Bunăvoință, preferință, favoare de care se bucură cineva. ♦ Expr. *A intra în grățile cuiva* = a câștiga încrederea, bunăvoința cuiva. ♦ (Bis.) Dar acordat de Dumnezeu omului pentru mântuirea lui; har. ♦ *Anul de grație* ..., formulă emfatică pentru indicarea unui an calendaristic. 3. (Cu valoare de prepoziție) Datorită. — Din lat. **gratia**.

GRAȚIERE, *grățieri*, s.f. Acțiunea de a *grății* și rezultatul ei. [Pr.: *-ți-e-*] — V. **grății**.

GRAȚIÓS, *-OĂSĂ*, *grățioși*, *-oase*, adj. 1. Plin de grație (1), de gingășie, de farmec. 2. (Înv.) Binevoitor, prietenos. [Pr.: *-ți-os*] — Din lat. **gratiosus**, it. **grazioso**. Cf. fr. *gracieux*.

GRAȚIOZITĂTE, *grățiozități*, s.f. (Rar; la sg.; adesea ir.) Politețe plină de bunăvoință; amabilitate; atitudine curtenitoare. ♦ (La pl.) Atitudine, vorbe, fapte pline de afectare; p. ext. nazuri, morturi. [Pr.: *-ți-o-*] — Din lat. **gratiositas**, *-atis*, it. **graziosità**.

GRĂUR, *grauri*, s.m. Pasăre migratoare cu ciocul ascuțit de culoare gălbuie și cu pene negre-verzui cu pete albe (*Sturnus vulgaris*). ♦ (Adjectival; despre cai) Care are culoarea cenușie (împetriată cu pete albe). [Var.: (pop.) *grăure* s.m.] — Lat. **graulus**.

GRĂURE s.m. v. **graur**.

GRĂV, *-Ă*, *gravi*, *-e*, adj. 1. Care este extrem de important prin consecințele neplăcute pe care le poate avea, care poate avea urmări rele; p. ext. important. ♦ (Despre boli, răni) Periculos, primejdios; care poate provoca moartea. 2. (Despre oameni, despre figura, privirea sau manifestările lor) Foarte serios, sever; solemn. 3. (Despre voce, sunete, ton, timbru) Care se află la registrul cel mai jos; jos, profund, adânc, gros. 4. (În sintagma) *Accent grav* = accent (orientat oblic de la stânga la dreapta) purtat în unele limbi de o vocală deschisă. — Din fr. **grave**, lat. **gravis**.

GRĂVĂ, *gravez*, vb. I. Tranz. A executa prin așchiere, săpare, zgâriere etc. imagini, ornamente, litere etc. într-un material, cu ajutorul unor instrumente sau al unor mijloace tehnice speciale, pentru a obține un cișeu de imprimare sau în scop decorativ. — Din fr. **graver**.

GRĂVĂRE, *gravări*, s.f. Acțiunea de a *grava* și rezultatul ei; gravură. — V. **grava**.

GRĂVÁT, *-Ă*, *gravați*, *-te*, adj. Care a fost supus operației de gravare. — V. **grava**.

GRAVE adv. (Muz.; indică modul de executare a unei lucrări) Rar, larg. ♦ (Substantivat, n.) Compoziție sau parte dintr-o compoziție muzicală creată în acest tempo. [Pr.: *grá*] — Cuv. it.

GRĂVELĂ, *gravele*, s.f. (Med.) Litiază urinară. — Din fr. **gravelle**.

GRĂVELÍT s.n. (Constr.) Granulit (2) — După engl. **gravel**.

GRAVID, *-Ă*, *gravide*, adj., s.f. (Femeie) care poartă un făt în cavitatea uterină; (femeie) însărcinată, (femeie) borțoasă. — Din lat. **gravidă**, fr. **gravide**.

GRAVIDIE s.f. Graviditate. — Din fr. **gravidie**.

GRAVIDITĂTE s.f. Starea femeii gravide din momentul concepției fătului și până la nașterea lui; starea de sarcină. — Din lat. **graviditas**, *-atis*, fr. **gravidité**.

GRAVIMÉTRIC, -Ă, *gravimetrice*, -ce, adj. Care aparține gravimetriei, privitor la gravimetrie. — Din fr. **gravimétrique**.

GRAVIMETRIE s.f. 1. Disciplină a geofizicii care studiază distribuția geografică a câmpului de gravitație. 2. Metodă chimică prin care se determină cantitatea unui element dintr-un amestec prin separarea lui cu ajutorul unui reactiv. — Din fr. **gravimétrie**, germ. **Gravimetrie**.

GRAVIMÉTRU, *gravimetre*, s.n. (Fiz.) Instrument pentru măsurarea accelerației gravitaționale. — Din fr. **gravimètre**.

GRAVITĂ, *gravitez*, vb. I. Intrans. A fi sau a se mișca în câmpul de gravitație al unui corp. ♦ Fig. A evolua, a avea loc, a trăi în jurul sau în vecinătatea (și sub influența) cuiva sau a ceva. — Din fr. **graviter**.

GRAVITĂȚIE s.f. 1. Aspect extrem de important prin consecințele neplăcute, primejdioase pe care le poate avea. 2. Seriozitate, severitate, sobrietate extremă (în manifestări, atitudini etc.). 3. (Rar) Greutate; asprime. 4. (Impr.) Gravitație. — Din fr. **gravité**, lat. **gravitas**, -atis.

GRAVITĂȚIE s.f. (Fiz.) Forță de atracție reciprocă a tuturor corpurilor din Univers, dependentă de masa și de poziția lor relativă; gravitate (4). ♦ *Câmp de gravitație* = spațiul în care un corp își exercită atracția asupra altor corpuri. *Centru de gravitație* = a) punctul de aplicație al rezultantei forțelor de gravitație exercitate asupra părților care alcătuiesc un corp; b) fig. loc în jurul (și sub influența) căruia evoluează, trăiește cineva sau ceva. — Din fr. **gravitation**.

GRAVITAȚIONAL, -Ă, *gravitaționali*, -e, adj. Care aparține gravitației, care se referă la gravitație, de gravitație. [Pr.: -fi-o-] — Din fr. **gravitationnel**.

GRAVITÓN, *gravitoni*, s.m. (Fiz.) Particulă ipotetică, considerată a fi cuanta câmpului de gravitație. — Din engl. **graviton**.

GRAVÓR, *gravori*, s.m. Specialist în gravură, persoană care se ocupă cu gravura. — Din fr. **graveur**.

GRAVURĂ, (3) *gravuri*, s.f. 1. Gravare. 2. Gen al graficii în care imaginea artistică este obținută prin reproducerea după o placă pe a cărei suprafață a fost trasat sau gravat desenul, în adâncime sau în relief. ♦ Arta sau tehnica gravurului. 3. Placă de cupru, de piatră etc. pe care s-a gravat o imagine spre a fi reproducă; p. ext. imaginea reproducă după o astfel de placă. — Din fr. **gravure**.

GRAZÍOSO adv. (Muz.; indică modul de executare a unei lucrări) Cu ușurință și grație. [Pr.: -tio-] — Cuv. it.

GRĂBÍ, *grăbesc*, vb. IV. Refl., intrans. și tranz. A acționa sau a face pe cineva să acționeze (mai) repede; a-și iuți sau a face să-și iuțească mișcările, mersul. ♦ Tranz. A face ca o treabă, un fenomen etc. să se întâmple, să se săvârșească mai repede; a urgenta, a zori, a iuți, a accelera, a devansa. ♦ Refl. A acționa, a face ceva prea în grabă și fără prea multă chibzuială; a se pripri. — Din bg. **grabja** (se).

GRĂBIRE s.f. Acțiunea de a (se) grăbi; grabă. ♦ Loc. adv. (Înv.) *Cu (mare) grăbire* = grabnic, repede. — V. **grăbi**.

GRĂBÍT, -Ă, *grăbiți*, -te, adj. (Despre oameni) Care se grăbește, care merge foarte repede (pentru a ajunge undeva la timp). — V. **grăbi**.

GRĂDEA, *grădele*, s.f. (Reg.) Nuia din care se împletesc unele garduri; p. ext. (la pl.) gard împletit din nuiele. [Var.: **grădelă** s.f.] — Refăcut din **grădele** (pl. lui **grădelă** < sb. *gradela*).

GRĂDELĂ s.f. v. **grădea**.

GRĂDINĂR, *grădinari*, s.m. Persoană care se ocupă de cultivarea unei grădini. — **Grădină** + suf. -ar.

GRĂDINĂ, *grădini*, s.f. 1. Suprafață de teren arabil, de obicei îngrădită, pe care se cultivă legume, flori sau pomi fructiferi, în vederea obținerii unor produse; grădinărie. ♦ Expr. *O grădină de om* = om plăcut, simpatic. 2. Suprafață de teren plantată (și amenajată cu alei, bănci etc.) care servește ca loc de agrement sau care are rol decorativ. ♦ *Grădină botanică* = instituție (științifică) dotată cu o suprafață de teren pe care sunt cultivate (în scopul prezentării și studierii) colecții de plante. *Grădină zoologică* = instituție (științifică) dotată cu o suprafață de teren pe care sunt crescute (spre a fi expuse publicului sau studiate) animale din diverse regiuni ale Pământului. ♦ *Grădină de vară* = restaurant amenajat în timpul verii în aer liber. 3. (În sintagmele) (leșit din uz) *Grădină de copii* = grădiniță (de copii). *Grădină sezonieră* = grădiniță de copii care funcționează în mediul rural în timpul muncilor agricole. — Din bg., sb. **gradina**.

GRĂDINĂREASĂ, *grădinărese*, s.f. Femeie care se ocupă de cultivarea unei grădini; soție de grădinar. — **Grădinar** + suf. -easă.

GRĂDINĂRESC, -EASCĂ, *grădinărești*, adj. Care aparține grădinarului sau grădinaritului, privitor la grădinar sau la grădinarit. — **Grădinar** + suf. -esc.

GRĂDINĂRI, *grădinăresc*, vb. IV. Intrans. (Rar) A se ocupa de cultivarea unei grădini. — Din **grădinar**.

GRĂDINĂRIE, (2) *grădinării*, s.f. 1. Grădinarit. 2. Grădină (1). — **Grădinar** + suf. -ie.

GRĂDINĂRÍT s.n. Ocupația, profesia grădinarului; grădinărie. — V. **grădinar**.

GRĂDINIȚĂ, *grădinițe*, s.f. Diminutiv al lui *grădină*; grădinuță. ♦ *Grădiniță (de copii)* = instituție pentru educarea și instruirea copiilor preșcolari; grădină de copii. — **Grădină** + suf. -iță.

GRĂDINUȚĂ, *grădinuțe*, s.f. (Rar) Grădiniță. — **Grădină** + suf. -uță.

GRĂDIȘTE, *grădiști*, s.f. Ridicătură (alungită) de teren formată în lunca unui râu, datorită schimbării către vărsare a meandrelor lui. — Din sl. **gradīšte** „castru”.

GRĂÍ, *grăiesc*, vb. IV. Intrans. și tranz. (Pop.) A zice, a spune; a vorbi. — Din bg. **graja**, sb. **grájati**.

GRĂÍTÓR, -OĂRE, *grăitori*, -oare, adj. Care grăiește; (în special) convingător, elocvent, concludent. *Dovadă grăitoare*. [Pr.: gră-i-] — **Grăi** + suf. -tor.

GRĂÍDĂR, *grăjdari*, s.m. Bărbat care se ocupă de îngrijirea animalelor adăpostite într-un grajd. — **Grajd** + suf. -ar.

GRĂMĂDĂ, *grămezi*, s.f. 1. Cantitate mare de obiecte, de materiale strânse ori aflate la un loc (unele peste altele); îngrămădită. ♦ (Adverbial) În mare cantitate (la un loc), formând o grămadă (1). ♦ Expr. *A cădea (sau a se prăbuși) grămadă* = a cădea jos (în nesimțire). *A da (sau a face, a pune etc. pe cineva) grămadă (jos)* = a doborî; p. ext. a omorî (pe cineva). 2. Cantitate, număr mare de ființe (strânse, aflate la un loc); mulțime. ♦ Spec. Îngrămădire organizată de jucători la rugbi; meiu. — Din sl. **gramada**.

GRĂMĂDEALĂ, *grămădeli*, s.f. (Pop.) Îngrămădeală. — **Grămădi** + suf. -eală.

GRĂMĂDÍ, *grămădesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Pop.) A (se) îngrămădi. — Din **grămadă**.

GRĂMĂDÍRE, *grămădiri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a (se) grămădi și rezultatul ei; îngrămădire. — V. **grămădi**.

GRĂMĂJOARĂ, *grămăjoare*, s.f. Diminutiv al lui *grămadă* (1); grămăjuie. — **Grămadă** + suf. -ioară.

GRĂMĂJUÍE, *grămăjuie*, s.f. (Pop.) Grămăjoară. [Pr.: -ju-ie] — **Grămadă** + suf. -iue.

GRĂMĂȚÍC, *grămățici*, s.m. Secretar sau scriitor într-o cancelarie (domnească sau boierească). ♦ (lr.) Lingvist; gramatician. — Din ngr. **ghrammatikós**.

GRĂMĂȚÍCÍE, *grămățiciei*, s.f. (Înv.) Cancelarie. — **Grămățic** + suf. -ie.

GRĂNICÉR, *grăniceri*, s.m. Militant instruit pentru pază la granița unei țări; cordonaș. — **Graniță** + suf. -ar.

GRĂNICERÉSC, -EASCĂ, *grănicerești*, adj. Care aparține grănicerilor, privitor la grănicerie. ♦ *Ținut grăniceresc* = regiune de graniță a Imperiului Habsburgic, ai cărei locuitori se bucurau de anumite privilegii în schimbul supravegherii și apărării hotarelor. — **Grănicer** + suf. -esc.

GRĂPĂ, *grăpez*, vb. I. Tranz. A mărunți, a afâna și a netezi cu grapa¹ pământul arat (acoperind semințele); a boroni. — Din **grapă**¹.

GRĂPĂRE, *grăpări*, s.f. Grăpat. — V. **grăpa**.

GRĂPĂT s.n. Faptul de a grăpa; grăpare, grăpătură, boronit. — V. **grăpa**.

GRĂPĂTÚRĂ, *grăpături*, s.f. (Rar) Grăpat. — **Grăpa** + suf. -ătură.

GRĂPÍȘ adv. Dificil, anevoie. ♦ Expr. *Tărăș-grăpiș* = cu mare greutate, anevoie. — **Grăpă** + suf. -iș.

GRĂSĂN, -Ă, *grăsani*, -e, adj. (Depr. sau glumeț; adesea substantivat) Augmentativ al lui *gras* (1 1). — **Gras** + suf. -an.

GRĂSÍME, (1) *grăsime*, s.f. 1. Substanță unsoasă răspândită în țesuturile animale și în plante, formând, la om și la unele animale, primul strat de sub piele, care acoperă mușchii. 2. Pată de grăsime (1). 3. Starea, însușirea unei ființe grase (1 1). — **Gras** + suf. -ime.

GRĂSULÍU, -ÍE, *grăsulii*, adj. Cam gras (1 1), destul de gras. — **Gras** + suf. -uliu.

GRĂSÚN, -Ă, *grăsuni*, -e, adj., s.m. 1. Adj. Grăsuț. 2. S.m. Porc tânăr (până la un an). — Probabil lat. ***grasso**, -onis. Cf. g r a s.

GRĂSÚȚ, -Ă, *grăsuți*, -e, adj. Diminutiv al lui *gras* (1 1); dolofan, durduliu, grăsun. — **Gras** + suf. -uț.

GRĂTĂR, *grătare*, s.n. 1. Ansamblu de bare metalice paralele ori încrucișate sau placă de tablă găurită, alcătuit un dispozitiv folosit pentru înlesnirea pătrunderii aerului și înlăturarea cenușii în (sau din) instalațiile de ardere, pentru separarea de impurități a unor materii prime, pentru împiedicarea pătrunderii corpurilor străine în instalațiile hidrotehnice, pentru separarea bucăților mari de minereuri după mărime etc. 2. Ustensilă din metal pe care se frige carne, pește, ciuperci etc.; p. ext. friptură astfel preparată. ♦ Loc. adj. *La grătar* = (despre carne, pește, ciuperci etc.) fript pe grătar (2). 3. Obiect alcătuit din bare de lemn sau de fier paralele, servind

drept ștergătoare pentru talpa încălțămintei. **4.** Partea de deasupra iesiei, în formă de scară înclinată fixată de-a lungul peretelui, în care se pune fânul. **5.** (Tehn.) Grilă (1). — Probabil lat. *gratarium (< *gratis = cratis).

GRĂUNCIÓR, *grăunțioare*, s.n. Diminutiv al lui *grăunte*. [Pr.: gră-un-] — **Grăunte** + suf. *-cior*.

GRĂUNTE, *grăunți*, s.m. **1.** Sămânța unor plante, mai ales a cerealelor; bob¹, boabă. ⇨ Expr. *Cât un grăunte de muștar* = foarte mic. **2.** Mic obiect asemănător cu un grăunte (1), izolat dintr-o masă de obiecte asemănătoare sau desprins dintr-un obiect mai mare. *Grăunte de sare*. **3.** Cristal metalic de formă neregulată care rezultă dintr-un cristal elementar în urma solidificării sau a tratamentelor termice. [Var.: *grăunț* s.n., *grăunță* s.f.] — Refăcut din pl. *grăunți* (<lat. *granuceum).

GRĂUNȚ s.n. v. *grăunte*.

GRĂUNȚĂ s.f. v. *grăunte*.

GRĂUNȚÓS, *-OĂSĂ*, *grăunțosi*, *-oase*, adj. Cu grăunțe, care are aspect de grăunțe; granulos. [Pr.: gră-un-] — **Grăunțe** (pl. lui *grăunț* sau *grăunță*) + suf. *-os*.

GRĂNĂR, (1, 2) *grănare*, s.n., (3) *grănari*, s.m. **1.** S.n. Magazie de cereale; hambar, jîtniță. **2.** S.n. Fig. Regiune sau țară care produce grâne din abundență și care aprovizionează cu ele și alte țări sau alte regiuni. **3.** S.m. (Înv.) Negustor de cereale. — **Grâne** (pl. lui *grâu*) + suf. *-ar*.

GRĂU, (1) s.m., (2) *grâne*, s.n. **1.** S.m. Gen de plante erbacee din familia gramineelor, cu rădăcina adâncă, cu frunzele lanceolate, cu inflorescența în formă de spic, din ale căror boabe se face făină (*Triticum*); plantă care face parte din acest gen. ◆ Sămânța acestei plante. **2.** S.n. (Adesea la pl.) Semănătură, lan, holdă de grâu (1) sau, *p. gener.*, de cereale. ◆ (La pl.) Cereale sub formă de boabe. [Pl. și: (2) *grâie*] — Lat. *granum*.

GRĂULEȚ s.m. Grăușor (1). [Pr.: gră-u-] — **Grâu** + suf. *-uleț*.

GRĂUȘÓR s.m. **1.** Diminutiv al lui *grâu*; grăuleț. **2.** (Bot.; pop.) Untișor. [Pr.: gră-u-] — **Grâu** + suf. *-ușor*.

GREĂ, *greek*, vb. l. Tranz. (Mar.) A echipa o navă cu greementul necesar. [Pr.: gre-a] — Din fr. *gréer*.

GREĂBĂN, *grebene*, s.n. Regiune a corpului unor animale (mari) situată între gât și spinare. ◆ P. anal. Coamă a unui munte. [Pl. și: (m.) *grebeni*] — Din sl. *grebeni* „pieptene”.

GREĂRE, *greări*, s.f. Acțiunea de a *grea* și rezultatul ei. [Pr.: gre-a-] — **V. grea**.

GREÁT, *-Ă*, *greăți*, *-te*, adj. (Despre nave) Care a fost echipat cu greementul necesar. [Pr.: gre-aț] — **V. grea**.

GREÁTĂ, *grețuri*, s.f. **1.** Senzație neplăcută, adesea însoțită de vărsături, reprezentând reacția unor receptori nervoși din cavitatea abdominală la diversi agenți. **2.** Fig. Sentiment de scârbă, de dezgust, de silă față de cineva sau de ceva. — **Greu** + suf. *-eață*.

GREBĂNĂR, *grebănare*, s.n. Curea a hamului care se trece peste grebănul calului. — **Greabăn** + suf. *-ar*.

GREBĂNÓS, *-OĂSĂ*, *grebănosi*, *-oase*, adj. Cu greabănul proeminent. ◆ (Despre oameni) Care are spatele adus, încovoiat, cocoșat. — **Greabăn** + suf. *-os*.

GREBLĂ, *greblez*, vb. l. Tranz. A aduna, a strânge ceva cu grebla; a lucra, a nivela un teren cu grebla. — Din **greblă**.

GREBLĂRE, *greblări*, s.f. Acțiunea de a *grebla*; greblat. — **V. grebla**.

GREBLĂT, *greblaturi*, s.n. Greblare. — **V. grebla**.

GREBLĂ, *greble*, s.f. **1.** Unealtă sau mașină agricolă cu ajutorul căreia se strâng paietele, fânul etc. sau cu care se mărunțesc bulgării de pământ, se nivelează solul etc. **2.** Construcție orientată transversal pe un curs de apă, servind la oprirea buștenilor. — Din bg. **greblo**.

GREC, **GREĂCĂ**, *greci*, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană care face parte din populația Greciei sau este originară de acolo. **2.** Adj. Grecesc. ◆ (Substantivat, f.) Limba greacă. — Lat. **graecus**.

GRECÉSC, *-EĂSCĂ*, *grecești*, adj. Care aparține Greciei sau grecilor (1), privitor la Grecia sau la greci; grec. — **Grec** + suf. *-esc*.

GRECÉȘTE adv. Ca grecii, în felul grecilor; în limba greacă. ⇨ Expr. *A ședeă* (sau *a se așeza* etc.) *grecește* = a ședeă (sau a se așeza etc.) cu genunchii la gură; a ședeă (sau a se așeza) cu picioarele încrucișate sub corp; a ședeă turcește. — **Grec** + suf. *-ește*.

GRECÍSM, *grecisme*, s.n. Cuvânt, expresie sau construcție care a fost împrumutate din limba greacă, fără a fi fost asimilate. ◆ Influența limbii (și culturii) grecești asupra altei limbi (și culturii). — Din fr. **grecisme**.

GRECIZĂ, *grecizez*, vb. l. Tranz. și refl. A face să-și însușească sau a-și însuși limba, obiceiurile etc. grecilor, a (se) asimila grecilor. — **Grec** + suf. *-iza*. Cf. fr. *greciser*.

GRECIZĂRE s.f. Acțiunea de a (se) *greciza*. — **V. greciza**.

GRECOĂICĂ, *grecoaiice*, s.f. Femeie care face parte din populația Greciei sau este originară de acolo. — **Grec** + suf. *-oaică*.

GRÉCO-CATÓLIC, *-Ă*, *greco-catolici*, *-ce*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care ține de Biserica unită, privitor la Biserica unită. **2.** Adj., s.m. și f. (Persoană) care a aderat la Biserica unită. — **Grec** + **catolic**.

GRECOMÁN, *grecomani*, s.m. (Peior.) Partizan fanatic al grecilor. — Din **grecomanie** (derivat regresiv).

GRECOMANIE s.f. Manie de a imita obiceiurile, limba etc. grecilor, de a susține tot ce vine de la greci. — Din fr. **grécomanie**.

GRÉCO-ORIENTÁL, *-Ă*, *greco-orientali*, *-e*, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care ține de religia ortodoxă, privitor la religia ortodoxă; ortodox, greco-răsăritean. **2.** S.m. și f. Persoană care aderă la religia ortodoxă; ortodox, greco-răsăritean. [Pr.: *-ri-en*] — **Grec** + **oriental**.

GRÉCO-RĂSĂRITEÁN, *-Ă*, *greco-răsăriteani*, *-e*, adj., s.m. și f. (Rar) Ortodox, greco-oriental. — **Grec** + **răsăritean**.

GRÉCO-ROMÁN, *-Ă*, *greco-romani*, *-e*, adj. Care ține de epoca vecheii Grecii și a Imperiului Roman, privitor la vechea Grecie și la Imperiul Roman. ◆ *Lupte greco-romane v. luptă* — Din fr. **gréco-romain**.

GRECOTÉI, *grecotei*, s.m. (Peior.) Grec. — Din **grec**.

GRECUȘÓR, *grecușori*, s.m. (Peior.) Diminutiv al lui *grec*. — **Grec** + suf. *-ușor*.

GRÉDER, *gredere*, s.n. Mașină folosită pentru diverse operații de construire și de întreținere a drumurilor, îndeosebi pentru nivelări. — Din engl. **grader**.

GREEMÉNT, *greemente*, s.n. Ansamblu format din catargele, velele și parâmele unei nave sau ale unei ambarcațiuni cu pânze. [Pr.: gre-e-] — Din fr. **gréement**.

GREF, *grefuri*, s.n. Veche măsură de lungime egală cu a șaisprezecea parte dintr-un cot. [Pl. și: (m.) *grefi*] — Din bg. **greh**.

GREFĂ, *grefez*, vb. l. Tranz. (Med.) A face o grefă², a aplica o grefă². — Din fr. **greffer**.

GREFĂRE, *grefări*, s.f. Acțiunea de a *grefa* și rezultatul ei. — **V. grefa**.

GRÉFĂ¹, *grefe*, s.f. Serviciu din cadrul unei instanțe judecătorești, care întocmește, păstrează, comunică etc. actele de procedură. — Din fr. **greffe**.

GRÉFĂ², *grefe*, s.f. **1.** Fragment de țesut sau organ transplantat dintr-o regiune în alta a corpului aceluiași individ sau de la un organism la altul; grefon, transplant. **2.** Operație de refacere a unui țesut sau a unui organ cu ajutorul unei grefe² (1). — Din fr. **greffe**.

GREFIÉR, *-Ă*, *grefieri*, *-e*, s.m. și f. Funcționar judecătoresc însărcinat cu înregistrarea debaterilor instanței, cu redactarea hotărârilor, cu întocmirea, păstrarea și comunicarea actelor de procedură. [Pr.: *-fi-er*] — Din fr. **greffier**.

GRÉFÓN, *grefoane*, s.n. (Med.) Grefă² (1). — Din fr. **greffon**.

GRÉGĂR, *-Ă*, *gregari*, *-e*, adj. (Despre animale) Care trăiește în grupuri compacte, în turme, cete, cârduri. ⇨ *Instinct gregar* = instinct care determină unele animale să trăiască, să migreze etc. în turme, cete, cârduri. (Fig.) *Spirit* (sau *instinct*) *gregar* = atitudine de supunere oarbă; spirit de turmă. — Din fr. **grégaire**, lat. **gregarius**.

GRÉGARÍSM s.n. (Rar) Stare a animalelor care trăiesc în turmă; (fig.) instinct, spirit gregar. — Din fr. **grégarisme**.

GRÉGHETÍN, *greghetini*, s.m. Plantă erbacee perenă cu frunze palmate și lobate, cu flori mari, albastre, liliachii sau albe (*Geranium pratense*). — Et. nec.

GRÉGORIÁN, *-Ă* *gregorieni*, *-e*, adj. (În sintagmele) *Calendar gregorian* = calendar întocmit la sfârșitul sec. XVI din ordinul papei Grigore al XIII-lea și adoptat în prezent de toate țările Europei. *Cânt gregorian* = cânt liturgic în Biserica romano-catolică codificat de papa Grigore I cel Mare. [Pr.: *-ri-an*] — Din fr. **grégorien**.

GRÉIER, *greieri*, s.m. (La pl.) Gen de insecte cu corpul scurt și gros, cu antene lungi și cu ochi mari, cu picioarele posterioare adaptate la sărit, care produc un sunet ascuțit și pătrunzător prin frecarea elitrelor (*Gryllus*); (și la sg.) insectă care face parte din acest gen. [Pr.: *gre-ier*. — Var.: **gréiere**, (reg.) **grier** s.m.] — Lat. ***grylliolus** (< *gryllus*).

GREIERĂȘ, *greieraș*, s.m. Greieruș. [Pr.: *gre-ie-*] — **Greier** + suf. *-aș*.

GRÉIERE s.m. v. **greier**.

GREIERÉL, *greierei*, s.m. Greieruș. [Pr.: *gre-ie-*. — Var.: (reg.) **grierél** s.m.] — **Greier** + suf. *-el*.

GREIERUȘ, *greieruși*, s.m. Diminutiv al lui *greier*; greieraș, greierel. [Pr.: *gre-ie-*] — **Greier** + suf. *-uș*.

GRÉIME s.f. (Înv.) **1.** Greutate (l 1). **2.** Mulțime (de ființe); *spec. grosul unei armate*. — **Greu** + suf. *-ime*.

GREJ s.n., adj. invar. **1.** S.n. Fir de mătase naturală brută. **2.** Adj. invar. (Despre firele de mătase naturală sau despre mătasea naturală) Care are culoarea naturală. — Din fr. **grège**.

GREN, *grenuri*, s.n. (Met.) Intensificare bruscă și temporară a vântului, însoțită uneori de ploaie. — Din fr. **grain** [de vent].

GRÉNĂ adj. invar., s.n. **1.** Adj. invar. Roșu-închis. **2.** S.n. Culoare roșie-închis. — Din fr. **grenat**.

GRÉNĂDĂ, *grenade*, s.f. **1.** Proiectil ușor, alcătuit dintr-un corp metalic alungit, o încărcătură explozivă și un focos, care se aruncă cu mâna sau cu un dispozitiv special. **2.** Obiect de forma unei grenade (1), folosit la probele atletice de aruncări; *p. ext.* probă athletică practică cu acest obiect. [Var.: (pop.) **granată** s.f.] — Din fr. **grenade**. Cf. it. *granata*, germ. *Granate*.

GRÉNADIÁN, -Ă, *grenadieni*, -e, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația statului Grenada sau este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține Grenadei sau grenadienilor (1), referitor la Grenada ori la grenadieni. [Pr.: -di-an] — **Grenada** (n.pr.) + suf. -ean.

GRÉNADIÉR, *grenadieri*, s.m. **1.** Soldat infanterist care acționa cu grenada (1). **2.** (În trecut, în unele țări) Soldat infanterist dintr-o unitate de elită. [Pr.: -di-er. — Var.: (2) **grenadır** s.m.] — Din fr. **grenadier**. Cf. germ. *Grenadier*.

GRÉNADÍNĂ, *grenadine*, s.f. (Rar) Fir de mătase naturală folosit la fabricarea dantelelor. ♦ Tesătură subțire și transparentă, de bumbac sau de mătase, din care se confecționează rochiile de vară, perdele etc. — Din fr. **grenadine**.

GRÉNADÍR s.m. v. **grenadier**.

GRÉOI, -OĂIE, *greoi*, -oai, adj. Care se mișcă, se desfășoară sau pornește greu, încet. ♦ Fig. Lipsit de vioiciune, de suplețe. ♦ Fig. (Despre limbă, stil etc.) Încărcat, complicat, confuz. — **Greu** + suf. -oi.

GREP, *grefuri*, s.n. Grepfrut. — Prescurtare din **grefrut**.

GRÉPFRUT, *greffruturi*, s.n. Fruct citric de culoare galbenă, mai mare decât portocala, cu gust plăcut, acrișor-amărui, produs de un arbore subtropical; gref. [Scris și *grape-fruit*] — Din engl., fr. **grape-fruit**.

GRESĂ, *gresez*, vb. I. Tranz. A unge piesele cu mișcare relativă și în contact ale unui mecanism, ale unei mașini etc., pentru a reduce frecarea, uzura sau încălzirea lor ori pentru a le proteja împotriva unor agenți externi. — Din fr. **graisser**.

GRESĂJ, *gresaje*, s.n. Acțiunea de a gresa și rezultatul ei; ungere, gresare. — Din fr. **graisage**.

GRESĂRE, *gresări*, s.f. Gresaj. — V. **gresă**.

GRESĂT, -Ă, *gresăți, -te*, adj. (Despre piesele cu mișcare relativă și în contact ale unui mecanism, ale unei mașini etc. sau, *p. ext.* despre mecanisme, mașini etc.) Care a fost uns. — V. **gresă**.

GRÉSIE, *gresii*, s.f. **1.** Rocă sedimentară foarte dură, formată prin cimentarea nisipurilor cu diverse materiale. **2.** Cute făcută din gresie (1). **3.** Olărie dură și opacă, având la bază o argilă plastică. [Var.: **grézie** s.f.] — Cf. alb. *gëresë*.

GRESÓR, (1) *gresoare*, s.n., (2) *gresori*, s.m. **1.** S.n. Dispozitiv al unei mașini care servește la gresaj; ungător. **2.** S.m. Muncitor care efectuează operații de gresare. — Din fr. **graisseur**.

GREȘ, (rar) *greșuri*, s.n. (Înv. și reg.; azi mai ales în loc. și expr.) Greșeală. G Loc. adv. *Fără greș* = în mod perfect, fără a comite vre o eroare. ♦ Expr. *A da greș* = a nu nimeri ținta, obiectivul ochit; **b)** a nu izbuti într-o acțiune, într-o întreprindere. (Înv.) *A-i da* (cuiva) *greș* = a-i imputa (cuiva) ceva, a găsi vinovat (pe cineva). (Reg.) *A nu avea greș* = a nu constitui o greșeală, a nu aduce vătămare, a fi nimerit. — Din **greși** (derivat regresiv).

GREȘEALĂ, *greșeli*, s.f. Faptă, acțiune etc. care constituie o abatere (conștientă sau involuntară) de la adevăr, de la ceea ce este real, drept, normal, bun (și care poate atrage după sine un rău, o neplăcere); eroare; (concr.) ceea ce rezultă în urma unei astfel de fapte, acțiuni etc. ♦ Loc. adv. *Fără greșeală* = perfect. *Din greșeală* = fără voie, involuntar, neintenționat. — **Greși** + suf. -eală.

GREȘI, *greșesc*, vb. IV. **1.** Intrans. A comite o greșeală; *p. ext.* a se înșela. ♦ Intrans. și tranz. A nu nimeri ținta, obiectivul ochit; a da greș. **2.** Tranz. A executa ceva greșit, rău. ♦ A lua un lucru drept altul; a încurca, a confunda. ♦ Expr. *A greși drumul* (sau *calea*) = a (se) rătăci; *p. ext.* a se abate de la regulile morale, de conduită. **3.** Intrans. A se face vinovat de ceva față de cineva, a face cuiva un rău, un neajuns; *p. ext.* a păcătui. — Din sl. **grěšiti**.

GREȘIT, -Ă, *greșiți, -te*, adj. **1.** (Înv. și reg.) Care este vinovat pentru o greșeală săvârșită. **2.** Eronat, incorect, inexact. — V. **greși**.

GREȚÓS, -OĂSĂ, *grețoși, -oase*, adj. **1.** Care provoacă greață; scârbos, dezgustător. **2.** (Rar) Căruia i se face ușor grea. — **Greață** + suf. -os.

GREU, GREA, *grei, grele*, adj., adv., s.n. I. Adj. **1.** Care apasă cu greutate asupra suprafeței pe care stă; care are greutate (mare); care cântărește mult. *Corp greu*. ♦ *Aur greu* = aur masiv. *Artilerie grea* = artilerie care are în dotarea unităților sale tunuri și obuziere de mare calibru. *Industria grea* = totalitatea ramurilor industriale care produc în general mijloace de producție. (Sport) *Categorie grea* = categorie în care intră boxerii, luptătorii, halterofilii

etc. cu cea mai mare greutate. ♦ Expr. *Pas greu* = moment dificil, inițiativă plină de greutate. *Bani grei* = sumă mare de bani. *Cuvânt greu* = cuvânt decisiv. **2.** Care este împovărat, îngreuiat, încărcat. *Sac greu*. ♦ *Familie* (sau *casă*) *grea* = familie numeroasă și greu de întreținut. ♦ (Pop.; la f.) **Grăvidă**.

♦ (Despre nori) De culoare neagră, aducător de ploaie și de furtună. **II.** Adj. **1.** (Despre părți ale corpului) Care pare că apasă (din cauza oboselii, bolii, stării sufletești etc.). *Are capul greu*. ♦ Expr. *A-i fi* (cuiva) *inima grea* = a fi îngrijorat, îndurerat; a avea presimțiri rele. *A avea mână grea* = a) a lavi tare cu palma sau cu pumnul; **b)** (fam.; despre medici) a lucra neîndemânic, grosolan, producând dureri pacienților. **2.** (Despre alimente) Care produce ușor indigestie; care se asimilează cu greutate. **3.** (Despre mirosuri) Care produce o senzație de neplăcere, de insuficiență respiratorie etc.; (despre aer) care miroase rău; încărcat; *p. ext.* apăsător, copleșitor. ♦ *Atmosfera grea* = atmosferă apăsătoare care precedă declanșarea unei furtuni, unei ploii torențiale; *fig.* situație încordată, plină de griji, de certuri etc. ♦ (Despre somn) Adânc. **4.** (Despre întunerici, ceață etc.) Dens, compact. **III.** Adj. **1.** Care se face cu greutate, care cere eforturi mari; anevoios. *Muncă grea*. ♦ (Despre drumuri) Care se parcurge cu dificultate. ♦ Care se înțelege, se învață cu eforturi deosebite. *Poezie grea*. **2.** (Despre suferințe, necazuri, împrejurări etc.) Care se suportă cu mari suferințe, cu mare greutate; (despre boli) care aduce mari suferințe și se vindecă cu mare greutate sau nu se mai vindecă; grav. ♦ *Zile grele* sau *viață grea* = trai plin de privațiuni și de necazuri. *Lovitură grea* = lovitură morală dureroasă. ♦ Expr. (Adverbial) *Greu la deal cu boii mici* sau *greu la deal și greu la vale*, se spune când cineva este silă să facă față unei situații dificile cu posibilități (materiale) reduse. ♦ (Despre insulte, pedepse etc.) Serios, grav. ♦ *Vorbă grea* = insultă, jignire. **IV.** Adv. **1.** Cu greutate (mare), cu toată greutatea. *S-a lăsat greu*. ♦ Expr. *A-i cădea* (cuiva) *greu la stomac* = a-i produce (cuiva) indigestie. ♦ Mult (din punctul de vedere al greutății, cantității). *Cântărește greu*. **2.** În mod dificil, anevoios, cu dificultate, cu trudă; anevoie. *Muncește greu*. ♦ Expr. *A-i fi greu (să) ...* = a simți dificultatea inițierii unei acțiuni. *A-i veni* (cuiva) *greu (să...)* = a-i fi neplăcut (să...), a-i dispăcea; a se jena (să...). *A-i fi greu* (de cineva sau de ceva) = a) a-i fi silă, a fi sătul (de cineva sau de ceva); **b)** a se rușina (de cineva sau de ceva). *A-i fi* (sau *a o duce*) *greu* = a trăi în lipsuri materiale, a avea o situație materială precară. ♦ Încet (și neplăcut). *Orele trec greu*. **3.** Rău, grav, tare. *E greu bolnavă*. ♦ Expr. *A ofta* (sau *a suspina*) *greu* = a ofta (sau a suspina) din adâncul inimii, profund (de durere, necaz etc.). *A plăti greu* = a) a plăti scump, cu mari sacrificii; **b)** a nu plăti la timp. **V.** S.n. **1.** Greutate, dificultate; împrejurare dificilă; imbas. ♦ Loc. adv. *Din greu* = a) cu mult efort, întâmpinând mari dificultăți; **b)** adânc, profund. *La greu* = când este vorba de o treabă anevoioasă. *A greu* = cu neplăcere. ♦ Expr. *Acu-i greu* = a sosit momentul decisiv. *A da de greu* = a întâmpina dificultăți. **2.** Povară, sarcină; *p. ext.* partea cea mai grea, cea mai dificilă a unei munci, a unei situații etc. **3.** Partea mai numeroasă dintr-un ansamblu de elemente; gros. *Greul armatei*. — Lat. **grevis** (= *gravis*).

GREUNĂTIC, -Ă, *greunatici, -ce*, adj. (Reg.; despre oameni) Corpulent și greu în mișcare. [Pr.: *gre-u*] — [In] **greuna** + suf. -atic.

GREUTĂTE, *greutăți*, s.f. I. **1.** Apăsare pe care o exercită un corp asupra unei suprafețe (orizontale) pe care se sprijină; însușirea unui corp de a fi greu; forță care se exercită asupra unui corp sau cu care un corp este atras de Pământ; greime. ♦ *Greutate specifică* = greutate a unității de volum dintr-un anumit corp; mărime care indică, în procente, raportul în care se află o parte a unei colectivități față de întreaga colectivitate; *fig.* valoare proprie a unui lucru. *Centru de greutate v. centru*. *Greutate atomică* = număr care arată de câte ori atomul unui element este mai greu decât a 12-a parte din masa atomului de carbon. *Greutate moleculară* = număr egal cu suma greutăților atomice ale elementelor unei molecule. **2.** Corp, obiect etc. având o masă (relativ) mare (și cărat de cineva sau de ceva). ♦ Fig. Senzație de apăsare (fiziologică sau morală), de oboseală, de neliniște. ♦ Expr. *A i se lua* (sau *a-i cădea* cuiva) *o greutate de pe inimă* = a scăpa de o mare grijă. **3.** Bucată de metal de formă caracteristică și cu masa etalonată, care servește la stabilirea masei ori greutății altor corpuri (prin cântărire). ♦ Bucată de metal sau de alt material, care îndeplinește anumite funcții într-un mecanism. **4.** Halteră. ♦ Obiect metalic de formă sferică, folosit la probele atletice de aruncări; *p. ext.* probă sportivă în care se aruncă acest obiect. **II.** **1.** Dificultate, piedică în realizarea unui lucru. ♦ Loc. adv. *Cu (mare) greutate* = (foarte) greu. **2.** (Fam.) Influență, trecere, putere. ♦ Putere de convingere; valoare documentară. **3.** Gravitate; asprime. *Greutatea unei pedepse*. [Pr.: *gre-u*] — **Greu** + suf. -ătate.

GREVĂ, *grevez*, vb. I. Tranz. și intrans. A împovăra (o proprietate) cu ipoteci, (un buget) cu cheltuieli; a supune ceva unor condiții grele. — Din fr. **grever**.

GREVĂRE, *grevări*, s.f. Acțiunea de a greva și rezultatul ei. — V. **grevă**.

GRÉVĂ, *greve*, s.f. Încetare voluntară și colectivă a lucrului de către salariații pentru a obține satisfacerea unor revendicări (economice, sociale,

politice). ⇨ *Greva foamei* = refuzul de a mânca în semn de protest. — Din fr. **grève**.

GREVÍST, -Ă, greviști, -ste, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care participă la o grevă. **2.** Adj. Care aparține grevei, privitor la grevă. — Din fr. **gréviste**.

GRÉZIE s.f. v. **gresie**.

GRI, (2) griuri, adj. invar., s.n. **1.** Adj. invar. Cenușiu. **2.** S.n. Culoare gri (1). — Din fr. **gris**.

GRIDDIPMÉTRU, griddipmetre, s.n. (Elt.) Aparat compus dintr-un undametrul cu absorbție și cu oscilator calibrat în frecvență. — Din engl. **grid-dip meter**.

GRÍER s.m. v. **greier**.

GRIERÉL s.m. v. **greierel**.

GRIFĂ, grifez, vb. I. Tranz. A marca arborei cu ajutorul grifei. — Din fr. **griffer**.

GRIFĂRE, grifări, s.f. Acțiunea de a grifa și rezultatul ei. — V. **grifa**.

GRIFÁT, -Ă, grifați, -te, adj. (Despre arbori) Care a fost marcat cu grifa. — V. **grifa**.

GRIFĂ, grife, s.f. **1.** Instrument cu o lamă tăioasă, cu ajutorul căruia se marchează scoarța arborilor din pădure pentru diverse lucrări silvice. **2.** Dispozitiv în formă de gheară dublă, care imprimă filmului o mișcare intermitentă în aparatele de filmat. — Din fr. **griffe**.

GRIFÓN, grifoni, s.m. **1.** Monstru mitologic cu corp de leu, cu aripi, cap și gheare de vultur și cu urechi de cal. ⇨ Motiv decorativ reprezentând acest monstru. **2.** Rasă de câini de vânătoare cu părul aspru și lățos. — Din fr. **griffon**.

GRIJÁNIE, grijanii, s.f. (Bis.; pop.) Cuminecătură, împărțășanie. — **Griji** + suf. **-anie**.

GRIJĂ, griji, s.f. **1.** Teamă sau neliniște pricinuită de o eventuală primejdie sau întâmplare neplăcută; îngrijorare. ⇨ Expr. *A intra la griji* = a începe să fie îngrijorat. ⇨ Cauza îngrijorării cuiva. **2.** Interes deosebit, preocupare pentru cineva sau ceva, atenție acordată unei ființe, unei probleme etc. ⇨ Loc. vb. *A (nu) avea grijă* (de cineva sau de ceva) = a (nu) se îngriji (de cineva sau de ceva); a (nu) supraveghea, a (nu) păzi (pe cineva sau ceva). ⇨ Expr. *A avea grijă* (să...) = a băga de seamă, a fi atent (să...). *A da* (sau *a lăsa*) *în grija* (cuiva) = a da (sau a lăsa) în directă supraveghere (a cuiva); a încredința. — Din bg. **griza**.

GRIJÍ, grijesc, vb. IV. (Pop.) **1.** Tranz., intrans. și refl. A (se) îngriji (de cineva sau de ceva). **2.** Tranz. și refl. (Bis.) A (se) împărțăși, a (se) cumineca. — Din bg. **griză se**.

GRIJÍT s.n. (Pop.) Faptul de a (se) griji. — V. **griji**.

GRIJITÓR, -OÁRE, grijitori, -oare, adj. (Reg.) Grijuliu. — **Griji** + suf. **-tor**.

GRÍJNIC, -Ă, grijnici, -ce, adj. (Inv.) Grijuliu. — **Grijă** + suf. **-nic**.

GRIJULÍU, -IE, grijulii, adj. (Despre ființe și manifestările lor) Plin de atenție, de grijă față de cineva sau de ceva; atent, grijinic, grijitor; prudent, prevăzător. ⇨ (Reg.) Îngrijit, ordonat. [Var.: (reg.) **grjivuliv, -ă** adj.] — Din bg. **griliv**.

GRIJULÍV, -Ă adj. v. **grjivuliu**.

GRILÁJ, grilaje, s.n. Gărduleț făcut din vergele de fier, din stihii (incrucșate) de lemn, din plasă de sârmă etc., care se montează la o fereastră, la o ușă etc. [Pl. și: *grilajuri*] — Din fr. **grillage**.

GRILĂ, grile, s.f. **1.** Electrode în formă de sită sau de spirală, intercalat între anodul și catodul unui tub electronic sau între alți doi electrozi, prin deschiderile cărora poate trece un flux de electroni sau de ioni; grătar (5), sită. **2.** Panou format din zăbrele paralele, montat în fața unei uși, a unei ferestre etc. **3.** (Mil.) Obstacol făcut din bare de oțel, așezat în fața sau în spatele șanțului unei fortificații sau la deschiderile unei cazemate. **4.** Prăjitură în formă de grilă (2), preparată din aluat și unsă cu sirop de zahăr sau miere. **5.** Careu de cuvinte incrucșate — Din fr. **grille**.

GRILL, grilluri, s.n. Grătar (pentru fripturi). [Scris și: *gril*] — Din engl. **grill**, fr. **gril**.

GRIMĂ, grimez, vb. I. Refl. și tranz. A (se) machia pentru scenă sau pentru film în conformitate cu fizionomia cerută de rolul interpretat; *p. gener.* a (se) machia. — Din fr. **grimer**.

GRIMÁRE, grimări, s.f. Acțiunea de a (se) grima. — V. **grima**.

GRIMÁSĂ, grimase, s.f. Schimonosire voită sau spontană a feței (care exprimă o anumită stare sufletească). ⇨ Fig. Aparență înșelătoare, mincinoasă; disimulare. — Din fr. **grimace**.

GRIMÁT, -Ă, grimați, -te, adj. (Mai ales despre actori) Machiat. — V. **grima**.

GRÍMĂ, grime, s.f. Machiaj (pentru actori). — Din **grima** (derivat regresiv).

GRIMEÁ, grimele, s.f. (Reg.) Basma cu care femeile (de la țară) își acoperă capul. — Din tc. **derme**.

GRIMELÚTĂ, grimeluțe, s.f. (Reg.) Diminutiv al lui *grimea*. — **Grimele** (pl. lui *grimea*) + suf. **-uță**.

GRIMÉR, -Ă s.m. și f. v. **grimeur**.

GRIMEUR, -Ă, grimeuri, -e, s.m. și f. Specialist care se ocupă cu grimarea actorilor; machior. [Pr.: *grimór*. — Var.: **grimér, -ă** s.m. și f.] — Din fr. **grimeur**.

GRIND, grinduri, s.n. Mică ridicătură de teren de formă alungită, rezultată din depunerile aluvionare ale unei ape curgătoare sau ale mării. — Din sl. **grindú**.

GRINDĂ, grinzi, s.f. Element de construcție din lemn, oțel, beton armat etc., cu lungimea mare în raport cu celelalte dimensiuni, folosit de obicei la asigurarea rezistenței unei construcții. — Din sl. **grenda**.

GRINDÉI, grindeie, s.n. **1.** Parte componentă a plugului cu tracțiune animală, pe care se montează trupa, cuțitul lung și coarnele. **2.** Grindă mică (fixată la o construcție de-a curmezișul și orizontal). ⇨ Bucată de lemn care intră în alcătuirea unor instrumente, mecanisme etc. — **Grindă** + suf. **-ei**. Cf. bg. *gredel*, sb. *gredelj*.

GRINDÉL, grindei, s.m. Pește mic, asemănător cu țiparul, de culoare verde-gălbui, cu pete mari, negre; molan (*Nemachilus barbatulus*). — Din săs. **grendel** (= germ. *Grundel*).

GRINDINĂ, pers. 3 grindină, vb. I. Intrans. impers. (Rar) A cădea grindină. — Din **grindină**. Cf. lat. *grandinare*.

GRINDINĂ, grindine, s.f. Precipitație atmosferică alcătuită din particule de gheață având forma unor pietricele; piatră. ⇨ Fig. Ceea ce vine, cade, năvălește în mare cantitate. *O grindină de lăcuste*. ⇨ Fig. (Adverbial) În mare cantitate (și unul după altul). *Săgețile cădeau grindină*. [Pl. și: *grindini*] — Lat. **grando, -inis**.

GRINDIȘ, grindășuri, s.n. Totalitatea grinzilor unui acoperiș, ale unui tavan etc. — **Grindă** + suf. **-iș**.

GRINDULIȚĂ, grindulițe, s.f. Grindută. — **Grindă** + suf. **-uliță**.

GRINDUȚĂ, grinduțe, s.f. Diminutiv al lui *grindă*; grinduliță. — **Grindă** + suf. **-uță**.

GRINOTĂ, grinotez, vb. I. Tranz. A decupa o tablă cu poansonul de-a lungul unui contur (trasat). — Din fr. **grignoter**.

GRIPĂ, gripez, vb. I. **1.** Refl. și intrans. (Despre piese de motoare și despre motoare; la pers. 3) A se bloca în timpul funcționării. ⇨ Tranz. fact. *Ungerea defectuoasă a gripat motorul*. **2.** Refl. și tranz. fact. A (se) îmbolnăvi de gripă. — Din fr. **gripper**.

GRIPÁL, -Ă, gripali, -e, adj. Care aparține gripei, privitor la gripă, care provoacă gripa. — Din fr. **grippal**.

GRIPÁRE, gripări, s.f. Acțiunea de a (se) gripa și rezultatul ei. — V. **gripa**.

GRIPÁT, -Ă, gripați, -te, adj. **1.** (Despre piese de motoare și despre motoare) Care s-a blocat în cursul funcționării. **2.** Bolnav de gripă. — V. **gripa**. Cf. fr. **grippé**.

GRIPĂ, gripe, s.f. Boală infecto-contagioasă, de natură virotică, localizată la nivelul aparatului respirator, care se manifestă prin stare generală proastă, febră, inflamația căilor respiratorii superioare, dureri musculare și de cap etc. ⇨ P. gener. Nume dat unor afecțiuni sezoniere care se manifestă prin febră și catar nazal sau bronhial. — Din fr. **grippe**, germ. **Grippe**.

GRÍPCĂ, gripci, s.f. Unealtă care servește la curățarea doagelor (vechi), a grinzilor etc. — Din bg. **ogribka**.

GRIS s.n. v. **grîș**.

GRISÁI s.n. v. **grisaille**.

GRISÁILLE, grisaille-uri, s.n. Pictură monocromă (de obicei în tonuri de gri), care dă impresia reliefului și a sculpturii; camaieu (1). [Pr.: *grizái*. — Var.: **grisái** s.n.] — Din fr. **grisaille**.

GRÎȘ s.n. Produs alimentar granular, obținut din boabe de grâu sau de alte cereale. [Var.: **gris** s.n.] — Din germ. **Griss**.

GRIV, -Ă, grivi, -e, adj. (Pop.; despre câini, păsări etc.) Pătat cu alb și negru; pestriț, grivei. ⇨ (Substantivat) Câine sau cățea cu blana de culoare pestriță. G Expr. (*E*) *departe griva de iepure*, se spune cuiva care se află departe de adevăr. — Din bg. **griv**.

GRIVÁN, grivani, s.m. (Zool.; reg.) Hârciog. — **Griv** + suf. **-an**.

GRIVÉI, grivei, adj. (Reg.; adesea substantivat) Griv. — **Griv** + suf. **-ei**.

GRIZĂ, grizez, vb. I. Tranz. și refl. (Livr.) A (se) îmbăta (ușor); a (se) ameți. — Din fr. **griser**.

GRIZÁRE, grizări, s.f. (Livr.) Acțiunea de a (se) griza și rezultatul ei. — V. **griza**.

GRIZÁT, -Ă, grizați, -te, adj. (Livr.) Care s-a îmbătat (ușor); amețit. — V. **griza**.

GRIZONÁNT, -Ă, grizonanți, -te, adj. (Despre păr) Care începe să încăruntască; cărunț, sur, gri. — Din fr. **grisonnant**.

GRIZÚ s.n. Amestec natural gazos, inflamabil și explozibil, în care predomină metanul și care se degajă în timpul lucrărilor miniere. — Din fr. **grisou**.

GRIZUMETRÍE s.f. Procedeu prin care se determină conținutul de metan din gruzuul dintr-o mină. — Din fr. **grisoumétrie**.

GRIZUMÉTRU, *grizumetre*, s.n. Aparat care determină conținutul de metan din gazul existent într-o mină. — Din fr. **grisoumètre**.

GRIZUSCÓP, *grizuscoape*, s.n. (Min.) Aparat care arată dacă procentul de metan din atmosfera unei exploatare subterane a atins limita periculoasă. — Din fr. **grisouscope**.

GRIZUTINĂ s.f. (Min.) Exploziv antigrizutos pe bază de azotat de amoniu. — Din fr. **grisoutine**.

GRIZUTÓS, **-OĂSĂ**, *grizutoși*, *-oase*, adj. Care conține grizu. — Din fr. **grisouteux**.

GRÍZZLY, *grizzly*, s.m. Rasă de urs brun, de talie mare, agresiv, care trăiește în America de Nord (*Ursus arctos* sau *horribilis*). — Cuv. engl.

GROÁPĂ, *gropi*, s.f. Gaură, cavitate (mai adâncă) în pământ. ◊ Expr. *A da în gropi (de prost ce e)*. — se spune despre un om foarte prost. ◊ Mormânt; *p. ext.* moarte. G Expr. *A săpa (cuiva) groapa* = a unelti (împotriva cuiva). *A fi cu un picior în groapă* = a fi aproape de moarte. — Cf. alb. *gropë*.

GROAZĂ s.f. 1. Emoție puternică și violentă provocată de un lucru înfrorător, de un pericol mare, de o nenorocire etc. ◊ (Concr.) Persoană sau lucru care îngrozește. 2. Fig. (În sintagma) *O groază (de...)* = o mulțime, o cantitate mare (de...). — Din sl. **groza**.

GROAZNIC, **-Ă**, *groaznic*, *-ce*, adj. 1. Care însuflă groază (prin aspect, manifestări, consecințe); grozav, înfricoșător, înspăimântător, îngrozitor, abominabil. 2. Care este extrem de puternic, de violent, de intens. *Durere groaznică*. ◊ (Adverbial) Tare, mult; foarte, extrem de... — Din bg. **grozen**.

GROB, **-Ă**, *grobi*, *-e*, adj. (Livr.) Aspru, dur, grosolan, grobian. — Din germ. **grob**.

GROBIÁN, **-Ă**, *grobieni*, *-e*, adj. (Despre oameni) Prost-crescut; necioplit, grosolan, bătăran, mitocan. [Pr.: *-bi-an*] — Din germ., pol. **grobian**.

GROF, *grofi*, s.m. (Reg.) Titlu de conte purtat în trecut de mari latifundiați din Ungaria. — Din magh. **grof**.

GROFÉSC, **-EASCĂ**, *grofești*, adj. (Reg.) Care aparține grofilor, privitor la grofi. — **Grof** + suf. *-esc*.

GROFIȚĂ, *grofițe*, s.f. (Reg.) Fieică sau soție de grof. — **Grof** + suf. *-iță*.

GROFOAIE, *grofoaie*, s.f. (Reg.; de obicei depr.) Mare latifundiară maghiară sau germană (având titlul de contesă); soție de grof. — **Grof** + suf. *-oai*.

GROG, (2) *groguri*, s.n. 1. Băutură preparată din rom, coniac sau rachiu amestecat cu apă fierbinte îndulcită și cu lămâie. 2. Porție dintr-o astfel de băutură. — Din fr., engl. **grog**.

GROGGY adj. invar. (Despre boxeri) Care a pierdut controlul luptei pentru câteva momente în urma loviturilor primite; *p. gener.* (despre sportivi sau echipe sportive) Amețit în urma unor acțiuni presante ale adversarilor. [Pr.: *gróghl*] — Cuv. engl.

GROGRÉNĂ, *grogrene*, s.f. Panglică textilă folosită în croitorie pentru întăriți, finisaje etc. [Var.: **gogrén** s.n., **gogrénă** s.f.] — Din fr. **gros-grain**.

GROH interj. (De obicei repetat) Cuvânt care imită sunetele caracteristice scoase de porc. — Onomatopee.

GROHĂI, pers. 3 *gróhâie*, vb. IV. Intrans. (Despre porci; adesea fig.) A scoate sunete caracteristice speciei. — **Groh** + suf. *-ăi*.

GROHĂIRE, *grohăiri*, s.f. Acțiunea de a *grohăi* și rezultatul ei. — V. **grohăi**.

GROHĂIT, *grohăituri*, s.n. Faptul de a *grohăi*; sunet caracteristic, gros și sacadat, pe care îl scot porcii; grohăitură. — V. **grohăi**.

GROHĂITÓR, **-OÁRE**, *grohăitori*, *-oare*, adj., s.n. 1. Adj. Care grohăie. 2. S.n. (Pop.) Batoză (de păioase). [Pr.: *-hă-i*] — **Grohăi** + suf. *-tor*.

GROHĂITURĂ, *grohăituri*, s.f. Grohăit. [Pr.: *-hă-i*] — **Grohăi** + suf. *-tură*.

GRÓHOT, *grohote*, s.n. (Reg.) Grohotiș. — Probabil formație onomatopaică.

GROHOTIȘ, *grohotișuri*, s.n. Îngrămădire de fragmente de rocă colțuroase, de dimensiuni variabile, rezultate din dezagregarea stâncilor și rostogolite de pe munți sau aduse de ghețari; *p. ext.* rocă sedimentară formată din acest material. ◊ Loc, teren acoperit cu acest material. — **Grohot** + suf. *-iș*.

GROM s.m. v. **groom**.

GROMÓVNIC, *gromovnice*, s.n. Carte populară cu caracter astrologic, care cuprinde preziceri privind soarta omului și starea vremii pe baza interpretării tunetelor și fulgerelor în raport cu zodia în care ele se produc. — Din sl. **gromovnú**.

GROOM, *groomi*, s.m. (Livr.) Lacheu, valet (tânăr). [Pr.: *grum*. — Var.: **grom** s.m.] — Din engl., fr. **groom**.

GROP, *gropuri*, s.n. Colet mic cu bani, cecuri în monedă străină etc., care se expediază prin poștă. — Din it. **gropo**.

GROPÁN, *gropane*, s.n. (Reg.) Augmentativ al lui *groapă*. — **Groapă** + suf. *-an*.

GROPĂR, *gropari*, s.m. 1. Persoană care se ocupă cu săparea de gropi pentru morminte. 2. (Entom.) Necrofor. — **Groapă** + suf. *-ar*.

GROPĂREĂSĂ, *gropărese*, s.f. (Rar) Soție de gropar. — **Gropar** + suf. *-easă*.

GROPIȘ, *gropișuri*, s.n. Loc plin de gropi. — **Groapă** + suf. *-iș*.

GROPÍT, **-Ă**, *gropiți*, *-te*, adj. (Reg.; despre locuri, terenuri) Care are (multe) gropi. — Din **groapă**.

GROPIȚĂ, *gropițe*, s.f. 1. Diminutiv al lui *groapă*; gropușoară. 2. Mică adâncitură care se formează în obrajii unor oameni când râd sau pe care o au unii oameni (grași) în bărbie, la mâini etc. — **Groapă** + suf. *-iță*.

GRÓPNITĂ, *gropnițe*, s.f. 1. Încăpere situată între pronaosul și naosul unei biserici, care adăpostește mormintele ctitorilor. 2. Cavou, criptă, mormânt sau cimitir situate lângă o biserică. — Din bg. **grobница** (influențat de *groapă*).

GROPUȘOARĂ, *gropușoare*, s.f. Gropiță (1). — **Groapă** + suf. *-ușoară*.

GROS¹, **GROASĂ**, *groși*, *groase*, adj., adv., s.n., s.m. I. Adj. 1. (Despre corpuri cilindrice) Care are diametrul sau circumferința mai mari decât dimensiunile obișnuite. *Trunchi gros*. ◊ *Intestinul gros* = parte a tubului digestiv cu secțiunea mai mare cuprinsă între ileon și anus. F (Despre ființe sau despre părți ale corpului lor) Dezvoltat mult în lățime. ◊ (Pop.; la f.) Gravidă, însărcinată. 2. Care are un volum mare, care depășește prin volum dimensiunile obișnuite; voluminos. *Carte groasă*. ◊ Expr. *Gros la pungă* = bogat. ◊ (Despre litere) Care este mai lat decât literele obișnuite. 3. Mare, în sens vertical, de la suprafață în adâncime sau de la suprafață până la bază. *Strat gros*. ◊ Expr. *Gros la (sau de) obraz* = a) obraznic; b) nesimțit. *Gros la pielea sau cu pielea groasă* = nesimțit. *Gros la (sau în) ceafă* sau *cu ceafa groasă* = bătăran. ◊ Care este țesut din fire groase (I 1). *Haină groasă*. 4. (Despre fluide) Care curge sau se împrăștie greu; dens. ◊ Fig. (Despre întineri, umbră, ceață etc.) Adânc, compact. II. Adj. Fig. 1. (Despre voce, glas, sunete, adesea adverbial) Adânc, grav. 2. (Înv.) Grosolan, bătăran; incult; care trădează pe omul bătăran sau incult. III. Adv. 1. (Pop. și fam.) Mult, din plin, din belșug. *Câștigă gros*. 2. (Înv.) În linii mari, superficial, în mod grosolan. IV. S.n. 1. Partea cea mai numeroasă dintr-o colectivitate, dintr-un ansamblu de obiecte, de fenomene (de același fel); greu. ◊ Loc. adv. *Din gros* = în cantitate mare, din belșug. 2. (Pop. și fam.) Închisoare. V. S.m. (Reg.) Buștean, trunchi; bărnă (groasă). — Lat. **grossus**.

GROS², *groși*, s.m. Măsură folosită în comerț pentru mărfuri sub formă de obiecte mici de același fel, egală cu 12 duzini, adică 144 de bucăți. ◊ *Mic gros* = depozit care livrează mărfuri în cantități comerciale. — Din germ. **Gros**.

GROSCIÓR, **-OÁRĂ**, *grosciori*, *-oare*, adj., s.n. 1. Adj. Grosuț. 2. S.n. (Pop.) Smântâna care se formează deasupra laptelui (de vacă) nefiert. [Var.: **grosciór**, **-oáră** adj., s.n.] — **Gros** + suf. *-cior*.

GROSIÉR, **-Ă**, *grosieri*, *-e*, adj. Care este lipsit de finețe; care este făcut fără grijă, fără finețe. ◊ Fig. Care este lipsit de educație, de cultură, de bune maniere. [Pr.: *-si-er*] — Din fr. **grossier**.

GROSÍME, *grosimi*, s.f. Diametrul secțiunii transversale a unui corp cilindric; dimensiunea unui corp în sens orizontal, pe secțiune transversală; dimensiunea unui corp în sens vertical; distanța dintre fețele unui corp, unui strat. — **Gros** + suf. *-ime*.

GROSÍMÉNT, *grosimente*, s.n. Raportul dintre unghiul sub care se vede un obiect cu ajutorul unui instrument optic și unghiul sub care se vede același obiect cu ochiul liber. — Din fr. **grossissement**.

GROSOLÁN, **-Ă**, *grosolani*, *-e*, adj. 1. (Despre oameni și manifestările lor) Lipsit de delicatețe; nepoliticos, necioplit. 2. (Despre obiecte) Insuficient prelucrat sau prelucrat în mod sumar, primitiv; brut, necizelat. — Din it. **grossolano**.

GROSOLÁNIE, *grosolánii*, s.f. Faptă, vorbă, atitudine de om grosolan; fire de om grosolan; mojie, bătăranie, mitocănie. — **Grosolan** + suf. *-ie*.

GROSOMÁN, *grosomani*, s.m. (Înv.) 1. Om gras și greoi. 2. Om grosolan. — **Gros** + suf. *-oman*.

GROS-PLAN, *gros-planuri*, s.n. (Cin.) Mod de încadrare în tehnica filmării, în care fotografia cuprinde numai un detaliu sau fața personajului. [Pr.: *groplán*] — Din fr. **gros-plan**.

GRÓSSO MÓDO loc. adv. În caracteristicile cele mai generale, judecând în ansamblu; sumar. — Loc. lat.

GROSULÁR s.n. (Min.) Varietate de granat. — Din fr. **grossulaire**.

GROSÚT, **-Ă**, *grosuți*, *-e*, adj. Diminutiv al lui *gros*; destul de gros; grosior. — **Gros** + suf. *-uț*.

GROȘ, *groși*, s.m. Monedă austriacă de argint, care a circulat în trecut și în Moldova; monedă de argint emisă de unii domni ai Moldovei. — Din germ. *Groschen*, pol. *grosz*.

GROȘCIÓR, -OĂRĂ adj., s.n. v. *groscrior*.

GROȘIȚĂ, *groșițe*, s.f. 1. Monedă austriacă de argint, care a circulat și în Țările Române. 2. Monedă poloneză de aramă, care a circulat și în Țările Române. [Acc. și: *grôșiță*] — **Groș** + suf. *-iță*.

GROTĂ, *grote*, s.f. (Livr.) Peșteră. — Din fr. *grotte*.

GROTĂSC, -Ă, *grotești*, adj., s.n. 1. Adj. Care este de un comic excesiv prin aspect caricatural, neobișnuit de caraghios; ridicol, burlesc; bizar. ⇨ (Substantivat, n.) *Grotescul unei situații*. ⇨ (Substantivat, n.) Categorie, ipostază estetică reflectând realitatea în forme fantastice, bizare, disproporționate, caricaturale. 2. S.n. Corp de literă de tipar fără piciorușe, format din arce și segmente de dreaptă de aceeași grosime. — Din fr. *grotesque*.

GROZĂMĂ, *grozame*, s.f. Mic arbust cu flori galbene, din ramurile căruia se fac mături (*Genista sagittalis*). — Et. nec.

GROZĂV, -Ă, *grozavi, -e*, adj. 1. Care produce groază (prin aspect, manifestări, consecințe); groaznic, îngrozitor. 2. Care este extrem de puternic, de violent, de intens, de mare. *Vânt grozav*. ⇨ (Adverbial) Tare, mult; foarte, extrem de ... 3. Care iese cu totul din comun prin calitățile sale; remarcabil; excepțional. ⇨ Expr. *A se crede grozav* = a avea o părere exagerat de bună despre sine. ⇨ *Curajos*. ⇨ Expr. (Substantivat) *A face pe grozavul* = a se lăuda, a se mândri (în mod nejustificat) cu calitățile sale, a se grozăvi. — Din bg. *grozav*.

GROZĂVENIE, *grozăvenii*, s.f. (Pop. și fam.) 1. Faptul de a fi groaznic; aspect groaznic, situație groaznică. 2. (Concr.) Lucru sau ființă înfricoșătoare. 3. Faptul de a ieși cu totul din comun prin calitățile sale; însușirea unui lucru cu deosebite calități; grozăvie. 4. (Concr.) Lucru sau ființă care întrunește calități deosebite, ieșite din comun; grozăvie. 5. Fig. Număr, cantitate mare; mulțime (de...). — **Grozav** + suf. *-enie*.

GROZĂVI, *grozăvesc*, vb. IV. Refl. (Fam. și depr.) A avea o impresie exagerat de bună despre propriile însușiri (și a face caz de ele); a se lăuda. — Din **grozav**.

GROZĂVIE, *grozăvii*, s.f. 1. Faptul de a fi groaznic, de a inspira groază. ⇨ Faptă, situație, întâmplare îngrozitoare; oroare, urgie. 2. (Concr.) Lucru sau ființă înfricoșătoare. 3. Faptul de a ieși în evidență prin calitățile sale; însușirea deosebită a unui lucru; grozăvenie. 4. (Concr.) Lucru sau ființă care întrunește calități speciale, neobișnuite; grozăvenie. — **Grozav** + suf. *-ie*.

GROZĂVIRE, *grozăviri*, s.f. (Fam. și depr.) Acțiunea de a se grozăvi și rezultatul ei. — V. **grozăvi**.

GRUI, *gruiuri*, s.n. (Reg.) 1. Pisc sau coastă de deal. 2. Deal mic; colină¹, delușor, movilă. [Pl. și: *gruie*] — Et. nec.

GRUIE, *gruie*, s.f. 1. Macara folosită la bordul navelor pentru ridicarea unor elemente ale navei (bărci, ancore, scări de bord etc.). 2. Suport mobil care poartă camera de luat vederi și pe operator, pentru înregistrarea unor imagini în mișcare. — Din fr. **grue**.

GRUIEȚ, *gruiețe*, s.n. (Reg.) Diminutiv al lui *grui*. [Pr.: *grui-ief*] — **Grui** + suf. *-eț*.

GRUMĂZ, *grumaji*, s.m. 1. (Pop.) Gât; *p. restr.* cerbice, ceafă. ⇨ Expr. *A-și pleca grumazul* (în fața cuiva) = a se umili; a se lăsa robit. *A-și îndoi grumazul* = a renunța la luptă, a se socoti învins. *A pune piciorul pe grumazul cuiva* = a robi, a subjuga pe cineva. 2. (Rar) Gâtlej. 3. (Rar) Partea mai îngustă a unor obiecte, asemănătoare cu gâtul (1). [Pl. și: (înv.) *grumazi*] — Cf. alb. *gurmaz*, *gërmaz*.

GRUMĂJÉR, *grumăjere*, s.n. (Rar) Parte a armurii care apăra gâtul. — **Grumaz** + suf. *-ar*.

GRUND, *grunduri*, s.n. 1. Primul strat de material special aplicat pe suprafața unei piese, a unui obiect, a unui element de construcție care urmează să fie finisată. 2. Strat de vopsea albă care se aplică pe pânza, pe cartonul sau pe scândura pe care se pictează. 3. Strat de mortar aplicat pe zidărie, servind ca suport pentru tencuiala vizibilă. — Din germ. **Grund**.

GRUNDUI, *grunduiesc*, vb. IV. Tranz. A aplica un strat de grund pe suprafața unui obiect. — **Grund** + suf. *-ui*.

GRUNDUIRE, *grunduiri*, s.f. Acțiunea de a *grundui* și rezultatul ei. — V. **grundui**.

GRUNDUIȚ, -Ă, *grunduiți, -te*, adj. Pe suprafața căruia s-a aplicat un strat de grund. — V. **grundui**.

GRUNJÓS, -OĂSĂ, *grunjoși, -oase*, adj. Cu bulgări, care este în formă de bulgări sau are aspect de bulgări; grunzuos. — **Grunz** + suf. *-os*.

GRUNȚURÓS, -OĂSĂ adj. v. **grunzuos**.

GRUNZ, *grunji*, s.m. Bucată dintr-o materie tare și sfărâmicioasă; bulgăre.

⇨ Spec. Bulgăre de noroi înghețat. [Pl. și: (n.) *grunzuri*] — Cf. alb. *grun dë*.

GRUNZURÓS, -OĂSĂ, *grunzuroși, -oase*, adj. Grunjos. [Var.: **grunțurós, -oasă** adj.] — **Grunz** + suf. *-uros*.

GRUP, *grupuri*, s.n. 1. Ansamblu de obiecte, de animale sau de plante asemănătoare, aflate laolaltă. ⇨ Ansamblu de obiecte, de piese etc. de același fel, reunite pe baza caracteristicilor funcționale și alcătuit un tot. *Grup electrogen*. ⇨ *Grup sanitar* = încăpere prevăzută cu closet, chiuvetă (și, uneori, cu cadă de baie). 2. Ansamblu de persoane reunite (în mod stabil sau temporar) pe baza unei comunități de interese, de concepții etc.; grupă, colectiv. ⇨ Loc. adv. *În grup* = mai mulți laolaltă, în colectiv. *În grupuri de câte... = câte (atâția)...*, deodată. ⇨ Expr. *Grupuri-grupuri* = (în) mai multe grupări, adunări. ⇨ Spec. Frațiune politică; grupare formată din reprezentanții unui partid sau ai unui curent politic. 3. (Ec.) Asociere între două societăți, pe baza anumitor aranjamente. 4. (Mat.) Mulțime de elemente în care fiecărei perechi de elemente îi corespunde un element din aceeași mulțime, în care este adevărată asociativitatea oricare ar fi elementele mulțimii, în care există un element neutru și un element opus legii de compunere a mulțimii. — Din fr. **groupe**.

GRUPĂ, *grupez*, vb. 1. Tranz. și refl. A (se) aduna la un loc, a (se) reuni într-un grup. ⇨ Tranz. A comasa. 2. Refl. A se alătura unei mișcări, unui curent, unui conducător (militând pentru o idee). 3. Tranz. A împărți, a repartiza în grupuri. — Din fr. **grouper**.

GRUPĂJ, *grupaje*, s.n. Faptul de a grupa; fel în care sunt aranjate articolele pe o pagină de ziar sau de revistă; (concr.) informații privitoare la probleme înrudite, grupate laolaltă într-o publicație periodică. — **Grupa** + suf. *-aj*. Din fr. **groupage**.

GRUPĂRE, *grupări*, s.f. Acțiunea de a (se) grupa și rezultatul ei; (concr.) ceea ce se grupează laolaltă. — V. **grupa**.

GRUPĂT, -Ă, *grupați, -te*, adj. Care formează grupe; strâns (la un loc), adunat. — V. **grupa**.

GRUPĂ, *grupe*, s.f. 1. Colectiv restrâns de oameni, subordonat unei forme organizatorice mai largi. ⇨ Unitate administrativă dintr-o întreprindere sau dintr-o instituție, bazată pe specializare, pe diviziunea muncii. ⇨ **Grupa** (mai mică subunitate militară de instrucție și de luptă). ⇨ (Rar) **Grup (2)**. 2. Subdiviziune (în științe) care cuprinde elemente cu trăsături comune. ⇨ *Grupă sangvină* = fiecare dintre categoriile de clasificare a sângelui, întemeiată pe ansamblul de caracteristici ale globulelor roșii și ale plasmii sanguine. ⇨ Spec. Fiecare dintre subîmpărțirile care rezultă din așezarea elementelor chimice în sistemul periodic, grupând elementele cu proprietăți înrudite. — Din fr. **groupe**.

GRUPÉT, *grupete*, s.n. Grup format din mai multe note muzicale scurte care se execută într-o singură măsură (împreună cu nota principală). — Din it. **gruppetto**.

GRUPULEȚ, *grupulețe*, s.n. Diminutiv al lui *grup*; grupușor. — **Grup** + suf. *-uleț*.

GRUPUȘÓR, *grupușoare*, s.n. Grupuleț. — **Grup** + suf. *-ușor*.

GRUS s.n. (Constr.) Varietate de cribrulă. — Din germ. **Grus**.

GRUZÍN, -Ă, *gruzini, -e*, s.m. și f., adj. Georgian. — Din rus. **gruzin**.

GUAIÁC, *guaiaci*, s.m. Arbore exotic important pentru lemnul și extractele lui, folosite în medicină (*Guaiaicum officinale*). [Var.: **gaiác** s.m.] — Din engl. **guayaco**.

GUANIDÍNĂ s.f. Substanță chimică organică solidă, solubilă în apă, folosită la fabricarea unor medicamente, a unor rășini sintetice etc. — Din fr. **guanidine**.

GUANÍNĂ s.f. (Chim., Biol.) Bază azotată purinică, prezentă în țesuturi animale și derivate organice. — Din fr. **guanine**.

GUÁNO s.n. Îngrășământ organic natural, bogat în fosfor (și în azot), care se găsește în mari cantități în America de Sud, provenit din acumularea excrementelor și a cadavrelor de păsări, de lilieci din peșteri, a cadavrelor unor animale marine etc. — Din fr. **guano**.

GUARÁNA s.f. 1. Liană care crește în Brazilia (*Paullinia cupana*). 2. Pastă preparată din semințe de guarana (1) folosită ca antinevralgic și ca astringent în tratamentul dizenteriei. — Din fr. **guarana**.

GUARÁNI, (1, 3) guarani, s.m., s.f., adj. invar. 1. S.m. și f. Populație indiană din Paraguay și Bolivia; (și la sg.) persoană care face parte din această populație. 2. Adj. invar. Care aparține guaranilor (1), referitor la guarani. ⇨ (Substantivat, f.) Limbă amerindiană vorbită în Brazilia, Argentina, Bolivia și Paraguay, unde este și limbă oficială alături de spaniolă. 3. S.m. Monedă în Paraguay. — Din fr. **Guarani**.

GUARD, *guarzi*, s.m. (Inv.) Soldat sau, *p. ext.*, ofițer, agent însărcinat cu paza. — Din it. **guardia**.

GUARDAMÁN, *guardamane*, s.n. (Mar.) Apărătoare de mână folosită de velari la cusutul velor, făcută din piele și având între degetul mare și podul palmei un disc metalic cu care se împinge acul. — Din it. **guardamano**.

GUAȘ s.n. v. **guașă**.

GUĂȘĂ, (2) *guașe*, s.f. 1. Culoare preparată din pigmenți minerali, gumă arabică și apă, folosită în pictură. 2. Tablou executat cu guașă (1). [Var.: **guaș** s.n.] — Din fr. **gouache**.

GUATEMALÉZ, -Ă, *guatemalezi*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Guatemalei sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Guatemalei sau guatemalezilor (1), privitor la Guatemala ori la guatemalezii. — **Guatemala** (n. pr.) + suf. -ez.

GÚBAV, -Ă, *gubavi*, -e, adj. (Reg.) Bolnăvicios; lipsit de putere, slab. — Din sb. **gubav** „lepros”.

GUBĂ, *gube*, s.f. (Reg.) Sarică; suman (mișos). — Din magh. **guba**.

GUBÉRNIE, *gubernii*, s.f. Unitate teritorial-administrativă în vechea Rusie. [Acc. și: **gubernie**] — Din rus. **gubernia**.

GUDRÓN, *gudroane*, s.n. Lichid vâscos de culoare închisă, cu miros specific, care se obține prin distilarea uscată a unor materii organice; catran. — Din fr. **goudron**.

GUDRONĂ, *gudronez*, vb. I. Tranz. A unge, a acoperi cu gudron. — Din fr. **gudronner**.

GUDRONĂJ, *gudronaje*, s.n. Gudronare. — Din fr. **gudronnage**.

GUDRONĂRE, *gudronări*, s.f. Acțiunea de a *gudrona* și rezultatul ei; gudronaj. — V. **gudrona**.

GUDRONĂT, -Ă, *gudronați*, -te, adj. Care este uns, acoperit cu gudron. — V. **gudrona**.

GUDRONATÓR, *gudronatoare*, s.n. Mașină folosită pentru gudronaj. — **Gudrona** + suf. -tor.

GUDURĂ, *gúdur*, vb. I. Refl. 1. (Despre câini; la pers. 3) A-și manifesta bucuria sau atașamentul față de om prin diferite mișcări (dând târcoale și din coadă). 2. Fig. (Depr.; despre oameni) A se ploconi, a se umili fără demnitate în fața cuiva, a lînguși pe cineva (pentru a-i obține favorurile). — Cf. alb. **gudutis**.

GUELF, *guelfi*, s.m. (În sec. XII–XV) Membru al unei grupări politice din Italia, care sprijinea pe papi împotriva împăraților germani și a ghibelinilor. — Din it. **guelfo**, fr. **guelfe**.

GUERILĂ s.f. v. **gherilă**.

GUGIUL vb. IV v. **giugiuli**.

GUGIUMÁN, *gugiumane*, s.n. Căciulă de samur purtată, în trecut, de domni și de boieri, ca semn al demnității lor. — Din tc. **gücemín**.

GUGOÁȘĂ s.f. v. **gogoasă**.

GUGOȘEA s.f. v. **gogoșea**.

GUGUMÁN, -Ă s.m., adj. v. **gogoman**.

GUGUMĂNIE s.f. v. **gogomănie**.

GUGUȘTIUC, *guguștiuci*, s.m. Specie de turturea de culoare cenușie-brună pe spate și pe pantece, cu o dungă neagră pe gât (*Streptopelia decaocto*). ♦ (Fam.) Epitet dat unei persoane naive, ușor de înșelat. — Din bg. **guguštuk**.

GUINEE, *guinee*, s.f. Veche monedă engleză (de aur), a cărei valoare a variat în timp. [Pr.: *gu-i*] — Din engl. **guinea**, fr. **guinée**.

GUINEEÁN, -Ă, *guineeni*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Guineei sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Guineei sau guineenilor (1), privitor la Guineea sau la guineeni. [Pr.: *gu-i*] — **Guineea** (n.pr.) + suf. -ean.

GUINEOBISSAUÁN, -Ă, *guineobissauani*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Republicii Guineea-Bissau sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Republicii Guineea-Bissau sau guineobissauanilor (1), privitor la Guineea-Bissau sau la guineobissauani. [Pr.: *gu-i*]. — **Guineea-Bissau** (n.pr.) + suf. -an.

GUINEOECUATORIAN, -Ă, *guineoecuatorieni*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Guineei Ecuatoriale sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Guineei Ecuatoriale sau guineoecuatorienilor (1), privitor la Guineea Ecuatorială sau la guineoecuatorieni. [Pr.: *gu-i*]. — **Guineea Ecuatorială** (n.pr.) + suf. -an.

GUIȚ interj. (Adesea repetat) Cuvânt care imită sunetul scos de porci; coviț. — Onomatopoeie.

GUIȚĂ, pers. 3 *guiț*, vb. I. Intrans. (Despre porci; adesea fig.) A scoate sunete caracteristice speciei; a coviți. [Pr.: *gu-i*] — Din **guiț**.

GUIȚĂRE, *guițări*, s.f. Acțiunea de a *guița* și rezultatul ei. [Pr.: *gu-i*] — V. **guița**.

GUIȚÁT s.n. Faptul de a *guița*; sunet specific scos de porci (când sună fîmânzii, speriați etc.); *guițătură*. [Pr.: *gu-i*] — V. **guița**.

GUIȚĂTURĂ, *guițături*, s.f. *Guița*. [Pr.: *gu-i*] — **Guița** + suf. -ătură.

GUJÓN, *gujoane*, s.n. (Constr.) Bară de oțel așezată paralel cu axa drumului, la rosturile transversale de dilatație ale planșeelor unei îmbrăcăminte de beton vibrat. — Din fr. **goujon**.

GÚLAG, (2) *gulaguri*, s.n. 1. Organism sovietic însărcinat cu administrarea lagărelor de reeducare prin muncă, destinate adversarilor politici din toate categoriile sociale și naționale. 2. Sistem concentraționar sau represiv în URSS și în țări cu un regim totalitar.

GÚLAȘ, *gulașuri*, s.n. Tocană de carne cu cartofi sau cu găluște de făină. — Din magh. **gulyás**.

GÚLDEN, *guldeni*, s.m. 1. Monedă de aur sau de argint, care a circulat în mai multe țări din Europa. 2. Principala unitate monetară din Olanda înainte de introducerea monedei euro. — Din fr. **gulden**.

GÚLER, *gulere*, s.n. 1. Parte a unor obiecte de îmbrăcăminte care acoperă de jur-împrejuri gâtul sau cu care se termină o haină la gât. ♦ Expr. A *lua* (sau a *apuca* pe cineva) *de guler* = a) a prinde, a duce etc. (pe cineva) cu forța; b) a cere cuiva socoteală pentru cele făcute. ♦ Fâșie de pânză, de obicei scrobîită, care se pune în jurul gâtului (la bărbați), prinzându-se (cu butoni, nasturi) de cămașă. 2. Spumă care se formează la gura paharului de bere. 3. Porțiune dintr-o piesă cilindrică, conică etc. cu diametrul mai mare decât restul piesei. — Din magh. **gallér**.

GULERĂȘ, *gulerășe*, s.n. Diminutiv al lui *guler* (1); *spec. mic guler detașabil* care se pune (ca garnitură) la o rochie, la o uniformă etc. — **Guler** + suf. -ăș.

GULERĂT, -Ă, *gulerăți*, -te, adj., s.m. și f. 1. Adj., s.m. și f. (Peior.) (Persoană) care poartă *guler* (scrobît). ♦ (Funcționar, militar) care este îmbrăcat în uniformă; *fig.* (persoană) având o atitudine arogantă, sfidătoare. 2. Adj. (Despre animale) Care are o dungă albă în jurul gâtului. — Din **guler**.

GULFSTREAM s.n. Curent cald care pornește din Oceanul Atlantic (Golful Mexic), trece pe la sudul Floridei și se ramifică spre vestul Europei. [Pr.: *gálfstrím*] — Cuv. engl.

GULIE, *gulii*, s.f. Plantă erbacee legumicolă cu frunze mari, dințate și cu tulpina îngroșată, sferoidală, comestibilă (*Brassica oleracea gongyloides*). ♦ (Reg.) Nap porcesc. — Din bg. **gulija**.

GUMĂ, *gumez*, vb. I. Tranz. A aplica un strat de gumă (1) sau de cauciuc pe suprafața unui obiect. ♦ A aplica un strat de clei, lipici etc. pe dosul unei etichete, unei mărci poștale etc., în vederea lipirii acestora pe ceva. — Din **gumă**.

GUMĂJ, *gumaje*, s.n. Gumare. — După fr. **gommage**.

GUMĂRE, *gumări*, s.f. Acțiunea de a *guma* și rezultatul ei; gumaj. — V. **guma**.

GUMÁT, -Ă, *gumați*, -te, adj. Acoperit cu gumă (1), cu cauciuc, cu clei, cu lipici etc. — V. **guma**.

GUMĂ, *gume*, s.f. 1. Substanță vâscoasă, secretată de unele plante sau obținută pe cale sintetică, având proprietatea de a se întări în contact cu aerul, folosită în industrie. ♦ *Gumă arabică* v. *arabic*. 2. (Pop.) Șiret elastic sau fâșie elastică fabricate din gumă (1); elastic. 3. Mic obiect de cauciuc folosit la ștergerea urmelor de creion sau de cerneală de pe hârtie; radiator. 4. (În sintagma) *Gumă de mestecat* = pastă de mestecat, aromatizată, obținută din gumă (1). — După fr. **gomme**, it. **gomma**. Cf. lat. *gummi*, germ. **Gummi**.

GUMILÁSTIC, *gumilastice*, s.n. (Pop.) Elastic. — După fr. **gomme élastique**.

GUNGUNÍ vb. IV v. **gânguri**.

GUNGURÍ vb. IV v. **gânguri**.

GUNOI¹, *gunoiaie*, s.n. 1. (La sg. cu sens colectiv) Resturi murdare sau inutile care se aruncă. 2. Baligă amestecată cu paiele care au servit vitelor drept așternut, întrebuințată ca îngrășământ agricol organic. 3. Fir de pai, scamă, murdărie etc. care se depune pe haine, care cade în lichide etc. 4. Epitet dat unui om de nimic; lepădătură. — Din sl. **gnof**.

GUNOI², *gunoiesc*, vb. IV. 1. Tranz. A îngrășa pământul cu gunoi¹ (2). 2. Tranz. și refl. (Despre păsări) A-și depune excrementele (murdărind ceva). 3. Refl. Fig. (Despre oameni) A slăbi extrem de mult (de boală, de muncă). — Din **gunoi**¹.

GUNOIÉR, -Ă, *gunoieri*, -e, s.m. și f. Persoană din serviciul salubrității publice care ridică periodic gunoiul¹ depozitat în curți și pe străzi. [Pr.: -no-ier] — **Gunoi**¹ + suf. -ar.

GUNOIÓS, -OÁSĂ, *gunoióși*, -oase, adj. (Rar) Plin de gunoi¹; murdar. [Pr.: -no-los] — **Gunoi**¹ + suf. -os.

GUNOIRE, *gunoiri*, s.f. **Gunoi**¹. — V. **gunoi**².

GUNOIȘTE, *gunoiști*, s.f. 1. Grămadă de gunoi¹; loc unde se strâng gunoiaiele¹. 2. Teren agricol îngrășat cu gunoi¹. — Din sl. **gnoište**. Cf. **gunoi**¹.

GUNOÎT¹ s.n. Faptul de a (se) *gunoî*; gunoire. — V. **gunoî**².

GUNOÎT², -**Ă**, *gunoîți*, -te, adj. (Despre terenuri agricole) Care este îngrășat cu gunoî¹. — V. **gunoî**².

GURALIU, -**IE** adj. v. **guraliv**.

GURALIV, -**Ă**, *guralivi*, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care vorbește mult, întruna; limbut, vorbăret. [Var.: (reg.) **guraliu**, -**fe** adj.] — Din bg. **govorliv** (după *gură*).

GURĂ, *guri*, s.f. I. 1. Cavitate din partea anterioară (și inferioară) a capului oamenilor și animalelor, prin care alimentele sunt introduse în organism; *p. restr.* buzele și deschizătura dintre ele; buze. ◇ Loc. adv. *Gură-n gură* = foarte aproape unul de celălalt. ◇ Expr. *A(-i) da (cuiva) o gură* = a săruta (pe cineva). *Cu sufletul la gură* = a) abia mai putând respira (de emoție sau de oboseală); b) foarte bolnav, aproape de moarte. *A uita de la mână până la gură* = a uita repede, a fi uituc. *Parcă se bat lupii la gura lui*, se spune despre cineva care mânăncă lacom sau vorbește repede. *A se duce (ca) pe gura lupului* = a dispărea. *A scoate (sau a scăpa ca) din gura lupului* = a (se) salva dintr-o mare primejdie. *A țipa (sau a striga etc.) ca din (sau ca în) gură de șarpe* = a țipa din răsuferință, deznădăjduit. *A se zvârcoli ca în gură de șarpe* = a se zbate cu disperare. *A avea gura moale (sau tare) sau a fi moale (sau tare) în (sau de) gură* = (despre cai) a se supune ușor (sau greu) la mișcările ce i se fac cu frâul. ◇ Compuse: *gură-cască* (sau -*căscată*) = persoană care-și pierde vremea în zadar sau care dovedește neglijență, dezinteres condamnabil; persoană care stă absentă, care nu înțelege ce i se spune; *gură-de-lup* = a) defect congenital de conformație a feței omului, constând dintr-o despăcătură la buza și la gingia superioară și în cerul-gurii, și în comunicarea cavității bucale cu fosele nazale; b) ochi dublu al unei parame; c) unealtă cu care se înaloeie tabla groasă; *gura-leului* = plantă erbacee ornamentală cu flori de diverse culori, asemănătoare cu o gură (I 1) (*Antirrhinum majus*); *gura-lupului* = plantă erbacee cu flori vinete-violete, având o margine albă sau gălbuie (*Scutellaria altissima*). ◆ Sărutare, sărut. 2. Gura (I 1) considerată ca organ cu care cineva se hrănește. ◇ Expr. *A pune (sau a lua, a băga) ceva în gură* = a mânca (puțin). *A i se face gura pungă* = a avea o senzație de astringență din cauza unor alimente acre introduse în gură. *A da (cuiva) mură-n gură* = a-i da (cuiva) ceva de-a gata, fără să facă cel mai mic efort. *De-ale gurii* = (lucruri de) mâncare. ◆ Imbu-cătură, sorbitură, înghițitură. ◇ Expr. *Nicio gură de apă* = nimic. ◆ Membru de familie care trebuie hrănit. 3. Gura (I 1) considerată ca organ al vorbirii; cloanță. ◇ Expr. *A tăcea din gură* = a nu (mai) vorbi nimic. *A închide (sau a astupa) cuiva gura* = a face pe cineva să nu mai vorbească, a pune pe cineva în situația de a nu mai putea spune nimic. *A lua cuiva vorba din gură* = a) a spune tocmai ceea ce voia să zică altul în clipa respectivă; b) a întrerupe pe cineva când vorbește. *A i se muia (cuiva) gura* = a nu mai avea curajul să vorbească; a schimba, a atenua tonul și conținutul celor spuse. *A-l lua (pe cineva) gura pe dinainte sau a-l scăpa gura* = a destăinui ceva fără voie, a spune ceva ce n-ar fi trebuit să spună. *A avea gura (sau a fi gură) spartă* = a nu putea ține un secret, a dezvălui orice secret. *A fi slabod la gură* = a vorbi mult și fără sfială, depășind uneori limitele buneii-cuviințe. *A fi cu gura mare* = a fi certăreț. *A avea o gură cât o șură* = a vorbi mult și tare. *A-i păzi (sau ține etc.) gura* = a-și impune tăcere; a fi prudent în tot ce vorbește. *A(-i) tot da din gură (sau cu gura) sau a-i umbla (ori a-i merge, a-i toca etc.) gura (ca o meliță, ca o moară stricată sau hodoroșită sau ca o pupăză)* = a vorbi repede și fără întrerupere; a flecări. *A fi bun de gură* = (adesea peior.) a vorbi mult și cu ușurință, a se pricepe să-și pledeze cauza, să convingă. *A fi rău de gură (sau gură rea)* = a) a bârbi, a fi intrigant; b) a prevesti (cuiva) ceva rău, nefavorabil. *A (nu) se uita în (sau la) gura cuiva* = a (nu) ține seamă de ceea ce spune cineva, a (nu) crede pe cineva. *A vorbi (sau a zice, a spune etc.) cu jumătate de gură (sau cu gura jumătate)* = a vorbi (sau a zice etc.) nehotărât, fără convingere. *E numai gura de el*, se spune despre cineva care promite, dar nu se ține de cuvânt, sau care se laudă cu multe, dar nu face nimic. *A-i umbla (cuiva) vorba prin gură* = a nu găsi cuvântul potrivit pentru a exprima ceva (dar a fi pe punctul de a-l găsi). *A trece (sau a umbla, a fi purtat) din gură în gură* = (despre vorbe, cântece etc.) a (se) transmite de la la om, din generație în generație. ◇ Compus: *gură-spartă* = om flecar, limbut, care nu poate ține un secret. ◆ Ceea ce spune cineva; vorbă, spusă, mărturisire. ◇ Expr. *Gura lumii* = vorbe, bârfeli, șorneli. *Gura satului (sau a mahalalei)* = (persoană care născoceste) vorbe, bârfeli, intrigi. *A intra în gura lumii (sau a satului, a mahalalei)* = a ajunge să fie vorbit de rău. *A te lua după gura cuiva* = a acționa (în mod greșit) după sfatul cuiva. *A se pune (sau a sta) cu gura pe cineva* = a insista mult pe lângă cineva pentru a-l convinge să facă un lucru; a cicăli pe cineva. ◆ Glas, grai. G Expr. *Nu i se aude gura*, se zice despre un om tăcut, liniștit, potolit. *Cât îl ține (sau îl ia) gura sau în gura mare* = foarte tare, din răsuferință. *A nu avea gură (să răspunzi sau să spui ceva)* = a nu avea puțința sau curajul (de a mai răspunde sau de a mai spune ceva). ◆ Gălăgie, țipăt, ceartă. ◇ Loc. vb. *A sta (sau a sări, a începe) cu gura pe (sau la) cineva* = a certa pe cineva, a

se răsti la cineva. ◇ Expr. *A da gură la câini* = a striga la câini să nu mai latre. ◆ Persoană care vorbește; vorbitor. ◇ Expr. *Gurile rele* = bârfortorii.

4. Gura (I 1) considerată ca organ al cântării. II. Deschizătură a unui obiect, a unei încăperi etc., prin care intră, se introduce, se varsă, iese etc. ceva, prin care se stabilește o comunicație etc. *Gura vasului. Gura cămășii. Gură de canal. Gura fluviului*. ◇ *Gură de ham* = ham primitiv, format numai din curea de pe piept și din cea care se petrece pe după gâtul calului. *Gură de apă* = instalație care servește pentru a lua apă dintr-o rețea de distribuție. *Gură de incendiu* = gură de apă la care se montează un furtun pentru luarea apei sub presiune în caz de incendiu. *Gură de foc* = nume generic pentru armele de foc (grele). *Gură artificială* = aparat compus, în general, dintr-un difuzor montat într-o incintă acustică, de formă și dimensiuni astfel alese, încât caracteristicile acustice să fie asemănătoare cu cele ale gurii umane. ◇ Expr. *A lega gura pânzei* = a) a înnoada capetele firelor de urzeală înainte de a începe țesutul; b) a se înstări. *A prins pânza gură* = s-a făcut începutul. *A se afla (sau a trimite pe cineva) în gura tunului* = a fi expus (sau a expune pe cineva) la un mare pericol. — Lat. **gula**, „gâtjei, gât”.

GURĂL, pers. 3 *gúraie*, vb. IV. Intrans. (Rare; despre unele păsări) A scoate sunete caracteristice speciei. — **Gură** + suf. -*ăi*.

GUREȘ, -**Ă**, *gureși*, -e, adj. (Despre oameni) Guraliv; (despre păsări) care ciripește mult (și vesel). — **Gură** + suf. -eș.

GURGUÎ, *gurguie*, s.n. 1. Partea din vârf a opincii, strânsă cu nojițe. 2. Partea mai strâmtă, în formă de cioc, de la gura urciului¹. 3. Vârful sânelui; sfârc, mamelon. 4. Vârful unui deal sau al unui munte. — Cf. lat. *gurgulio*, „beregată”.

GURGUIĂ, *gurguiez*, vb. IV. Refl. (Înv.) A se îngâmfă, a se fuduli. — Din **gurgui**.

GURGUIĂT, -**Ă**, *gurguiați*, -te, adj. Care are forma unui gurgui, țuguiat ca un gurgui. [Pr.: -*gu-iați*] — V. **gurguia**.

GURIST, -**Ă**, *guriști*, -ste, s.m. și f. (Fam.) Solist vocal. — **Gură** + suf. -*ist*.

GURIȚĂ, *gurițe*, s.f. Diminutiv al lui *gură*. ◆ Sărut. — **Gură** + suf. -*iță*.

GURLUI, pers. 3 *gurluie*, vb. IV. Intrans. (Despre unele păsări, mai ales despre porumbei și turturele) A scoate sunete caracteristice speciei. —

Formație onomatopeică. **GURLUIRE**, *gurluiri*, s.f. Acțiunea de a *gurlui* și rezultatul ei. — V. **gurlui**.

GURLUIȚ s.n. Faptul de a *gurlui*; sunete caracteristice scoase de unele păsări, mai ales de porumbei și de turturele. — V. **gurlui**.

GURMÂND, -**Ă**, *gurmanzi*, -de, adj., s.m. și f. (Persoană) care consumă (în cantitate mare) și apreciază mâncărurile bine gătite, produsele de bună calitate. — Din fr. **gourmand**.

GURMĂ, *gurme*, s.f. Boală infecțioasă a mâinilor și a cailor tineri, manifestată prin febră, catar nazal și abcese ale unor ganglioni. — Din fr. **gourme**.

GURNĂ, *gurme*, s.f. (Mar.) Parte curbă a carenei care leagă fundul cu pereții verticali ai unei nave. — Cf. engl. *gurney*.

GURU, *guru*, s.m. (Livr.) (În tradiția hindusă) Învățător sau maestru spiritual, în special cel care acordă inițierea unor ucenici; *p. ext.* persoană care își inițiază discipolii în tehnicile de realizare a desăvârșirii. ◆ Înțelept, filosof, mentor spiritual; *p. restr.* preot al diverselor secte hinduse. — Din engl. **guru**, fr. **gourou**.

GURŪT s.n. (Reg.) Pastă alimentară făcută din făină de hrișcă și de grâu, cu adaos de brânză, lapte și ouă. — Et. nec.

GUSEU, *guseuri*, s.n. (Constr.) Placă de oțel care servește la prinderea barelor ce se unesc într-un nod al unei grinzi. — Din fr. **gousset**.

GUST, *gusturi*, s.n. I. Simț prin care organismul primește (cu ajutorul limbii și mucoasei bucale) informații asupra proprietăților chimice ale unor substanțe cu care vine în contact; senzație produsă de o substanță (alimentară) prin excitarea limbii și mucoasei bucale; proprietatea unor substanțe (alimentare) de a provoca această senzație. ◇ Loc. adj. *Cu gust* = gustos. *Fără (niciun) gust* = lipsit de gust bun; fad. ◇ Expr. *A da de (sau a afla) gustul (unui lucru)* = a începe să-ți placă (un lucru). II. Fig. 1. Capacitatea de a înțelege sau de a aprecia frumosul (în natură, în artă). ◇ Loc. adj. *De gust* = (despre oameni) cu simț estetic sau artistic dezvoltat; (despre manifestări, realizări ale oamenilor) care exprimă, arată un asemenea simț. *Fără (sau lipsit de) gust* = (despre oameni) lipsit de simț estetic; (despre manifestări sau realizări ale oamenilor) urât. *De prost gust* = a) care arată lipsa simțului estetic; b) nepotrivit, penibil, jenant. ◇ Loc. adv. *Cu gust* = cu pricepere, în mod estetic. 2. Înclinație, predispoziție, pornire. ◆ Preferință. 3. Plăcere, dorință, poftă. — Lat. **gustus**.

GUSTĂ, *gust*, vb. I. I. Tranz. și intrans. 1. A lua puțin dintr-o mâncare sau dintr-o băutură spre a le afla gustul. 2. A mânca sau a bea în cantități mici, spre a-și potoli (pentru puțin timp) foamea, setea sau pofta; *p. gener.* a mânca. II. Tranz. Fig. 1. A avea parte, a se bucura de ceva. 2. A prețui, a-i plăcea cuiva ceva. — Lat. **gustare**.

GUSTĂR / GÚZLĂ

GUSTĂR s.m. (Pop.) Luna august. — **Gust** (reg. „august” < rom. *august*) + suf. *-ar*.

GUSTĂRE, *gustări*, s.f. **1.** Faptul de a *gusta*. **2.** (Concr.) Mâncare (rece, luată în fugă, în cantitate mică, între mesele obișnuite). — V. **gusta**.

GUSTĂTIV, *-Ă, gustativi*, *-e*, adj. (Fiziol.) Care aparține gustului (I), privitor la gust, care provoacă senzația de gust. — Din fr. **gustatif**.

GUSTĂRICĂ s.f. Diminutiv al lui *gustare* (2). — **Gustare** + suf. *-ică*.

GUSTĂTOR, *-OĂRE, gustători, -oare*, s.m. și f. Persoană care gustă ceva. — **Gusta** + suf. *-ător*.

GUSTÓS, *-OĂSĂ, gustoși, -oase*, adj. (Despre mâncăruri și băuturi) Care are gust bun, plăcut. — **Gust** + suf. *-os*.

GUȘĂT, *-Ă, gușați, -te*, adj., s.m. și f. (Persoană) care are gușă (3). — **Gușă** + suf. *-at*.

GUȘĂ, *guși*, s.f. **1.** (La păsări) Porțiune mai dilatată, în formă de pungă, a esofagului, în care alimentele stau câțva timp înainte de a trece în stomac. ◊ Compus : *gușa-porumbului* (sau *-porumbelului*) = **a**) plantă erbacee cu frunze opuse și ascuțite, cu flori albe-verzui, cu fructul în formă de boboțe negre (*Cucubalus baccifer*); **b**) plantă erbacee cu flori albe, cu fructul o capsulă (*Silene cucubalus*); **c**) odolean. **2.** (La animalele amfibii) Pielea de sub maxilarul inferior, care ajută, împreună cu mușchii respectivi, la respirație. ◊ (La reptile) Bărbie. **3.** (La oameni) Umflătură patologică formată în partea anterioară a gâtului prin mărirea glandei tiroide; boală care provoacă această umflătură. **4.** Cută de grăsimi care atârnă sub bărbie la unele persoane. **5.** (Fam.) Gât. ◊ Gâtlee. ◊ Expr. *A râde din gușă* = a râde afectat, forțat. *A vorbi din gușă* = **a**) a vorbi gros; **b**) a vorbi afectat. **6.** Partea de sub gât a unei blăni sau a unei piei. **7.** (În sintagma) *Gușă de conductă* = cută care se formează uneori la curbarea unei țevi. — Lat. **geusiae**.

GUȘTER, (I) *gușteri*, s.m., (II, III) *guștere*, s.n. I. S.m. Specie de șopârlă de culoare verde, cu coada lungă, care se hrănește cu insecte (*Lacerta viridis*). II. S.n. (Reg.) Gâtlee; esofag. ◊ Omușor. III. S.n. (Med.; pop.) Crup. — Din bg., sb. **gușter**.

GUȘULIȚĂ, *gușulițe*, s.f. Diminutiv al lui *gușă*. — **Gușă** + suf. *-uliță*.

GUTAPERCĂ s.f. Substanță plastică și izolantă, extrasă din latexul frunzelor unei plante tropicale, având numeroase întrebuințări în tehnică, în medicină etc. — Din fr. **gutta-percha**.

GUTAȚIE, *gutații*, s.f. (Bot.) Eliminarea apei din plante prin frunze, în cursul nopții. — Din fr. **guttation**.

GŪTĂ¹ s.f. **1.** Boală provocată de depunerea sărurilor acidului uric în regiunea unor articulații, care se manifestă prin umflături ale articulațiilor, însoțite de dureri violente; podagră. **2.** (Reg.) Apoplexie; paralizie. — (1) Din fr. **goutte**, (2) lat. **gutta** „picătură”.

GŪTĂ², *gute*, s.f. Fir subțire din material plastic, de care se leagă cârligul undiței. — Din engl. **gut**.

GUTÓS, *-OĂSĂ, gutoși, -oase*, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de gută¹. — **Gută¹** + suf. *-os*. Cf. fr. **goutteux**.

GUTŪI, *gutui*, s.m. Pom fructifer cu frunze mari și groase, cu flori albe-roz și cu fructe mari, galbene, acoperite cu puf; măr-gutui (*Cydonia oblonga*). — Et. nec.

GUTŪIE, *gutui*, s.f. Fructul gutuiului; alămăioară, măr-gutuie. [Pr.: *-tu-ie*] — Din **gutui**.

GUTUNĂR s.n. v. **guturai**.

GUTURĂI, *guturaiuri*, s.n. Boală contagioasă (cu caracter epidemic) provocată de virusuri, care constă în inflamarea acută a mucoasei nazale, fiind însoțită de o bogată secreție apoasă; coriză. [Pl. și: *guturale*. — Var.: (reg.) **gutunăr** s.n.] — Lat. ***gutturallium** (< **guttur** „gât, gâtlee”).

GUTURĂL, *-Ă, guturali, -e*, adj. **1.** Adj. (Despre sunete sau voce) Care este emis din fundul gâtului. **2.** (Despre consoane) Velar. ◊ (Substantivat, f.) *Consoana „k” este o guturală*. — Din fr. **gutural**.

GUVERN, *guverne*, s.n. Organ central al statului care exercită puterea executivă; cabinet, consiliu de miniștri. — Din **guvema** (derivat regresiv).

GUVERNĂ, *guvernez*, vb. I. Tranz. A conduce, a administra, a dirija un stat, un popor. ◊ (Rar) A conduce, a îndruma conduita cuiva. ◊ (Gram.) A impune, a cere un anumit caz, o anumită construcție. — Din fr. **gouverner**.

GUVERNAMENTĂL, *-Ă, guvernamentali, -e*, adj. Care aparține guvernului, privitor la guvern, care emană de la guvern; care reprezintă sau care susține guvernul. — Din fr. **gouvernemental**.

GUVERNĂNT, *-Ă, guvernanți, -te*, adj., s.m., s.f. **1.** Adj. (Persoană) care guvernează. **2.** S.f. Femeie angajată pentru creșterea și educarea în familie a copiilor (mai ales pentru învățarea unei limbi străine). — Din fr. **gouvernant**.

GUVERNĂRE, *guvernări*, s.f. Acțiunea de a *guverna*; perioadă în care un guvern își exercită activitatea. — V. **guverna**.

GUVERNĂTOR, *guvernatori*, s.m. **1.** (În unele state) Persoană care conduce, în numele șefului statului, o unitate administrativ-teritorială mai mare sau un teritoriu dependent, o colonie. **2.** Persoană care conduce o instituție de credit depinzând de o autoritate centrală. — **Guvema** + suf. *-tor*.

GUVERNĂMĂNT, (2) *guvernăminte*, s.n. **1.** (În sintagma) *Formă de guvernământ* = formă de conducere politică a unui stat. **2.** (În unele state) Unitate teritorial-administrativă condusă de un împuternicit al șefului statului. — Din fr. **gouvernement**.

GUVERNŌR, *guvernori*, s.m. (Rar) Persoană însărcinată în trecut cu educația unui tânăr nobil sau a unui fiu de suveran. — Din fr. **gouverneur**.

GUVID, *guvizi*, s.m. Nume generic dat unor specii de pești mici, cu capul mare, lățit, și cu corpul subțiat spre coadă (*Gobius*). ◊ *Guvید mare* = strunguil. — Din ngr. **guvıdı**.

GUYANÉZ, *-Ă, guyanezi, -e*, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană care face parte din populația Guyanei sau este originară de acolo. **2.** Adj. Care aparține Guyanei sau guyanezilor (1), privitor la Guyana ori la guyanezi. — **Guyana** (n.pr.) + suf. *-ez*.

GUZ, *guzi*, s.m. Nume dat unor animale rozătoare (mari). — Din magh. **güzü**.

GUZGÂN, *guzgani*, s.m. Șobolan. — Cf. g.uz.

GUZLĂR, *guzlari*, s.m. Persoană care cântă la guzlă. — **Guzlă** + suf. *-ar*.

GŪZLĂ, *guzle*, s.f. Instrument muzical popular specific popoarelor slave, făcut dintr-o cutie de lemn plată, cu una sau mai multe coarde. — Din sb. **guzle**, fr. **guzlia**.

H

H, *h*, s.m. **1.** A zecea literă a alfabetului limbii române. **2.** Sunet notat cu această literă (fricativă laringală, velară sau palatală). ⇨ *Ora H* = oră secretă, legată de momentul în care trupele pornesc la atac; moment stabilit pentru începerea unei acțiuni. [Pr.: *haș, hî*. — Pl. și: (1, n.) *h-uri*].

HA interj. **1.** Exclamație care exprimă: surprindere; mulțumire; satisfacție (răutăcioasă). **2.** (Fam.) Poftim? ce? cum? ♦ Nu-i așa? n-am dreptate? **3.** (Repetat) Cuvânt care imită râsul în hohote. — Onomatopee.

HABÂN, **-Ă**, *habani*, *-e*, s.m. și f. Membru al unei secte baptiste ai cărei adepți au emigrat și în Transilvania în sec. XVI. — Din germ. **Habaner**.

HABĂNĂ adj. (În sintagma *Ceramică habană* = tip de ceramică fină, smălțuită, cu fond alb, ornamentată cu motive cinegetice, realizată de olarii din Transilvania în sec. XVII. — Et. nec.

HABANERĂ, *habanere*, s.f. Numele unui dans popular de origine cubaneză, cu mișcare moderată și figuri ritmice caracteristice; melodie după care se execută acest dans. — Din sp., fr. **habanera**.

HABĂR s.n. **1.** (În expr.) *A nu avea habar (de sau despre ceva)* = a) nu ști nimic, a nu avea nicio idee despre ceva; b) a nu-și face griji, a nu-i păsa de ceva. **2.** (Reg.; în expr.) *Cum (ți)-e habarul?* = cum (ți) merge? cum stau lucrurile? — Din tc. **haber**, „veste, informație”.

HABEAS CORPUS loc. s.n. (În legislația unor țări) Drept care garantează libertatea individuală și îngrădește arestările și reținerea arbitrară a persoanei. [Pr.: *há-be-as cór-pus*] — Expr. lat.

HABITĂCLU, *habitacluri*, s.n. **1.** Locaș special al busolei pe o navă; suport nemagnetic al busolei marine. ♦ Calotă de alamă care acoperă busola. **2.** Spațiu amenajat într-un automobil, într-o aeronavă etc. (pentru echipaj, călători, poștă etc.). [Pl. și: *habitacle*] — Din fr. **habitacle**.

HABITĂT, *habitate*, s.n. Ansamblu de condiții oferite vieții de un biotop; loc care oferă condiții corespunzătoare de viață pentru o anumită specie de plantă sau de animal. — Din fr. **habitat**.

HABITUAL, **-Ă**, *habituali*, *-e*, adj. (Rar) Obișnuit, frecvent. [Pr.: *-tu-al*] — Din fr. **habituel**.

HABITUDINE, *habitudini*, s.f. (Livr.) Obișnuință, deprindere, obicei. — Din lat. **habitus**, **-inis**, fr. **habitude**.

HÁBITUS s.n. **1.** Aspect fizic exterior al unui individ, care poate da indicații asupra stării de sănătate, a existenței unei predispoziții morbide sau a unei boli. **2.** Aspect exterior specific pe care îl capătă cristalele prin dezvoltarea diferită a fețelor. — Cuv. lat.

HABÓCA s.f. (Reg.; în loc. adv.) *Cu haboca* = cu sila, cu forța. — Et. nec. **HABÓTNIC**, **-Ă**, *habotnici*, *-ce*, adj., s.m. și f. (Persoană) care respectă cu scrupulozitate prescripțiile religiei; bigot. — Din rus. **habadnik** „membru al sectei religioase evreiești «Habad»”.

HABOTNICIE s.f. Faptul de a fi habotnic; purtare sau deprindere de habotnic; zel exagerat pentru respectarea prescripțiilor religiei; bigotism. — **Habotnic** + suf. *-ie*.

HABSBÚRGIC, **-Ă**, *habsburgici*, *-ce*, adj. Al dinastiei Habsburg sau al Imperiului Austro-Ungar condus de împărații din dinastia Habsburg, privitor la această dinastie sau la acest imperiu. — **Habsburg** (n. pr.) + suf. *-ic*.

HAC¹, (2) *hacuri*, s.n. **1.** (În expr.) *A-i veni (cuiva sau la ceva) de hac* = a găsi modalitatea, sistemul de a învinge, de a face inofensiv pe cineva sau ceva care supără ori provoacă nemulțumiri. **2.** (Înv.) Salariu, leafă. — Din tc. **hak**.

HAC², *hacuri*, s.n. (Reg.) Cui de fier care se bate iarna în talpa încălțăminteii sau la potcoavele cailor, ca să nu alunece. — Din ucr. **hak**.

HACANĂ adv. (Arg.; la comparativ) Mai la o parte, în lături. [Var.: **acaná** adv.] — Din țig. **hacana**.

HACIÉNDA, *haciende*, s.f. Mare proprietate agricolă din America Latină hispanică. [Pr.: *a-si-en*] — Cuv. sp.

HÁCHIȚĂ, *hachițe*, s.f. (La pl.; în expr.) *A avea hachițe* sau *a-l apuca* (pe cineva), *a-i veni (cuiva) hachițele* = a avea toane, capricii, istericale. [Acc. și: *hachițe*] — Et. nec.

HACKER, *hackeri*, s.m. Persoană care încearcă să obțină, în mod ilegal, controlul unui sistem de securitate, computer sau rețea, cu scopul de a avea acces la informații confidențiale sau avantaje materiale. [Pr.: *hécăr*] — Cuv. engl.

HADARÁG s.m. v. **hădărăg**.

HADĂMB, *hadâmbi*, s.m. (Înv.) Eunuc. — Din tc. **hadim**.

HÁDES n.pr. n. (Livr.) Infern. — Din fr. **hadès**.

HADRÓN, *hadroni*, s.m. (Fiz.) Particulă cu masă superioară sau egală cu protonul supusă unei interacțiuni electromagnetice și gravitaționale foarte slabe. — Din engl., fr. **hadron**.

HADROZÁUR, *hadrozauri*, s.m. Specie de dinozaur care a trăit în urmă de 70–75 de milioane de ani. [Scris și: *hadrosaur*] — Din engl. **hadrosaur**.

HÁFNIU s.n. Element chimic, metal rar, asemănător cu oțelul, care se găsește în minereurile de zirconiu și care se întrebunțează în electrotehnică; celțiu. [Pr.: *-niú*] — Din fr. **hafnium**, germ. **Hafnium**.

HAGADĂ, *hagade*, s.f. Povestire însoțită de cântece tradiționale ebraice, referitoare la exodul evreilor din Egipt. — Din germ. **Haggada**.

HAGIALÁC, *hagialăcuri*, s.n. Pelerinaj făcut de un creștin sau de un musulman la locurile sfinte. — Din tc. **hacilik**.

HAGIOGRÁF, *hagiografi*, s.m. Autor care scrie despre viețile sfinților. [Pr.: *-gi-o-*] — Din fr. **hagiographe**.

HAGIOGRÁFIC, **-Ă**, *hagiografici*, *-ce*, adj. Care aparține hagiografiei, privitor la hagiografie, de hagiografie; hagiologic. [Pr.: *-gi-o-*] — Din fr. **hagiographique**.

HAGIOGRÁFIE s.f. Ramură a teologiei care se ocupă cu viețile sfinților; hagiologie. [Pr.: *-gi-o-*] — Din fr. **hagiographie**.

HAGIOLÓGIC, **-Ă**, *hagiologici*, *-ce*, adj. Hagiografic. [Pr.: *-gi-o-*] — Din fr. **hagiologique**.

HAGIOLOGIE s.f. Hagiografie. [Pr.: *-gi-o-*] — Din fr. **hagiologie**.

HAGIONÍM, *hagionime*, s.n. (Livr.) Nume de sfânt. [Pr.: *-gi-o-*] — Din fr. **hagionyme**.

HAGIU, *hagii*, s.m. Creștin sau musulman care a fost în hagialác. — Din tc. **haci**.

HAHALÉRĂ, *hahalere*, s.f. (Fam.) Persoană lipsită de scrupule, fără caracter, neserioasă; pramatie. — Et. nec.

HAHÁM, *hahami*, s.m. **1.** Persoană care taie vite și păsări după prescripții rituale mozaice. **2.** (Înv.) Rabin. — Din tc. **haham**.

HAI interj., s.n. (Fam.) **I.** Interj. **1.** Cuvânt care exprimă un îndemn la o acțiune (comună) cu interlocutorul. **2.** (Cu funcție de imperativ, corespunzând unor verbe de mișcare) *Vino! veniți! să mergem!* ♦ (Repetat, cu accentul frazei pe al doilea element) Cuvânt care exprimă ideea unei înaintări încete sau anevoioase. **3.** Exclamație care exprimă: regret, admirație, o întrebare. **4.** (Repetat) *Ba bine că nu!* **II.** S.n. (Fam. și arg.) Hărmălaie; scandal. ⇨ Expr. *A face (un) hai* = a face scandal în semn de protest, de reproș etc. [Var.: (reg.) **ai** interj.] — Onomatopee.

HAI interj. v. **haide**.

HÁIDA interj. v. **halde**.

HÁIDAMÁC, *haidamac*, s.m. (Fam.) 1. Derbedeu, bătuș, tâlhar, haidău (2). 2. Om zdravăn, vlăjgan, lungan. — Din tc. **haydamak**.

HÁIDÁU, *haidăi*, s.m. (Reg.) 1. Păzitor de vite (mari). 2. Haidamac (1). 3. (Art.) Dans fecioresc dintr-un ciclu de dansuri populare românești din jurul Aiudului, cu mișcare moderată; melodie după care se execută acest dans. — Din magh. **hajtó** „mânător, gonaci”.

HÁIDE interj. 1. Exclamație care exprimă un îndemn (la o acțiune). ◇ (Cu ton de comandă, exprimând nerăbdarea vorbitorului; adesea repetat) *Haide, haide, vino mai repede!* ◇ Exclamație care exprimă încercarea de a îmbuna pe cineva. 2. (Cu funcție de imperativ, corespunzând unor verbe de mișcare) *Vino! veniți! să mergem!* ◇ (Împrumutând desinențe verbale de pers. 1 și 2 pl.) *Haidem la plimbare. Haideți la dans.* ◇ (Adverbial, în compuse) *Haide-hai, haida-hai, haide-ha* = încet, anevoios. ◇ (Marchează începutul unei acțiuni) *Luă toporul și haide la treabă.* 3. (În expr.) *Haida-del*, exclamație prin care se respinge o părere sau se dezaprobă o comportare; aș! *Haide-haide* sau *haide-hai*, se spune când muștrăm cu indulgență pe cineva care nu ia în seamă sfaturile sau avertismentele noastre. [Var.: **háida**, **haid**, **áida**, **áide** interj.] — Din tc. **haydi**, bg. **halde**, ngr. **áide**.

HÁIDOȘ, **-Ă**, *haidoși*, **-e**, adj. (Reg.; adesea substantivat) Zdravăn, voinic, chipeș. [Var.: **háitoș**, **-ă** adj.] — Cf. **haidău**.

HÁIDÚC, *haiduci*, s.m. 1. Răzvrătit împotriva ordinii stabilite, care, trăind singur sau în cete în păduri, jefuia pe bogați și ajuta pe săraci; haramin. 2. (Înv.) Soldat mercenar. — Din bg., sb. **hajduk**.

HÁIDUCÉL, *haiducei*, s.m. (Pop.) Diminutiv al lui *haiduc*. — **Haiduc** + suf. **-el**.

HÁIDUCÉSC, **-EÁSCĂ**, *haiducești*, adj. De haiduc. — **Haiduc** + suf. **-esc**.

HÁIDUCÉȘTE adv. Ca haiducii. — **Haiduc** + suf. **-ește**.

HÁIDUCÍ, *haiducesc*, vb. IV. Intrans. A duce viață de haiduc. ◇ Refl. A se face haiduc. — Din **haiduc**.

HÁIDUCÍE, *haiducii*, s.f. 1. Formă de luptă a haiducilor (1), frecventă la sfârșitul Evului Mediu în Țările Române și în Peninsula Balcanică. 2. Viață sau îndeletnicire de haiduc (1). 3. Purtare, deprindere de haiduc (1). — **Haiduc** + suf. **-ie**.

HÁIHŪI, **-IE**, *haihui*, adj. (Adesea substantivat) Zăpăcit, năuc, zănat. ◇ (Adverbial: determinând verbe ca „a umbla”, „a porni” etc.) Fără rost, fără țință, fără grijă, razna. — Din tc. **hayhay**.

HÁIKŪ, *haikuuri*, s.n. Poezie japoneză alcătuită din trei versuri, primul și ultimul din cinci silabe, al doilea din șapte. — Din fr. **haiku**, engl. **haikku**.

HÁILAIF s.n. v. **high-life**.

HÁIMANÁ, *haimanale*, s.f. Om de nimic, fără căpătâi, derbedeu, vagabond. ◇ Expr. (Adverbial) *A umbla haimana* = a umbla fără rost, a hoinări, a vagabonda. — Din tc. **haymana**.

HÁIMANALÁC, *haimanalăcuri*, s.n. Faptul de a hoinări ca o haimana; hoinăreală, vagabondaj. — **Haimana** + suf. **-lăc**.

HÁIN, **-Ă**, *haini*, **-e**, adj. 1. Rău la inimă, fără milă, crud, hapsân, căinos. 2. (Înv.) Trădător, sperjur, necredincios. — Din tc. **hain**.

HÁINÁ, *haine*, s.f. 1. (La pl.) Termen generic pentru obiectele de îmbrăcăminte (în special) bărbătești. ◇ *Un rând de haine* = un costum bărbătesc complet, alcătuit din pantaloni, sacou (și vestă). ◇ (La sg.) Îmbrăcăminte bărbătească pentru partea de sus a corpului; sacou. ◇ Veșmânt lung și larg care acoperă tot trupul. ◇ Palton. ◇ Expr. *A(-și) da și haina de pe ei* = a face sau a fi dispus să facă orice sacrificiu (pentru a obține ceea ce dorește). 2. (Biol.; în sintagma) *Haină de nuntă* = înfățișare deosebită pe care o capătă masculii unor pești, batracieni sau păsări în perioada împerecherii. — Din bg. **halina**, sb. **háljina**.

HÁINÍ, *hainesc*, vb. IV. Refl. 1. A pribegi; *p. ext.* a se înstrăina. 2. A deveni hain, rău, necruțător; a se înrâi. [Pr.: *ha-i*. — Var.: **hální** vb. IV] — Din **hain**.

HÁINÍE, *hainii*, s.f. 1. Răutate, cruzime, căinoșenie; dușmănie. 2. (Înv.) Trădare; răzvrățire. [Pr.: *ha-i*] — **Hain** + suf. **-ie**.

HÁINÍT, **-Ă**, *hainiți*, **-te**, adj. (Rare) Care a devenit hain. [Pr.: *ha-i*] — V. **haini**.

HÁINLÁC, *hainlăcuri*, s.n. (Înv.) Răzvrățire. [Pr.: *ha-in*] — Din tc. **hálnik** „perfidie”.

HÁIÓS, **-OÁSÁ**, *haioși*, **-oase**, adj. (Fam.) Plin de haz, amuzant, simpatic, nostim. [Pr.: *ha-íos*] — **Hai** + suf. **-os**.

HÁIT¹ interj. Exclamație care exprimă o surpriză neplăcută, un sentiment de teamă, o poruncă, ideea unei mișcări repezi sau neașteptate etc. [Var.: **haiti** interj.] Onomatopee.

HÁIT², *haituri*, s.n. (Reg.) Iaz artificial creat prin colectarea, cu ajutorul unui baraj, a apelor de munte; barajul cu care se deschide sau se închide acest iaz pentru a da drumul plutei; *p. ext.* unda de apă care duce plutele. — Din ucr. **hat’**.

HÁITĀ, *haite*, s.f. 1. Grup de câini, de lupi etc. care umblă împreună (după pradă). ◇ Fig. Bandă (de răufăcători). 2. (Înv.) Vânătoare (cu gonaci și câini); goană. 3. (Reg.) Cățea (rea); *p. ext.* câine (rău). ◇ Epitet dat unei femei rele sau desfrânate. — Din magh. **hajtó**.

HÁITI interj. v. **hait¹**.

HÁITIÁN, **-Ă**, *haitieni*, **-e**, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația Republicii Haiti sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține Republicii Haiti sau haitienilor (1), privitor la Republica Haiti ori la haitieni. [Pr.: *ha-i-ti*] — **Haiti** (n.pr.) + suf. **-an**.

HÁITÍC, *haiticuri*, s.n. (Reg.) Haită de lupi. — Din magh. **hajtek**.

HÁITÍȘ, *haitișe*, adj. (Reg.; despre picioare) Cu conformație defectuoasă, cu linia pulpei curbată. ◇ (Adverbial) În poziție strâmbă, sucită. — Cf. magh. **hajlitani**.

HÁITOȘ, **-Ă** adj. v. **haidoș**.

HAL s.n. Stare rea, situație vrednică de plâns. ◇ Loc. adv. *În așa hal (că)...* = în așa măsură (că)... *Într-un hal... sau într-un hal fără (de) hal* = în cea mai proastă stare. ◇ Expr. *A nu avea hal să...* = a nu fi în stare, a nu putea să... — Din tc. **hal**.

HALAGEÁ, *halagele*, s.f. (Reg.) 1. Tărăboi, gălăgie. 2. Pațanie. — Et. nec.

HALÁJ s.n. Remorcare a unei ambarcațiuni, a unei plute, a unui șlep etc., executată pe canale, fluvii sau râuri, cu mijloace mecanice, cu oameni sau cu animale. ◇ *Drum (sau zonă) de halaj* = traseu de-a lungul unei ape rezervat acestui fel de tracțiune. — Din fr. **halage**.

HALÁL interj. Exclamație care exprimă admirația; bravo! ◇ Expr. (Fam.) *Halal mie (sau ție etc.) sau halal să-mi (sau să-ți etc.) fie!* = bravo! te felicit! să-ți fie de bine! — Din tc. **halal**.

HALALÁIE s.f. v. **hălălăie**.

HALANDÁLA adv. v. **alandala**.

HALASTÁNCĂ s.f. v. **alestâncă**.

HALÁT, *halate*, s.n. 1. Haină lungă de pânză, de molton etc. care se poartă în timpul lucrului, din motive de igienă sau pentru a proteja îmbrăcămintea. 2. Haină comodă, lungă și largă, care se poartă în casă. ◇ *Halat de baie* = halat confecționat dintr-o țesătură absorbantă și care se îmbracă după baie. ◇ Haină lungă și largă purtată de orientali. — Din bg., rus. **halat**.

HÁLÁ¹, *hale*, s.f. 1. Clădire amenajată, cu instalațiile necesare, unde se vând alimente (îndeosebi carne); piață acoperită. 2. Sală de dimensiuni foarte mari, amenajată ca atelier în fabrici sau pentru manifestații sportive, culturale, expoziții etc. — Din fr. **halle**, germ. **Halle**.

HÁLÁ², *hale*, s.f. (Reg.) 1. Vijelie. 2. Monstru, dihanie, arătare. 3. (La pl.) Păsări de curte. — Din sb., bg. **hala**.

HÁLÁU, *halăie*, s.n. (Reg.) Crâșnic (de pescuit). — Din magh. **háló**.

HÁLBÁ, *halbe*, s.f. Cană specială pentru bere, având o capacitate de o jumătate de litru; *p. ext.* cantitatea de bere dintr-o astfel de cană. — Din germ. **Halbe**.

HALCÁ, *halcale*, s.f. (Înv.) 1. Verigă, cerc (de metal). ◇ Scoabă sau legătură de fier la ziduri. 2. Cerc de fier prin care se arunca, din galop, sulița la jocul oriental numit gerid; *p. ext.* jocul însuși. — Din tc. **halca**.

HÁLCĂ, *hălci*, s.f. Bucată mare de carne sau (mai rar) din alt aliment; hărtan. — Din magh. **halk**.

HÁLDĂ, *halde*, s.f. Loc unde se depozitează sterilul și deșeurile inutilizabile provenite din lucrările miniere, de la prepararea minereurilor sau din uzinele metalurgice; *p. ext.* materialul depozitat pe acest loc. — Din germ. **Halde**.

HALDÉU, *haldei*, s.m. Poreclă dată de călugări preoților de mir. ◇ Termen peiorativ pentru evrei. — Din sl. **halūdēinū**.

HALEÁLÁ s.f. (Fam.) Faptul de a mânca (cu lăcomie); (concr.) ceea ce se mănâncă, mâncare. — **Hali** + suf. **-eală**.

HALEBÁRDÁ, *halebard*, s.f. Armă medievală în formă de lance cu un vârf de fier ascuțit, prevăzut pe o parte cu o secure, iar pe partea opusă cu un cârlig. [Var.: **alebárdá** s.f.] — Din fr. **halebard**.

HALEBARDIÉR, *halebardieri*, s.m. Soldat înarmat cu o halebardă. [Pr.: *-di-er*. — Var.: **alebardiér** s.m.] — Din fr. **halebardier**.

HALÉNÁ s.f. Aer care iese din plămâni prin expirație. — Din fr. **haléine**.

HALF, *hálfi*, s.m. (Rare) Mijlocăș. — Din engl. **half**.

HALF-TIME s.n. Repriză sportivă. [Pr.: *haftáim*] — Cuv. engl.

HALÍ, *hallesc*, vb. IV. Tranz. (Fam.) A mânca (repede și cu lăcomie). — Din țig. **halo**.

HALÍCE s.f. v. **alică**.

HALIEÚTIC, **-Ă**, *halieutici*, **-ce**, adj., s. f. 1. Adj. De halieutică; pescăresc. 2. S.f. Arta pescuitului; pescuit. ◇ Tratat de pescuit. [Pr.: *-li-e-*] — Din lat. **halieutica**, fr. **halieutique**.

HALIMĂ, *halimale*, s.f. Povestire, întâmplare complicată, cu multe peripecii. ♦ Fig. (Fam.) Situație încurcată, amestecătură, confuzie. — Din ngr. **halimá** (<tc.).

HALÍT¹ s.n. (Fam.) Faptul de a *halí*. — V. **halí**.

HALÍT² s.n. Sare gemă. — Din fr. **halite**.

HALÓ, *halouri*, s.n. 1. Fenomen optic care constă în apariția unor inele luminoase în jurul Soarelui sau al Lunii care se datorește reflexiei, refracției și dispersiei luminii în cristalele de gheață aflate în atmosferă la mari înălțimi; cearcăn (2). 2. Zonă luminoasă care încercuiește imaginea fotografică a unui punct strălucitor. [Var.: **halóu** s.n.] — Din fr. **halo**.

HALOCROMIE s.f. (Chim.) Fenomen de colorare a unor compuși organici când se transformă în săruri. — Din fr. **halochromie**.

HALOFÍL, **-Ă**, *halofili*, -e, adj. (Biol.; despre unele organisme) Care se dezvoltă în mediu sărat. — Din fr. **halophile**.

HALOFITĂ, *halofite*, s.f., adj. (Plantă) adaptată condițiilor de viață pe solurile sărate. — Din fr. **halophyte**.

HALOGÉN, **-Ă**, *halogeni*, -e, s.m., adj. 1. S.m. Nume generic pentru elementele fluor, clor, brom, iod și astatiniu, care se pot combina direct cu metalele, dând săruri. 2. Adj. Care dă naștere la săruri. — Din fr. **halogène**.

HALOGENÁ, *halogenez*, vb. I. Tranz. A supune o substanță reacției de halogenare. — Din fr. **halogéner**.

HALOGENÁRE, *halogenări*, s.f. Reacție chimică de introducere a halogenilor în molecula unui compus organic. — V. **halogena**.

HALOGENURÁ, *halogenuri*, s.f. Compus al unui halogen cu un alt element chimic, cu un radical organic sau anorganic. — Din fr. **halogénure**.

HALÓID, **-Ă**, *haloizi*, -de, adj. (Chim.; despre săruri) Care este compus dintr-un halogen și un metal. [Pr.: -lo-id] — Din fr. **haloïde**.

HALOIZÍT s.n. Silicat natural hidratat de aluminiu din grupa mineralelor argiloase, alb sau divers colorat, cu luciu mat. [Pr.: -lo-i-] — Din fr. **halloysite**.

HALOMÉTRU, *halometre*, s.n. (Ind.) Areometru folosit la stabilirea concentrației de săruri anorganice solubile a substanțelor zaharate. — Din fr. **halomètre**.

HALOMÓRF, **-Ă**, *halomorfi*, -e, adj. (Geol.; despre sol) Bogat în sare. — Din fr. **halomorphe**.

HALÓN s.n. Gaz incolor, inodor și rău conducător de electricitate, folosit la extincție. — Din fr. **halon**.

HALOPLANCTÓN, *haloplanctonuri*, s.n. Plancton care trăiește și se dezvoltă în ape sărate de diferite concentrații. — Din engl. **haloplancton**.

HALÓR, *halori*, s.m. (Mar.) Muncitor care lucrează la halajul navelor. — Din fr. **haleur**.

HALÓU s.n. v. **halo**.

HALT interj. Stai! oprește! — Cuv. germ.

HÁLTÁ, *halte*, s.f. 1. Punct de oprire reglementară (de scurtă durată) a trenurilor personale pentru deservirea traficului de călători; gară mică. 2. Oprise, popas. 3. Scurtă oprire a trupelor în marș, pentru odihnă, ajustarea echipamentului și verificarea tehnicii de luptă. — Din germ. **Halte**[stelle], fr. **halte**.

HALTÉRĂ, *halter*, s.f. 1. Aparat de atletică grea, alcătuit din două rânduri de discuri sau sfere metalice de diferite greutate, fixate la capetele unei bare; greutate. 2. (La pl.) Ramură sportivă care constă în ridicarea halterelor (1). [Acc. și: (1) *hálteră*] — Din fr. **haltère**.

HALTEROFÍL, **-Ă**, *halterofili*, -e, s.m. și f. Persoană care practică sportul cu haltere. — Din fr. **haltérophile**.

HALTEROFÍLIE s.f. (leșit din uz) Sportul cu halterele. — Din fr. **haltérophilie**.

HALUCINÁNT, **-Ă**, *halucinanți*, -te, adj. Care provoacă halucinații; fig. care impresionează puternic, impresionant, grandios, uluitor. — Din fr. **hallucinant**.

HALUCINÁT, **-Ă**, *halucinați*, -te, s.m. și f. Persoană care are halucinații. — Din fr. **halluciné**, lat. **hallucinatus**.

HALUCINATÓRIU, **-IE**, *halucinatorii*, adj. 1. Care provoacă halucinații; halucinant. 2. Care ține de halucinație. — Din fr. **hallucinoire**.

HALUCINÁȚIE, *halucinații*, s.f. Tulburare psihică constând în perceperea unui obiect sau a unui fenomen fără ca acesta să existe în realitate. ♦ Produs al acestei stări; nălucire, vedenie. — Din fr. **hallucination**, lat. **hallucinatio**.

HALUCINOGEN, **-Ă**, *halucinogeni*, -e, adj., s.n. (Substanță, medicament) care provoacă halucinații. — Din fr. **hallucinogène**.

HALUCINÓZĂ, *halucinoze*, s.f. (Med.) Stare patologică caracterizată prin halucinații recunoscute de bolnav ca stări anormale. — Din fr. **hallucinose**.

HALVÁ, (2) *halvale*, s.f. 1. Produs alimentar dulce, cu o mare valoare nutritivă, preparat din tahân sau din semințe de floarea-soarelui și din zahăr, eventual cu adaos de alviță. 2. Sortiment de halva (1). — Din tc. **halva**.

HALVAGÍU, *halvagii*, s.m. (Înv.) Persoană care prepară sau care vinde halva. — Din tc. **halvac**.

HALVIȚĂR s.m. v. **alvițar**.

HALVIȚĂ s.f. v. **alviță**.

HAM¹ interj. (De obicei repetat) Cuvânt care imită lătratul câinelui. — Onomatopee.

HAM², *hamuri*, s.n. Ansamblu de curele (sau de frânghii) cu care se înhamă calul sau alte animale (de tracțiune) la un vehicul. ♦ *Gură de ham* = ham rudimentar format numai din curelele de la pieptul și gâtul calului și din cele două șleauri. ♦ Expr. *A trage în* (sau *la*) *ham* = a trăi o viață grea; a munci din greu. ♦ (Precedat de prepoziții) Tracțiune (cu cai). *Are cai buni la ham*. — Din magh. **hám**.

HAMÁC, *hamacuri*, s.n. Pânză (de vele) sau plasă dreptunghiulară de sfoară, care se întinde orizontal între doi stâlpi, doi copaci etc. și care servește ca pat mobil sau ca leagăn. [Pl. și: *hamace*] — Din fr. **hamac**.

HAMÁDĂ, *hamade*, s.f. Podiș în deșerturile din zonele intertropicale, în special în Sahara, acoperit cu pietre colțuroase, rezultat al dezagregării. — Din fr. **hamada**.

HAMADRIÁDĂ, *hamadriade*, s.f. (În mitologia greacă) Nimfă a pădurii, care se naște odată cu arborii în care își avea sălașul. [Pr.: -dri-a-] — Din fr. **hamadryade**.

HAMÁL, *hamali*, s.m. Muncitor care transportă poveri (în porturi și în gări). ♦ Expr. *(A munci) ca un hamal* = (a munci) din greu, până la istovire. — Din tc. **hamal**.

HAMALÁC s.n. 1. (Înv.) Meseria hamalului; muncă de hamal. 2. Fig. Fam. Muncă grea, istovitoare. — Din tc. **hamallık**.

HAMBÁR, *hambare*, s.n. 1. Magazie în care se păstrează diferite produse agricole, în special cereale; grănar, jitiță. ♦ Magazie mică (în podul morii) în care se toarnă cerealele date ca plată pentru măcinat. 2. (Reg.) Ladă mare de lemn, în care se păstrează făina, mălaiul sau cerealele. 3. Loc pe un vapor unde se depozitează mărfurile transportate; cală. [Var.: **ambár** s.n.] — Din magh. **hambár**, bg. **hambar**.

HÁMBURGER, *hamburgeri*, s.m. Chiftea plată prăjită care se servește într-o chiflă. [Pr.: *hamburgăr*] — Din fr., engl. am. **hamburger**.

HAMÉI s.m. Plantă erbacee agățătoare cu flori galbene-verzui, ale cărei inflorescențe femele aromatice și amare se întrebuințează la fabricarea berii (*Humulus lupulus*). [Var.: **háméi** s.m.] — Din sl. **chümelj**.

HANGÉR s.n. v. **hanger**.

HÁMIȘ, **-Ă**, *hamiși*, -e, adj. (Reg.) Șiret, viclean, fals, prefăcut; răutăcios. — Din magh. **hamis**.

HAMÍT, **-Ă**, *hamiți*, -te, s.m. și f. (La pl.) Grup de popoare din nordul și estul Africii, înrudite prin limbă și prin trăsături fizice; (și la sg.) persoană aparținând acestui grup. — Din fr. **Chamites**.

HAMÍTIC, **-Ă**, *hamitici*, -ce, adj. Care aparține vechilor hamiți. ♦ *Limbi hamitice* = grup de limbi vorbite în nordul și estul Africii. — Din fr. **hamitique**.

HAMÍTO-SEMÍTIC, **-Ă**, *hamito-semitici*, -e, adj. (În sintagma) *Limbă hamito-semitică* (și substantivat, f.) = limbă care face parte dintr-o familie de limbi vorbite în nordul și estul Africii, în Peninsula Arabică și în statele de la nordul acesteia. — Din engl. **hamito-semitic**, fr. **chamito-sémitique**.

HAMLETIZÁ, *hamletizez*, vb. I. Tranz. (Livr.) A face din orice lucru o dilemă. — **Hamlet** (n. pr.) + suf. -iza.

HAMSÍE, *hamsii*, s.f. Mic pește marin de culoare argintie, cu gura mare, care trăiește în Marea Neagră, Marea Mediterană și Oceanul Atlantic (*Engraulis encrasicolus*). — Din ngr. **ha(m)psi**.

HÁMSTER, *hamsteri*, s.m. Mamifer din familia rozătoarelor, de talia unui șobolan, cu blana de diferite culori; hârciog (*Cricetus ericetus*). — Din germ. **Hamster**, engl. **hamster**.

HAMÚT, *hamuturi*, s.n. (Înv.) Gâtar (la ham). — Din bg. **hamut**, rus. **homut**.

HAN¹, *hani*, s.m. Titlu purtat, în Evul Mediu, de conducătorii mongoli și preluat de suveranii multor țări din Orient; persoană care avea acest titlu; han-tătar. — Din tc. **hân**.

HAN², *hanuri*, s.n. Local cu ospățarie unde se pot adăposti peste noapte drumetii (cu caii și căruțele lor). — Din tc. **han**.

HANÁP s.n. Cupă din lemn, metal etc. bogat ornamentată, folosită în Evul Mediu pentru băut. — Din fr. **hanap**.

HANÁT, *hanaturi*, s.n. Stat, teritoriu condus de un han. — **Han¹** + suf. -at.

HANÁMÁ, *hanâme*, s.f. (Înv.) Femeie din aristocrația turcă. — Din tc. **hanem**.

HÁNDBAL s.n. Joc sportiv de echipă, în care jucătorii, aruncând mingea cu mâna, încearcă să o introducă în poarta echipei adverse. — Din germ. **Handball**, fr., engl. **hand-ball**.

HANDBALIST, **-Ă**, *handbaliști*, -ste, s.m. și f. Persoană care practică handbalul. — **Handbal** + suf. -ist.

HANDBALÍSTIC, -Ă, *handbalistici, -ce*, adj. Care se referă la handbal, care aparține handbalului. — **Handbal** + suf. *-istic*.

HANDICÁP, *handicapuri*, s.n. **1.** (Sport) Punctaj acordat unui concurent mai slab. ♦ Totalitatea punctelor cu care o echipă a fost pusă în inferioritate de echipa adversă. **2.** Fig. Greutate, piedică intervenită în munca cuiva. **3.** Deficiență senzorială, motorie, mintală sau orice altă infirmitate a unei persoane. — Din engl., fr. **handicap**.

HANDICAPÁ, *handicapez*, vb. I. Tranz. **1.** A avea sau a-și crea (prin-o manevră) un avantaj asupra unui adversar, într-o întrecere, într-o competiție sportivă. **2.** Fig. A stânjeni activitatea cuiva, a pune pe cineva în stare de inferioritate. — Din fr. **handicaper**.

HANDICAPÁRE, *handicapări*, s.f. Acțiunea de a *handicapa* și rezultatul ei. — V. **handicapa**.

HANDICAPÁT, -Ă, *handicapați, -te*, adj., s.m. și f. **1.** (Persoană) care are o infirmitate. **2.** (Persoană, echipă etc.) care este în dezavantaj într-o întrecere (sportivă). — V. **handicapa**.

HANDRALÁU s.m. v. **hândrăliu**.

HANG, (2) hanguri, s.n. **1.** (În expr.) A ține *hangul* = a) a acompania o melodie; b) *fig.* a însoți, a întovărăși; c) *fig.* a ține partea cuiva, aprobând tot ce face și ce spune; a face pe placul cuiva, a cânta cuiva în strună. **2.** (Reg.) Nume dat unor instrumente sau unor părți ale instrumentelor muzicale care servesc pentru a ține acompaniamentul. — Din magh. **hang** „sunet, ton, glas”.

HANGÁN, *hangani*, s.m. Soi de porumb de munte cu știuletele mare și cu bobul galben-roșcat. — Din n. pr. **Hangu**.

HANGÁR, *hangare*, s.n. Construcție amplasată în apropierea pistei de decolare și aterizare, destinată adăpostirii, reparării, reviziei și întreținerii avioanelor. — Din fr. **hangar**.

HANGÉR, *hangere*, s.n. Pumnal mare, încovoiat. [Pl. și: *hangeruri*. — Var.: **hangér** s.n.] — Din tc. **hancér**.

HANGIOÁICĂ, *hangioaice*, s.f. (Rar) Hangiță. — **Hangiu** + suf. *-oaică*.

HANGÍTÁ, *hangíte*, s.f. Soție de hangiu; femeie care ține un han²; hangioaică. — **Hangiu** + suf. *-ită*.

HANGÍU, *hangii*, s.m. Persoană care ține un han². — Din tc. **hanci**.

HANORÁC, *hanorace*, s.n. Haină scurtă confecționată din pânză deasă, de obicei impermeabilă, și prevăzută cu glugă, folosită în anumite competiții sportive sau în excursii. — Din fr. **anorak**.

HANSĂ, *hanse*, s.f. Asociație, companie comercială occidentală în Evul Mediu. — Din germ. **Hansa**, fr. **hanse**.

HANSEÁTIC, -Ă, *hanseatici, -ce*, adj. Privitor la hanșă, al hansei, de hanșă. [Pr.: *-se-a*] — Din germ. **hanseatisch**, fr. **hanseatique**.

HAN-TÁTÁR, *han-tătari*, s.m. (Înv. și pop.) Han (al tătarilor). ♦ Expr. *Din vremea lui han-tătár* = de demult, străvechi. ♦ (Fam.) Dracul, naiba. — **Han¹** + **tătár**.

HANTÉLÁ, *hantele*, s.f. Greutate din metal de 1–5 kg, compusă din două sfere unite între ele printr-un mâner, folosită în gimnastică. — Din germ. **Hantel**.

HÁNTRU, *hantri*, s.m. Unitate de măsură convențională, care reprezintă echivalentul energetic corespunzător executării cu tractorul a unei arături normale pe o suprafață de un hectar de teren. — **H[ectar]** + **al[rătură]** + **n[ormală]** + **tr[actor]**.

HÁNŢĂ, *hanțe*, s.f. (Pop.) **1.** Obiect de îmbrăcăminte uzat, zdrențuit, de proastă calitate. **2.** Fig. Gură (care vorbește mult și fără rost). ♦ Expr. *Bun de hanță* = flecar, vorbăreț, guraliv. — Cf. ucr. **h a n c a** „mărtoagă”.

HANZÉLÁ, *hanzele*, s.f. Instalație de fabricat bomboane, caramele, având ca elemente principale o mașină de rotat, un dispozitiv de ștanțare și o pompă cu care se introduce umplutura. — Et. nec.

HÁOS s.n. **1.** Stare primitivă, de neorganizare, în care, după cum presupuneau cei vechi, s-ar fi aflat materia înainte de apariția universului cunoscut de om; (în unele concepții teogonice) spațiu nemărginit, cufundat în beznă și umplut de „neguri”, în care s-ar fi găsit, într-un amestec confuz, elementele și materia înainte de organizarea lumii; stare de dezordine, primordială a materiei. ♦ Personificare a acestui spațiu nemărginit sub forma unei divinități. **2.** Fig. Stare generală de mare confuzie, dezordine mare, învâlmășeală, neorganizare. [Var.: (Înv.) **caós** s.n.] — Din fr., lat. **chaos**.

HAÓTIC, -Ă, *haotici, -ce*, adj. **1.** De haos, care amestește haosul. **2.** Fig. Extrem de confuz, de dezorganizat etc. — Din fr. **chaotique**.

HAP¹ interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de apucarea sau de înghițirea rapidă a ceva. — Onomatopee.

HAP², *hapuri*, s.n. (Pop. și fam.) Medicament preparat în formă de pastilă sau de cașetă, pentru a putea fi înghițit ușor. ♦ Expr. *A înghiți (sau a face pe cineva să înghiță) un hap* (ori *hapul*) = a suporta (sau a face pe cineva să suporte) ceva neplăcut. — Din tc. **hap**.

HÁPĆÁ, *hăpci*, s.f. Cârlig de undiță de 8–10 cm, folosit la pescuitul somnului. ♦ Expr. (Fam.) *A lua cu hapca* = a lua cu forța, în mod abuziv. — Din bg. **hapka**.

HAPCIÚ interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de strănut. [Acc. și: *hapciú*] — Onomatopee.

HÁPĽE s.m. v. **haplea**.

HÁPĽEA s.m. (Pop. și fam.) **1.** Om nătărău, prostănac. **2.** Om lacom la mâncare. [Var.: **hápĽe** s.m.] — Din bg. **hapĽo**.

HAPLOFÁZÁ, *haplofaze*, s.f. (Biol.) Fază haploidă. — Din fr. **haplophase**. **HAPLOÍD, -Ă**, *haploizi, -de*, adj. (Biol.; în sintagma) *Fază haploidă* = stare în care se află celulele sexuale în nucleele cărora există o jumătate din numărul de cromozomi caracteristic celulelor somatice; haplofază. — Din fr. **haploïde**.

HAPLOIDÍE s.f. (Biol.) Stare a organismelor haploide. [Pr.: *-plo-i*] — Din fr. **haploïdie**.

HAPLOGÍE, *haplogii*, s.f. (Lingv.) Suprimare prin disimilație totală a unei silabe identice sau asemănătoare cu o silabă vecină din același cuvânt sau din cuvinte învecinate. *Prin haplogie, „cucoane” devine „coane”*. — Din fr. **haplogie**.

HAPPENING, *happeninguri*, s.n. (Englezism) Spectacol spontan, improvizat. [Pr.: *hépăning*] — Cuv. engl.

HAPPY-END, *happy-enduri*, s.n. Sfârșit, epilog fericit al (acțiunii) unei opere dramatice, cinematografice etc. [Pr.: *hépíend*] — Din engl. **happy-end**[ing].

HAPSÁN, -Ă, *hapsáni, -e*, adj. (Adesea substantivat) **1.** Rău la inimă, hain, căinos. **2.** Lacom (de bani, de mâncare etc.); avid, rapace. [Var.: **hapsin, -ă** adj.] — Cf. magh. **h a b z s i**.

HAPSÍN, -Ă adj. v. **hapsân**.

HAR, (2) haruri, s.n. **1.** (În religia creștină) Grație divină acordată omului. ♦ Expr. (Cu sensul religios atenuat sau pierdut) *Har Domnului!* exclamație prin care cineva își exprimă satisfacția pentru reușita unui lucru; slavă Domnului! ♦ Puterea sacramentală a preoților de a oficia actele de cult. **2.** Calitate, însușire, dispoziție naturală care face pe cineva sau ceva vrednic de admirație; p. ext. talent, vocație. **3.** (Înv.) Răsplată acordată cuiva ca un semn de bunăvoință, ca o favoare deosebită. — Din sl. **chari**.

HARABÁ, *harabale*, s.f. (Reg.) Cărută mare folosită pentru transportul grânelor și al altor poveri; p. ext. cantitatea care intră într-o astfel de căruță. — Din tc. **araba**.

HARABABŪRÁ, *harababuri*, s.f. Dezordine, învâlmășeală, încurcătură; gălăgie, scandal. [Var.: **arababúra** s.f.] — Cf. tc. **a n a b a b u l l a**.

HARABAGÍE s.f. (Reg.) Cărăușie. — **Harabagi** + suf. *-ie*.

HARABAGÍU, *harabagii*, s.m. (Reg.) Căruțaș. — Din tc. **arabaci**.

HARABÁIE s.f. v. **hărăbaie**.

HARÁC s.m. v. **arac**.

HARACHÍRI s.n. Sinucidere prin spintecarea pântecelui, practică în Japonia, în special de samurai, în caz de înfrângere, dezonoare sau de condamnare la moarte. — Din fr. **hara-kiri**.

HARÁCI, *haraciuri*, s.n. Tribut anual pe care țările vasale îl plăteau Imperiului Otoman. ♦ Tribut, dare. ♦ Una dintre cele patru rate în care se achitau dările. — Din tc. **haraç**.

HARÁG s.m. v. **arac**.

HARAIMÁN s.n. (Reg.) Gălăgie, tărăboi, zarvă. — Et. nec.

HARÁM, (1) haramuri, s.n. (Reg.) **1.** Vită slabă, prăpădită. **2.** Jaf, pradă. ♦ Loc. adj. și adv. *De haram* = (lăsat) la voia întâmplării, fără stăpân, expus jafului. ♦ Loc. adv. *De haram* = de pomană, degeaba; pe nedrept. ♦ Expr. *Haramul haram se face sau (de) haram vine, (de) haram se duce ori de haram a fost, de haram s-a dus* = lucrul câștigat pe nedrept se pierde precum s-a dobândit. *Haram că...* = păcat că...; degeaba... *Haram de...* = vai de... — Din tc. **haram** „ilicite, prohibit”.

HARAMBÁȘÁ, *harambași*, s.m. (Înv. și reg.) Căpitan de hoți sau de haiduci. — Din tc. **haram-bași**.

HARAMÍN, *haramini*, s.m. (Înv. și reg.) Haiduc (1). ♦ Om rău. — Din tc. **harami**, bg., sb. **haramija**.

HARÁNCÁ, *harance*, s.f. (Reg.) Femeie rea, afurisită. — Et. nec.

HARÁP s.m. v. **arap**.

HÁRA-PÁRA s.f., adv. (Fam.; în expr.) *A face (o) hara-para* = a face, a provoca o învâlmășeală, o vânzoleală; a face harcea-parcea. — Formație onomatopeică.

HARÁPNIC, *harapnice*, s.n. (Reg.) Bici mare împletit din cânepă sau din curele, cu codriștea scurtă și cu șfichi de mătase la vârf (ca să pocnească tare). — Din pol. **harapnik**.

HARBÚZ, *harbuji*, s.m. (Reg.) Pepene verde. [Var.: **arbúz** s.m.] — Din ucr. **harbuz**.

HARBUZĂRIE, *harbuzării*, s.f. (Reg.) Pepenărie. [Var.: **arbuzărie** s.f.] — Harbuz + suf. *-ărie*.

HARBUZĂRESC, **-EASCĂ**, *harbuzărești*, adj. (Reg.; în sintagmele *Pere harbuzărești* = pere zemoase, gălbui, foarte dulci. *Păr harbuzăresc* = păr care face astfel de pere. — Harbuz + suf. *-esc*).

HARCEA-PARCEA adv. (Fam.; în expr.) A face (pe cineva sau ceva) *harcea-parcea* = a tăia (pe cineva sau ceva) în bucăți, a face fărâme; a distruge, a nimici. — Din tc. **parça-parça** „bucată cu bucată”.

HĂRCHINĂ, *harchine*, s.f. (Reg.) Bucată mare (de mămăligă, de slănină etc.). [Var.: **hărșchină** s.f.] — Et. nec.

HARD, *harduri*, s.n. Hardware. — Abr. din **hard**[ware].

HARD-BACK s.n. Ediție simplă, cartonată, a unei cărți. [Pr.: *hardbek*] — Din engl. **hard-back**.

HARDDISK, *hardiskuri*, s.n. Dispozitiv care conține unul sau mai multe discuri rigide (acoperite cu un material care permite înregistrarea magnetică a datelor), capuri de citire sau scriere și un motor de antrenare a discurilor, aflate într-o carcasă de protecție, și care este folosit la stocarea în cantitate mare a datelor dintr-un calculator; hard. — Din engl. **hard-disk**.

HĂRDPAN s.n. Strat impermeabil pe care nu-l pot străbate rădăcinile plantelor, format din hidroxizi de fier și alți coloizi care se precipită. — Din engl. **hard pan**.

HARD ROCK, (2) *hard rock-uri*, s.n. 1. Stil în muzica ușoară și de jazz cu sonorități puternice, obsedante. 2. Cântec în stil hard rock (1). — Din engl. **hard rock**.

HARDUGHIE, *hardughii*, s.f. (Pop.) Clădire, încăpere etc. mare (veche și dărăpănată); șandrama (1). — Din ngr. **hartopia**.

HARDUGHÍT, **-Ă**, *hardughíti*, *-te*, adj. (Despre obiecte) Care este hodorigit, rablagit. — **Hardughie** + suf. *-it*.

HĂRDWARE s.n. (Cib.) Structură fizică a unui sistem de calcul electronic; echipamentul propriu-zis; hard. [Pr.: *hărduer*] — Cuv. engl.

HARÉCI interj. (Înv.) Strigăt cu care conducătorul unei licitații încheie licitația. [Var.: **aréci** interj.] — Din tc. **hareç**.

HARÉM, *haremuri*, s.n. Totalitatea cadănelor unui mahomedan poligam. ♦ Parte a casei rezervată cadănelor. — Din tc. **harem**.

HĂRES s.n. Hârtie presată impregnată cu rășini fenolice, folosită ca material electroizolant. — Din germ. **Harex**.

HARETISM s.n. Concepție sociologică în care se preconiza ridicarea stării materiale și culturale a satului prin activitatea extrașcolară a învățătorilor. — [Spiru] **Haret** (n. pr.) + suf. *-ism*.

HĂRFĂ s.f. v. **harpă**.

HARGHITEAN, **-Ă**, *harghiteni*, *-e*, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din județul Harghita. 2. Adj. Care aparține județului Harghita ori harghitenilor (1), referitor la județul Harghita sau la harghitenii. — **Harghita** (n.pr.) + suf. *-ean*.

HARGHITEANCĂ, *harghitence*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din județul Harghita. — **Harghitean** + suf. *-că*.

HĂRHĂT, *harhăte*, s.n. (Reg.) Hărmălaie. — Formație onomatopeică.

HARMALĂIE s.f. v. **hărmălaie**.

HARMĂȘAR s.m. v. **armășar**.

HARNAȘĂ, *harnașez*, vb. I. Tranz. (Rar) A înhăma, a înșeuă un cal. — Din fr. **harnacher**.

HARNAȘAMÉNT, *harnașamente*, s.n. Totalitatea obiectelor necesare la înhămarea, înșeuarea și conducerea calului. — Din fr. **harnachement**.

HARNAȘĂRE s.f. (Rar) Acțiunea de a *harnașa* și rezultatul ei. — V. **harnașa**.

HĂRNIC, **-Ă**, *harnici*, *-ce*, adj. Care muncește mult și cu râvnă, care lucrează iute și cu spor; vrednic. ♦ (Pop.) Capabil, destoinic. — Din sl. ***harnŭ**.

HARPAGÓN, *harpagoni*, s.m. Om avar, zgârcit; zgârie-brânză. [Var.: **arpagón** s.m.] — Din fr. **harpagon**.

HĂRPĂ, *harpe*, s.f. Instrument muzical format dintr-o ramă mare triunghiulară, pe care sunt fixate coarde diferite ca lungime și ca acordaj (dispuse într-o cutie de rezonanță și o consolă) și care sunt puse în vibrație prin ciupire cu degetele de la ambele mâini. [Var.: **hărfă**, **ărpă**, **ărfă** s.f.] — Din fr. **harpe**, germ. **Harfe**.

HĂRPIE, *harpîi*, s.f. 1. (În mitologia greacă) Monstru fabulos, reprezentat sub forma unei femei înaripate, cu trup și cu gheare de vultur, personificând furtunile și moartea. ♦ Fig. Femeie hrăpăreată, arțăgoasă și rea; zgrițuroaică. 2. Specie de vultur din America de Sud. [Acc. și: *harpîe*] — Din fr. **harpie**.

HARPIST, **-Ă**, *harpiști*, *-ste*, s.m. și f. Persoană care cântă la harpă. — Din fr. **harpiste**.

HARPÓN, *harpoane*, s.n. Unealtă în formă de lance, constituită dintr-o bară metalică sau de lemn și un vârf metalic în formă de săgeată, prinsă cu o frânghie lungă și groasă și întrebuintată la vânărea balenelor, a rechinilor etc. — Din fr. **harpon**.

HARPONIÉR, *harponieri*, s.m. Pescar care folosește harponul. [Pr.: *-ni-er*] — **Harpon** + suf. *-ier*.

HARPSICÓRD s.n. (Livr.) Clavecin. [Scris și: *harpichord*] — Din engl. **harpichord**.

HĂRȘ interj. v. **hărști**.

HARȘĂ, *harșale*, s.f. (Înv.) Pătură fină de lână (sau bucată de stofă sau de alt material) împodobită cu diverse cusături și ornamente, care se pune pe cal, sub șă. — Din tc. **hașa**.

HĂRȘCHINĂ s.f. v. **harchină**.

HARTÂN, *hartane*, s.n. 1. Bucată mare de carne; halcă. 2. (Rar) Zdreanță, ruptură (dintr-un obiect de îmbrăcăminte). [Pl. și: *hartanuri*.] — Var.: **hărtân** s.n.] — Et. nec.

HĂRTĂ, *hărți*, s.f. Reprezentare grafică în plan orizontal a suprafeței pământului (totală sau parțială), generalizată și micșorată conform unei anumite scări de proporție și întocmită pe baza unei proiecții cartografice. < (În sintagmele *Harta fusurilor orare* = hartă care indică limitele reale ale fusurilor orare. *Hartă geologică* = hartă pe care este reprezentată răspândirea diferitelor formații geologice. *Hartă hidrologică* = hartă pe care sunt reprezentate repartiția proprietăților fizice și chimice și condițiile de zăcământ ale apelor subterane. *Hartă lingvistică* = hartă rezultată din cartografierea faptelor de limbă. *Hartă sinoptică* = hartă făcută din 6 în 6 ore în care se înscriu principalele elemente meteorologice. *Hartă de anomalii* = hartă care indică abaterile (actuale) ale unor elemente meteorologice, față de valorile medii multianuale. — Din ngr. **hártis**.

HARTOI, *hartoiesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A da la o parte, a cârmi din drum carul, sania etc. ♦ Refl. (Despre sănii) A aluneca într-o parte. [Var.: **hartuf** vb. IV] — Din magh. **hartolni**.

HARTUÍ vb. IV v. **hartoi**.

HART s.n. v. **hărță**.

HARTĂG s.n. v. **arțag**.

HĂRȚĂ s.f. Încăierare; ceartă. ♦ (Înv.) Ciocnire între avangărzi sau între (mici) grupuri militare potrivnice. [Var.: **harț** s.n.] — Din magh. **harc**.

HARTĂGÓS, **-OASĂ** adj. v. **arțagos**.

HARTI s.m. pl. (În religia ortodoxă) Perioadă din an când este permis să se mănânce de fruct miercurea și vinerea. [Var.: **hărțá** s.f., **hărți** s.m. pl.] — Din ngr. **Artzi**[vurtzi].

HARUSPICIU, *haruspicii*, s.m. (În Roma antică) Preot despre care se credea că poate prezice viitorul prin examinarea măruntaielor animalelor jertfite. — Din lat. **haruspex**, **-pices**, fr. **haruspice**.

HĂSCĂ s.f. (Reg.) Bucată de piele care se pune la cizmă pentru a lărgi căputa. — Din pol. **haska**.

HASMAȚŪCHI s.m. 1. Plantă erbacee plăcut mirositoare, cu flori albe, cultivată ca plantă culinară (*Anthriscus cerefolium*). 2. (Reg.) Plantă erbacee cu flori albe, rar gălbui, dispuse în mici umbele (*Anthriscus silvestris*). [Var.: **asmățuchi**, **asmățúí** s.m., **hasmaciucă** s.f.] — Et. nec.

HĂȘPEL, *haspeluri*, s.n. 1. Mașină folosită la finisarea țesăturilor și a pieilor. 2. Mașină care trece firele de pe țevi sau de pe bobine pe sculuri, pentru a forma pachete de bumbac. — Din germ. **Haspel**.

HASTĂȚI s.m. pl. Numele soldaților veterani, înarmați cu lance, care formau prima linie dintr-o legiune romană. — Din lat. **hastati**.

HĂȘCĂ, *hăști*, s.f. (Reg.) Copac uscat, cu trunchiul găunos; trunchi găunos de copac. — Cf. ucr. *ch a ș c a*, „tufiș”.

HAȘÉ, (2) *hașeuri*, s.n. 1. Conservă preparată sub formă de pastă din ficat, carne de porc și slănină. 2. Sortiment de hașe (1). [Var.: **hașéu** s.n.] — Din fr. **haché**.

HAȘÉU s.n. v. **hașe**.

HAȘIȘ s.n. Substanță narcotică extrasă din vârfurile înflorite ale unei specii de cânepă exotică (*Cannabis indica*), folosită ca excitant psihic, care, consumată sistematic, dă toxicomanii grave. — Din fr. **haschisch**.

HAȘIȘISM s.n. Ansamblu de tulburări provocate de intoxicația cu hașis. — Din fr. **haschischisme**.

HAȘMACIUCĂ s.f. v. **hasmațuchi**.

HĂȘMĂ, *hașme*, s.f. Plantă erbacee cu bulb, cu frunze cilindrice și cu flori albe, roz sau albastre, care se prezintă în inflorescențe sferice (*Allium ascalonicum*). — Din magh. **hagyma** „ceapă”.

HAȘURĂ, *hașurez*, vb. I. Tranz. A acoperi cu hașuri o porțiune dintr-un desen, dintr-o hartă etc. — Din fr. **hachurer**.

HAȘURĂRE, *hașurări*, s.f. Acțiunea de a *hașura* și rezultatul ei. — V. **hașura**.

HAȘURĂT, -Ă, *hașurati*, -te, adj. Acoperit cu hașuri. — V. **hașura**.
HAȘURĂTOR, *hașuratoare*, s.n. Instrument care servește la trasarea hașurilor. — **Hașura** + suf. -tor. Cf. fr. *hachurateur*.

HAȘURĂ, *hașuri*, s.f. Fiecare dintre liniile (negre), paralele sau întretăiate, egale ca grosime și trasate la distanțe egale pe o porțiune de desen sau de gravură, pentru a marca semiturile sau umbrele pe o hartă sau pe un desen tehnic, pentru a da anumite indicații etc. — Din fr. **hachure**.

HAT, *haturi*, s.n. Fâșie îngustă de pământ nearat care desparte două ogoare sau două terenuri agricole aparținând unor gospodării diferite; răzor¹, hotar. ◇ Expr. *A fi într-un hat* (cu cineva) = a fi vecin (cu cineva). ◆ (Reg.) Câmp nelucrat; pârlăoagă, țelină². — Cf. ucr. *hat* „zăgaz”.

HATAIĂ s.f. (Inv.) Numele unei stoffe fine de mătase. [Pr.: -ta-ia] — Din tc. **hatayî**.

HATĂR, *hatăruri*, s.n. (Pop. și fam.) 1. Plăcere, poftă, plac. ◇ Expr. *Pentru* (sau *de, în*) *hatărul* (cuiva sau a ceva) = de dragul (cuiva sau a ceva); pentru a face plăcere (cuiva). (Inv.) *De hatărul* (unui lucru) = multumită, datorită, grație (unui lucru). 2. Favoare, concesiune; serviciu. ◇ Expr. *A face* (cuiva) *un hatăr* = a acorda (cuiva) o favoare; a satisface (cuiva) o dorință sau un capriciu. — Din tc. **hatir**.

HĂTIE, *hatii*, s.f. (Reg.) Îngrămadire de nuiele, pietre, bolovani etc. executată pentru a amenaja cursul unei ape sau pentru a stăvili revărsarea ei. — **Hat** + suf. -ie.

HATIȘERIF, *hatișerifuri*, (Inv.) s.n. Ordin sau decret emis de sultan, de un mare demnitar otoman sau de un domn al Țărilor Române. — Din tc. **hattișerif**.

HATMÂN, *hatmani*, s.m. (În Evul Mediu) 1. Boier de divan în Moldova, care era însărcinat de domn cu comanda întregii oștiri, având în același timp și funcția de pârcaș și portar al Suvevei; mare spătar; titlu purtat de acest boier. 2. Titlu purtat de marii comandanți ai oștilor polone și ai celor căzăcești; persoană având acest titlu. [Acc. și: *hâtman*] — Din pol. **hetman**.

HATMANIE s.f. v. **hătmanie**.

HATORICĂ, *hatorice*, adj. (În sintagma) *Coloană hatorică* = coloană, în arhitectura veche egipteană, având capitelul decorat cu patru capete, aparținând zeiței Hathor. — Din fr. **hathorique**.

HAT interj. Cuvânt care indică o mișcare bruscă și neașteptată, făcută pentru a prinde sau a apuca pe cineva sau ceva. — Onomatopee.

HATEGÂN, -Ă, *hategani*, -e, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din Hateg. 2. Adj. Care aparține Hategului sau hateganilor (1), privitor la Hateg ori la populația lui. 3. S.f. art. Numele unui dans popular românesc, în ritm alert, răspândit în sudul Transilvaniei care se joacă în perechi; melodie după care se execută acest dans. — **Hateg** (n. pr.) + suf. -an.

HATEGÂNCĂ, *hategance*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din Hateg. — **Hategan** + suf. -că.

HAU interj. (De obicei repetat) Cuvânt care imită lătratul câinelui sau urlatul lupului. — Onomatopee.

HAUSTOR, *haustori*, s.m. Organ vegetal asemănător cu o ventuză, cu ajutorul căruia unele plante parazite își absorb hrana din plantele pe care parazitează. [Pr.: *ha-us*] — După fr. **haustorie**.

HAVĂ, *havez*, vb. I. Tranz. A săpa cu haveza făgașe într-un zăcământ în curs de exploatare pentru a ușura desprinderea materialului din masiv. — Din fr. **haver**.

HAVAIANĂ, *havaiene*, s.f. Instrument muzical cu coarde asemănător cu chitara, cu sunetul melodios, lin și tărgănat. [Pr.: -va-ia] — Din fr. [guitare] **hawaïenne**.

HAVAIU, -IE, *havaii*, adj. (Inv.) Azurii. — Din tc. **havai**.

HAVAJ, *havaje*, s.n. (Min.) Havare. — Din fr. **havage**.

HAVALEĂ, *havalele*, s.f. Îndatorire constând din prestarea de zile de clacă, podvezi etc., pe care o aveau țăranii pe vremea clăcii. ◆ Prestație în bani sau în natură făcută în contul haraciului. — Din tc. **havale**.

HAVÂN, -Ă, *havani*, -e, adj., s.f. 1. Adj. De culoare maro-deschis (ca aceea a tutunului). 2. S.f. Țigară de foi fabricată din tutun de calitate superioară, provenit din Cuba; *p. gener.* țigară de foi. 3. S.f. Plută de mare alcătuită din trunchiuri de brad dispuse în forma unei țigări de foi și legate cu cabluri. — Din fr. **havane**.

HAVĂRE, *havări*, s.f. Acțiunea de a *hava* și rezultatul ei. — V. **hava**.

HAVĂT s.n. (În sintagma) *Mașină de havat* = haveză. — V. **hava**.

HAVATĂTOR, *havori*, s.m. Miner care practică havajul. — **Hava** + suf. -tor.

HAVÉZĂ, *haveze*, s.f. Mașină construită special pentru tăiatul straturilor de cărbune sau de minereu dintr-o mină. — Din fr. **haveuse**.

HAVRĂ, *havre*, s.f. (Inv.; adesea peior.) Sinagogă; *p. ext.* comunitate evreiască. — Din tc. **havra**.

HAVUZ, *havuzuri*, s.n. Bazin de apă descoperit, construit în parcuri, în scuaruri etc., din piatră sau din beton, de obicei cu fântână arteziană în interior; fântână arteziană. [Pl. și: *havuze*] — Din tc. **havuz**.

HAWAIIAN, -Ă, *hawaiieni*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care face parte din populația insulelor Hawaii sau este originară de acolo. 2. Adj. Care aparține insulelor Hawaii sau hawaiienilor (1), privitor la Hawaii ori la hawaiieni. ◆ (Substantivat, f.) Limbă din grupul polinezian, vorbită în insulele Hawaii. [Scris și: *hawaiian*] — Din fr. **Hawaiien**.

HAZ s.n. 1. Stare de bună dispoziție, de vioașie; veselie. ◇ *Vorbe de haz* = vorbe spirituale, glume. ◇ Expr. *A face haz* = a se veseli, a petrece glumind; (cu determinări introduse prin prep. „de”) a face glume pe seama cuiva, a-și bate joc, a râde de cineva sau de ceva. *A face haz de necaz* = a-și ascunde necazul, făcând glume sau simulând voia bună. ◆ Calitatea cuiva de a înveseli pe cei din jur prin firea sa veselă, prin glume sau prin vorbe spirituale. ◇ Expr. *A fi cu haz* = a fi plin de duh, a avea umor. 2. (Inv.) Plăcere, bucurie (pe care o simte cineva sau pe care o faci cuiva). ◇ Expr. *A face haz* (de cineva sau de ceva) = a-i plăcea de cineva sau de ceva. *A nu face haz de cineva* (sau de ceva) = a nu da importanță cuiva (sau unui lucru), a nu lua în seamă. 3. Calitatea cuiva de a plăcea (prin veselie, spirit, farmec etc.). ◇ Loc. adj. și adv. *Cu haz* = plăcut, nostim. ◇ Expr. (lr.) *Știi că ai* (sau *are*) *haz?* = știi că-mi plăci (sau că-mi place)? știi că ești (sau că e) bine? — Din tc. **haz**.

HAZĂRD, *hazarduri*, s.n. Împrejurare sau concurs de împrejurări (favorabile sau nefavorabile) a căror cauză rămâne în general necunoscută; *p. ext.* întâmplare neprevăzută. ◆ Soartă, destin. ◇ *Joc de hazard* = joc de noroc. — Din fr. **hasard**.

HAZĂRDĂ, *hazardez*, vb. I. Refl. A întreprinde o acțiune (riscantă) bazându-se pe întâmplare și pe noroc; a risca, a se expune, a se aventura. — Din fr. **hasarder**.

HAZĂRDĂRE s.f. Acțiunea de a se *hazarda*. — V. **hazarda**.

HAZĂRDĂT, -Ă, *hazardați*, -te, adj. Periculos, riscant, cu rezultate nesigure. — V. **hazarda**.

HAZLĂU, -ĂIE adj. v. **hazliu**.

HAZLÎU, -IE, *hazlii*, adj. 1. Spiritual, plin de haz, de umor; vesel. 2. Atrăgător, plăcut, simpatic, nostim. [Var.: (rar) *hazlău, -ăie, hazuliu, -ie* adj.] — **Haz** + suf. -liu.

HAZNĂ, *haznale*, s.f. 1. Bazin subteran de dimensiuni relativ mici, folosit pentru colectarea și decantarea apelor impurificate provenite dintr-un număr mic de gospodării; *p. ext.* latrină. 2. (Inv.) Clădire sau încăpere a vistieriei în care se păstrau un tezaur, o sumă mai mare de bani sau alte lucruri de preț; *p. gener.* vistierie. — Din tc. **hazine, hazne**.

HAZNĂ, *hazne*, s.f. (Reg.) Folos. — Din magh. **haszon**.

HAZULIU, -IE adj. v. **hazliu**.

HĂ interj. (Pop.) 1. (De obicei repetat) Cuvânt care redă râsul, mai ales râsul forțat. 2. (Repetat) Cuvânt care redă plânsul. 3. Exclamație care exprimă mirare, neîncredere. 4. Cuvânt care exprimă o afirmație. [Var.: **hî, hi** interj.] — Onomatopee.

HĂBĂUC, -Ă, *hăbăuci*, -ce, adj. (Reg.; adesea substantivat) Năuc, buimac, zăpăcit; *p. ext.* prost; nebun. ◇ Expr. (Adverbial) *A o lua* (sau *a umbla*) *hăbăuca* = a porni la întâmplare, fără o țintă precisă, a o lua razna. — Contaminare între magh. dial. **habóka** și **năuc**.

HĂBĂUCI, *hăbăucesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Reg.) A (se) zăpăci, a (se) năuci. [Pr.: -bă-u-] — Din **hăbăuc**.

HĂBUC, hăbuci, s.m. (Reg.) Bucată. ◇ Expr. *A (se) rupe* sau *a (se) face hăbuc(i)* = a (se) rupe în bucăți, a (se) distruge; a (se) încurca, a (se) încălci. ◆ (Adjectival) Rupt în bucăți, distrus; încurcat, încălci. — Et. nec.

HĂBUCI, *hăbucesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A strica; a rupe, a distruge. — Din **hăbuc**.

HĂCI s.n. (Reg.; în loc adv.) *Cât hăciul* = nicidecum, deloc. [Var.: **hăci** s.n.] — Cf. tc. **hık**.

HĂCUI, *hăcuiesc*, vb. IV. Tranz. (Fam.) A tăia în bucăți (mici); a toca mărunț; a sfărteca, a ciopârți. — Din germ. **hacken**.

HĂCUIRE, hăcui, s.f. (Fam.) Acțiunea de a *hăcui* și rezultatul ei. — V. **hăcui**.

HĂDĂRĂG, hădăragi, s.m. (Reg.) 1. Lemnul gros și mobil al îmblăciului cu care se bat cerealele. 2. Piesă de lemn sprijinită pe piatra de moară, care scutură teica, lăsând să cadă boabele din coșul morii; hădărău. 3. Fiecare dintre lemnele de care trag pescarii la năvod. 4. Mănerul de lemn cu care se învârtește rășnița. [Var.: **hadarág** s.m.] — Cf. magh. *hadaró*.

HĂDĂRĂU, hădăraie, s.n. Hădărăg (2). — Din magh. **hadaró**.

HĂI interj. 1. (Reg.) Termen familiar cu care te adresezi cuiva; bre, fă. 2. Strigăt cu care se îndeamnă sau cu care se mână boii și vacile. — Onomatopee.

HĂI², *hăiesc*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A îndemna boii sau vacile la mers. ♦ A striga pentru a stârni vânatul. — Din **hăi¹**.

HĂIMĂNI, *hăimănesc*, vb. IV. Intrans. (Rar) A umbla haimana, a hoinări. — Din **haimana**.

HĂINĂR, *hăinari*, s.m. (Înv.) Negustor de haine. — **Haine** + suf. *-ar*.

HĂINĂRIE, (1) *hăinării*, s.f. 1. (Rar) Magazin în care se vând haine gata confecționate. 2. Cantitate mare de haine. — **Haină** + suf. *-ărie*.

HĂINI vb. IV v. **haini**.

HĂINIȘOARĂ, *hăinișoare*, s.f. (Rar) Hăinuță. — **Haină** + suf. *-ișoară*.

HĂINUȚĂ, *hăinuțe*, s.f. Diminutiv al lui *haină*; hăinișoară. — **Haină** + suf. *-uță*.

HĂIRE, *hăiri*, s.f. (Rar) Acțiunea de a *hăi²* și rezultatul ei; strigăt de îndemn pentru vite; hăit¹ — V. **hăi²**.

HĂIS interj. Strigăt cu care se mână boii înjugăți pentru a merge spre stânga. ♦ Loc. adj. *Din* (sau *de*) *hăis* (sau *hăisa*) = (despre o vită înjugată) din stânga. ♦ Expr. (Adverbial sau substantivat) *A face hăis* (sau *hăisa*) = a cârmi la stânga. *A trage* (sau *a fi*) *unul la hăis și celălalt la cea* sau *a zice unul hăis și celălalt cea*, se spune despre doi oameni care nu se înțeleg. *A trage hăisa* = a nu fi de acord cu alții. [Var.: **hăisa** interj.] — Cf. sb. a is.

HĂISA interj. v. **hăis**.

HĂIT¹, *hăituri*, s.n. (Reg.) Hăire. — V. **hăi²**.

HĂIT², *-Ă* adj. v. **hăit**.

HĂITĂR, *hăitari*, s.m. (Reg.) Hăitaș². — **Haită** + suf. + *-ar*.

HĂITĂȘ¹, *hăitașe*, s.n. (Reg.) Acțiunea de stârnire a vânatului. — Din magh. **hajtás**.

HĂITĂȘ², *hăitași*, s.m. Om care, făcând gălăgie mare, stârnește vânatul din ascunzători și îl gonește spre vânători; gonaci. — **Haită** + suf. *-aș*.

HĂITUI, *hăituiesc*, vb. IV. 1. Intrans. și tranz. A stârni, a goni vânatul spre vânători. 2. Tranz. A goni, a mâna animalele domestice. ♦ Fig. A urmări, a fugări pe cineva (ca pe un animal sălbatic), pentru a-i face rău. 3. Tranz. A cutreiera, a străbate o regiune, un loc, urmărind pe cineva. — Din magh. **hajtani**.

HĂITUIALĂ, *hăituieli*, s.f. Acțiunea de a *hăitui* și rezultatul ei; goană după vânat. [Pr.: *-tu-ia-*] — **Hăitui** + suf. *-eală*.

HĂITUȘCĂ, *hăituște*, s.f. (Fam.) Fată cu purtări rele, desfrânate. — **Haită** + suf. *-ușcă*.

HĂLĂCIUGĂ, *hălăciugi*, s.f. (Reg.) 1. Tufiș, desiș de mărăcini, de lăstari etc. 2. Păr zbârlit, ciufulit. — Et. nec.

HĂLĂDUI, *hălăduiesc*, vb. IV. Intrans. 1. (Pop.) A trăi undeva în voie, în libertate, în liniște; *p. ext.* a locui. 2. (Înv.) A scăpa cu viață (de o primejdie). 3. (Reg.) A izbūti, a reuși. — Din magh. **haladni** „a propăși, a merge mai departe”.

HĂLĂGIE s.f. v. **gălăgie**.

HĂLĂLĂIE, *hălălăi*, s.f. (Pop.) Hărmălaie. [Var.: **halalăie** s.f.] — Din **hălălăi**.

HĂLĂLĂI, *hălălăiesc*, vb. IV. Intrans. (Pop.) A face gălăgie, larmă. —

Formație onomatopeică.

HĂLDĂN s.m. v. **aldan**.

HĂLPĂI, *hălpăi*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A mânca sau a bea repede și cu lăcomie. — Cf. bg. *hlapam*, sb. *hlapiti*.

HĂMĂI, pers. 3 *hămăie*, vb. IV. Intrans. (Despre câini) A lătra. [Prez. ind. și: *hămăiește*. — Var.: **hămăi** vb. IV] — **Ham**¹ + suf. *-ăi*.

HĂMĂIALĂ, *hămăieli*, s.f. Faptul de a *hămăi*; lătrat (al mai multor câini deodată), hămăit, hămăitură. [Pr.: *-mă-ia-*] — **Hămăi** + suf. *-eală*.

HĂMĂIT, *hămăituri*, s.n. Lătrat, hămăială, hămăitură. — V. **hămăi**.

HĂMĂITURĂ, *hămăituri*, s.f. Lătrat, hămăială, hămăit. [Pr.: *-mă-i-*] — **Hămăi** + suf. *-tură*.

HĂMĂI s.m. v. **hamei**.

HĂMESEALĂ s.f. (Fam.) Foame mare, lihneală; slăbiciune din cauza foamei. [Var.: **hămiseală** s.f.] — **Hămesi** + suf. *-eală*.

HĂMESI, *hămesesc*, vb. IV. Intrans. (Fam.) A flămânzi peste măsură, a fi lihnit de foame. — Cf. alb. *hamis*.

HĂMESIT, *-Ă*, *hămesiți*, *-te*, adj. (Fam.) 1. Foarte flămând, mort de foame; lihnit. 2. Lacom, nesățios, nesăturat. [Var.: **hămisit**, *-ă*, **hămesit**, *-ă* adj.] — V. **hămesi**.

HĂMISEALĂ s.f. v. **hămesială**.

HĂMISIT, *-Ă* adj. v. **hămesit**.

HĂMIȘLIU, *-IE*, *hămișlii*, adj. (Reg.) Viclean, șiret. ♦ Expr. (Substantivat) *A se juca de-a hămișliu* = a face pe șiretul. — **Hamiș** + suf. *-liu*.

HĂMUL, *hămuiesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A istovi un animal punându-i să tragă prea mult la ham². — **Ham**² + suf. *-ui*.

HĂMURĂRIE, (1) *hămurării*, s.f. (Rar) 1. Locul unde se fac sau unde se vând hamuri. 2. Meseria celui care face hamuri. — **Ham**² + suf. *-ărie*.

HĂNDRĂLĂU, *hândrălai*, s.m. (Depr.) Flăcău care umblă după fete. ♦ Expr. (Adverbial) *A umbla hândrălau* = a umbla de colo până colo fără nicio treabă; a hoinări. [Var.: **handrălau** s.m.] — Cf. magh. *vándorló*.

HĂRPĂI, *hăpăi*, vb. IV. Tranz. (Fam.) 1. A mânca înghițind repede și cu zgomot. 2. (Rar) A vorbi repede și fără șir (mâncând cuvintele). [Prez. ind. și: *hăpăiesc*] — **Hap**¹ + suf. *-ăi*.

HĂRĂBĂIE, *hărăbăi*, s.f. (Pop.) Casă, încăpere, curte etc. de dimensiuni mari. ♦ Vehicul mare. [Pr.: *-ba-ie*. — Var.: (reg.) **harabăie** s.f.] — Din tc. **harabe**.

HĂRĂCÍ vb. IV v. **arăci**.

HĂRĂCÍT s.n. v. **arăcit**.

HĂRĂGÍ vb. IV v. **arăci**.

HĂRĂGÍT s.n. v. **arăcit**.

HĂRĂNÍ vb. IV v. **hrăni**.

HĂRĂȚÍ, *hărățesc*, vb. IV. 1. Tranz. (Reg.) A ațâța, a întărâta (un câine).

2. Refl. recip. (Înv.; despre două armate dușmane) A se hărțui. — Et. nec. **HĂRĂU** s.m. v. **hărau**.

HĂRĂZÍ, *hărăzesc*, vb. IV. Tranz. 1. A stabili, a hotărî (ceva) dinainte, în vederea unui scop; a destina (1). ♦ (Înv.) A dedica, a închina. 2. (Înv.) A face ceva un dar, o cinste, o donație; a acorda un drept, un privilegiu, un titlu, o distincție. — Din sl. **harizati**.

HĂRĂZÍRE, *hărăziri*, s.f. Acțiunea de a *hărăzi* și rezultatul ei. — V. **hărăzi**.

HĂRĂZÍT, *-Ă*, *hărăziți*, *-te*, adj. 1. Stabilit, hotărât dinainte; destinat (1). 2. (Înv.) Devotat, credincios, fidel. — V. **hărăzi**.

HĂRCĂÍT s.n. v. **hărcăit**.

HĂRCĂÍTÍ vb. IV v. **hărhăti**.

HĂRHĂLĂIE s.f. (Reg.) Hărmălaie. — Contaminare între **harhăt** și **hărmălaie**.

HĂRHĂTÍ, *hărhătesc*, vb. IV Intrans. (Reg.; despre mai multe persoane) A vorbi deodată, a face larmă. ♦ Refl. recip. A se certa. [Var.: **hărcătí** vb. IV] — Din **harhăt**.

HĂRMĂLĂIE s.f. Zgomot mare, larmă (de strigăte, de glasuri); gălăgie, zarvă, tărăboi, hălălaie, hărhălaie. [Var.: **harmalăie** s.f.] — Formație onomatopeică.

HĂRNICÉL, *-EĂ*, *-ICĂ*, *hărniceii*, *-ele*, adj. Hărniceuț. — **Harnic** + suf. *-el*.

HĂRNICÍ, *hărnicesc*, vb. IV. 1. Refl. A se arăta harnic, a se face, a deveni harnic, sărguincios. 2. Tranz. A stimula, a îndemna la lucru. 3. Intrans. A lucra cu zel, a munci cu hărnicie. — Din **harnic**.

HĂRNICÍE s.f. Zel în muncă, spor la lucru; sărguință, vrednicie; destoinicie. — **Harnic** + suf. *-ie*.

HĂRNICÚT, *-Ă*, *hărniceuți*, *-e*, adj. Diminutiv al lui *harnic*; hărniceuț. — **Harnic** + suf. *-uț*.

HĂRSÍT, *-Ă* adj. v. **hărsit**.

HĂRȘIE s.f. v. **hărșie**.

HĂRȘNÍ, *hărșnesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) 1. A reteza, a tăia ceva (dintr-o lovitură scurtă). 2. A fura ceva (foarte repede, cu abilitate). [Var.: **hărștí**, **hărșnÍ** vb. IV] — Din **harș**.

HĂRȘTÍ vb. IV v. **hărșni**.

HĂRTĂN s.n. v. **hartan**.

HĂRTĂNAȘ, *hărtănașe*, s.n. (Pop.) Diminutiv al lui *hartan*. — **Hartan** + suf. *-aș*.

HĂRTĂNÍ, *hărtănesc*, vb. IV. Tranz. și refl. (Pop.) A (se) face bucăți; a (se) ferfeniți, a (se) sfâșia, a (se) zdrențui. — Din **hartan**.

HĂRTĂNÍT, *-Ă*, *hărtăniți*, *-te*, adj. (Pop.) 1. Care este făcut bucăți; ferfeniți², sfâșiat, zdrențuit. 2. (Rar) Îmbrăcat în haine zdrențoase; zdrențuit. — V. **hărtăni**.

HĂRTĂȘ, *hărtași*, s.m. (Înv.) Soldat care începea lupta, harța. — **Hartă** + suf. *-aș*.

HĂRTĂGÓS, *-OĂSĂ* adj. v. **arțăgos**.

HĂRTĂGÍ, *hărtaiesc*, vb. IV. 1. Tranz. A necăji pe cineva cu tot felul de neplăceri, probleme, întrebări etc., a nu lăsa în pace pe cineva; a cicăli, a săcăi, a pisa. ♦ (Reg.) A întărâta un câine. 2. Tranz. A desfășura atacuri scurte și repetate asupra inamicului cu scopul de a-i provoca panică și de a nu-i permite deplasarea, pregătirea unor acțiuni de luptă, aprovizionarea etc. 3. Refl. recip. A purta discuții repetate și contradictorii cu cineva, a se lua la ceartă sau la bătaie; a se încăiera. [Var.: **hărtaí** vb. IV] — **Hartă** + suf. *-ui*.

HĂRTĂIALĂ, *hărtaieli*, s.f. Faptul de a (se) hărțui. [Pr.: *-tu-ia-*] — **Hărțui** + suf. *-eală*.

HĂRTUIRE, *hărțuiri*, s.f. Acțiunea de a (se) hărțui și rezultatul ei. — V. **hărțui**.

HĂRȚUIȚ, **-Ă**, *hărțuți*, *-te*, adj. Care nu este lăsat în pace, care este tras în toate părțile, care este cicălit, săcăit, pisat; frământat, neliniștit, agitat. [Var.: **hărțuit**, **-ă** adj.] — V. **hărțui**.

HĂȚ adv. (Pop.; însoțește adjective, adverbe și locuțiuni adverbiale cu sens local sau temporal, dându-le valoare de superlativ) De tot, mult, tare, foarte. *Până hăt departe*. ⇨ Expr. *Hăt și bine* = mult și bine, fără sfârșit. — Din ucr. **het'**.

HĂȚĂLĂU, *hătălăi*, s.m. (Reg.; peior.) Om, flăcău muiertatic; hândrălău. — Et. nec.

HĂȚCĂI, *hătcăiesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A huidui. [Var.: **hătcăi** vb. IV] — Cf. sb. *h a j k a t i*.

HĂȚI, *hătesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A zăgăzui, a baricada, a opri cursul unei ape, trecerea pe un drum etc. — Din ucr. **hatyty**.

HĂȚMĂNEĂSĂ, *hătămăneșe*, s.f. (Înv.) Nevastă de hatman. — **Hatman** + suf. *-easă*.

HĂȚMĂNESC, **-EASCĂ**, *hătămănești*, adj. Privitor la hatman, al hatmanului; care ține de hătămănie. — **Hatman** + suf. *-esc*.

HĂȚMĂNIE, *hătămăni*, s.f. Titlu purtat de hatman, demnitate sau rang de hatman; puterea sau conducerea hatmanului. ♦ Organ suprem de conducere și de organizare a ostășii. [Var.: **hatmanie** s.f.] — **Hatman** + suf. *-ie*.

HĂȚ¹, *hățuri*, s.n. 1. Parte a hamului alcătuită din curele (sau frânghii) lungi, prinse de inelele căpețelei, cu ajutorul cărora se mână caii înhămați. ⇨ Expr. *A ține* (pe cineva sau ceva) *în hățuri* = a ține din scurt pe cineva sau ceva; a struni, a stăpâni. *A lua hățurile în mână* = a prelua conducerea, dând dovadă de autoritate (într-o întreprindere, o afacere etc.). *A scăpa hățurile din mână* = a pierde conducerea sau inițiativa (într-o întreprindere, o afacere etc.), a nu mai putea stăpâni spiritele. 2. (Reg.) Laț, jувât, ștreang de care este spânzurat cineva. — Cf. *h a ț*.

HĂȚ² interj. v. **hăt**.

HĂȚĂS¹, *hățășu*, s.m. Cal care se mână cu ajutorul hățurilor, înhămat alături de un lăturaș. — **Hăț¹** + suf. *-aș*.

HĂȚĂS², *hățășuri*, s.n. (Reg.) 1. Cărare făcută de fiarele sălbatice prin pădure. 2. Drum răpos, abrupt, cu coaste rezezi. [Pl. și: *hățășe*] — Et. nec.

HĂȚIȚ, *hățesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A zgâlțâi, a smuci pe cineva. — Din **hăț¹**.

HĂȚIȘ, *hățişuri*, s.n. Loc plin cu măracini, cu arbuști spinoși etc., desiș greu de străbătut; pădure mică și foarte deasă, cu mulți lăstari tineri și arbuști; sihlă. ♦ Cărare prin pădurile de munte. — Et. nec.

HĂȚUI, *hățuiesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A mâna caii (cu ajutorul hățurilor). ♦ Fig. A frâna, a stăpâni. — **Hăț¹** + suf. *-ui*.

HĂUI, *hăuri*, s.n. Prăpastie adâncă; abis, genune, adânc (II). ⇨ Expr. (Pop.) *Căt (e) hăul* = niciodată; cu nici un preț. — Et. nec.

HĂUI², *hăuri*, s.n. Hăuit. — Din **hăul** (derivat regresiv).

HĂUGĂȘ s.n. v. **făgaș**.

HĂUI vb. IV v. **auit**.

HĂUIĂLĂ s.f. v. **auială**.

HĂUIT s.n. v. **auit**.

HĂULI, *hăulesc*, vb. IV. Intrans. (Pop.; despre oameni) A chuii (1). ♦ (Despre voce, zgomote etc.) A răsună prelung; a hăui, a hui. ♦ Tranz. (Rar) A cânta ceva (prelung, chiuind). [Pr.: *hă-u-*] — Formație onomatopeică.

HĂULIRE, *hăuliri*, s.f. (Pop.) Acțiunea de a *hăuli* și rezultatul ei; chuiit, hăulit. [Pr.: *hă-u-*] — V. **hăuli**.

HĂULIT, *hăulitori*, s.n. (Pop.) Hăulire. [Pr.: *hă-u-*] — V. **hăuli**.

HĂULITURĂ, *hăulituri*, s.f. (Pop.) Chiuitură. [Pr.: *hă-u-*] — **Hăuli** + suf. *-tură*.

HĂC interj. Sunet pe care-l scoate cineva când sughite sau când i se oprește brusc respirația. — Onomatopee.

HĂCĂI, *hăcăi*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A răsufla greu; a icni. — **Hăc** + suf. *-ăi*.

HĂCĂI¹ interj. v. **hăș**.

HĂCĂI² s.n. v. **hăci**.

HĂD, **-Ă**, *hăzi*, *-de*, adj. Foarte urât, slut. — Cf. ucr. *h y d*.

HĂDOȘENIE, *hădoșenii*, s.f. Urățenie mare, slutenie; hăzenie. ♦ (Concr.) Persoană foarte urâtă. — Contaminare între **hăd** și **hidoșenie**.

HĂI, *hăiesc*, vb. IV. Refl. (Pop.) A se apleca într-o parte; a deveni strâmb; a se înclina. ♦ Tranz. și refl. A (se) prăvăli; a (se) năru. — Cf. magh. *hajoIni*.

HĂIT, **-Ă**, *hăiți*, *-te*, adj. (Pop.) Aplecat, lăsat, prăvălit într-o parte; strâmb. ♦ Surpat, prăbușit. [Var.: **hăift**, **-ă** adj.] — V. **hăi**.

HĂLPĂV, **-Ă** adj. v. **hulpav**.

HĂLPŌV, **-Ă** adj. v. **hulpav**.

HĂMĂI vb. IV v. **hămăi**.

HĂNDICHI s.n. v. **hindichi**.

HĂNSĂR, *hănsari*, s.m. (În Evul Mediu, în Moldova) Ostaș călare fără leafă care era răspălit din prada luată de la dușmani. — Et. nec.

HĂNȚĂU, *hănțai*, s.n. (Pop.) Bancă cu clește de fixare, asemănătoare cu scăunoaia, pe care rotarul fixează bucățile de lemn din care face spoite. — Et. nec.

HĂR interj. 1. Cuvânt care imită mârăitul câinilor. ⇨ Expr. *Că(-i) hăr*, *că(-i) mâr* sau *hăr încoace*, *hăr încolo*, se zice când cineva se încurcă în explicații neconvingătoare, mincinoase. 2. Cuvânt care imită zgomotul produs de unele mecanisme vechi (defecte). — Onomatopee.

HĂRĂ, *hăre*, s.f. (Reg.) Ceartă, neînțelegere, zăzanie (pentru lucruri mărunte). ⇨ Loc. adv. *De-a hăra* = cu spirit de contradicție, cu dorința de a face cuiva în ciudă. — Din **hărâi** (derivat regresiv).

HĂRĂU, *hărâi*, s.m. (Reg.) Specie de uliu. [Var.: **hărâu** s.m.] — Et. nec.

HĂRĂI, *hărâi*, vb. IV. 1. Intrans. (Despre mecanisme stricate; la pers. 3) A scoate un zgomot dogit. 2. Intrans. (Despre organele respiratorii; *p. ext.* despre persoane) A scoate sunete aspre, de obicei din cauza unei boli; a respira greu, a hărcâi. ♦ (Peior.) A vorbi neclar, mormăit. ♦ A sforâi. 3. Intrans. (Despre câini; la pers. 3) A mârâi. 4. Refl. recipr. A se certa, a se ciondâni. ♦ Tranz. (Fam.) A întârâta, a irita pe cineva. 5. Refl. (Rar) A se freca, a se lovi cu zgomot de ceva. — **Hăr** + suf. *-ăi*.

HĂRĂIALĂ, *hărâieli*, s.f. Zgomot răgușit produs de o respirație grea; hărcăială, hărcăit, hărâitură; tuse (din piept). [Pr.: *-ră-ia-*] — **Hărâi** + suf. *-eală*.

HĂRĂIT¹, *hărâituri*, s.n. Zgomot produs de frecarea unui obiect de altul, de un mecanism stricat, de organele respiratorii bolnave etc. — V. **hărâi**.

HĂRĂIT², **-Ă**, *hărâiți*, *-te*, adj. 1. (Despre glas, vorbire, sunete) Care hărâie; hărâitor. 2. (Despre mecanisme, obiecte etc.) Stricat, hodogorit, uzat. — V. **hărâi**.

HĂRĂITŌR, **-ŌARE**, *hărâitori*, *-oare*, adj., s.f. 1. Adj. (Despre glas, vorbire, sunet) Care hărâie; hărâit². 2. S.f. Jucărie cu care se produce (prin rotirea unui dispozitiv) un zgomot specific, dogit. [Pr.: *-ră-i-*] — **Hărâi** + suf. *-tor*.

HĂRĂITURĂ, *hărâituri*, s.f. 1. Hărâială; vorbire răgușită, însoțită de o respirație greoaie, de om bolnav. 2. Mărâit de câine. [Pr.: *-ră-i-*] — **Hărâi** + suf. *-tură*.

HĂRB, *hărburi*, s.n. 1. (Pop.) Ciob, spărtură. 2. Vas (de bucătărie) vechi, uzat, spart sau de proastă calitate; *p. gener.* orice lucru lipsit de valoare, vechi, stricat. 3. Fig. Om bătrân, bolnav, neputincios. — Cf. bg. *h a r b e l*.

HĂRBĂR, **-Ă**, *hărbari*, *-e*, adj. (Pop.; despre câini) Fără stăpân; de pripas. ♦ Fig. (Despre oameni; adesea substantivat) Fără căpătâi, hoinar, vagabond, hărbareț. — **Hărb** + suf. *-ar*.

HĂRBĂRET, **-Ă**, *hărbareți*, *-e*, adj. (Reg.) 1. Care gustă din toate mâncărurile; pofcios. 2. Fără căpătâi, haimana; hărbar. — **Hărb** + suf. *-areț*.

HĂRBUI, *hărbuiesc*, vb. IV. Tranz. și refl. A (se) preface în hărburi; a (se) hodogori, a (se) uza, a (se) strica. — **Hărb** + suf. *-ui*.

HĂRBUIT, **-Ă**, *hărbuiți*, *-te*, adj. (Adesea fig.) Prefăcut în hărburi; stricat, uzat, hodogorit. — V. **hărbui**.

HĂRBŪȚ, *hărbuțe*, s.n. (Rar) Diminutiv al lui **hărb**. — **Hărb** + suf. *-uț*.

HĂRCĂ, *hărci*, s.f. 1. Craniu (de mort); feastă. 2. Epitet depreciativ dat unei femei bătrâne, urâte și rele. — Din ucr. **hyrka**.

HĂRCĂI vb. IV v. **hărcâi**.

HĂRCĂI, *hărcâi*, vb. IV. Intrans. (Pop.) A respira cu greutate, scoțând zgomote răgușite și hărâitoare; a hărâi. [Var.: **hărcăi** vb. IV] — Formație onomatopeică.

HĂRCĂIALĂ, *hărcăieli*, s.f. (Pop.) Hărâială. [Pr.: *-că-ia-*] — **Hărcăi** + suf. *-eală*.

HĂRCĂIT s.n. (Pop.) Faptul de a *hărcâi*; hărâială. [Var.: **hărcăit** s.n.] — V. **hărcâi**.

HĂRCIŌG, *hărciogi*, s.m. Mamifer rozător cu blană frumoasă, pufoasă, roșcată-cafenie, cu coada scurtă și cu două pungi de amândouă părțile ale gurii, care servește la transportul proviziilor în galeriile subterane unde hibernează; grivan (*Cricetus cricetus*). — Din magh. **hőrcsőg**.

HĂRDĂIAȘ, *hărdăiașe*, s.n. Diminutiv al lui **hărdău**. [Pr.: *-dă-iaș*] — **Hărdău** + suf. *-aș*.

HĂRDĂU, *hărdăie*, s.n. Vas făcut din doage de lemn, dintre care două pot fi mai lungi și găurite, servind ca toate, folosit la păstrarea sau la transportarea lichidelor; ciubăr. ⇨ Expr. *A turna* (pe cineva) *la hărdău* (sau *la hărdăul lui Petrache*) = a băga (pe cineva) la închisoare, a aresta (pe cineva). ♦ Conținutul vasului descris mai sus. — Din magh. **hordó**.

HĂRJĂI vb. IV v. **hărșai**.

HĂRJĂIT s.n. v. **hărșăit**.

HĂRJĂITURĂ s.f. v. **hărșăitură**.

HĂRJOANĂ, *hărjoane*, s.f. Încăierare în joacă; hărjoneală. — Din **hărjoni** (derivat regresiv).

HÂRJONEĂLĂ, *hârjoneali*, s.f. Hârjoană. — **Hârjoni** + suf. *-eală*.

HÂRJONI, *hârjonesc*, vb. IV. Refl. recipr. A se încăiera cu cineva în glumă. — Cf. magh. *hor solni*.

HÂRLĂUAN, -Ă, *hârlăuani*, *-e*, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din orașul Hârlău. 2. Adj. Care aparține orașului Hârlău sau hârlăuanilor (1), referitor la orașul Hârlău ori la hârlăuani. — **Hârlău** (n.pr.) + suf. *-an*.

HÂRLĂUANCĂ, *hârlăuance*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din orașul Hârlău. — **Hârlăuan** + suf. *-că*.

HÂRLÉT, *hârlete*, s.n. (Reg.) Cazma. ♦ Lopată. — Din sl. *gylic*.

HÂRLOSTEĂ, *hârlostele*, s.f. Plan înclinat de scânduri acoperit cu o țesătură de lână scămoșată, care servește la reținerea firisoarelor de aur din nisipurile aurifere spălate cu apă. — Et. nec.

HÂRSI, *hârșesc*, vb. IV. Refl. (Reg.) 1. A nu se îndura să cheltuiască; a se zgârci, a se scumpi. 2. A se deprinde (cu necazurile, cu nevoile); a se hârșăi (2). — Et. nec.

HÂRSIT, -Ă, *hârșiți*, *-te*, adj. (Reg.) Lacom de câștig, avid de bani, cârpanos; *p. ext.* rău, lipsit de înțelegere. [Var.: **hârșit, -ă** adj.] — V. **hârși**.

HÂRȘI interj. v. **hârșți**.

HÂRȘĂI, *hârșăi*, vb. IV. 1. Intrans. A se freca de ceva, producând zgomot. ♦ Tranz. (Rar) A scrijeli, a zgâria. 2. Refl. A se deprinde (cu necazurile, cu nevoile); a se hârși. [Var.: **hârșii**, **hârjâi**, **hârșcăi** vb. IV] — **Hârș** + suf. *-ăi*.

HÂRȘĂIRE, *hârșăiri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) **hârșăi** și rezultatul ei; hârșăit, hârșăitură. [Var.: **hârșăire** s.f.] — V. **hârșăi**.

HÂRȘĂIT s.n. Faptul de a (*se*) **hârșăi**; zgomot produs prin frecarea unui obiect de altul; hârșăire, hârșăitură. [Var.: **hârșăit**, **hârjăit**, **hârșcăit** s.n.] — V. **hârșăi**.

HÂRȘĂITURĂ, *hârșăituri*, s.f. 1. Tăietură însoțită de un zgomot caracteristic. 2. Hârșăit. [Pr.: *-șăi-*. — Var.: **hârșcăitură**, **hârjăitură** s.f.] — **Hârșăi** + suf. *-tură*.

HÂRȘCĂI vb. IV v. **hârșăi**.

HÂRȘCĂIT s.n. v. **hârșăit**.

HÂRȘCĂITURĂ s.f. v. **hârșăitură**.

HÂRȘIE, *hârșii*, s.f. (Reg.) Blană (neagră) de miel, cu lâna creată și mărunț, din care se fac căciuli, gulere etc. sau cu care se îmblănesc hainele. [Var.: **hârșie** s.f.] — Cf. magh. *h ask er*, *h ask a r t y a* „piele de pe burtă”.

HÂRȘII vb. IV v. **hârșăi**.

HÂRȘIIRE s.f. v. **hârșăire**.

HÂRȘIIT s.n. v. **hârșăit**.

HÂRȘNI vb. IV v. **hârșni**.

HÂRȘOVEAN, -Ă, *hârșoveni*, *-e*, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din orașul Hârșova. 2. Adj. Care aparține Hârșovei sau hârșovenilor (1), referitor la orașul Hârșova ori la hârșoveni. — **Hârșova** (n.pr.) + suf. *-ean*.

HÂRȘOVEANCĂ, *hârșovenice*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din orașul Hârșova. — **Hârșovean** + suf. *-că*.

HÂRȘTI interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de frecarea sau de zgârirea suprafeței aspre a două obiecte. ♦ Cuvânt care imită zgomotul produs prin spintecarea cu putere a aerului (lovind, plesnind, rețezând etc. ceva). [Var.: **hârș**, **hârș** interj.] — Onomatopee.

HÂRTĂU, *hârtaie*, s.n. (Reg.) Bucată lungă de pământ. — **Hart**[an] + suf. *-ău*.

HÂRTIE, *hârții*, s.f. 1. Produs industrial special pentru scris, tipărit, desenat, împachetat etc., fabricat din celuloză, cu sau fără adaos de fibre sau de materiale de umplură, în formă de foi subțiri și întinse. < Expr. *A pune (sau a așterne) ceva pe hârtie* = a scrie, a redacta ceva. 2. Foaie de hârtie (1) (scrisă sau tipărită). 3. Act, document, scrisoare etc. cu caracter oficial. 4. Ban de hârtie (1), banconotă. *Cinci hârții de câte o sută*. < *Hârtie de valoare* = înscris care atestă participarea la formarea unui capital sau la acordarea unui împrumut și care dă proprietarului sau posesorului său dreptul de a primi dividende sau de a încasa dobândă. *Hârtie-monedă* = bani de hârtie. 5. (Sport) Categorie de greutate în box, la juniori, între 45 și 48 kg. — Din sl. *chartja*.

HÂRTIOARĂ, *hârțioare*, s.f. Diminutiv al lui **hârtie** (2); hârțiuță. [Pr.: *-ti-oa-*] — **Hârtie** + suf. *-oară*.

HÂRTIUȚĂ, *hârțiuțe*, s.f. Hârțioară. [Pr.: *-ti-u-*] — **Hârtie** + suf. *-uță*.

HÂRTOP, *hârtoape*, s.n. 1. Adâncitură, groapă pe un drum. 2. Scobitură lungă și adâncă, de forma unei râpe prăpăstioase, formată de apă. [Pl. și: *hârtopuri*. — Var.: (pop.) **vârțop** s.n.] — Din sl. *vrūtŭpŭ*.

HÂRȚĂ s.f. v. **harți**.

HÂRȚI¹ interj. (În expr.) *Hârți încoace* (sau *încolo*), *scârți încolo*, exprimă o încercare nereușită de a urni din loc un lucru greu. — Onomatopee.

HÂRȚI² s.m. pl. v. **harți**.

HÂRȚOAGĂ, *hârțoage*, s.f. (Depr.) Hârtie scrisă, document, act (vechi sau fără valoare). [Var.: **hârțog** s.n.] — Din **hârtie**.

HÂRȚOG s.n. v. **hârțoagă**.

HÂRȚUI vb. IV v. **hârțui**.

HÂRȚUIȚ, -Ă adj. v. **hârțui**.

HÂRZOB, *hârzoabe*, s.n. (Reg.) 1. Funie groasă folosită la coborârea sau la ridicarea greutăților din adâncime. < Expr. (lr.) (*A se crede*) *coborât cu hârzobul din cer* = (a se crede) mult superior celor din jur, a (fi) mândru, îngâmfat. *A cădea cu hârzobul din cer* = a veni, a pica pe neașteptate; a se realiza de la sine. 2. Ladă care în trecut servea drept scenă și în spatele căreia păpușarul mâniau păpușile; lada păpușilor. 3. Coșuleț din ramuri de brad, în care se păstrează peștii prinși în apele de munte. — Din bg. **vâržop** „legătură”.

HÂȘ interj. Cuvânt cu care se alungă găinile sau alte păsări (de curte). [Var.: **caș**, **haci** interj.] — Onomatopee.

HÂȘĂI, *hâșăiesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A alunga o pasăre cu strigătul „hâș”. [Var.: **hâșăi**, **cașăi** vb. IV] — **Hâș** + suf. *-ăi*.

HÂȚCĂI vb. IV v. **hâțcăi**.

HÂTRU, -Ă, *hâtri*, *-e*, adj., s.m. și f. (Reg.) 1. (Om) glumeț, mucalit, poznaș. 2. (Om) isteț, deștept. ♦ (Om) șiret, viclean. — Din ucr. **chytryj**.

HÂȚ interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de o mișcare bruscă și rapidă, când cineva apucă, smucește sau trage ceva. < Expr. *Hâț în sus*, *hâț în jos* sau *hâț în dreapta*, *hâț în stânga*, arată încercările numeroase și diverse pe care le face cineva pentru a îndeplini o acțiune sau pentru a scăpa dintr-o situație neplăcută. [Var.: **hâț** interj.] — Onomatopee.

HÂȚA interj. (De obicei repetat; adesea cu valoare de verb) Cuvânt care arată mișcări ritmice repetate, întrerupte sau legănate. ♦ Cuvânt care arată o înaintare greoaie, înceată. — Formație onomatopeică.

HÂȚĂI, *hâțăi*, vb. IV. Tranz. și refl. (Reg.) A (se) hâțăna. — **Hâț** + suf. *-ăi*.

HÂȚĂNA, *hâțân*, vb. I. Tranz. și refl. (Pop.) A (se) scutura puternic; a (se) zgâlțâi; a (se) hâțăi. ♦ A (se) mișca încoace și încolo; a (se) legăna, a (se) balansa. — Din **hâț**.

HĂZENIE, *hăzenii*, s.f. (Pop.) Hădoșenie; (concr.) persoană hădă. — **Hăd** + suf. *-enie*.

HĂZI, *hăzesc*, vb. IV. Refl. (Pop.) A deveni hăd. — Din **hăd**.

HE interj. v. **hei**.

HEAVY MÉTAL s.n. Muzică rock cu intensități sonore excesive și punere în scenă șocantă. [Pr.: *hêvi métal*] — Cuv. engl.

HEBDOMADĂR, -Ă, *hebdomadari*, *-e*, adj., s.n. (Publicație) care apare o dată pe săptămână; săptămânal. [Var.: **ebdomadăr, -ă** adj., s.n.] — Din fr. **hebdomadaire**.

HEBEFRÉNIC, -Ă, *hebefrenici*, *-ce*, adj., s.m. și f. (Med.) (Persoană) care suferă de hebefrenie. — Din fr. **hébéphrénique**.

HEBEFRENIE, *hebefrenii*, s.f. Boală psihică, formă de schizofrenie, care apare la pubertate. — Din fr. **hébéphrénie**.

HEBEOLOGIE s.f. Psihologia adolescenței. — Din fr. **hébéologie**.

HEBETUDINE, *hebetudini*, s.f. Stare malativă de toropeală, din care cauză bolnavul este cufundat într-o amorie generală, fără delir sau halucinații. — Din lat. **hebetudo**, *-inis*, fr. **hébétude**.

HEBOÍD, -Ă, *heboizi*, *-de*, adj. (Despre bolnavi) Care se manifestă în special prin tendința de comitere a unor acte antisociale. [Pr.: *-bo-íd*] — Din fr. **héboïde**.

HEC interj. (Reg.) Cuvânt care imită sughitul. — Onomatopee.

HECATOMBĂ, *hecatombe*, s.f. Jertfă religioasă (de o sută de animale) care se făcea în Antichitate la greci și la romani. ♦ Denumirea sărbătorii în care se făceau asemenea jertfe. ♦ Fig. Masacru, măcel; grămadă de cadavre. [Var.: **ecatombă** s.f.] — Din fr. **hecatombe**.

HÉCELĂ, *hecele*, s.f. (Reg.) Darac. — Din magh. **ecselő**.

HECHT s.n. Formă sub care se prezintă pielea animalelor după eliminarea părților cu structura prea rară, pentru a putea fi folosită la croit. [Pr.: *heht*] — Cuv. germ.

HECTĂR, *hectare*, s.n. Unitate de măsură pentru suprafețe agrare, egală cu aria unui pătrat cu latura de 100 de metri. [Scris și (prescrutat): *ha*] — Din fr. **hectare**.

HÉCTIC, -Ă, *hectici*, *-e*, adj. (Med.; despre febră) Lent și continuu (cu mari oscilații). — Din fr. **hectique**.

HECTIZIE, *hectizii*, s.f. Friguri continue. — Din fr. **hectisie**.

HECTOGRĂF, *hectografe*, s.n. Șapirograf. — Din fr. **hectographe**, germ. **Hektograph**.

HECTOGRAM, *hectograme*, s.n. Unitate de măsură pentru greutate, egală cu 100 de grame. — Din fr. **hectogramme**, germ. **Hektogramm**.

HECTOLÍTRIC, -Ă, *hectolitrice*, -ce, adj. **1.** Măsurat în hectolitri. **2.** (În sintagma) *Greutate hectolitrică* = masa unui hectolitr de material granulos; greutatea unui hectolitr de cereale. — **Hectolitr** + suf. *-ic*.

HECTOLÍTRU, hectolitr, s.m. Unitate de măsură pentru volume, egală cu 100 de litri, folosită mai ales pentru măsurarea cerealelor. [Abr.: *hl*] — Din fr. **hectolitre**, germ. **Hektoliter**.

HECTOMÉTRIC, -Ă, *hectometrici*, -ce, adj. Care se referă la hectometru; măsurat în hectometri. — Din fr. **hectométrique**.

HECTOMÉTRU, hectometri, s.m. Unitate de măsură pentru distanță, egală cu 100 de metri. [Abr.: *hm*] — Din fr. **hectomètre**, germ. **Hektometer**.

HECTOWÁTT, hectowatt, s.m. Unitate de măsură a puterii, egală cu 100 de wați. — Din fr. **hectowatt**, germ. **Hektowatt**.

HÉDER, hedere, s.n. Parte componentă a combinelor de cereale, constituită dintr-o platformă care are în față aparatul de tăiere, despărțitoarele de lan, un transportor, rabatorul și mecanismele de acționare ale acestora. — Din rus. **heder**, engl. **header**.

HEDONÍSM s.n. Concepție care proclamă plăcerea drept binele suprem, iar dorința de a o obține, principiu al comportamentului; cultul plăcerii. — Din fr. **hédonisme**.

HEDONÍST, -Ă, *hedoniști*, -ste, s.m. și f., adj. (Adept) al hedonismului. — Din fr. **hédoniste**.

HEDONÍSTIC, -Ă, *hedonistici*, -ce, adj. Hedonist. — Din fr. **hédonistique**.

HEGELIÁN, -Ă, *hegelieni*, -e, adj., s.m. și f. **1.** Adj. Care se referă la filosofia lui Hegel. **2.** S.m. și f. Adept al filosofiei lui Hegel. [Pr.: *-ghe-li-an*] — Din fr. **hégléien**.

HEGELIANÍSM s.n. Doctrina lui Hegel și a adeptilor săi; școala lui Hegel. [Pr.: *-ghe-li-a*] — Din fr. **hégléanisme**.

HEGEMÓN, -Ă, *hegemoni*, -e, s.m. și f., adj. Conducător; (persoană) care reprezintă forța principală, conducătoare. [Var.: **heghemón**, -ă, s.m. și f., adj.] — Din lat. **hegemon**.

HEGEMÓNIC, -Ă, *hegemonici*, -ce, adj. De hegemonie, cu caracter de hegemonie. [Var.: **heghemónic**, -ă adj.] — Din germ. **hegemonisch**.

HEGEMONÍE s.f. Faptul de a avea rolul de conducere; supremație, dominație, de obicei a unui grup social față de altul sau a unui stat față de alte state. [Var.: **heghemonie** s.f.] — Din fr. **hégémonie**.

HEGEMONÍSM s.n. Supremație politică a unui grup social față de altul sau a unui stat asupra altor state; tendință de hegemonie. [Var.: **heghemonism** s.n.] — **Hegemon** + suf. *-ism*.

HEGHEMÓN, -Ă, s.m. și f., adj. v. **hegemon**.

HEGHEMÓNIC, -Ă adj. v. **hegemonic**.

HEGHEMONÍE s.f. v. **hegemonie**.

HEGHEMONÍSM s.n. v. **hegemonism**.

HEGÍRÁ s.f. Data plecării lui Mahomed de la Mecca la Medina (16 iulie 622), considerată ca începutul erei musulmane. — Din fr. **hégire**.

HEHÉ interj. v. **hei**.

HEHÉI interj. v. **ehei**.

HEI! interj. **1.** Exclamație care exprimă o chemare sau prin care se atrage cuiva atenția. **2.** Exclamație care exprimă: voie bună, satisfacție, plăcere, admirație, nerăbdare, rezervă, contrarietate, surprindere, regret etc. ♦ (Adesea repetat) Exclamație care lasă să se înțeleagă că lucrurile sunt mult mai complicate decât par sau decât le crede cineva. [Var.: **he**, **hehé** interj.] — Onomatopee.

HÉÍP, heiri, s.n. (Reg.) Dependință, acaret. — Din magh. **hely** „loc”.

HEIMATLÓS, heimatloși, s.n. (Jur.) Apatrid. [Pr.: *hai-*] — Din germ. **Heimatlos**.

HELÁNCA s.f. Țesătură sintetică supraelastică; obiect confecționat dintr-o astfel de țesătură. — Din fr., it. **helanca**.

HÉLBET interj. (Inv.) Se înțelege! las' pe mine! fii fără grijă! — Din tc. **elbet**.

HELCOZÁ, helcoze, s.f. (Med.) Ulcerație. — Din fr. **helcose**.

HELCOLOGÍE s.f. (Med.) Studiu al ulcerărilor. — Din fr. **helcologie**.

HELCOMÉTRU, helcometre, s.n. Aparat de gimnastică folosit pentru dezvoltarea forței musculare, care funcționează pe principiul învingerii rezistenței unei greutăți reglabile, ridicată și coborâtă cu ajutorul unor scripete. — Din fr. **helcomètre**.

HELEȘTÉU, heleșteie, s.n. Bazin cu apă sau iaz special amenajat pentru creșterea și reproducerea peștilor. [Var.: **eleștú** s.n.] — Din magh. **halastó**.

HÉLGE, helgi, s.f. (Zool.; reg.) Hermină. ♦ Expr. *Alb ca (sau cum e) helgea* = foarte alb. — Din magh. **hölgy** „doamnă”.

HELÍAC, -Ă, *heliaci*, -ce, adj. (Livr.; despre aștri) Care răsare sau apune odată cu soarele. [Pr.: *-li-ac*] — Din fr. **héliaque**.

HELÍANT, helianți, s.m. (Livr.) Floarea-soarelui (*Helianthus annuus*). [Pr.: *-li-anț*] — Din fr. **hélianthe**.

HELÍANTÍNÁ s.f. (Chim.) Metiloranj. [Pr.: *-li-an-*] — Din fr. **hélianthine**.

HELÍAST, heliaști, s.m. Membru al unui cunoscut tribunal din Atena, care-și ținea ședințele în aer liber la răsăritul soarelui. [Pr.: *-li-asț*] — Din fr. **héliaste**.

HÉLICE s.f. v. **elice**.

HELICÓN, helicoane, s.n. Instrument muzical de suflat din alamă, asemănător cu tuba, folosit în fanfarele militare, alcătuit dintr-un tub încovoiat în formă de spirală, prin care trec capul și mâna dreaptă a instrumentistului și cu care sunt emise tonuri grave. — Din fr. **hélicon**.

HELICOPTÉR s.n. v. **elicopter**.

HELIO- Element de compunere însemnând „privitor la Soare, la lumina Soarelui”, „care aparține Soarelui”, care servește la formarea unor substantive. — Din fr. **hélio-**.

HELIOCENTRÁLÁ, heliocentrale, s.f. Centrală electrică solară. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliocentrale**.

HELIOCÉNTRIC, -Ă, *heliocentrici*, -ce, adj. Care aparține heliocentrismului, referitor la heliocentrism; care are Soarele drept centru. ♦ *Sistemul heliocentric* = teorie fundamentată de Copernic, conform căreia Soarele se află în centrul sistemului nostru planetar, iar Pământul și celelalte planete se rotesc în jurul său; heliocentrism. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliocentrique**.

HELIOCENTRÍSM s.n. Sistemul heliocentric. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliocentrisme**.

HELIOCROMÍE s.f. (Poligr.) Tipar adânc, policrom. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliochromie**.

HELIODÓR s.n. Varietate galbenă, transparentă de beril, care conține puțin oxid de fier și este o piatră prețioasă. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliodore**.

HELIOFÍL, -Ă, *heliophilii*, -e, adj. (Despre plante) Iubitor de lumină, care se îndreaptă către lumină; care crește în regiuni puternic însorite. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliophile**.

HELIOFIZIOTERÁPIC, -Ă, *heliofizioterapici*, -ce, adj. Care se referă la fizioterapia solară. [Pr.: *-li-o-fi-zi-o-*] — **Helio-** + **fizioterapic**.

HELIOFÓB, -Ă, *heliofobi*, -e, adj. s.m. și f. **1.** (Med.) Adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de heliofobie. **2.** Adj. (Despre plante) Care nu suportă lumina solară, care crește în regiuni umbrite. [Pr.: *-li-o-*] — Var.: **eliofób**, -ă adj., s.m. și f.] — Din **heliofobie** (derivat regresiv).

HELIOFOBÍE, heliofobii, s.f. (Med.) Fobie de lumină solară. — Din fr. **héliophobie**.

HELIOGRÁF, heliografe, s.n. Nume dat mai multor aparate, servind la: **a)** reproducerea, prin copiere, a desenelor executate pe hârtie de calc cu ajutorul unei hârtii speciale impregnate cu o soluție sensibilă la lumină, dezvoltarea făcându-se cu vapori de amoniac; **b)** transmiterea semnalelor luminoase prin dirijarea, cu ajutorul unei oglinzi, a reflectării razelor solare; **c)** măsurarea puterii calorice a Soarelui și înregistrarea perioadelor din zi cu timp însorit; **d)** fotografierea Soarelui. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliographe**.

HELIOGRÁFIC, -Ă, *heliografici*, -ce, adj. Referitor la heliografie. ♦ *Hârtie heliografică* = hârtie specială, sensibilă la acțiunea luminii, pe care se copiază la heliograf desene făcute pe hârtie de calc. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliographique**.

HELIOGRAFIE s.f. **1.** Reproducere în mai multe exemplare a unei imagini cu ajutorul heliografului. **2.** Procedeu de tipar care folosește clișee pe plăci de cupru obținute pe cale fotochimică și acoperite cu un strat de granule foarte fine de asfalt. ♦ (Inv.) Heliogravură (**1**). **3.** (Rar) Descriere a Soarelui. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliographie**.

HELIOGRAVÓR, heliogravori, s.m. Lucrător specialist în heliogravură. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliographeur**.

HELIOGRAVÚRÁ, heliogravuri, s.f. **1.** Ansamblu de procedee fizice și chimice cu care se execută clișeele de cupru pentru imprimarea heliografică; heliografie. ♦ Gravură obținută printr-un astfel de procedeu. **2.** Procedeu fotomecanic de gravare a formelor de tipar adânc; fotografiere. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliogravure**.

HELIOLOTOGRAFÍE, heliolitografii, s.f. Procedeu litografic în care formele de tipar sunt obținute prin reproducere fotografică. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliolithographie**.

HELIOMARÍN, -Ă, *heliomarini*, -e, adj. (Despre tratamente medicale) Care utilizează acțiunea simultană a razelor solare și a aerului de mare. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliomarin**.

HELIOMÉTRIC, -Ă, *heliometrici*, -ce, adj. De heliometru; făcut cu heliometru. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliométrique**.

HELIOMÉTRU, heliometre, s.n. Instrument optic pentru determinarea diametrului aparent al Soarelui și al planetelor sau a distanței unghiulare dintre două stele. [Pr.: *-li-o-*] — Din fr. **héliomètre**.

HELÍÓN, helioni, s.m. Nucleu al atomului de heliu. [Pr.: *-li-on*] — Din fr. **hélon**.

HELIOPLASTIE, *helioplastii*, s.f. Procedeu de gravură fotografică prin care se obțin planșe gravate în relief. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **hélioplastie**.

HELIOSCÓP, *heliSCOape*, s.n. Aparat sau dispozitiv optic care se atașează la o lunetă pentru a proteja vederea în timpul observării discului solar. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **hélioscope**.

HELIOSTÁT, *heliostate*, s.n. Instrument alcătuit dintr-un sistem optic, pus în mișcare de un mecanism de ceasornic, folosit pentru a transmite un fascicul de raze solare într-o direcție determinată. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliostat**.

HELIOACTÍSM s.n. (Biol.) Heliotropism. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliotactisme**.

HELIOTEHNIC, -Ă, *heliotehnici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Tehnică de utilizare a energiei solare prin transformarea luminii naturale în curent electric cu ajutorul fotopiilelor. 2. Adj. De heliotehnică (1). [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliotechnique**.

HELIOTEHNICIÁN, -Ă, *heliotehnicieni*, -e, s.m. și f. Specialist în heliotehnică (1). [Pr.: -li-o-teh-ni-ci-an] — **Helio-** + **tehnician**.

HELIOTERÁPIC, -Ă, *helioterapici*, -ce, adj. Referitor la helioterapia; care ține de helioterapie. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliothérapique**.

HELIOTERAPIE, *helioterapii*, s.f. Tratament care constă în expunerea corpului omenească la acțiunea razelor solare ultraviolete, folosit în rahitism, reumatism, tuberculoză osoasă, unele boli de piele etc.; baie de soare. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliothérapie**.

HELIOTERM, -Ă, *heliotermi*, -e, adj. Heliotermic. [Pr.: -li-o-] — Din **heliotermic** (derivat regresiv).

HELIOTERMIC, -Ă, *heliotermici*, -ce, adj. Care se referă la heliotermie, care este caracteristic pentru acest fenomen. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliothermique**.

HELIOTERMIE, *heliotermii*, s.f. Fenomen fizic care constă în păstrarea mai mult timp a căldurii înmagazinate în apa sărată a unor lacuri comparativ cu regiunile învecinate, datorită prezenței la suprafața lacurilor a unui strat izolator de apă dulce, care împiedică iradierea căldurii în atmosferă. [Pr.: -li-o-] — Din **heliotermic**.

HELIOTIPIE, *heliotipi*, s.f. Fotocografie. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliotypie**.

HELIOTRÓP, (1, 2) *heliotropie*, s.n., (3) *heliotropi*, s.m. 1. S.n. Materie colorantă folosită la vopsitul bumbacului. 2. S.n. Varietate de calcedonie, de culoare verde-închis sau roșie cu pete galbene strălucitoare, folosită ca piatră semiprețioasă din care se fac obiecte ornamentale. 3. S.m. Numele unei plante aromatice, cu frunze ovale, cu flori de culoare albă sau albastru-deschis, folosite în industria parfumului (*Heliotropium europaeum*). ♦ Ulei eteric extras din planta de mai sus. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliotrope**.

HELIOTRÓPIC, -Ă, *heliotropici*, -ce, adj. (Biol.) Referitor la heliotropism; de heliotropism. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliotropique**.

HELIOTRÓPINĂ, *heliotropine*, s.f. Substanță chimică cristalină extrasă din heliotrop (3), cu miros de violete, utilizată în industria parfumurilor și în cosmetică. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliotropine**, germ. **Heliotropin**.

HELIOTRÓPÍSM s.n. Proprietate pe care o au unele plante de a se îndrepta spre soare sau spre altă sursă de lumină; fototropism. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliotropisme**.

HELIOZĂ, *helióze*, s.f. (Livr.) Insolție. [Pr.: -li-o-] — Din fr. **héliose**.

HELIOZINCOGRAFIE, *heliózincografii*, s.f. Procedeu de reproducere a hărților și a desenelor, care constă în trecerea desenului pe o placă de zinc granulat. ♦ (Concr.) Reproducere obținută prin acest procedeu. [Pr.: -li-o-] — **Helio-** + **zincografie**.

HELIPÓRT, *heliporturi*, s.n. Aeroport de dimensiuni reduse, construit special pentru elicoptere. — Din fr. **éliport**.

HELIPÓT, *heliporturi*, s.n. (Elt.) Potențiomtru de precizie, la care variația totală a valorii se obține printr-un număr mare de rotații. — Din fr. **héliport**.

HÉLIU s.n. Element chimic din familia gazelor nobile, rar, inert, incolor, inodor și ușor, care se găsește în cantități mici în atmosferă și se folosește la umplerea baloanelor dirijabile, fiind neinflamabil. — Din fr. **hélium**.

HELMINT, *helminți*, s.m. (Med.) Nume generic al viermilor paraziți. — Din fr. **helminthe**.

HELMINTIÁZĂ, *helmintiaze*, s.f. Infestare cu viermi paraziți intestinali, întâlnită mai ales la copii. [Pr.: -ti-a-] — Din fr. **helminthiase**.

HELMINTIC, -Ă, *helmintici*, -ce, adj. (Med.) Referitor la helminți, de helminți. — Din fr. **helminétique**.

HELMINTOLOGÍE s.f. Disciplină care studiază viermii paraziți și mijloacele de combatere a lor. — Din fr. **helminthologie**.

HELMINTOSPORIOZĂ, *helmintosporioze*, s.f. Boală a plantelor provocată de unele ciuperci parazite, manifestată prin apariția pe frunze a unor pete brune, în dreptul cărora țesuturile se rup. [Pr.: -ri-o-] — Din fr. **helminthosporiose**.

HELOFÍTĂ, *heloфіte*, s.f., adj. (Plantă de mlaștină) cu rizomul în apă sau în nămol, intermediară între plantele terestre și cele de apă. — Din fr. **héliophyte**.

HELVÉT, *helveți*, s.m. Persoană care aparține unui trib celtic, care trăia în Antichitate în partea de nord-vest a Elveției de azi. — Din lat. **Helvetii**.

HELVÉTIC, -Ă, *helvétici*, -ce, adj. Care aparține Confederației Helvetice, referitor la Confederația Helvetică. — Din fr. **helvétique**.

HEM, *hemuri*, s.n. Nucleu al hemoglobinei și al altor pigmenți respiratori celulari, de care se leagă un ion de fier. — Din fr. **hème**.

HEMANGIÓM, *hemangioame*, s.n. Anomalie vasculară (congenitală) care constă dintr-o aglomerare de vase capilare nou formate și care se prezintă ca o pată roșie-violacee de dimensiuni variate, localizată pe mâini, pe față, pe buze etc. [Pr.: -gi-om] — Din fr. **hémangiome**.

HEMARTRÓZĂ, *hemartroze*, s.f. Acumulare de sânge într-o articulație, cauzată de lovitură, fracturi, boli de sânge, scorbut etc. — Din fr. **hémarthrose**.

HEMATEMÉZĂ, *hematemeze*, s.f. Hemoragie pe traiectul tubului digestiv, eliminată pe gură, frecventă în ulcer și în cancerul gastric. — Din fr. **hematémèse**.

HEMATÍC, -Ă, *hematici*, -e, adj. (În sintagma) *Organ hematic* = organ care produce globule roșii. — Din fr. **hématique**.

HEMATÍE, *hematii*, s.f. Celulă sangvină de culoare roșie, datorită hemoglobinei pe care o conține; globulă roșie, eritrocit. — Din fr. **hématie**.

HEMATIMETRÍE, *hematimetrii*, s.f. (Med.) Numărătoarea a hematiilor. — Din fr. **hématimétrie**.

HEMATIMÉTRU, *hematimetre*, s.n. Aparat folosit pentru numărarea globulelor (roșii) din sânge. — Din fr. **hématimètre**.

HEMATÍNĂ, *hematine*, s.f. Pigment care provine din sânge și conține fier. — Din fr. **hematine**.

HEMATÍT s.n. Oxid natural de fier foarte dur, de culoare roșie sau brună, cu luciu semimetalic. — Din fr. **hématite**.

HEMATOCÉL, *hematocele*, s.n. Tumoare formată printr-o revărsare de sânge într-un țesut celular. — Din fr. **hématoçèle**.

HEMATOCHERATÓZĂ, *hematocheratoze*, s.f. Dezvoltare excesivă a stratului cornos din epidermă. — Din fr. **hematokératose**.

HEMATOCRÍT, *hematocrite*, s.n. 1. Aparat care permite separarea prin centrifugare a elementelor celulare din plasmă, pentru stabilirea gradului de diluție sau de concentrare a sângelui; hematoglobinometru. 2. Volumul procentual de hematii dintr-o probă de sânge. — Din fr. **hematocrite**.

HEMATOCRÓM s.n. (Biol.) Pigment roșu, portocaliu al unor alge. — Din engl. **h(a)ematochrome**.

HEMATODERMÍE, *hematodermii*, s.f. (Med.) Nume generic al afecțiunilor sistemului hematopoietic însoțite de leziuni cutanate. — Din engl. **hematodermie**.

HEMATOFÁG, -Ă, *hematofagi*, -ge, adj., s.m. și f. (Animal) care se hrănește cu sângele altui animal. — Din fr. **hématophage**.

HEMATOFAGÍE, *hematofagii*, s.f. 1. (Med.) Fagocitoză a hematiilor. 2. Faptul de a se hrăni cu sânge. — Din fr. **hématophagie**.

HEMATOFOBÍE, *hematofobii*, s.f. Stare patologică care constă într-o teamă morbidă de sânge. — Din fr. **hématophobie**.

HEMATOGÉN, -Ă, *hematogeni*, -e, adj., s.n. 1. Adj. (Despre unele medicamente) Care produce sânge, care face să crească numărul globulelor roșii din sânge. 2. S.n. Produs alimentar concentrat, obținut prin amestecarea sângelui cu lapte și cu diferite substanțe aromatizate și folosit ca tonic puternic în anemii pernicioase, slăbiciune anormală etc. — Din fr. **hématogène**.

HEMATOGLOBINOMÉTRU, *hematoglobinometre*, s.n. Hematocrit. — Din fr. **hématoglobinomètre**.

HEMATOLÓG, -Ă, *hematologi*, -oge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în hematologie. — Din fr. **hématologue**.

HEMATOLÓGIC, -Ă, *hematologici*, -ce, adj. Referitor la hematologie, care aparține hematologiei. — Din fr. **hématologique**.

HEMATOLÓGÍE s.f. Ramură a biologiei și a medicinei care se ocupă cu studiul morfologiei, fiziologiei și patologiei sângelui și al organelor hematopoietice. — Din fr. **hématologie**.

HEMATÓM, *hematoame*, s.n. Tumoare care conține o aglomerare de sânge închistat, provocată de ruperea spontană sau traumatică a vaselor sangvine. — Din fr. **hématome**.

HEMATOMETRÍE, *hematometrii*, s.f. Examinare a sângelui în vederea determinării tipurilor și proporției diferitelor elemente constitutive, precum și a cantității de hemoglobină. — Din fr. **hématométrie**.

HEMATOPOIÉTIC, -Ă, *hematopoietici*, -ce, adj. Care se referă la hematopoeiază. — Din fr. **hématopoiétique**.

HEMATOPOIÉZĂ s.f. Proces de formare și de maturație a celulelor sangvine. — Din fr. **hématopoïèse**.

HEMATOPORFIRINĂ s.f. Substanță provenită din hem prin eliminarea fierului și care apare ca produs de descompunere a hemoglobinei în sânge și în urină. — Din fr. **hematoporphyrine**.

HEMATOSCOP, *hematoscoape*, s.n. Instrument folosit pentru dozarea hemoglobinei în sânge. — Din fr. **hématoscope**.

HEMATOSCOPIE, *hematoscopii*, s.f. (Med.) Examinare a sângelui la microscop. — Din fr. **hématoscopie**.

HEMATOSPECTROSCOPIE, *hematospectroscopii*, s.f. (Med.) Examinare a sângelui cu ajutorul spectroscopului. — Din fr. **hématospectroscopie**.

HEMATOSPERMIE, *hematospermii*, s.f. (Med.) Prezență a sângelui în spermă; hemospermie. — Din fr. **hématospermie**.

HEMATOTERAPIE, *hematoterapii*, s.f. (Med.) Hemoterapie. — Din fr. **hématothérapie**.

HEMATOXILINĂ s. f. Substanță incoloră, solubilă în alcalii și insolubilă în apă, alcool și eter. — Din fr. **hématoxyline**.

HEMATOZĂ, *hematoze*, s.f. Transformare a sângelui venos în sânge arterial prin eliminarea bioxidului de carbon și prin fixarea oxigenului din aerul inspirat; oxigenare (2). — Din fr. **hématoze**.

HEMATOZOĂR, *hematozoare*, s.n. Sporozoar parazit, care trăiește în hematii la om și în tubul digestiv al țânțarului anofel și care este agentul patogen al malariei (*Plasmodium malariae*). [Pr.: -zo-a] — Din fr. **hématozoaire**.

HEMATURIC, -**Ă**, *hematurici*, -ce, adj. (Med.) Cu caracter de hematurie. — Din fr. **hématurique**.

HEMATURIE, *hematurii*, s.f. Prezență a sângelui sau a hematiilor în urină, întâlnită în unele afecțiuni renale, vezicale, uretrale etc. — Din fr. **hématurie**.

HEMERALÓP, -**Ă**, *hemeralopi*, -e, adj., s.m. și f. (Med.) (Persoană) care suferă de hemeralopie; nictalop. — Din fr. **héméralopie**.

HEMERALOPIE, *hemeralopii*, s.f. Slăbire sau pierdere a vederii în condiții de iluminare redusă, datorită absenței vitaminei A; cecitate nocturnă. — Din fr. **héméralopie**.

HEMEROLÓG, *hemerologi*, s.m. Autor de calendare; persoană care studiază probleme legate de calendare. — Din fr. **hémérologue**.

HEMEROLÓGIC, -**Ă**, *hemerologici*, -ce, adj. (Rar) De hemerologie. — Din fr. **hémérologique**.

HEMEROLOGIE s.f. (Rar) Știința și arta de a alcătui calendare. — Din fr. **hémérologie**.

HEMEROTECĂ, *hemerotechi*, s.f. (Rar) Bibliotecă de publicații periodice; secție de periodice a unei biblioteci. — Din fr. **hémérothèque**.

HEMESIT, -**Ă** adj. v. **hămesit**.

HEMIALGIE, *hemialgii*, s.f. (Med.) Durere limitată la o singură parte a corpului. [Pr.: -mi-al] — Din fr. **hémialgie**.

HEMIANESTEZIE, *hemianestezii*, s.f. Pierdere a sensibilității unei jumătăți laterale a corpului. [Pr.: -mi-a] — Din fr. **hémianesthésie**.

HEMIANOPSIE, *hemianopsii*, s.f. Slăbire sau pierdere a vederii într-o jumătate a fiecărei retine, întâlnită în unele boli nervoase, nepermițând ochilor să cuprindă decât o parte din câmpul vizual. [Pr.: -mi-a] — Din fr. **hémianopsie**.

HEMIATROFIE, *hemiatrofii*, s.f. (Med.) Atrofie limitată la o jumătate a corpului sau a unui organ. [Pr.: -mi-a] — Din fr. **hemiatrophie**.

HEMICELULOZĂ, *hemiceluloze*, s.f. Polizaharidă complexă, larg răspândită la plantele superioare. — Din fr. **hémicellulose**.

HEMICICLU, *hemicicluri*, s.n. Spațiu mare sau construcție în formă de semicerc pentru săli de cursuri, de spectacole etc. [Var.: **emiciclu** s.n.] — Din fr. **hémicycle**.

HEMICRANIE, *hemicranii*, s.f. Durere a unei jumătăți a capului, constituind unul dintre simptomele migrenei. — Din fr. **hémicrânie**.

HEMICRIFTOFÍTĂ, *hemicriptofite*, adj., s.f. (Plantă perenă) la care mugurii de reînnoire apar în dreptul suprafeței solului sau sub stratul de frunze moarte sau de mușchi care acoperă pământul. — Din fr. **hémicryptophyte**.

HEMICRISTALIN, -**Ă**, *hemicristalini*, -e, adj. (Despre roci vulcanice) Care are structura parțial cristalizată. — Din fr. **hémicristallin**.

HEMIELÍTRĂ, *hemielitre*, s.f. (Entom.) Aripă a unor insecte jumătate chitinoasă, jumătate membranoasă. [Pr.: -mi-e-] — Din fr. **hémieleytre**.

HEMIFONIE s.f. Incapacitate de a vorbi cu glas tare. — Din fr. **hémiphonie**.

HEMIMÉL, -**Ă**, *hemimeli*, -e, s.m. și f. (Med.) Monstru care prezintă hemimelie. — Din fr. **hémimèle**.

HEMIMELIE, *hemimelii*, s.f. (Med.) Malformație congenitală caracterizată prin absența (extremităților) unui membru. — Din fr. **hémimélie**.

HEMIMETÁBOLĂ, *hemimetabole*, adj. (Entom.; despre insecte) Cu metamorfoză incompletă (fără stadiul de nimfă). — Din fr. **hémimétabole**.

HEMINĂ, *hemine*, s.f. Substanță organică produsă prin încălzirea hemoglobinei cu clorură de sodiu și acid acetic, folosită în medicina judiciară pentru identificarea petelor de sânge. — Din fr. **hémine**.

HEMIÓN, *hemioni*, s.m. Măgar sălbatic de mărimea cătărului, care trăiește în Mongolia. [Pr.: -mi-on] — Din fr. **hémione**.

HEMIOPIE, *hemiopii*, s.f. (Med.) Afecțiune a vederii datorată căreia bolnavul percepe numai o parte a obiectelor pe care le privește. [Pr.: -mi-o] — Din fr. **hémiopie**.

HEMIPARESTEZIE, *hemiparestezii*, s.f. (Med.) Parestezie a unei jumătăți a corpului. — Din fr. **hémiparésie**.

HEMIPARÉZĂ, *hemipareze*, s.f. Diminuare a forței, vitezei și amplitudinii mișcărilor voluntare într-una din jumătățile corpului, din motive organice sau funcționale. — Din fr. **hémiparésie** (după *pareză*).

HEMIPLÉGIC, -**Ă**, *hemiplegici*, -ce, adj., s.m. și f. (Persoană) bolnavă de hemiplegie. — Din fr. **hémiplegique**.

HEMIPLÉGIE, *hemiplegii*, s.f. Paralizie a unei jumătăți a corpului, datorată lezării unei părți a căii nervoase motorii. — Din fr. **hémiplegie**.

HEMIPTÉR, *hemiptere*, s.n. (La pl.) Ordin de insecte cu prima pereche de aripi parțial chitinizată și cu a doua membranoasă; (și la sg.) insectă care face parte din acest ordin; heteropter. — Din fr. **hémiptère**.

HEMISTÍH s.n. v. **emistih**.

HEMOCIANINĂ, *hemocianine*, s.f. Proteină de culoare albastră, conținând cupru, prezentă în hemolimfa unor protozoare și a crustaceelor. [Pr.: -ci-a] — Din fr. **hémocyanine**.

HEMOCÍT, *hemocite*, s.n. (Biol.) Denumire generică pentru celula sangvină. — Din fr. **hémocyte**.

HEMOCITOMÉTRU, *hemocitometre*, s.n. (Med.) Dispozitiv de măsurare a hematiilor. — Din fr. **hémocytomètre**.

HEMOCULTURĂ, *hemoculturi*, s.f. Cultivare și identificare a unor germeni patogeni din sânge prin însămânțarea sângelui pe un mediu de cultură. — Din fr. **hémoculture**.

HEMODIAGNÓSTIC, *hemodiagnostice*, s.n. Diagnostic pus în urma studierii analizelor sângelui. [Pr.: -di-ag-] — Din fr. **hémodiagnostique**.

HEMODIALÍZĂ, *hemodialize*, s.f. (Med.) Dializă a sângelui. [Pr.: -di-a] — Din fr. **hémodialyse**.

HEMODIALÍZÓR, *hemodializori*, s.m. (Med.) Rinichi artificial. [Pr.: -di-a] — Din fr. **hémodialyseur**.

HEMODINÁMICĂ s.f. 1. Circulație a sângelui în aparatul vascular. 2. Capitol al fiziologiei care studiază circulația sângelui în organism. — Din fr. **hémodynamique**.

HEMODINAMOMÉTRU, *hemodinamometre*, s.n. (Med.) Instrument pentru măsurarea presiunii sângelui. — Din fr. **hémodynamomètre**.

HEMÓFAG, -**Ă**, *hemofagi*, -ge, adj. (Biol.) 1. (Despre animale) Care se hrănește cu sânge. 2. (Despre celule) Care distruge globulele roșii din sânge. — Din fr. **hémophage**.

HEMÓFILIE, *hemofilii*, s.f. Boală ereditară, transmisă de mamă numai băieților, care constă într-o predispoziție spre hemoragie, cauzată de prelungirea timpului de coagulare a sângelui. — Din fr. **hémophilie**.

HEMÓGENIE, -**Ă**, *hemogenici*, -ce, adj., s.m. și f. 1. (Med.) Adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de hemogenie. 2. Adj. Referitor la hemogenie. — Din fr. **hémogénique**.

HEMÓGENIE, *hemogenii*, s.f. Boală a sângelui, mai frecventă la femei, caracterizată prin scăderea numărului trombocitelor, purpură hemoragică, creșterea timpului de sângerare etc. — Din fr. **hémogénie**.

HEMÓGLOBINĂ s.f. Substanță organică feruginoasă care constituie materia colorantă a globulelor roșii din sângele vertebratelor și care, datorată proprietății sale de a se oxida și de a se reduce cu ușurință, are rol în procesul respirator. — Din fr. **hémoglobine**.

HEMÓGLOBINÉMIE s.f. (Med.) Prezență a hemoglobinei în sânge datorată distrugerii globulelor roșii; cantitate de hemoglobină prezentă în sânge datorată distrugerii globulelor roșii. — Din fr. **hémoglobinémie**.

HEMÓGLOBINOMETRIE, *hemoglobinometrii*, s.f. (Med.) Determinare a cantității de hemoglobină din sânge. — Din fr. **hémoglobinométrie**.

HEMÓGLOBINOMÉTRU, *hemoglobinometre*, s.n. Aparat cu ajutorul căruia se poate determina cantitatea de hemoglobină din sânge. — Din fr. **hémoglobinomètre**.

HEMÓGLOBINOPATIE, *hemoglobinopatii*, s.f. (Med.) Nume generic al bolilor ereditare datorate hemoglobinei anormale. — Din fr. **hémoglobinopathie**.

HEMÓGLOBINURIE, *hemoglobinurii*, s.f. Simptom care constă în apariția hemoglobinei în urină. — Din fr. **hémoglobinurie**.

HEMOGRĂMĂ, *hemograme*, s.f. Examen de laborator care stabilește compoziția sângelui (numărul de hematii, leucocite și trombocite dintr-un milimetru cub de sânge, procentul diferitelor tipuri de leucocite și conținutul în hemoglobină al hematiilor); (concr.) buletin care cuprinde rezultatul unui astfel de examen de laborator. — Din fr. **hémoگرامme**.

HEMOLÍMFĂ, *hemolimfe*, s.f. Lichid organic care are aceleași proprietăți cu ale sângelui și care se găsește în aparatul circulator al nevertebratelor. — Din fr. **hémolymphe**.

HEMOLÍTIC, -Ă, *hemolítici, -ce*, adj. (Med.) Care produce hemoliză. — Din fr. **hémo lytique**.

HEMOLIZĂ, *hemolize*, s.f. Distrugere patologică a globulelor roșii din sânge și trecerea lor în plasmă. — Din fr. **hémo lyse**.

HEMOLIZÍNĂ, *hemolizine*, s.f. Substanță de origine vegetală, animală sau de natură imună, caracterizată prin proprietatea de a descompune și dizolva globulele roșii, eliberând hemoglobina. — Din fr. **hémo lysine**.

HEMOMÉTRU, *hemometre*, s.n. Aparat folosit pentru dozarea hemoglobinei din sânge. — Din fr. **hémo mètre**.

HEMOPÁTIC, -Ă, *hemopáticos, -ce*, adj. (Med.) Referitor la hemopatie. — Din fr. **hémo pathique**.

HEMOPATÍE, *hemopatii*, s.f. Denumire generică dată bolilor sângelui. — Din fr. **hémo pathie**.

HEMOPOIÉZĂ s.f. (Med.) Hematopoieză. [Pr.: -po-ie-] — Din fr. **hémo poiése**.

HEMOPÍTIC, -Ă, *hemoptizici, -ce*, adj., s.m. și f. (Bolnav) de hemoptizie. — Din fr. **hémo ptysique**.

HEMOPÍZIE, *hemoptizii*, s.f. Eliminarea de sânge prin tuse, provocată de o hemoragie a căilor respiratorii, mai ales în cazurile de tuberculoză pulmonară. — Din fr. **hémo ptysie**.

HEMORÁGIC, -Ă, *hemoragici, -ce*, adj. Cu caracter de hemoragie; provocat de hemoragie. — Din fr. **hémo rragique**.

HEMORAGÍE, *hemoragii*, s.f. 1. Scurgere abundentă de sânge, internă sau externă, în urma ruperii sau tăierii peretului unui vas sangvin; hemoree. ⇨ *Hemoragie intestinală* = enterohemoragie. *Hemoragie nazală* = epistaxis. 2. Fig. Curgere, pierdere de capital. — Din fr. **hémo rragie**.

HEMORÉE, *hemoree*, s.f. Hemoragie. — Din fr. **hémo rthée**.

HEMORÓID, *hemoroizi*, s.m. Dilatație varicoasă internă sau externă a venelor din regiunea rectului, manifestată prin dureri și hemoragii, apărând mai ales la cei ce duc o viață sedentară; trânji. — Din fr. **hémo roïdes**.

HEMOROIDÁL, -Ă, *hemoroidali, -e*, adj. Referitor la hemoroizi. [Pr.: -ro-i-] — Din fr. **hémo roïdal**.

HEMOSIDERÍNĂ, *hemosiderine*, s.f. Pigment bogat în fier, prezent în ficat. — Din fr. **hémo sidérine**.

HEMOSIDERÓZĂ, *hemosideroze*, s.f. Boală care se manifestă prin depunerea hemosiderinei în diverse organe (ficat, plămâni etc.). — Din fr. **hémo sidérose**.

HEMOSPERMÍE, *hemospermii*, s.f. (Med.) Hematospermie. — Din fr. **hémo spermie**.

HEMOSTÁTIC, -Ă, *hemostatici, -ce*, adj., s.n. (Agent mecanic, fizic sau chimic) care are însușirea de a opri o hemoragie. — Din fr. **hémo statique**.

HEMOSTÁZĂ, *hemostaze*, s.f. Oprire a unei hemoragii (prin procedee medicale sau chirurgicale), mai ales în timpul unei intervenții chirurgicale. — Din fr. **hémo stase**.

HEMOTERAPIÉ, *hemoterapii*, s.f. Administrare de sânge în scop terapeutic. — Din fr. **hémo thérapie**.

HEMOTORÁX s.n. (Med.) Acumulare de sânge în cavitatea pleurală. — Din fr. **hémo thorax**.

HEMOTOXÍE, *hemotoxii*, s.f. Otrăvire a sângelui. — Din fr. **hémo toxie**.

HEMOTOXÍNĂ, *hemotoxine*, s.f. (Med.) Substanță care exercită o acțiune nocivă asupra globulelor roșii. — Din fr. **hémo toxine**.

HEMOTRÓP, -Ă, *hemotropi, -e*, adj. (Biol.; despre virusuri) Care se fixează de predilecție pe celulele sanguine. — Din fr. **hémo trope**.

HEMOVACCINÁRE, *hemovaccinări*, s.f. Inoculare de sânge sau de plasmă sangvină în piele. — Cf. fr. **hémo vac cination**.

HENDIÁDĂ, *hendiade*, s.f. Figură de stil care constă în înlocuirea unui substantiv însoțit de un atribut prin două substantive sau a unui atribut adjectival cu unul substantival. [Pr.: -di-a-] — Din fr., lat. **hendiady**.

HENGHER s.m. v. **hingher**.

HENOTEÍSM s.n. Formă primitivă de religie, care face trecerea de la politeism la monoteism, în care una dintre divinitățile adorate devine principalul obiect de cult. — Din germ. **Henotheismus**, fr. **héno théisme**.

HENRY s.m. (Fiz.) Unitate de măsură a inductivității. — Din fr. **henry**.

HENȚ, *hențuri*, s.n. (La fotbal) Atingere nereglementară a mingii cu mâna de către un jucător de câmp în suprafața de joc, atrăgând după sine o penalizare. — Din engl. **hands**.

HEPAR s.n. Medicament preparat din extract de ficat, cu acțiune stimulatorie asupra hematopoiezei, având proprietatea de a regenera celula hepatică. — Din fr. **hépar**.

HEPARÍNĂ, *heparine*, s.f. Medicament care are proprietatea de a împiedica coagularea sângelui și care este folosit în cazul infarctului miocardic, al flebitelor etc. — Din fr. **héparine**.

HEPARINURÍE, *heparinurii*, s.f. (Med.) Prezența heparinei în urină; cantitate de heparină prezentă în urină. — Din fr. **héparinurie**.

HEPATALGÍE, *hepatalgii*, s.f. (Med.) Durere de ficat. — Din fr. **hépatalgie**.

HEPÁTIC, -Ă, *hepatici, -ce*, adj. Care aparține ficatului, referitor la ficat, care provine de la ficat. — Din fr. **hépatique**.

HEPATICÉE, *hepaticee*, s.f. (La pl.) Familie de plante criptogame cu frunze numai de o parte a tulpinii sau fără frunze; (și la sg.) plantă din această familie. — Din lat. **hepaticeae**.

HEPATÍTĂ, *hepatite*, s.f. Denumire generică dată afecțiunilor inflamatorii de natură virală, microbiană sau toxică ale ficatului. — Din fr. **hépatite**.

HEPATOGEN, -Ă, *hepatogeni, -e*, adj. (Med.) Care este produs de ficat. — Din fr. **hépatogène**.

HEPATOGRAFÍE, *hepatografii*, s.f. (Med.) Radiografie a ficatului. — Din fr. **hépatographie**.

HEPATOLOG, -Ă, *hepatologi, -ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în hepatologie. — Din **hepatologie** (derivat regresiv).

HEPATOLOGÍC, -Ă, *hepatologici, -ce*, adj. (Med.) Referitor la hepatologie, care ține de hepatologie. — Din fr. **hépatologique**.

HEPATOLOGÍE s.f. Disciplină a medicinei interne care se ocupă cu studiul anatomiei, fiziologiei și patologiei ficatului. — Din fr. **hépatologie**.

HEPATÓM, *heptoame*, s.n. (Med.) Tumoare hepatică (malignă). — Din fr. **hépatome**.

HEPATOMEGALÍE, *hepatomegalii*, s.f. Mărire a dimensiunilor ficatului, întâlnită în sifilis, ciroză, tuberculoză etc. — Din fr. **hépatomégalie**.

HEPATOPANCREÁS, *hepatopancrease*, s.n. Glandă digestivă la unele nevertebrate care cumulează funcțiile ficatului și ale pancreasului. [Pr.: -cre-as] — Din fr. **hépatopancreás**.

HEPATOPATÍE, *hepatopatii*, s.f. (Med.) Nume generic al bolilor ficatului. — Din fr. **hépatopathie**.

HEPATOPTÓZĂ, *hepatoptoze*, s.f. (Med.) Cădere a ficatului. — Din fr. **hépatoptose**.

HEPATORAGÍE, *hepatoragii*, s.f. (Med.) Hemoragie hepatică. — Din fr. **hépatorragie**.

HEPATOTOXÍNĂ, *hepatotoxine*, s.f. (Med.) Toxină exogenă sau endogenă cu efect nociv asupra ficatului. — Din fr. **hépatotoxine**.

HEPTACÓRD, *heptacorduri*, s.n. Liră cu șapte coarde la vechii greci. — Din fr. **heptacorde**.

HEPTAÉDRIC, -Ă, *heptaedrici, -ce*, adj. În formă de heptaedru. [Pr.: -ta-e-] — Din fr. **heptaédrique**.

HEPTAÉDRU, *heptaedre*, s.n. Corp geometric cu șapte fețe. — Din fr. **heptaèdre**.

HEPTAGÓN, *heptagoane*, s.n. Poligon cu șapte laturi și cu șapte unghiuri. — Din fr. **heptagone**.

HEPTAGONÁL, -Ă, *heptagonali, -e*, adj. În formă de heptagon. — Din fr. **heptagonal**.

HEPTAMÉTRU, *heptametre*, s.n. Vers alcătuit din șapte picioare. — Din fr. **heptamètre**.

HEPTÁN, *heptani*, s.m. Hidrocarbură saturată din clasa parafinelor, cu șapte atomi de carbon în moleculă, care se prezintă ca un lichid inflamabil, folosită drept carburant. — Din fr. **heptane**.

HEPTATLÓN s.n. Complex de șapte probe atletice selecționate din alergări, sărituri și aruncări. — **Hepta[edru] + [pent]atlon**.

HEPTEMIMÉR, -Ă, *heptemimeri, -e*, adj. (Despre cezura unui vers) Care se află după a șaptea jumătate de picior. — După fr. **hepthémimère**.

HEPTÓDĂ, *heptode*, s.f. Tub electronic cu vid care are șapte electrozi. — Din fr. **heptode**, germ. **Heptode**.

HERÁLD, *heralzi*, s.m. Dregător la curțile suveranilor din Evul Mediu, care avea sarcina de a purta insignele monarhilor sau ale principilor, de a anunța începutul turnirelor și numele învingătorilor, de a transmite declarațiile de război etc. — Din lat. **heraldus**. Cf. fr. **hérald**.

HERÁLDIC, -Ă, *heraldici, -ce*, s.f., adj. 1. S.f. Disciplină auxiliară a istoriei, care se ocupă cu studiul stemelor statelor, cu blazoanele caselor

domnitoare, familiilor nobiliare, orașelor etc. **2.** Adj. Care aparține heraldicii (1), privitor la heraldică. — Din fr. **héraldique**.

HERALDÍST, *heraldíști*, s.m. Specialist în heraldică. — Din fr. **héraldiste**.

HERÁSTRÁU s.n. v. **fierástráu**.

HERB, *herburi*, s.n. (Ínv.) Stemă a unei țări, blazon al unei familii nobiliare etc. ♦ Fig. Origine, neam nobil. [Var.: **hierb** s.n.] — Din pol. **herb**.

HERBÁR s.n. v. **ierbar**¹.

HERCÍNIC, **-Ă**, *hercinici*, **-ce**, adj. (În sintagma) *Orogeneza hercinică* = totalitatea mișcărilor de cutare a scoarței Pământului manifestate din devonian până în permian, în urma cărora s-au format o serie de munți. ♦ Care s-a format prin (sau în) orogeneza hercinică. — Cf. fr. **hercynien**.

HERCULEEAN, **-Ă**, *herculeeni*, **-e**, adj. Asemenea lui Hercule, caracteristic lui Hercule; foarte puternic; voinic. [Pr.: **-le-ean**. — Var.: **erculeán**, **-ă** adj.] — Din fr. **herculéen**.

HÉREFORD s.pr. n. Rasă de taurine de culoare roșcată pe tot corpul, cu excepția capului, abdomenului și extremităților picioarelor. [Pr.: *herford*] — Din engl. **herford**.

HERETISÍ vb. IV v. **hiritisi**.

HERGHELEGIU, *herghelegii*, s.m. Păzitor, îngrijitor al unei herghelii. — Din tc. **hergeleci**.

HERGHELIE, *herghelii*, s.f. 1. Crescătorie de cai, alcătuită din animale de reproducție și din exemplare de diferite vârste, care cresc sau drumulaltă; loc unde se află această crescătorie. ♦ (Fam.) Termen de ocară pentru o femeie prea vorbăreată. **2.** Grup mare de cai de o anumită categorie. — Din tc. **hergele**.

HÉRING, *heringi*, s.m. Pește marin asemănător cu scrumbia, lung de circa 20 cm, cu spinarea verde-albăstrie și cu laturile argintii (*Clupea harengus*). — Din germ. **Hering**.

HERMAFRODÍT, **-Ă**, *hermafroditi*, **-te**, adj. (Despre plante și animale) Care are organe de reproducere atât masculine, cât și feminine pe același individ; androgin, bisexual, bisexual. ♦ (Substantivat) Om având caractere specifice ambelor sexe; fătălu. — Din fr. **hermaphrodite**.

HERMAFRODITÍSM s.n. Prezența organelor sexuale de ambele sexe la același individ; bisexualitate, androginie. — Din fr. **hermaphroditisme**.

HÉRMÁ, *herme*, s.f. Stâlp de piatră amplasat de-a lungul drumurilor, la răspântii și la intrarea în casele grecești, având săpat în partea superioară capul lui Hermes, zeul comerțului. — Din n. pr. **Hermes**.

HERMELINÁ, *hermeline*, s.f. (Zool.; ínv.) Hermină. — Din magh. **hermelin**.

HERMENÉUTIC, **-Ă**, *hermeneutici*, **-ce**, adj. Cu caracter de hermeneutică; referitor la hermeneutică. [Var.: **emenéutic**, **-ă** adj.] — Din fr. **hermeneutique**.

HERMENÉUTICÁ s.f. Știința și arta interpretării textelor vechi, în special biblice; știința exegezei. ♦ Știința sau metoda interpretării fenomenelor culturii spirituale. [Var.: **emenéutică** s.f.] — Din fr. **hermeneutique**, germ. **Hermeneutik**.

HERMINÁT, **-Ă**, *herminați*, **-te**, adj. (Despre găini) Cu penajul alb marginit cu negru la coadă și la aripi și negru marginit cu alb la gât. — Din fr. **herminé**.

HERMÍNÁ, *hermine*, s.f. Animal carnivor asemănător cu nevăstuica, având blana cafenie vara, albă, fină și lucioasă iarna; hermelină, cacom, helge (*Mustela erminea*). ♦ Blana prelucrată sau haina făcută din blana acestui animal. — Din fr. **hermine**.

HERNIÁR, **-Ă**, *herniari*, **-e**, adj. Care este în legătură cu hernia. [Pr.: **-ni-ár**] — Din fr. **herniaire**.

HERNIE, *hernii*, s.f. 1. Umflătură formată prin ieșirea totală sau parțială a unui organ din cavitatea sa naturală printr-un orificiu natural sau artificial; *spec.* ieșire a intestinului subțire din peritoneu; vătămătură, surpătură, boșorogea. ♦ *Hernie de disc* = ieșire a nucleului cartilaginios din discul intervertebral. **2.** (Bot.; în sintagma) *Hernia verzei* = boală a verzei provocată de o ciupercă și manifestată prin apariția pe rădăcina plantei atacate a unor tumori galbene, apoi brune. — Din fr. **hernie**, lat. **hernia**.

HEROIDÁ, *heroide*, s.f. Epistolă în versuri, în care se celebrează un erou sau un personaj celebru. *Heroidele lui Ovidiu*. — Din fr. **héroïde**.

HEROINÁ s.f. Medicament derivat din morfină, cu acțiune analgezică și stupefiantă, mai toxic decât morfina. — Din fr. **héroïne**.

HEROINOMÁN, **-Ă**, *heroinomani*, **-e**, s.m. și f. Persoană care se droghează cu heroină. [Pr.: **-ro-i**] — Din fr. **héroïnomane**.

HEROINOMANIE, *heroinomani*, s.f. (Med.) Drogare cu heroină. [Pr.: **-ro-i**] — Din fr. **héroïnomanie**.

HÉRPES, *herpesuri*, s.n. Boală de piele virotică cu caracter recidivant, care se manifestă prin apariția, de obicei în jurul buzelor, al nasului sau al organelor genitale, a unor grupuri de bășicuțe pline cu lichid. — Din fr. **herpès**, lat. **herpes**.

HERPÉTIC, **-Ă**, *herpetici*, **-ce**, adj. De natura herpesului. — Din fr. **herpétique**.

HÉRSÁ, *herse*, s.f. Grătar metalic care închidea intrarea cetăților medievale, servind ca barieră auxiliară a porții. — Din fr. **herse**.

HERTZ, *hertzi*, s.m. (Fiz.) Unitate de măsură pentru frecvență, egală cu frecvența unei mișcări periodice a cărei perioadă este de o secundă; ciclu pe secundă. [Pr.: *herf*] — Din germ. **Hertz**, fr. **hertz**.

HERTZIÁN, **-Ă**, *hertzieni*, **-e**, adj. Referitor la undele electromagnetice radio. ♦ *Undă* (sau *rază*) *hertziánă* = undă electromagnetică prin care se fac transmisiile radiofonice. *Cablu hertzián* = sistem de transmisie a mesajelor prin unde hertziene. [Pr.: **-ți-an**] — Din fr. **hertzien**.

HÉRTOG s.m. (Ínv.) Duce, voievod. — Din germ. **Herzog**.

HERÚL, **-Ă**, *heruli*, **-e**, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. Persoană dintr-un neam germanic din uniunea de triburi a goților. **2.** Adj. Care se referă la heruli (1), care aparține herulilor. — Din fr. **Hérules**.

HERUVÍC, *heruvíce*, s.n. Numele unui imn bisericesc ortodox. — Din ngr. [ímnos] **heruvikós**, **heruvikón**.

HERUVÍM, *heruvimi*, s.m. Înger care urmează ierarhic după arhangheli. — Din sl. **cherúvimu**.

HESPERIDÁ, *hesperide*, s.f. Fruct asemănător cu baca, moale, care conține uleiuri eterice. — Din fr. **hespéridées**.

HESPERÓRNIS s.m. Pasăre fosilă acvatică, asemănătoare cu pinguinul, cu aripile reduse la două palete, care a trăit în cretacic și care face trecerea de la reptile la păsări. — Din fr. **hesperornis**.

HESSIÁN s.n. Tesătură de iută cu legătură de pânză, folosită în tapițerie, la confecționarea sacilor și ca ambalaj. [Pr.: **-si-an**] — Din fr. **hessian**.

HETAÍRÁ, *hetaire*, s.f. Nume dat curtezanelor din Grecia antică. — Din fr. **hétaïre**.

HETAÍRÍSM s.n. Denumire dată raporturilor sexuale extraconjugale ale bărbaților cu femei de moravuri ușoare. [Pr.: **-ta-i**] — Din fr. **hétaïrisme**.

HETEROAUXINÁ, *heteroauxine*, s.f. Hormon vegetal de creștere, care se găsește în drojdi, porumb etc. [Pr.: **-ro-a-u**] — Din fr. **hétéroauxine**.

HETEROCÍCLIC, **-Ă**, *heterociclici*, **-ce**, adj. (Chim.; despre compuși organici) Care are în ciclu, pe lângă atomi de carbon, și atomi ai altor elemente. — Din fr. **hétérocyclique**.

HETEROCÍCLU s.n. Compus organic ciclic care conține, pe lângă atomi de carbon, și atomi de azot, sulf, oxigen etc. — Din fr. **hétérocycle**.

HETEROCLÍT, **-Ă** adj. v. **eteroclit**.

HETEROCROMIE, *heterocromii*, s.f. (Med.) Anomalie congenitală caracterizată prin colorarea diferită a irisurilor. — Din fr. **hétérochromie**.

HETEROCROMOZÓM, *heterocromozomi*, s.m. (Biol.) Cromozom sexual; heterozom. — Din fr. **hétérochromosome**.

HETERODINÁRE s.f. (Rad.) Operație de amestec, într-un element neliniar, a unor semnale cu frecvențe diferite în scopul obținerii unei translații de frecvență. — Cf. engl. **heterodyne**.

HETERODINÁ, *heterodine*, s.f. Generator electronic cu ajutorul căruia se produc oscilații de înaltă frecvență. [Var.: **eterodínă** s.f.] — Din fr. **hétérodyne**.

HETERODÓNT, **-Ă**, *heterodonți*, **-te**, adj., s.m. (Animal) care are dinții diferențiați în canini, incisivi, molari etc. — Din fr. **hétérodont**.

HETERODÓX, **-Ă**, *heterodocși*, **-xe**, adj. Care se îndepărtează de la o doctrină sau de un punct de vedere, în special în materie de religie. [Var.: **eterodóx**, **-ă** adj.] — Din fr. **hétérodoxe**.

HETERODOXÍE s.f. Concepție care se abate de la doctrina oficială a Bisericii ortodoxe [Var.: **eterodoxie** s.f.] — Din fr. **hétérodoxie**.

HETEROFILIE, *heterofilii*, s.f. Fenomen care constă în existența frunzelor de forme diferite pe aceeași plantă. — Din fr. **hétérophilie**.

HETEROFÓN, **-Ă**, *heterofoni*, **-e**, adj. Care este în legătură cu heterofonia. [Var.: **eterofón**, **-ă** adj.] — Din fr. **hétérophone**.

HETEROFONIE, *heterofonii*, s.f. Deviere incidentală de la linia melodică de bază în cazul suprapunerii a două sau a mai multor voci care intonează aceeași melodie. [Var.: **eterofonie** s.f.] — Din fr. **hétérophonie**.

HETEROGÁM, **-Ă**, *heterogami*, **-e**, adj. (Despre plante) Care are două sau mai multe feluri de flori. — Din fr. **hétérogame**.

HETEROGAMIE, *heterogamii*, s.f. Formă de înmulțire sexuală prin unirea a doi gameți diferiți ca formă, mărime și structură; anizogamie. — Din fr. **hétérogamie**.

HETEROGONIE s.f. (Biol.) **1.** Formare pe același individ a două sau trei tipuri de flori diferite din punctul de vedere al androceului. **2.** Însușire a unor specii de a prezenta una sau mai multe reproduceri patogenețice urmate de una sexuală. — Din fr. **hétérogonie**.

HETEROGRÉFÁ, *heterogrefe*, s.f. (Med.) Operație de refacere a unui țesut sau a unui organ în care grefonul provine de la o altă specie; heteroplastie. [Var.: **eterogrefá** s.f.] — Din fr. **hétérogreffe**.

HETEROMÉR, -Ă, *heteromeri*, -e, adj. (Biol.; despre organisme) Care este format din diferiți constituenți morfologici, anatomici etc. — Din fr. **hétéromère**.

HETEROMETABOLĂ, *heterometabole*, adj. (Despre insecte) Care are metamorfoză incompletă, fără stadiul de nimfă; hemimetabolă. — Din fr. **hétérométabole**.

HETEROMÓRF, -Ă, *heteromorfi*, -e, adj. (Despre unele substanțe) Care are două sau mai multe forme cristaline diferite. ♦ (Despre unele animale) Care prezintă, în cursul dezvoltării, mai multe aspecte morfologice. — Din fr. **hétéromorphe**.

HETEROMORFIE, *heteromorfii*, s.f. **1.** Heteromorfism. **2.** (Bot.) Sterilitate a florilor generată de existența deosebirilor de lungime între stil și stamine. — Din fr. **hétéromorphie**.

HETEROMORFISM s.n. Calitatea a ceea ce este heteromorf; heteromorfie (**1**). — Din fr. **hétéromorphisme**.

HETERONÍM, -Ă, *heteronimi*, -e, adj., s.n. **1.** Adj. (Despre opere literare) Publicat sub alt nume decât cel al autorului. ♦ (Despre autori) Care scrie sub nume diferite. **2.** S.n. (Lingv.) Corespondent al unui cuvânt într-o altă limbă. **3.** S.n. Substantiv care are pereche pentru sexul opus. [Var.: **eteronim**, -ă adj.] — Din fr. **hétéronyme**.

HETERONÓM, -Ă, *heteronomi*, -e, adj. Care se supune unei legi venite din exterior, străină fenomenului respectiv. [Var.: **eteronón**, -ă adj.] — Din fr. **hétéronome**.

HETERONOMIE s.f. Însușire de a fi heteronom. [Var.: **eteronomie** s.f.] — Din fr. **hétéronomie**.

HETEROPLÁSTIC, -Ă, *heteroplastici*, -ce, adj. (Med.) Care se referă la heteroplastie. — Din fr. **hétéroplastique**.

HETEROPLASTIE, *heteroplastii*, s.f. (Med.) Heterogrefă. — Din fr. **hétéroplastie**.

HETEROPLAZIE, *heteroplazii*, s.f. Formare a unui țesut anormal în organism. — Din fr. **hétéroplasie**.

HETEROPROTEÍDĂ, *heteroproteide*, s.f. (Biol.) Substanță organică compusă dintr-o proteină și o substanță neproteică. [Var.: **eteroproteidă** s.f.] — Din fr. **hétéroprotéide**.

HETEROPTÉR, heteroptere, s.n. (La pl.) Ordin de insecte cu prima pereche de aripi pe jumătate chitinizată și în rest membranoasă, iar cu a doua pereche în întregime membranoasă; (și la sg.) insectă din acest ordin; hemipter. — Din fr. **hétéroptère**.

HETEROSEXUAL, -Ă, *heterosexuali*, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care manifestă atracție pentru indivizi de același sex; pederast. [Pr.: -xu-a] — Din fr. **hétérosexuel**.

HETEROSEXUALITATE s.f. Sexualitate a unui heterosexual. [Pr.: -xu-a] — Din fr. **hétérosexualité**.

HETEROSFÉRĂ s.f. (Geogr.) Strat al atmosferei situat deasupra homosferei, în care predomină gazele ușoare. [Var.: **eterosferă** s.f.] — Din fr. **hétérosphère**.

HETEROBUGESTIE, *heterosugestii*, s.f. Sugestie provocată unei persoane sau unui grup de către altă persoană. — Cf. fr. **hétérosuggestion**.

HETEROXÁIE s.f. (Med.) Poziție anormală sau modificare a poziției unui organ anatomic. — Din fr. **hétérotaxie**.

HETEROTERÁPÍE, *heteroterapii*, s.f. (Med.) Tratament al unei boli cu mijloace specifice alteia. — Din fr. **hétérothérapie**.

HETEROTÉRMI, -Ă, *heterotermi*, -e, adj. (Biol.; despre animale) Care se caracterizează prin heterotermie. — Din fr. **hétérotherme**.

HETEROTERMIE s.f. Fenomen care constă în pierderea sezonieră a capacității de încălzire, caracteristic animalelor care hibernează. — Din fr. **hétérothermie**.

HETEROTÓPIC, -Ă, *heterotopici*, -ce, adj. (Med.) Referitor la heterotopie. — Din fr. **hétérotopique**.

HETEROTOPIE, *heterotopii*, s.f. (Med.) Ectopie. — Din fr. **hétérotopie**.

HETEROTRANSPLÁNT, heterotransplanturi, s.n. (Med.) Transplant recoltat de la un alt individ. — Din fr. **hétérotransplant**.

HETEROTRÓF, -Ă, *heterotrofi*, -e, adj., s.m. și f. (Organism) care se hrănește numai cu substanțe organice, neavând capacitatea de a sintetiza substanțele organice din cele anorganice. — Din fr. **hétérotrophe**, germ. **heterotroph**.

HETEROTROFÍE s.f. Mod de hrănire a organismelor heterotrofe. — Din fr. **hétérotrophie**.

HETEROZIGÓT, heterozigoți, s.m. (Biol.) Organism diploid cu două gene diferite, una normală și una transformată prin mutație. — Din fr. **hétérozygote**.

HETEROZÍS s.n. Creștere a vitalității, a puterii de adaptare, a productivității etc. în urma încrucișării dintre două soiuri de plante sau dintre două rase de animale cu ereditate diferită. — Cf. germ. **heterözisch**.

HETEROZÓM, heterozomi, s.m. (Biol.) Heterocromozom. — Din fr. **hétérosome**.

HEVÉA s.m. Arbore exotic din regiunile tropicale, înalt și lipsit de ramuri la partea inferioară, din care se extrage cauciucul (*Hevea brasiliensis*). — Din fr. **hévéa**.

HEXACLORBENZÉN s.m. Compus chimic obținut prin substituirea atomilor de hidrogen din benzen cu atomi de clor, întrebunțat la combaterea mării grăului. — Din fr. **hexachlorobenzène**.

HEXACLORCICLOHEXÁN s.m. Compus chimic sintetic, amestec de mai mulți izomeri, folosit ca insecticid; analcid. — Din fr. **hexachlorocyclohexane**.

HEXACORALIÉR, hexacoraliéri, s.m. (La pl.) Subclasă de celenterate marine, solitare sau adunate în colonii, cu șase tentacule; (și la sg.) animal care face parte din această subclasă. [Pr.: -li-er] — Din fr. **hexacoralliaire**.

HEXACÓRD, hexacorduri, s.n. **1.** Liră cu șase coarde la vechii greci. **2.** Ansamblu de șase trepte succesive ale unei scări muzicale. — Din fr. **hexacorde**.

HEXÁÉDRIC, -Ă, *hexaedrici*, -ce, adj. Referitor la hexaedru. — Din fr. **hexaédrique**.

HEXÁÉDRU, hexaedre, s.n. Poliedru cu șase fețe. [Var.: **exaédro** s.n.] — Din fr. **hexaèdre**.

HEXAGÓN, hexagoane, s.n. Poligon cu șase laturi și cu șase unghiuri. [Var.: **exagón** s.n.] — Din fr. **hexagone**, lat. **hexagonus**.

HEXAGONÁL, -Ă, *hexagonalii*, -e, adj. În formă de hexagon; care ține de hexagon. ♦ *Sistem hexagonal* = sistem de cristalizare cu un ax de simetrie de gradul șase. — Din fr. **hexagonal**.

HEXAMETAFOSFÁT s.m. Polimer al metafosfatului de sodiu, folosit la dedurizarea apelor și în industria petrolieră. — Din fr. **hexamétophosphate**.

HEXAMETILENTETRAMÍNĂ s.f. Substanță chimică folosită ca antiseptic în infecțiile renale și intestinale și în industria rășinilor sintetice; urotropină. — Din fr. **hexaméthylènetétramine**.

HEXAMÉTRU, hexametri, s.m. (În versiunea latină și elenă) Vers dactilic de șase picioare, în care dactilul ocupă locul al cincilea, folosit în compoziții epice, în special în epopei, legende eroice, satire și scrisori. [Var.: **examétru** s.m.] — Din fr. **hexamètre**, lat. **hexameter**.

HEXAMOTÓR, hexamotoare, adj., s.n. (Avion) cu șase motoare. — Din fr. **hexamoteur**.

HEXÁN, hexani, s.m. Hidrocarbură saturată, volatilă, incoloră, insolubilă în apă, cu miros specific, care se obține prin distilare din petrol și care este folosită ca dizolvant. — Din fr. **hexane**.

HEXAPÓD, -Ă, *hexapodi*, -de, adj., s.n. **1.** Adj. (Despre animale) Care are șase picioare. **2.** S.n. (La pl.) Clasă de insecte cu șase picioare; *p. ext.* denumire mai veche dată insectelor; (și la sg.) insectă care face parte din această clasă. — Din fr. **hexapode**.

HEXAREACTÓR, hexareactoare, adj., s.n. (Avion) propulsat de șase turboreactoare. [Pr.: -re-ac] — Din fr. **hexaréacteur**.

HEXÁSTIC, -Ă, *hexastici*, -ce, adj. Compus din șase versuri. — Din fr. **hexastique**.

HEXASTÍL, hexastiluri, s.n. Edificiu sau monument cu șase coloane la fațadă. — Din fr. **hexastyle**.

HEXAVALÉNT, -Ă, *hexavalenți*, -te, adj. (Despre radicali sau elemente chimice) Care are valența șase. — Din fr. **hexavalent**.

HEXÓDĂ, hexode, s.f. Tub electronic cu vid, care are șase electrozi. — Din fr. **hexode**, germ. **Hexode**.

HEXÓZĂ, hexoze, s.f. Nume generic dat monozaharidelor cu șase atomi de carbon în moleculă. — Din fr. **hexose**.

HI¹ interj. Strigăt cu care se îndeamnă caii la mers. — Onomatopee.

HI² interj. v. **hă**.

HIACÍNT¹, hiacinturi, s.n. Piatră semiprețioasă de culoare roșie sau portocalie, varietate nobilă de zirconiu. [Pr.: *hi-a*] — Din fr. **hyacinthe**, lat. **hyacinthus**.

HIACÍNT² s.m. v. **iacint**.

HIÁDĂ, hiade, s.f. (Mitol.) Nimfă a norilor încărcăți de ploaie. [Pr.: *hi-a*] — Din n. pr. **Hyades**.

HIALÍN, -Ă, *hialini*, -e, adj. Care are aspectul, transparența sticlei. ♦ *Țesut hialin* = țesut rezultat din transformarea patologică a substanței țesutului conjunctiv într-o masă sticloasă, omogenă. [Pr.: *hi-a*] — Din fr. **hyalin**.

HIALINÓZĂ, hialinoze, s.f. Transformare patologică a țesutului conjunctiv în țesut hialin, frecventă în bolile de inimă, de rinichi etc. [Pr.: *hi-a*] — Din fr. **hyalinose**.

HIALÍTĂ, *hialite*, s.f. 1. Varietate de opal care are transparență. 2. Sticlă neagră de Boemia. 3. Inflamație a corpului vitros al ochiului. [Pr.: *hi-a-*] — Din fr. *hyalite*.

HIALOGRAF, *hialografe*, s.n. Instrument cu dispozitive reglabile, cu ajutorul cărui se pot desena mecanic perspective. [Pr.: *hi-a-*] — Din fr. *hyalographie*.

HIALOID, *-Ă*, *hialoizi*, *-de*, adj. 1. (Livr.) Care are aspect sticlos. 2. (Anat.; în sintagmele) *Umoare hialoidă* = lichid transparent care umple fundul globului ocular. *Membrană hialoidă* = membrană subțire care învelește corpul vitros. [Pr.: *hi-a-lo-id*] — Din fr. *hialoïde*.

HIALOPLĂSMĂ, *hialoplasme*, s.f. (Anat.) Ectoplasmă. [Pr.: *hi-a-*] — Din fr. *hyaloplasme*.

HIAT, *hiaturi*, s.n. 1. Întâlnire a două vocale pronunțate succesiv în silabe diferite, acestea făcând parte fie din același cuvânt, fie din cuvinte diferite. 2. Fig. Discontinuitate, pauză, întrerupere, gol. [Pr.: *hi-at*. — Var.: *hiátus* s.n.] — Din fr., lat. *hiatus*.

HİATUS s.n. v. *hiat*.

HİBĂ, *hibe*, s.f. (Fam.) Defect, cusur. — Din magh. *hiba*.

HİBERNĂ, *hibernez*, vb. I. Intrans. (Despre unele animale; adesea fig.) A petrece iarna în hibernare. — Din fr. *hiberner*, lat. *hibernare*.

HİBERNĂCUL, *hibernaculi*, s.m. (Bot.) Mugure metamorfozat și caduc, care constituie partea de rezistență în timpul iernii a unor plante acvatice. — Din fr. *hibernacle*.

HİBERNĂL, *-Ă*, *hibernali*, *-e*, adj. Caracteristic iernii. — Din fr. *hibernal*, lat. *hibernalis*.

HİBERNĂRE, *hibernări*, s.f. Acțiunea de a *hiberna* și rezultatul ei; stare de amorțeală, de viață latentă (asemănătoare cu somnul), în care petrec unele animale iarna, când metabolismul este încetinit și temperatura corpului scăzută; hibernație. ♦ *Hibernare artificială* = hibernoterapie. — V. *hiberna*.

HİBERNĂȚIE, *hibernații*, s.f. (Rar) Hibernare. — Din fr. *hibernation*.

HİBERNOTERAPIE, *hibernoterapii*, s.f. Stare de hibernare realizată pe cale artificială în scop terapeutic sau în unele intervenții chirurgicale. — Din fr. *hibernothérapie*.

HİBİSCUS, *hibiscuși*, s.m. Arbore tropical din familia malvaceelor. — Din fr. *hibiscus*.

HİBRID, *-Ă*, *hibrizi*, *-de*, s.m., adj. 1. S.m., adj. (Organism) provenit din încrucișarea a doi indivizi de specii, de soiuri, de genuri sau de rase diferite. 2. Adj. Fig. (Despre realizări, idei, fapte) Alcătuît din elemente disparate; lipsit de armonie. — Din fr. *hybride*, lat. *hybrida*.

HİBRIDĂ, *hibridez*, vb. I. Tranz. A obține un hibrid prin procesul de hibridare; a încrucișa prin hibridare două plante, două specii etc.; a hibridiza. — Din fr. *hybrider*.

HİBRIDĂRE, *hibridări*, s.f. Acțiunea de a *hibrida* și rezultatul ei; proces, spontan sau provocat artificial, de încrucișare sexuală sau vegetativă între doi indivizi de specii, de soiuri sau de rase diferite; hibridizare. — V. *hibrida*.

HİBRIDĂȚIE s.f. (Rar) Hibridare. — Din fr. *hybridation*.

HİBRIDITĂȚIE, *hibridități*, s.f. Însușirea de a fi hibrid, caracterul a tot ceea ce este hibrid. — Din fr. *hybridité*.

HİBRIDIZĂ, *hibridizez*, vb. I. Tranz. A hibrida. — Din germ. *hybridisieren*.

HİBRIDIZĂRE, *hibridizări*, s.f. Acțiunea de a *hibridiza* și rezultatul ei; hibridare. — V. *hibridiza*. Cf. rus. *gibridizatsiia*.

HİCĂI, *hicăiesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A bate, a chinui un câine. — Et. nec.

HİCLEĂN, *-Ă* adj. v. *viclean*.

HİCLENIE, *hiclenii*, s.f. (Înv.) Denumire dată în vechiul drept românesc trădării, feloniei. — *Hiclean* + suf. *-ie*.

HİCORI, *hicatori*, s.m. Arbore din America de Nord, asemănător cu nucul, din al cărui lemn, greu, foarte tare și flexibil, se fac diverse obiecte, mai ales schiuri (*Carya ovata*). — Din fr. *hickory*.

HİCSÓS, *hicsoși*, s.m. (La pl.) Triburi nomade asiatice care au invadat Egiptul și l-au stăpânit în sec. XVIII-XVI î.H. — Din fr. *Hyksos*.

HİDALGO, *hidalgo*, s.m. Titlu purtat, în Evul Mediu, de unii nobili spanioli; persoană care purta acest titlu. — Din fr., sp. *hidalgo*.

HİDARTRĂZĂ, *hidartroze*, s.f. Acumulare de lichid (purulent sau seros) în articulații. — Din fr. *hydarthrose*.

HİDĂȚIC, *hidățice*, adj. (În sintagma) *Chist hidățic* = tumoră benignă plină cu lichid, provocată de dezvoltarea în unele organe (ficat, plămâni etc.) a larvelor de tenie; echinococoză. — Din fr. *hydatique*.

HİDATIDĂ s.f. (Biol.) Formă larvară a teniei echinococ. — Din fr. *hydatide*.

HİDATIÓZĂ, *hidatioze*, s.f. Contaminare a unui organism cu larvele care provoacă chisturile hidatice, manifestată prin apariția acestor chisturi în diferite organe. [Pr.: *-ti-o-*] — Din fr. *hydatiose*.

HİDATÓDĂ, *hidatode*, s.f. Formație epidermică a frunzelor, având formă și structură diferite, cu funcția de a elimina apa sub formă de picături. — Din fr. *hydatode*.

HİDÓS, *-OĂSĂ*, *hidosi*, *-oase*, adj. Foarte urât, înfiorător la vedere sau prin comportări; slut, dezgustător, scârbos, hâd. — Din fr. *hideux*.

HİDOȘENIE, *hidosenii*, s.f. Faptul de a fi hidos; urățenie foarte mare, slutenie. — *Hidos* + suf. *-enie*.

HİDRACARIÁN, *hidracarieni*, s.m. (La pl.) Acarieni de origini diferite, adaptați la viața acvatică; (și la sg.) animal care face parte din această categorie. [Pr.: *-ri-an*] — Din fr. *hydracarien*.

HİDRACÍD, *hidracizi*, s.m. Acid compus dintr-un halogen sau un metaloid din grupa oxigenului și unul sau doi atomi de hidrogen. — Din fr. *hydracide*.

HİDRADENÓM, *hidradenoame*, s.n. (Med.) Adenom sudoripar. — Din fr. *hydradenome*.

HİDRAGÍD, *-Ă*, *hidragogi*, *-ge*, adj., s.n. (Medicament) care are efect de purgativ puternic. — Din fr. *hydragogue*.

HİDRAMNÍÓȘ, *hidramniosuri*, s.n. Prezență a unei mari cantități de lichid în amnios. [Pr.: *-ni-os*] — Din fr. *hydramnios*.

HİDRÁNȚ, *hidranți*, s.m. Dispozitiv la conductele de distribuție a apei sub presiune, care permite deschiderea și închiderea unuia sau a mai multor furnuri în același timp. [Pl. și: (n.) *hidranțe*] — Din fr. *hydrante*, germ. *Hydrant*.

HİDRARGÍLÍȚ s.m. Hidroxid natural de aluminiu, de obicei alb, care este un important minereu de aluminiu. — Din fr. *hydrargylite*.

HİDRARGÍR s.n. (Chim.) Mercur. — Din fr. *hydrargyre*.

HİDRARGÍRÍȘM s.n. Intoxicație provocată de vapori sau sărurile de mercur. — Din fr. *hydrargyrisme*.

HİDRARGÍRÓZĂ, *hidrargiroze*, s.f. Boală provocată de intoxicarea cu mercur, care se manifestă prin inflamația și hemoragia gingivilor, dureri și contracții ale mușchilor, tulburări psihice etc. — Din fr. *hydrargyrose*.

HİDRÁT, *hidrați*, s.m. 1. Compus chimic anorganic solid, de obicei sare, cristalizat cu una sau cu mai multe molecule de apă de cristalizare. 2. Denumire improprie pentru hidroxid. 3. (În sintagma) *Hidrat de carbon* = glucide, zaharuri. — Din fr. *hydrate*.

HİDRÁTĂ, pers. 3 *hidratează*, vb. I. Refl. (Despre substanțe chimice) A se combina cu apă. ♦ (Despre corpuri solide) A absorbi apă prin adeziune. — Din fr. *hydrater*.

HİDRÁTĂBIL, *-Ă*, *hidratabili*, *-e*, adj. Care se poate hidrata. — Din fr. *hydratable*.

HİDRÁTĂNT, *-Ă*, *hidratanți*, *-te*, adj. Care hidratează. — Din fr. *hydratant*.

HİDRÁTĂRE, *hidratări*, s.f. Acțiunea de a *se hidrata* și rezultatul ei. ♦ Interațiune între particulele unei substanțe dizolvate și moleculele de apă, însoțită de degajare de căldură. ♦ (Med.) Introducere de apă în organism, care se efectuează în caz de hemoragii, vărsături etc. — V. *hidrata*.

HİDRÁTĂȚ, *-Ă*, *hidratați*, *-te*, adj. (Despre substanțe chimice) Care s-a combinat cu apa. ♦ (Despre corpuri solide) Care a reținut apa în interiorul său prin adeziune. — V. *hidrata*.

HİDRAÚLÍC, *-Ă*, *hidraulici*, *-ce*, s.f., adj. 1. S.f. Știință care studiază legile de echilibru și de mișcare ale lichidelor și aplicarea lor în tehnică. 2. Adj. Care aparține hidraulicii (1), referitor la hidraulică. ♦ *Presă hidraulică* = presă al cărei mecanism este alcătuit dintr-un cilindru cu piston acționat de apă sub presiune. — Din fr. *hydraulique*.

HİDRĂZÍDĂ, *hidrazide*, s.f. Substanță cristalină, derivat al hidrazinei, incoloră, cu caracter bazic, solubilă în apă, care se folosește în diferite sinteze organice și ca medicament. — Din fr. *hydrazide*.

HİDRĂZÍNĂ, *hidrazine*, s.f. Combinație chimică a azotului cu hidrogenul, care se prezintă ca un lichid incolor ce fumează în aer și se folosește ca antioxidant, reducător, combustibil pentru rachete etc. — Din fr. *hydrazine*.

HİDRAZOBENZÉN s.m. Derivat al hidrazinei, care se prezintă sub formă de cristale incolore cu miros de camfor și care este folosit ca insecticid. — Din fr. *hydrazobenzène*.

HİDRĂZÓNĂ, *hidrazone*, s.f. Substanță organică rezultată din condensarea hidrazinei cu aldehidă sau cetonă. — Din fr. *hydrazone*.

HİDRĂ, *hidre*, s.f. 1. (La pl.) Gen de celenterate cu corpul de forma unui sac, care au, la un capăt, gura înconjurată de 6-8 tentacule și, la celălalt capăt, un fel de disc cu care se fixează pe un suport (*Hydra*); (și la sg.) animal care face parte din acest gen. 2. (Mitol.) Monstru fabulos închipuit ca un șarpe uriaș cu mai multe capete, care, tăiate, creșteau la loc. [Var.: *idră* s.f.] — Din fr. *hydre*, lat. *hydra*.

HİDREMÍE, *hidremii*, s.f. Creștere a cantității de plasmă sanguină, întâlnită în hemoragii mari, în anemii grave etc. — Din fr. *hydrémie*.

HİDRÍC, *-Ă*, *hidrici*, *-e*, adj. 1. Care aparține apei, care se referă la apă, care provine din apă. 2. (În sintagma) *Regim hidric* = regim medical în care

se recomandă numai consumarea (unei cantități mari) de apă. — Din fr. **hyrique**.

HIDRO- Element de compunere cu sensul „(care se referă la) apă”, care servește la formarea unor substantive și a unor adjective. — Din fr. **hydro-**.

HIDROACŪSTIC, -Ă, hidroacustici, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Ramură a acusticii care se ocupă cu producerea și propagarea sunetelor în apă. **2.** Adj. Referitor la hidroacustică. [Pr.: -dro-a-] — Din fr. **hydroacoustique**.

HIDROAMELIORĂRE, hidroameliorări, s.f. Totalitatea lucrărilor de îmbunătățiri funciare care au scopul să mențină în sol un raport favorabil între apă și ceilalți factori ai fertilității solului pe terenurile cu exces sau cu deficit de apă; hidroameliorație. [Pr.: -dro-a-me-li-o-] — **Hidro- + ameliorare** (după fr. *hydroamélioration*).

HIDROAMELIORATIV, -Ă, hidroameliorativi, -e, adj. Referitor la ansamblul de lucrări hidrotehnice de ameliorare a solului. [Pr.: -dro-a-me-li-o-] — **Hidro- + ameliorativ**.

HIDROAMELIORATOR, -OĂRE, hidroamelioratori, -oare, s.m. și f. Specialist în hidroameliorații. [Pr.: -dro-a-me-li-o-] — Din fr. **hydroamélateur**.

HIDROAMELIORAȚII s.f. pl. Totalitatea lucrărilor de îmbunătățiri funciare care au scopul să mențină în sol un raport favorabil între apă și ceilalți factori ai fertilității solului pe terenurile cu exces sau cu deficit de apă. [Pr.: -dro-a-me-li-o-] — **Hidro- + ameliorație**.

HIDROAVIAȚIE s.f. Mijloc de locomoție aeriană cu hidroavioane. [Pr.: -dro-a-vi-a-] — Din fr. **hydroaviation**.

HIDROAVIŌN, hidroavioane, s.n. Avion înzestrat cu dispozitive de amerizare, care înlocuiesc trenul de aterizare și care îi permit să plutească pe apă. [Pr.: -dro-a-vi-on-] — Din fr. **hydroavion**.

HIDROBICICLETĂ, hidrobiciclete, s.f. Ambarcațiune sportivă de agrement construită cu un mecanism propulsat cu pedale, prin intermediul căruia este acționată pentru a înainta pe apă. — **Hidro- + bicicletă**.

HIDROBIOLOG, -Ă, hidrobiologi, -ge, s.m. și f. Specialist în hidrobiologie. [Pr.: -bi-o-] — Din **hidrobiologie** (derivat regresiv).

HIDROBIOLOGIC, -Ă, hidrobiologici, -ce, adj. Care se referă la hidrobiologie. [Pr.: -bi-o-] — Cf. engl. *hydrobiological*.

HIDROBIOLOGIE s.f. Ramură a biologiei care studiază viața animală și vegetală din mediul acvatic, precum și toate procesele care au loc în apă. [Pr.: -bi-o-] — Din fr. **hydrobiologie**, germ. **Hidrobiologie**.

HIDROBIŌN, hidrobioane, s.n. Vas din tablă sau din lemn, de dimensiuni variabile, utilizat pentru transportul peștilor vii. [Pr.: -bi-on-] — Et. nec.

HIDROBŪZ, hidrobuz, s.n. Navă de mic tonaj, folosită de obicei pentru transportul pasagerilor de-a lungul coastei mării. — **Hidro- + [auto]buz**.

HIDROCARBONĂT, hidrocarbonați, s.m. Substanță organică constituită din carbon, hidrogen și oxigen, în care hidrogenul și oxigenul se găsesc în același raport ca în molecula de apă; carbohidrat. — Din fr. **hydrocarbonate**.

HIDROCARBURĂ, hidrocarburi, s.f. Combinație chimică alcătuită din carbon și hidrogen. — Din fr. **hydrocarbure**.

HIDROCEFĂL, -Ă, hidrocefali, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de hidrocefalie. — Din fr. **hydrocéphale**.

HIDROCEFĂLIE, hidrocefalii, s.f. Afecțiune caracterizată prin acumularea excesivă de lichid cefalorahidian în membranele creierului, însoțită de atrofia acestuia, iar la copii și de creșterea progresivă a cutiei craniene, incomplet osificată. — Din fr. **hydrocéphalie**.

HIDROCELULOZĂ, hidroceluloze, s.f. Compus chimic obținut prin hidroliza parțială a celulozei sub acțiunea acizilor minerali. — Din fr. **hydrocellulose**.

HIDROCENTRĂLĂ, hidrocentrale, s.f. Centrală hidroelectrică. — Din fr. **hydrocentrale**.

HIDROCENTRU, hidrocentre, s.n. Regiune geografică bogată în ape și energie hidrolică. — Din fr. **hydrocentre**.

HIDROCHIMIC, -Ă, hidrochimici, -ce, adj. Referitor la hidrochimie. — Din fr. **hydrochimique**.

HIDROCHIMIE s.f. Disciplină care studiază proprietățile chimice ale apelor. — Din fr. **hydrochimie**.

HIDROCHIMIST, -Ă, hidrochimisti, -ste, s.m. și f. Specialist în hidrochimie. — Din fr. **hydrochimiste**.

HIDROCHINONĂ s.f. Substanță chimică organică obținută prin reducerea chinonei și folosită ca revelator în fotografii. — Din fr. **hydroquinone**, germ. **Hydrochinon**.

HIDROCICLŌN, hidrocicloane, s.n. Aparat de sortare și de concentrare a materialelor granulare, în care separarea granulelor se face sub acțiunea forței centrifuge, exercitată de un curent de apă. — Din fr. **hydrocyclone**.

HIDROCINEMĂTICĂ s.f. Ramură a hidrodinamicii care studiază mișcarea fluidelor, independent de forțele care se exercită asupra lor. — **Hidro- + cinematică**.

HIDROCŌRĂ, hidrocore, adj., s.f. (Plantă) ale cărei fructe sau semințe sunt adaptate pentru răspândirea prin intermediul apei. — Din fr. **hydrochore**.

HIDROCORIE s.f. Mod de răspândire a semințelor prin intermediul apei, caracteristic plantelor hidrocore. — Din fr. **hydrochorie**.

HIDROCORTIZON s.n. Hormon secretat de glandele suprarenale, care, preparat sintetic, are acțiune antiinflamatorie și antialergică; cortizon. — Din fr. **hydrocortisone**.

HIDROCOSMĂTICĂ s.f. Ramură a cosmeticii care folosește cu predilecție apa și preparatele cosmetice hidratante. — Din fr. **hydrocosmétique**.

HIDROCULTŪRĂ s.f. Cultură a plantelor (industriale) prin menținerea rădăcinilor în soluții nutritive sau în apă, renunțându-se la folosirea pământului; hidroponică. — Din fr. **hydroculture**, germ. **Hydrokultur**.

HIDROCŪȚIE, hidrocuții, s.f. (Med.) Sincopă survenită ca urmare a contactului brusc cu apa rece. — Din fr. **hydrocution**.

HIDRODINĂMIC, -Ă, hidrodinamici, -ce, s.f., adj. 1. Ramură a hidromecanicii care studiază legile de mișcare ale fluidelor. **2.** Adj. Care se referă la legile mișcării fluidelor. — Din fr. **hydrodynamique**.

HIDROELĂCTRIC, -Ă, hidroelectrici, -ce, adj. (Despre instalații) Care transformă energia hidrolică în energie electrică. ⇨ *Centrală hidroelectrică* = ansamblu de instalații, clădiri și amenajări în care se produce energie electromagnetică prin transformarea din alte forme de energie; hidrocentrală.

◆ (Despre centrale electrice) Care folosește debitul și căderea unui râu sau al unui fluviu. [Pr.: -dro-e-] — Din fr. **hydroélectrique**.

HIDROELEVĂTOR, hidroelevatoare, s.n. Dispozitiv folosit pentru ridicarea și îndepărtarea apei și a noriului din săpăturile executate cu mijloace hidromecanice. [Pr.: -dro-e-] — Din fr. **hydro-élévateur**.

HIDROENERGĂTIC, -Ă, hidroenergetici, -ce, adj. Referitor la energia care se produce cu ajutorul apei. [Pr.: -dro-e-] — **Hidro- + energetic**.

HIDROENERGIE s.f. Energie produsă de apa în mișcare; energie hidrolică. [Pr.: -dro-e-] — Din fr. **hydroénergie**.

HIDROFIL, -Ă, hidrofilii, -e, adj., s.f. 1. Adj. Care absoarbe apa în mare cantitate; care se îmbibă ușor cu apă; care are afinitate pentru apă, avid de apă. **2.** Adj., s.f. (Bot.) (Plantă) la care florile se polenizează în apă sau la suprafața apei; hidrogamă. — Din fr. **hydrophile**.

HIDROFILIE s.f. Proprietate a unei substanțe de a fi hidrofiliă. — Din fr. **hydrophilie**.

HIDROFILIZĂ, hidrofilizez, vb. I. Tranz. A trata un material pentru a deveni hidrofili. — Din fr. **hydrophiliser**, engl. **hydrophilize**.

HIDROFILIZĂRE, hidrofilizări, s.f. Acțiunea de a hidrofiliza. — V. **hidrofiliza**.

HIDROFILIZĂT, -Ă, hidrofilizați, -te, adj. (Despre materiale) Care a fost tratat pentru a deveni hidrofili. — V. **hidrofiliza**.

HIDROFINĂRE, hidrofinări, s.f. Operație de eliminare prin hidrogenare catalitică a sulfului sau a unor compuși care conțin sulf din unele produse petroliere. — Cf. engl. *hydrofining*.

HIDROFITĂ, hidrofit, adj., s.f. (Plantă) adaptată la viața acvatică (dulce sau sărată). — Din fr. **hydrophite**.

HIDROFŌB, -Ă, hidrofobi, -e, adj., s.m. și f. 1. Adj. (Chim.) Care nu se combină cu apa sub nicio formă; care nu se îmbibă de apă, care nu are afinitate pentru apă; hidrofug. **2.** S.m. și f. (Med.) Persoană care suferă de hidrofobie. — Din fr. **hydrophobe**.

HIDROFŌBIE, hidrofobii, s.f. 1. (Chim.) Înșușire a unei substanțe de a fi hidrofobă. **2.** (Med.) Teamă patologică de contactul corporal cu apa. ◆ Aversiune pentru consumarea apei sau a altor lichide, caracteristică unor boli ca turbarea, meningita, tetanosul, isteria etc. — Din fr. **hydrophobie**.

HIDROFŌBIZĂT, -Ă, hidrofobizați, -te, adj. (Rar) Impermeabilizat. — De la **hidrofob**.

HIDROFŌN, hidrofoane, s.n. Aparat utilizat pentru semnalizarea sub apă cu ajutorul sunetelor, format din microfoane acționate electromagnetic. — Din fr. **hydrophone**.

HIDROFŌR, hidrofoare, s.n. Instalație care asigură presiunea necesară în rețeaua de distribuție a apei dintr-un cartier, dintr-o clădire înaltă etc. — Din fr. **hydrophore**.

HIDROFTĂLMIC, -Ă, hidroftalmici, -ce, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de hidroftalmie. — Din fr. **hydrophthalmique**.

HIDROFTĂLMIE s.f. Stare patologică care constă în întinderea globului ocular din cauza unei presiuni interioare prea puternice. — Din fr. **hydrophthalmie**.

HIDROFŪG, -Ă, hidrofugi, -ge, adj. Hidrofob (1). — Din fr. **hydrofuge**.

HIDROFUGĂRE, hidrofugări, s.f. Operație de finisare a țesăturilor care are ca scop micșorarea capacității de umezire a acestora, realizându-se fie prin apretare, fie prin modificarea structurii chimice a fibrelor. — Cf. fr. *hydrofugation*.

HIDROGĂMĂ, *hidrogame*, adj., s.f. (Bot.) Hidrofil (2). — Din fr. **hydrogamme**.

HIDROGÉL, *hidrogeluri*, s.n. (Chim.) Gel în care mediul de dispersie este apa. — Din fr. **hydrogel**.

HIDROGÉN s.n. Element chimic gazos mult mai ușor decât aerul, incolor, inodor, insipid și inflamabil, care, combinat cu oxigenul în anumite proporții, formează o moleculă de apă. ⇨ *Hidrogen fosforat* = combinație a fosforului cu hidrogenul, care se prezintă ca un gaz incolor, foarte toxic; fosfină. *Hidrogen greu* = deuteriu. *Hidrogen sulfurat* = combinație a sulfului cu hidrogenul, care se prezintă ca un gaz incolor, cu miros de ouă stricate, toxic; acid sulfuric. — Din fr. **hydrogène**.

HIDROGENĂ, *hidrogenez*, vb. I. Tranz. A introduce hidrogen în molecula unei combinații chimice. — Din fr. **hydrogéner**.

HIDROGENĂRE, *hidrogenări*, s.f. Acțiunea de a *hidrogena* și rezultatul ei. — V. **hidrogena**.

HIDROGENĂT, -Ă, *hidrogenați*, -te, adj. (Chim.) Combinat cu hidrogenul; care conține hidrogen. — Din fr. **hydrogéné**.

HIDROGENERĂTOR, *hidrogeneratoare*, s.n. Generator electric, în general de curent alternativ, acționat de un motor hidraulic. — **Hidro-** + **generator**.

HIDROGENOLIZĂ, *hidrogenolize*, s.f. Reacție simultană de hidrogenare și de rupere a unei catene de atomi de carbon. — Cf. **hidrogenare**.

HIDROGEOLÓG, -Ă, *hidrogeologi*, -ge, s.m. și f. Specialist în hidrogeologie. [Pr.: -ge-o-] — Din fr. **hydrogéologue**.

HIDROGEOLOGIE s.f. Știință care se ocupă cu studiul distribuției, al regimului dinamicii și genezei apelor subterane. [Pr.: -ge-o-] — Din fr. **hydrogéologie**.

HIDROGLISÓR, *hidroglisoare*, s.n. Ambarcațiune cu fundul plat, puțin cufundată în apă, care se mișcă extrem de repede, fiind pusă în mișcare de o elice aeriană. — Din fr. **hydroglisseur**.

HIDROGRÁD, *hidrograde*, s.n. (Geogr.) Unitate de măsură a nivelului apelor curgătoare, egală cu a zecea parte din amplitudinea maximă. — **Hidro-** + **grad**.

HIDROGRÁF, -Ă, *hidrografi*, -e, s.m. și f., s.n. 1. S.m. și f. Specialist în hidrografie. 2. S.n. Grafic care indică variația nivelului sau debitului unui curs de apă, egală cu a zecea parte din amplitudinea maximă. — Din fr. **hydrographie**.

HIDROGRÁFIC, -Ă, *hidrografici*, -ce, adj. Care aparține hidrografiei, care se referă la hidrografie. ⇨ *Bazin hidrografic* = regiune, zonă din care își adună afluenții o apă curgătoare mai mare. — Din fr. **hydrographique**.

HIDROGRAFIE s.f. 1. Ramură a hidrologiei care se ocupă cu studiul apelor de suprafață dintr-o regiune. ◆ Totalitatea apelor curgătoare și stătătoare ale unei regiuni. 2. Știință care se ocupă cu elaborarea hărților marine. ◆ Totalitatea hărților care reprezintă o mare sau un ocean. — Din fr. **hydrographie**.

HIDROIZOHÍPSĂ, *hidroizohipse*, s.f. (Geol.) Curbă obținută prin unirea punctelor cu același nivel hidrostatic subteran la straturile acvifere cu nivel liber. [Pr.: -dro-i-] — Din fr. **hydroisohypse**.

HIDROIZOLÁ, *hidroizolez*, vb. I. Tranz. A izola pentru a împiedica sau reduce infiltrarea sau orice altă acțiune a apei asupra unei construcții. [Pr.: -dro-i-] — **Hidro-** + **izola**.

HIDROIZOLĂRE, *hidroizolări*, s.f. Acțiunea de a *hidroizola* și rezultatul ei. [Pr.: -dro-i-] — V. **hidroizola**.

HIDROIZOLÁT, -Ă, *hidroizolați*, -te, adj. (Despre construcții) Care este protejat împotriva acțiunilor apei. [Pr.: -dro-i-] — V. **hidroizola**.

HIDROIZOLĂȚIE, *hidroizolații*, s.f. Hidroizolare. — **Hidro-** + **izolație**.

HIDROLÁZÁ, *hidrolaze*, s.f. Enzimă care catalizează reacțiile de hidroliză. — Din fr. **hydrolyse**.

HIDROLÍTIC, -Ă, *hidrolitici*, -ce, adj. Care se obține prin hidroliză. — Din fr. **hydrolytique**.

HIDROLIZĂ, *hidrolize*, s.f. 1. Reacție chimică între ionii unei sări și ionii apei, care formează un acid slab sau o bază slabă. 2. Reacție chimică între un compus organic și apă, produsă în prezența unui catalizator. — Din fr. **hydrolyse**.

HIDROLOCATÓR, *hidrolocatoare*, s.n. (Mar.) Aparat hidroacustic care determină direcția și distanța unui obiect aflat sub apă, prin intermediul ultrasunetelor; sonar. — Din engl. **hydrolocator**.

HIDROLÓG, -Ă, *hidrologi*, -ge, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în domeniul hidrologiei. — Din fr. **hydrologue**.

HIDROLOGIC, -Ă, *hidrologici*, -ce, adj. Care aparține hidrologiei, care se referă la hidrologie. ⇨ *Bilanț hidrologic* = raportul dintre cantitatea de apă primită și cea cedată pe un teritoriu într-un anumit timp din precipitații atmosferice, din scurgerea apei la suprafață și din evaporare. *Regim*

hidrologic = variație în timp a unei cantități de apă care trece printr-o secțiune a unui râu. — Din fr. **hydrologique**.

HIDROLOGIE s.f. Știință care studiază proprietățile generale ale apelor de la suprafața scoarței terestre, legile generale care dirijează procesele din hidrosferă, influența reciprocă dintre hidrosferă, atmosferă, litosferă și biosferă, precum și prognoza evoluției elementelor hidrologice, în vederea folosirii raționale în economie. — Din fr. **hydrologie**.

HIDROMANIE s.f. (Med.) Tulburare psihică caracterizată prin tendința de sinucidere prin înec. — Din fr. **hydromanie**.

HIDROMASÁJ, *hidromasaje*, s.n. Masaj făcut cu ajutorul apei în mișcare. — Din fr. **hydromassage**.

HIDROMECHANIC, -Ă, *hidromecanici*, -ce, s.f., adj. 1. S.f. Știință care studiază legile echilibrului și ale mișcării fluidelor, precum și acțiunea corpurilor solide cu care vin în contact. 2. Adj. Care aparține hidromecanicii (1), care se referă la hidromecanică. — Din fr. **hydromécanique**.

HIDROMECHANIZÁRE, *hidromecanizări*, s.f. Ansamblul procedeelelor de mecanizare, cu ajutorul curenților de apă, a lucrărilor de excavare, transportare și depunere a materialelor rezultate, aplicat în exploatarea din cariere, în mine, la construcția de terasamente, diguri, canale etc. — **Hidro-** + **mecanizare**. Cf. fr. **hydromécanisation**.

HIDROMECHANIZÁT, -Ă, *hidromecanizați*, -te, adj. Care este realizat prin hidromecanizare. — Din **hidromecanizare**.

HIDROMÉL, (2) *hidromeluri*, s.n. 1. Băutură alcoolică obținută prin fermentația alcoolică a mierii de albine cu apă; miel; mursă¹. 2. Sort de hidromel (1). — Din fr. **hydromel**.

HIDROMETALURGIE s.f. Ramură a metalurgiei care se ocupă cu extragerea metalelor din mineruri cu ajutorul soluțiilor apoase, prin solubilizare, filtrare, precipitare etc. — Din fr. **hydrométallurgie**.

HIDROMETEÓR, *hidrometeori*, s.m. Produs de condensare a vaporilor de apă din atmosferă. [Pr.: -te-or] — Din fr. **hydrométéore**, germ. **Hidrometeore**.

HIDROMETEOROLÓGIC, -Ă, *hidrometeorologici*, -ce, adj. Referitor la hidrometeorologie. [Pr.: -te-o-] — Din fr. **hydrométéorologique**.

HIDROMETEOROLOGIE s.f. Disciplină care studiază circulația apei în atmosferă. [Pr.: -te-o-] — Din germ. **Hydrometeorologie**.

HIDROMETRÍC, -Ă, *hidrometrici*, -ce, adj. Privitor la hidrometrie, care aparține hidrometriei. — Din fr. **hydrométrique**.

HIDROMETRÍE s.f. Ramură a hidrologiei care se ocupă cu determinarea cantitativă a debitului unui curs de apă, cu studiul metodelor tehnice pentru determinarea vitezei, a adâncimii unui curs de apă, a unui strat de apă subteran sau a apei dintr-o conductă, în vederea realizării proiectelor de construcție hidrotehnică și a planului de gospodărire a apelor. — Din fr. **hydrométrie**.

HIDROMÉTRU, *hidrometre*, s.n. 1. Aparat pentru măsurarea densității și a vitezei de curgere a lichidelor. 2. Manometru metalic cu scara gradată în unități de coloană de apă, cu care se măsoară nivelul unui curs de apă. — Din fr. **hydromètre**.

HIDROMINERÁL, -Ă, *hidrominerali*, -e, adj. Referitor la apele minerale. — Din fr. **hydrominéral**.

HIDROMODÚL, *hidromodule*, s.n. Debit de apă exprimat în litri pe secundă în timpul unui sezon pentru irigații suprafețe de un hectar, calculat pentru fiecare cultură agricolă. [Pl. și: (m.) *hidromoduli*] — Din fr. **hydromodule**.

HIDROMONITÓR, *hidromonitoare*, s.n. Instalație pentru săparea pământului, formată dintr-o conductă metalică prin care se proiectează o vână de apă sub presiune. — Din fr. **hydromoniteur**, germ. **Hydromonitor**.

HIDRONEFRÓTIC, -Ă, *hidronefrotici*, -ce, adj. (Med.) Referitor la hidronefroză. — Din fr. **hydronéphrotique**.

HIDRONEFRÓZÁ, *hidronefroze*, s.f. Acumulare de urină în rinichi datorată unui obstacol pe ureter. — Din fr. **hydronéphrose**.

HIDRONÍM, *hidronime*, s.n. Cuvânt care denumește o apă. — Din fr. **hydronyme**.

HIDRONIMIE s.f. Totalitatea numelor de ape (dintr-o regiune). — Din fr. **hydronymie**.

HIDRÓNIU, *hidronii*, s.m. Ion rezultat din unirea protonului cu o moleculă de apă. — Din fr. **hydronium**.

HIDROPÁT, -Ă, *hidropați*, -te, adj. Care tratează bolile prin hidroterapie. — Din fr. **hydropathie**.

HIDROPATÍE, *hidropatii*, s.f. Hidroterapie. — Din fr. **hydropathie**.

HIDROPEDÉZÁ s.f. Transpirație abundentă. — Din fr. **hydropédèse**.

HIDRÓPIC, -Ă, *hidropici*, -ce, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de hidropizie; hidropicos. — Din fr. **hydropique**.

HIDROPICÓS, -OÁSA, *hidropicoși*, -oase, adj., s.m. și f. (Inv.) Hidropic. [Var.: **hidropicós**, -oasă adj., s.m. și f.] — **Hidropic** + suf. -os.

HIDROPIZIE, *hidropizii*, s.f. Boală cauzată de acumularea patologică de apă în cavitățile naturale ale corpului sau în țesuturi; dropică. [Pr.: **idropizie** s.f.] — Din fr. **hydropisie**, lat. **hydropisis**.

HIDROPLANĂ, pers. 3 *hidroplanează*, vb. I. Intrans. (Despre hidroavioane) A se deplasa plutind la suprafața apei. — Din fr. **hydroplaner**.

HIDROPLANARE, *hidroplanări*, s.f. Deplasare a unui hidroavion pe apă prin autopropulsie aerodinamică. — **Hidro-** + **planare**. Cf. fr. **hydroplanage**.

HIDROPNEUMATIC, **-Ă**, *hidropneumatici*, **-ce**, adj., s.n. (Aparat) care funcționează cu ajutorul apei sau al unui lichid ori gaz comprimat. [Pr.: **-pne-u-**] — Din fr. **hydropneumatique**.

HIDROPNEUMOTORĂX s.n. (Med.) Pneumotorax spontan caracterizat prin prezența de lichid în cavitatea pleurală. [Pr.: **-pne-u-**] — Din fr. **hydropneumothorax**.

HIDROPONICĂ s.f. Cultură legumicolă sau floricolă în soluții nutritive sau pe un substrat de pietriș sau de nisip prin care circulă permanent apă cu îngrășăminte chimice. — Din fr. **hydroponique**.

HIDRORÉE, *hidroree*, s.f. (Med.) Scurgere cronică a unui lichid seros. — Din fr. **hydrorrhée**.

HIDROSADENITĂ, *hidrosadenite*, s.f. Inflamație a glandelor sudoripare, de obicei a celor de la subsuoară, care evoluează sub forma unor abcese adânci. — Din fr. **hidrosadenite**.

HIDROSCĂLĂ, *hidroscale*, s.f. Aeroport pe apă destinat decolării sau amerizării hidroavioanelor, pe care se află instalațiile necesare manevrării, adăpostirii și întreținerii acestora. — Din fr. **hydroscale**.

HIDROSEPARATOR, *hidroseparatoare*, s.n. Instalație de separare acționată cu ajutorul unui curent de apă și folosită la prepararea mecanică a cărbunilor. — **Hidro-** + **separator**.

HIDROSFERĂ s.f. Învelișul de apă al globului terestru, alcătuit din oceane, mări, lacuri, ghețari, ape curgătoare, ape subterane, zăpezi și ghețuri. — Din fr. **hydrosphère**, germ. **Hydrosphäre**.

HIDROSOL, *hidrosoluri*, s.n. Sistem coloidal solubil în care mediul de dispersie este apa. — Din fr. **hydrosol**.

HIDROSOLUBIL, **-Ă**, *hidrosolubili*, **-e**, adj. (Despre substanțe) Care se dizolvă în apă. — Din fr. **hydrosoluble**.

HIDROSONICITATE s.f. Ramură a fizicii care studiază transmiterea energiei prin unde elastice în medii lichide. — **Hidro-** + **sonicitate**.

HIDROSTÁTIC, **-Ă**, *hidrostatici*, **-ce**, s.f., adj. 1. S.f. Ramură a hidromecanicii care studiază legile echilibrului fluidelor și ale corpurilor scufundate în ele. 2. Adj. Care se referă la echilibrul fluidelor. G *Balanță hidrostatică* = balanță cu care se determină densitatea corpurilor prin cântărirea lor mai întâi în aer, iar apoi cufundate într-un lichid. — Din fr. **hydrostatique**.

HIDROTÉHNIC, **-Ă**, *hidrotehnici*, **-ce**, s.f., adj. 1. S.f. Ramură a tehnicii care se ocupă cu folosirea apei și cu proiectarea și executarea lucrărilor de folosire a apei, a energiei hidraulice și a lucrărilor de prevenire a distrugerilor provocate de ape. 2. Adj. Privitor la hidrotehnică (1), care aparține hidrotehnicii. — Din fr. **hydrotechnique**, germ. **hydrotechnik**.

HIDROTEHNICIÂN, **-Ă**, *hidrotehnicieni*, **-e**, s.m. și f. Specialist în hidrotehnică. [Pr.: **-ci-an**] — **Hidrotehnică** + suf. **-ian**.

HIDROTERAPEÚT, *hidroterapeuți*, s.m. Specialist în hidroterapie. [Pr.: **-pe-úť**] — Din fr. **hydrothérapeute**.

HIDROTERÁPIC, **-Ă**, *hidroterapici*, **-ce**, adj. Care se referă la hidroterapie, care aparține hidroterapiei, de hidroterapie. — Din fr. **hydrothérapique**.

HIDROTERÁPÍE, *hidroterapii*, s.f. Folosire terapeutică a apei sub formă de băi, dușuri, aburi etc. la diferite temperaturi; hidropatie. — Din fr. **hydrothérapie**.

HIDROTERMÁL, **-Ă**, *hidrotermali*, **-e**, adj. Care se referă la ape fierbinți, provenite prin răcirea topiturilor magmatice. ⇨ (Geol.) *Proces hidrotermal* sau *fază hidrotermală* = ultima etapă a consolidării magmatice. — Din fr. **hydrothermal**.

HIDROTERMOTERÁPÍE, *hidrotermoterapii*, s.f. Tratament cu ape termale. — Din fr. **hydrothermothérapie**.

HIDROTÍMETRÍE, *hidrotimetrii*, s.f. Măsurare a densității unei ape. — Din fr. **hydrotimétrie**.

HIDROTIPIE, *hidrotipii*, s.f. Procedeu de realizare a fotografiilor în culori, folosit mai ales la copierea filmelor cinematografice în culori cu matrite în relief, care se colorează cu coloranți solubili în apă. — Din fr. **hydrotypie**.

HIDROTROPÍSM, *hidrotropisme*, s.n. Mișcare de orientare a rădăcinilor plantelor superioare și a miceliilor de ciuperci spre locurile mai umede ale solului. — Din fr. **hydrotropisme**.

HIDROXÍD, *hidroxizi*, s.m. Compus chimic anorganic a cărei moleculă conține în structura sa una sau mai multe grupe hidroxil. — Din fr. **hydroxyde**.

HIDROXÍL, *hidroxili*, s.m. Radical monovalent format dintr-un atom de hidrogen și un atom de oxigen; oxidil. — Din fr. **hydroxyle**.

HIDROZOÁR, *hidrozoare*, s.n. (La pl.) Clasă de celenterate marine și de apă dulce, care trăiesc solitare sau în colonii; (și la sg.) animal care face parte din această clasă. [Pr.: **-zo-ar**] — Din fr. **hydrozoaire**.

HIDRÚRĂ, *hidruri*, s.f. Combinație a hidrogenului cu alte elemente chimice. ⇨ (Chim.) *Hidură de bor* = boran. — Din fr. **hydrure**.

HIÉNĂ, *hiene*, s.f. Mamifer carnivor asemănător cu câinele, cu blana cenușie târcată, cu gâtul gros, cu urechile golașe și cu picioarele anterioare mai lungi decât cele posterioare, care trăiește în Africa și în Asia și care se hrănește mai ales cu cadavre (*Hyaena hyaena*). ♦ Fig. Om ticălos, nemernic, miserabil. [Pr.: **hi-e-**] — Din fr. **hyène**, lat. **hyaena**.

HIENIDĂ, *hienide*, s.f. (La pl.) Familie de mamifere carnivore din care face parte hiene; (și la sg.) animal din această familie. [Pr.: **hi-e-**] — Din fr. **hiénidés**.

HIERÁTIC, **-Ă**, *hieratici*, **-ce**, adj. 1. Care ține de lucruri sfinte. 2. (În sintagma) *Sciere hieratică* = scriere cursivă și simplificată a hieroglifelor. 3. (În artă; despre concepții, orientări, realizări etc.) Care reprezintă sau susține reprezentarea personajelor în atitudini convenționale, solemne, rigide, conform regulilor fixate de canoanele religioase. [Pr.: **hi-e-**] — Din fr. **hiératique**, lat. **hieraticus**.

HIERATÍSM s.n. Spirit sau sistem hieratic; caracterul a ceea ce este hieratic. [Pr.: **hi-e-**] — Din fr. **hiératisme**.

HIERB s.n. v. **herb**.

HIEROFÁNT, *hierofanți*, s.m. Preot antic grec care iniția pe neofiiți în mistere și în oracole. [Pr.: **hi-e-**] — Din fr. **hierophante**.

HIEROGLÍFĂ, *hieroglifă*, s.f. Semn sau caracter din scrierea vechilor egipteni, care reprezenta noțiunile prin figuri stilizate de ființe și de obiecte. ♦ Fig. (ir.) Scris necitit, indescifrabil. [Pr.: **-hi-e-**. — Var.: **ieroglifă** s.f.] — Din fr. **hieroglyphe**.

HIEROGLÍFIC, **-Ă**, *hieroglifici*, **-ce**, adj. Scris cu hieroglifă. ♦ Fig. (lr.; despre scris) Care este necitit, indescifrabil, greu de înțeles. [Pr.: **hi-e-**. — Var.: **ieroglific**, **-ă** adj.] — Din fr. **hieroglyphique**, lat. **hieroglyphicus**.

HÍFĂ, *hife*, s.f. Filament din celule care alcătuiește micelul unei ciuperci. — Din fr. **hyphe**.

HI-FI s.f. invar., adj. invar. 1. S.f. invar. High fidelity. 2. Adj. invar. De înaltă fidelitate. [Pr.: **haifi**, **hifi**] — Cuv. engl.

HIGH FIDELITY s.n. invar., adj. invar. (Echipament de) înregistrare și de redare sonoră de înaltă fidelitate. [Pr.: **haí**] — Cuv. engl.

HIGH-LIFE s.n. Denumire dată înaltei societăți. ♦ (Adjectival) De elită. [Pr.: **háilai**] — Cuv. engl.

HIGH-TÉCH s.n. High tehnology. [Pr.: **háitéc**] — Abr. de la **high technology**.

HIGH TECHNOLOGY s.f. Denumire generală pentru tehnologia avansată mai ales în domeniul electronicii, în industria de tehnică de calcul și telecomunicații. [Pr.: **haí**] — Cuv. engl.

HIGIÉNĂ s.f. v. **igienă**.

HIGIÉNÍC, **-Ă** adj. v. **igienic**.

HIGIENÍST, **-Ă** s.m. și f. v. **igienist**.

HIGROFIL, **-Ă**, *higrofilii*, **-e**, adj. (Despre plante) Care caută umiditatea, care se dezvoltă în condiții de mare umiditate. — Din fr. **hygrophile**.

HIGROFITĂ, *higrofită*, adj., s.f. (Plantă) care se dezvoltă în locuri cu exces de umiditate. — Din fr. **hygrophyte**.

HIGROGRÁF, *higrografe*, s.n. Aparat folosit pentru înregistrarea gradului de umiditate a aerului din atmosferă. — Din fr. **hygrographe**.

HIGROGRÁMĂ, *higrograme*, s.f. Diagramă care reprezintă variația umidității aerului. — Din fr. **hyrogramme**.

HIGROLOGÍE s.f. Disciplină care studiază umiditatea aerului. — Din fr. **hygrologie**.

HIGRÓMĂ, *higrome*, s.f. Inflamație a pungilor seroase de sub piele, în dreptul unei articulații. — Din fr. **hygroma**.

HIGROMÉTRIC, **-Ă**, *higrometrici*, **-ce**, adj. Care ține de higrometrie, referitor la higrometrie. — Din fr. **hygrométrique**.

HIGROMETRÍE s.f. Ramură a meteorologiei care se ocupă cu descrierea metodelor și a aparatelor utilizate în determinarea umidității aerului atmosferic. — Din fr. **hygrométrie**.

HIGROMÉTRU, *higrometre*, s.n. Aparat cu care se măsoară umiditatea atmosferei sau a altor medii gazoase. — Din fr. **hygromètre**.

HIGROSCÓP, *higroscoape*, s.n. Instrument folosit pentru studierea variației umidității aerului atmosferic. — Din fr. **hygroscope**.

HIGROSCOPÍC, **-Ă**, *higroscopici*, **-ce**, adj. Care are calitatea de a absorbi umiditatea din aer. — Din fr. **hygroscopique**.

HIGROSCOPICITÁTE s.f. Proprietate a unui corp de a fi higroscopic. — Din fr. **hygroscopicité**.

HIGROSCOPÍE s.f. (Rar) Higrometrie. — Din fr. **hygroskopie**.

HIGROSTÁT, *higrostate*, s.n. Aparat pentru controlul și supravegherea umidității relative a aerului. — Din fr. **hygrostat**.

HIL, *hiluri*, s.n. 1. (Anat.) Porțiune la suprafața unui organ pe unde pătrund vasele sangvine și nervii. 2. (Bot.) Cicatrice aflată pe învelișul seminței, în locul unde aceasta s-a desprins de piciorușul ovulului. — Din fr. **hile**, lat. **hilum**.

HILĂR¹, **-Ă**, *hilari*, -e, adj. (Anat.) Care se referă la hil, care aparține hilului. — Din fr. **hilaire**.

HILĂR², **-Ă**, *hilari*, -e, adj. Ilariant (1). [Var.: **ilăr**, **-ă** adj.] — Din fr. **hilaire**, lat. **hilaris**.

HILARIĂNT, **-Ă** adj. v. **ilariant**.

HILARITATE s.f. Explozie de râs colectivă la auzul sau la vederea unui lucru amuzant, caraghios. [Var.: **ilaritate** s.f.] — Din fr. **hilarité**, lat. **hilaritas**, -atis.

HILÉA s.f. Denumire a pădurilor tropicale umede. — Et. nec.

HILÓȚI s.m. pl. v. **iloți**.

HILZOIZISM s.n. Teorie potrivit căreia întreaga materie ar fi vie, însușită, având capacitatea de a simți și de a gândi. — Din fr. **hylozoïsme**.

HILZOIST, **-Ă**, *hiloziști*, -ste, adj., s.m. și f. (Adept) al hillozismului. — Din fr. **hyloziște**.

HÍMEN, *himene*, s.n. Membrană care închide, parțial, vaginul la virgine. [Acc. și: *himén*] — Din fr., lat. **hymen**.

HIMENOPTÉR, *himenoptere*, s.n. (La pl.) Ordin care cuprinde insecte cu două perechi de aripi membranose, cu metamorfoză completă, femelele având la vârful abdomenului un ac cu venin, și care trăiesc adesea organizate în colonii; (și la sg.) insectă care face parte din acest ordin. — Din fr. **hyménoptère**.

HIMERĂ, *himere*, s.f. 1. Închipuire fără teme, fantezie irealizabilă; iluzie, fantasmă. 2. Monstru în mitologia antică greacă, cu cap de leu, cu corp de capră, cu aripi de pasăre de pradă și cu coadă de șarpe; p. ext. motiv decorativ reprezentând un astfel de monstru. 3. (Bot.; în sintagma *Himeră de altoire* = plantă ale cărei țesuturi sunt diferite din punct de vedere genetic. 4. (Biol.) Organism produs prin fuziunea a doi sau mai mulți zigoți distincți. — Din fr. **chimère**, it. **chimera**, lat. **Chimaera**.

HIMÉRIC, **-Ă**, *himerici*, -ce, adj. Care se bazează pe himere (1); lipsit de orice teme real; iluzoriu. ♦ (Și adverbial) Ca de himeră, fantastic. — Din fr. **chimérique** (după *himeră*).

HÍNDI s.f. Limbă indo-europeană din ramura indo-iraniană, grupul indic, astăzi limbă oficială în India. — Din fr., engl. **hindi**.

HINDÍCHI, *hindichiuri*, s.n. (Reg.) Șant; tranșee. [Var.: **hándíchi** s.n.] — Din tc. **hendek**.

HINDUÍSM s.n. Credință religioasă apărută în India în sec. V-IV î.H., care reprezintă o îmbinare a brahmanismului cu elemente budiste, propunând o nouă cale de mântuire prin iubire și dăruire, accesibilă oricui. — Din fr. **hindouisme**, germ. **Hinduismus**.

HINDUÍST, **-Ă**, *hinduști*, -ste, adj., s.m. și f. (Adept) al hinduismului. — Din fr. **hindouiste**.

HINDÚS, **-Ă**, *hinduși*, -se, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Denumire folosită în trecut pentru populația din India. 2. Adj. Care aparține Indiei sau hindușilor (1), privitor la India sau la hinduși. 3. Adj., s.m. și f. Hinduist. — Din fr. **hindou**.

HINDUSTĂNĂ s.f. Limbă indo-iraniană, vorbită în India și în Pakistan. ♦ (Adjectival) Limba hindustană. — Din fr. **hindoustani**.

HINGHER, *hingheri*, s.m. Persoană, în serviciul de ecarisaj, care se ocupă cu prinderea câinilor fără stăpân; hoher (1). [Var.: (Inv.) **henghér** s.m.] — Din säs. **hoenger** (=germ. *Henker*).

HINGHERI, *hingheresc*, vb. IV. Tranz. A se ocupa cu prinderea câinilor fără stăpân. ♦ (Fam.) A chinui. — Din **hingher**.

HÍNTERLAND, *hinterlanduri*, s.n. 1. Regiune relativ rigidă din punct de vedere tectonic, situată în spatele unui sistem muntos cutat. 2. Teritoriul care gravitează spre un centru economic. 3. Regiune învecinată cu un teritoriu ocupat, folosită ca bază a unor acțiuni expansioniste. 4. Colonie sau țară slab dezvoltată dependentă economic de metropolă. — Din germ. **Hinterland**.

HINTÉU, *hinteie*, s.n. (Reg.) Trăsură, caleașcă (închisă). — Din magh. **hintó**.

HIOID, *hioide*, adj. (În sintagma *Os hioid* (și substantivat, n.) = os mic în formă de potcoavă, așezat în partea anterioară și superioară a gâtului, între baza limbii și laringe. [Pr.: *hi-o*] — Din fr. **hyoide**.

HÍOLĂ s.f. (Reg.; în loc. adv.) În *hiolă* = tărând după sine, împingând cu sine. — Et. nec.

HIPARIÓN, *hiparioni*, s.m. Gen fosil de ecvide, considerat strămoș al calului, care avea la membre câte un deget funcțional. [Pr.: *-ri-on*] — Din fr. **hiparion**.

HIPER- Element de compunere însemnând „peste, excesiv de...”, folosit la formarea unor substantive și a unor adjective. — Din fr. **hyper-**, germ. **hyper-** (**Hyper**).

HIPERACIDITATE, s.f. (Și în sintagma *hiperaciditate gastrică*) Creșterea excesivă a acidului clorhidric din secreția gastrică, întâlnită la gastrite, ulcer duodenal etc.; hiperclorhidrie. — **Hiper-** + **aciditate**.

HIPERACUZIE, *hiperacuzii*, s.f. Acuitate auditivă ieșită din comun. — Din fr. **hyperacousie**.

HIPERALGÉZIC, **-Ă**, *hiperalgezici*, -ce, adj., s.m. și f. (Med.) (Persoană) care suferă de hiperalgie. — Din fr. **hyperalgésique**.

HIPERALGEZIE, *hiperalgezii*, s.f. (Med.) Sensibilitate exagerată la durere; hiperalgie. — Din fr. **hyperalgésie**.

HIPERALGIE, *hiperalgii*, s.f. (Med.) Hiperalgie. — Din fr. **hyperalgie**.

HIPERBÁT, *hiperbate*, s.n. 1. Figură de stil constând în schimbarea, prin dislocări, a topicii normale. 2. Adaos pe care îl face scriitorul sau vorbitorul după încheierea unui anunț. [Var.: **hiperbátă** s.f.] — Din fr. **hyperbate**.

HIPERBÁTĂ s.f. v. **hiperbate**.

HIPÉRBOLĂ, *hiperbole*, s.f. 1. (Mat.) Curbă reprezentând locul geometric al punctelor dintr-un plan pentru care diferența distanțelor față de două puncte fixe, numite focare, este constantă. 2. Figură de stil care constă în exagerarea dimensiunilor, efectului unui fapt, importanței unui personaj etc. [Var.: **ipérbolă** s.f.] — Din fr. **hyperbole**.

HIPERBÓLIC, **-Ă**, *hiperbolic*, -ce, adj. 1. (Mat.) De forma hiperbolei (1). 2. Care are caracterul hiperbolei (2), cu hiperbole. ♦ Exagerat. [Var.: **ipérbolic**, **-ă** adj.] — Din fr. **hyperbolique**, lat. **hyperbolicus**.

HIPERBOLIZĂ, *hiperbolizez*, vb. I. Tranz. A exagera dimensiunile, importanța etc. unui lucru, unui fapt etc. — **Hiperbolă** + suf. **-iza**.

HIPERBOLIZĂRE, *hiperbolizări*, s.f. Acțiunea de a *hiperboliza* și rezultatul ei. — V. **hiperboliza**.

HIPERBOLIZĂT, **-Ă**, *hiperbolizați*, -te, adj. Care este foarte exagerat. — V. **hiperboliza**.

HIPERBOLOÍD, *hiperboloizi*, s.m. (Mat.) Suprafață rezultată din revoluția unei hiperbole în jurul uneia dintre axele sale. — Din fr. **hyperboloïde**.

HIPERBOREÁN, **-Ă**, *hiperboreeni*, -e, adj. Care se află, care trăiește în extremitatea de miazănoapte a globului pământesc. [Pr.: *-re-ean*] — Din fr. **hyperboréen**.

HIPERBORÉU, **-ÉE**, *hiperborei*, -ee, adj., s.m. și f. (Persoană) din regiunea extremului nordic; p. gener. (persoană) de la nord; hiperborean. — Din fr. **hyperborée**.

HIPERCALCEMIE, *hipercalcemii*, s.f. (Med.) Creștere anormală a cantității de calciu în sânge; cantitate de calciu anormal de mare prezentă în sânge. — Din fr. **hypercalcémie**.

HIPERCARACTERIZĂRE, *hipercaracterizări*, s.f. Cumul de mijloace morfologice folosit pentru evidențierea unei singure valori lexicale sau gramaticale. — **Hiper-** + **caracterizare**.

HIPERCHERATÓZĂ, *hipercheratoze*, s.f. Îngroșare fiziologică sau patologică a stratului cornos al pielii. — Din fr. **hyperkératose**.

HIPERCHINEZIE, *hiperchinezii*, s.f. Activitate exagerată efectuată de mușchii scheletici sau de mușchii netezi ai unui organ cavitat. — Din fr. **hyperkinésie**.

HIPERCOLORHIDRIE s.f. Hiperaciditate. — Din fr. **hyperchlorhydrie**.

HIPERCORÉCT, **-Ă**, *hipercorecți*, -te, adj. (Lingv.; despre forme gramaticale, cuvinte, grafii etc.) Care este eronat din cauză că i s-a aplicat, prin analogie, o regulă lingvistică valabilă pentru alte situații; care conține o greșeală izvorâtă din teama de a nu greși. — Din fr. **hypercorrect**.

HIPERCORECTITUDINE, *hipercorectitudini*, s.f. (Lingv.) Greșeală de limbă care constă în folosirea de forme hipercorecte, datorită efortului conștient al vorbitorilor de a se conforma mecanic normelor limbii literare; hiperurbanism. — **Hiper-** + **corectitudine**.

HIPERÉMIE, **-Ă**, *hiperemici*, -ce, adj. Privitor la hiperemie, de hiperemie; care prezintă fenomene de hiperemie. — Din **hiperemie**.

HIPERÉMIE, *hiperemii*, s.f. (Med.) Aflux de sânge într-un organ sau într-o anumită regiune a corpului. — Din fr. **hyperémie**.

HIPEREMOTÍV, **-Ă**, *hiperemotivi*, -e, adj. Foarte emotiv, excesiv de impresionabil. — **Hiper-** + **emotiv**.

HIPEREMOTIVITATE s.f. Emotivitate excesivă, bolnăvicioasă. — Din fr. **hyperémotivité**.

HIPERESTEZIE, *hiperestezii*, s.f. Sensibilitate exagerată a unui organ de simț. — Din fr. **hyperesthésie**.

HIPEREXCITABILITATE s.f. Excitabilitate excesivă, patologică. — **Hiper-** + **excitabilitate**.

HIPERFOLICULINIE s.f. Secreție exagerată de foliculină. — Din fr. **hyperfolliculine**.

HIPERFRECVENȚĂ, *hiperfrecvențe*, s.f. (Fiz.) Frecvență corespunzătoare microundelor. — Din fr. **hyperfréquence**.

HIPERFUNCȚIE, *hiperfuncții*, s.f. (Med.) Activitate exagerată a unui organ, aparat sau țesut. [Var.: **hiperfuncțiune** s.f.] — Din fr. **hyperfonction**.

HIPERFUNCȚIUNE s.f. v. **hiperfuncție**.

HIPERGLICEMIE s.f. (Med.) Creștere exagerată a concentrației de glucoză din sânge, frecventă în diabetul zaharat. — Din fr. **hyperglycémie**.

HIPERHIDRÓZĂ, *hiperhidroze*, s.f. Hipersecreție a glandelor sudoripare. — Din fr. **hyperhidrose**.

HIPERINFLĂȚIE, *hiperinflații*, s.f. Situație de accelerare rapidă a inflației. — Din engl. **hyperinflation**.

HIPERINSULINISM s.n. Boală endocrină cauzată de secreția excesivă de insulină. — Din fr. **hyperinsulinisme**.

HIPERITĂ s.f. v. **iperită**.

HIPERMÁRKET, *hypermarketuri*, s.n. Supermarket foarte mare. — Din engl. **hypermarket**.

HIPERMENORÉE, *hypermenoree*, s.f. Menstruație foarte abundentă, întâlnită la începutul menopauzei, în unele boli endocrine sau uterine etc. — Din fr. **hypéménorrhée**.

HIPERMETRÓP, -**Ă**, *hipermetropi*, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de hipermetropie. — Din fr. **hypermétrope**.

HIPERMETROPIE, *hipermetropii*, s.f. Defect de vedere care se datorește faptului că focarul imaginii este situat dincolo de retină; hipermetropism. — Din fr. **hypémétropie**.

HIPERMETROPISM s.n. (Med.) Hipermetropie. — Din fr. **hypémétropisme**.

HIPERMÉTRU, *hipermetri*, s.m. Vers antic cu o silabă suplimentară care, în rostire, se elimină înaintea cuvântului următor, dacă acesta începe cu o vocală. — Din fr. **hypermètre**.

HIPERMNEZIE, *hipermnezii*, s.f. Excitație excesivă, patologică a memoriei. — Din fr. **hypermnésie**.

HIPERNEFRÓM s.f. (Med.) Tumoare a rinichiului. ⇨ *Hipernefrom medular* = tumoare localizată în glanda medulosuprarenală. — Din fr. **hypernéphrome**.

HIPERÓN, *hiperoni*, s.m. (Fiz.) Particulă elementară cu masă mai mare decât masa protonului. — Din fr. **hypéron**.

HIPERÓNIC, -**Ă**, *hiperonici*, -ce, adj. (Fiz.) De hiperon. — **Hiperon** + suf. -ic.

HIPEROSMIE, *hiperosmii*, s.f. Sensibilitate excesivă a simțului mirosului. — Din fr. **hyperosmie**.

HIPEROSTÓZĂ, *hiperostoze*, s.f. (Med.) Dezvoltare anormală a unei zone osoase. — Din fr. **hyperostose**.

HIPERPARATIROIDISM s.n. Boală manifestată prin decalcifierea generalizată a oaselor și prin depuneri de săruri de calciu în piele și în diverse organe, determinată de secreția excesivă de hormon paratiroidian. [Pr.: -ro-i-] — Din fr. **hyperparathyroïdisme**.

HIPERPARAZÍT, -**Ă**, *hiperparaziți*, -te, adj., s.m. și f. (Parazit al altor paraziți) care atacă plantele și animalele. — Din fr. **hyperparasite**.

HIPERPLAZIE, *hiperplazii*, s.f. Creștere excesivă a unui țesut, datorită înmulțirii rapide a celulelor. — Din fr. **hyperplasie**.

HIPERPROSEXIE s.f. (Psih.) Concentrare exagerată a atenției. — Din engl. **hyperprosexia**.

HIPERPROTEINEMIE, *hiperproteinemii*, s.f. (Med.) Creștere exagerată a cantității de proteine din sânge; cantitate de proteine care depășește concentrația normală în sânge. [Pr.: -te-i-] — Din fr. **hyperprotéinémie**.

HIPERSECRÉȚIE, *hipersecreții*, s.f. Secreție exagerată a unei glande. — Din fr. **hypersécrétion**.

HIPERSENSIBIL, -**Ă**, *hipersensibili*, -e, adj. Excesiv de sensibil. — Din fr. **hypersensible**.

HIPERSENSIBILITÁTE s.f. Sensibilitate exagerată. — Din fr. **hypersensibilité**.

HIPERSENSIBILIZÁ, *hipersensibilizez*, vb. I. Tranz. și refl. A (se) sensibiliza foarte mult. — Din fr. **hypersensibiliser**.

HIPERSENSIBILIZÁRE s.f. 1. Acțiunea de a (se) *hipersensibiliza* și rezultatul ei. 2. Tratament al emulsiilor fotografice pentru mărirea sensibilității. — V. **hipersensibiliza**.

HIPERSOMNIE, *hipersomnii*, s.f. (Med.) Tendință de somn prelungit; somnolență. — Din fr. **hypersomnie**.

HIPERSÓNIC, -**Ă**, *hipersonici*, -ce, adj. 1. (Despre viteze) Care depășește viteza supersonică. 2. (Despre aparate de zbor) Care atinge o viteză hipersonică (1). *Avion hipersonic*. — Din fr. **hypersonique**, engl. **hypersonic**.

HIPERSÚNET, *hipersunete*, s.n. (Fiz.) Ultrasunet de frecvență foarte înaltă. — **Hiper-** + **sunet** (după engl. *hypersound*).

HIPERSUSTENTÁȚIE, *hipersustentații*, s.f. Mărire a sustentației avioanelor cu ajutorul unor dispozitive manevrabile sau automate, montate la bordurile aripilor sau pe ampenaje. — Din fr. **hypersustentation**.

HIPERTENSÍUNE s.f. Creștere trecătoare sau constantă a presiunii sângelui în sistemul arterial sau în cel venos, datorită unor stări neuroase, boli renale, cardiovasculare, endocrine etc.; hipertonie (3). [Pr.: -si-u-] — Din fr. **hypertension**.

HIPERTENSÍV, -**Ă**, *hipertensivi*, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de hipertensiune. — Din fr. **hypertensif**.

HIPERTERMÁL, -**Ă**, *hipertermali*, -e, adj. (Despre ape minerale) Cu temperatură foarte ridicată. — **Hiper-** + **termal**.

HIPERTERMIE s.f. Creștere anormală a temperaturii corpului. — Din fr. **hyperthermie**.

HIPERTÍME s.f. (Med.) Creștere exagerată a bunei dispoziții în stările maniacale. — Din fr. **hyperthymie**.

HIPERTIROIDIÁN, -**Ă**, *hipertiroidieni*, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de hipertiroidie. [Pr.: -ro-i-di-an] — Din fr. **hypertyroïdien**.

HIPERTIROIDIE s.f. Boală endocrină care se datorește secreției excesive a hormonilor tiroidieni și care se manifestă prin creșterea glandei tiroide, slăbire, ridicarea metabolismului bazal etc.; hipertiroidism. [Pr.: -ro-i-] — Din fr. **hyperthyroïdie**.

HIPERTIROIDISM s.n. Hipertiroidie. [Pr.: -ro-i-] — Din fr. **hyperthyroïdisme**.

HIPERTÓNIC, -**Ă**, *hipertonici*, -ce, adj. (Despre soluții) Care are o presiune osmotică superioară unei alte soluții. — Din fr. **hypertonique**.

HIPERTONIE, *hipertonii*, s.f. 1. Stare a unei soluții hipertone. 2. Creștere a tonusului mușchilor scheletici sau ai diferitelor organe interne și a sistemului nervos vegetativ. 3. Hipertensiune. — Din fr. **hypertonie**.

HIPERTRICÓZĂ s.f. (Med.) Hirsutism. — Din fr. **hypertrichose**.

HIPERTROFIÁ, pers. 3 *hipertrofiáză*, vb. I. Refl. (Despre organe și țesuturi) A-și mări volumul în mod anormal ca urmare a unei funcții nutritive exagerate sau a unui proces patologic. [Pr.: -fi-a] — Din fr. **hypertrophier**.

HIPERTRÓFIC, -**Ă**, *hipertrofici*, -ce, adj. (Med.) Care prezintă hipertrofie. — Din fr. **hypertrophique**.

HIPERTROFIE, *hipertrofii*, s.f. Dezvoltare excesivă a volumului unui organ sau al unui țesut fără înmulțirea celulelor acestuia, datorită unei funcții nutritive exagerate ori din cauza unui proces patologic. — Din fr. **hypertrophie**.

HIPERTROFIÉRE s.f. (Med.) Acțiunea de a (se) *hipertrofia* și rezultatul ei. [Pr.: -fi-e-] — V. **hipertrofia**.

HIPERSENSIBILIZÁT, -**Ă**, *hipersensibilizați*, -te, adj. Care a devenit foarte sensibil. — V. **hipersensibiliza**.

HIPERURBANÍSM, (2) *hiperurbanisme*, s.n. 1. Hipercorectitudine. 2. Formă de hiperurbanism (1). — Din fr. **hyperurbanisme**.

HIPERVITAMINÓZĂ, *hipervitamineze*, s.f. Tulburare a organismului datorită administrării exagerate a unor vitamine, în special a vitaminelor A sau D. — Din fr. **hypervitaminose**.

HIP-HÓP s.n. Mișcare socioculturală contestată a tineretului urban cu stil de muzică și dans propriu, curturată la sfârșitul anilor '70 din sec. XX la New York. — Din engl. **hip-hop**.

HIPÍÁTRIC, -**Ă**, *hipiatrici*, -ce, adj. Referitor la bolile cailor, de hipiatrie. [Pr.: -pi-a-] — Din fr. **hipiatrique**.

HIPÍATRÍE s.f. Studiul bolilor la cai. [Pr.: -pi-a-] — Din fr. **hipiatrie**.

HÍPIC, -**Ă**, *hipici*, -ce, adj. De cai, referitor la cai, la care participă cai (de curse). — Din fr. **hippique**.

HÍPIOT, -**Ă**, *hipioți*, -te, s.m. și f. Adept al mișcării și al modului de viață hippy. ⇨ (Adjectival) Tânăr hipiot. [Pr.: -pi-oț] — Cf. **hippy**.

HÍPÍSM¹ s.n. Sport practicat cu cai (de curse). — Din fr. **hippisme**.

HÍPÍSM² s.n. (Rar) Fenomenul hippy. [Scris și: *hippysm*. — Pr.: *hipizm*] — Cf. **hippy**.

HIPNAGÓGIC, -**Ă**, *hipnagogici*, -ce, adj. Referitor la stările care conduc la somn, care sunt intermediare între veghe și somn. — Din fr. **hypnagogique**.

HIPNÓGÉN, -**Ă**, *hipnogeni*, -e, adj., s.n. (Substanță, medicament) care provoacă somnul. — Din fr. **hypnogène**.

HIPNONARCÓZĂ, *hipnonarcoze*, s.f. (Med.) Narcoză obținută prin hipnoză profundă. — Din germ. **Hypnonarkose**.

HIPNOPEDIE s.f. Ansamblu de procedee care permit memorarea în timpul somnului. — Din fr. **hipnopédie**.

HIPNOTERÁPÍE s.f. (Med.) Tratament prin hipnoză. — Din engl. **hypnotherapy**.

HIPNOTÍC, -**Ă**, *hipnotici*, -ce, adj., s.n. 1. Adj., s.n. (Substanță) care provoacă un somn artificial; hipnotizant, soporific, somnifer. 2. Adj. Provoacă de hipnoză. 3. Adj. Fig. Captivant, fascinant. — Din fr. **hypnotique**.

HIPNOTISM s.n. Totalitatea fenomenelor caracteristice hipnozei; totalitatea procedurilor practicate pentru provocarea hipnozei și pentru aplicațiile ei terapeutice. — Din fr. **hypnotisme**.

HIPNOTIZA, *hipnotizez*, vb. I. Tranz. A aduce pe cineva în stare de hipnoză. ♦ A exercita o atracție puternică; a captiva, a fascina, a fermeca. — Din fr. **hypnotiser**.

HIPNOTIZANT, *-Ă*, *hipnotizantă*, *-te*, adj., s.n. 1. Adj. (Adesea fig.) Care hipnotizează. 2. Adj., s.n. Hipnotic (1). — **Hipnotiza** + suf. *-ant*.

HIPNOTIZĂRE, *hipnotizări*, s.f. Acțiunea de a *hipnotiza* și rezultatul ei. — V. **hipnotiza**.

HIPNOTIZAT, *-Ă*, *hipnotizați*, *-te*, adj. (Adesea fig.) Care este în stare de hipnoză. ♦ Fig. Captivat, fascinat. — V. **hipnotiza**.

HIPNOTIZATOR, *-OĂRE*, *hipnotizatori*, *-oare*, s.m. și f. adj. (Persoană) care hipnotizează, care provoacă hipnoza; hipnotizor. — **Hipnotiza** + suf. *-tor* (după fr. *hypnotiseur*).

HIPNOTIZOR, *-OĂRE*, *hipnotizori*, *-oare*, s.m. și f., adj. (Rare) Hipnotizor. — Din fr. **hypnotiseur**.

HIPNÓZĂ, *hipnoze*, s.f. Stare asemănătoare cu somnul, provocată artificial prin sugestie, în timpul căreia controlul conștient și contactul cu realitatea slăbesc, trăirile și acțiunile celui hipnotizat fiind supuse voinței hipnotizatorului. ♦ Fig. Fascinație. — Din fr. **hypnose**.

HIPO¹- Element de compunere cu sensul „mai puțin, sub”, care servește la formarea unor substantive și a unor adjective. — Din fr. **hypo-**.

HIPO²- Element de compunere cu sensul „referitor la cai”, care servește la formarea unor substantive și a unor adjective. — Din fr. **hippo-**.

HIPOACIDITATE s.f. Scădere a acidității gastrice sub valorile normale, întâlnită în unele boli de stomac. [Pr.: *-po-a-*] — Din fr. **hypoacidité**.

HIPOACUZIC, *-Ă*, *hipoacuzici*, *-ce*, adj., s.m. și f. (Med.) (Persoană) care suferă de hipoacuzie. [Pr.: *-po-a-*] — Din fr. **hypoacusique**.

HIPOACUZIE, *hipoacuzii*, s.f. Slăbire a acuității auzului. [Pr.: *-po-a-*] — Din fr. **hypoacousie**.

HIPOALGEZIE, *hipoalgezii*, s.f. (Med.) Scădere a sensibilității la durere. [Pr.: *-po-al-*] — Din fr. **hypoalgésie**.

HIPOAZOTIDĂ s.f. Dioxid de azot. [Pr.: *-po-a-*] — Din fr. **hypoazotide**.

HIPOBĂRIC, *-Ă*, *hipobarici*, *-ce*, adj. (Fiz.) Care are o presiune inferioară celei atmosferice. — Din engl. **hypobaric**.

HIPOCALCEMIE, *hipocalcemii*, s.f. (Med.) Scădere anormală a calciului din sânge. — Din fr. **hypocalcémie**.

HIPOCĂMP, *hipocampi*, s.m. 1. Animal fabulos, din mitologia greacă, cu cap și corp de cal, cu două picioare și cu coadă de pește, care trăgea carul lui Neptun. 2. (Iht.) Cal-de-mare. — Din fr. **hipocampe**.

HIPOCĂUST, *hipocauste*, s.n. (La romani) Instalație de încălzire cu aer cald. ♦ Canal subteran care servea la acest fel de încălzire. [Pr.: *-caust-*] — Din fr. **hipocauste**.

HIPOCAUSTIC, *-Ă*, *hipocaustici*, *-ce*, adj. De hipocaust, care aparține hipocaustului, referitor la hipocaust. — Din fr. **hypocaustique**.

HIPOCENTĂUR, *hipocentauri*, s.m. (În mitologia greacă) Centaur. [Pr.: *-ta-ur-*] — Din fr. **hipocentaur**, lat. **hipocentaurus**.

HIPOCÉNTRU, *hipocentre*, s.n. Centrul subteran al unui cutremur de pământ, situat acolo unde au avut loc deplasări de straturi. [Pl. și: (m.) *hipocentri*] — Din fr. **hypocentre**.

HIPOCHINEZIE, *hipochinezii*, s.f. (Med.) Scădere a capacității de mișcare. [Scris și: *hipokinezie*] — Cf. germ. *Hypokinese*.

HIPOCICLOIDĂ, *hipocicloide*, s.f. Curbă plană descrisă de un punct de pe circumferința unui cerc care se rostogolește, fără să alunecă, în interiorul unui cerc cu baza fixă. — Din fr. **hypocycloïde**.

HIPOCÍCULU, *hipocicluri*, s.n. Cerc care se rostogolește fără alunecare în interiorul unui cerc de bază fix. — Din fr. **hypocycle**.

HIPOCLOREMIE, *hipocloremii*, s.f. (Med.) Scădere anormală a cantității de clor din sânge; cloropenie. — Din fr. **hypochlorémie**.

HIPOCLORHIDRIE, *hipoclorhidrii*, s.f. (Med.) Scădere a acidității sucului gastric sub valorile normale. — Din fr. **hypochlorhydrie**.

HIPOCLORÍT, *hipocloriți*, s.m. Sare a acidului hipocloros, care se obține prin acțiunea clorului asupra hidroxizilor puternic bazici sau pe cale electrolitică. ♦ *Hipoclorit de sodiu* = sare de sodiu a acidului hipocloros, folosită ca dezinfectant și ca decolorant; apă de javel. *Hipoclorit de potasiu* = sare de potasiu hipocloros. — Din fr. **hypoclorite**.

HIPOCLORÓS, *hipocloroși*, adj. (În sintagma) *Acid hipocloros* = acid obținut prin acțiunea clorului asupra unei suspensii de oxid de mercur în apă, folosit ca decolorant. — Din fr. **hypochloreux**.

HIPOCÓNDRU, *hipocondre*, s.n. Regiune a peretelui abdominal la mamifere și la păsări, situată la dreapta și la stânga regiunii epigastrice, sub ultimele coaste. — Din fr. **hypocondre**.

HIPOCORÍSTIC, *-Ă*, *hipocoristici*, *-ce*, adj., s.n. (Despre cuvinte sau despre sufixe; adesea substantivat) Care exprimă mângâiere, sentimente de afecțiune; dezmiardător, alintător, tandru. — Din fr. **hipocoristique**.

HIPOCOTÍL, *hipocotile*, s.n. Porțiune din tulpina unei plante cuprinsă între cotiledoane și baza rădăcinii. — Din fr. **hypocotyle**.

HIPOCRÁTIC, *-Ă*, *hipocratici*, *-ce*, adj. 1. Care aparține hipocratismului, privitor la hipocratism. 2. (Despre degete) Îngroșat mult la capăt, cu unghia lătită și încovoiată. — Din fr. **hipocratique**.

HIPOCRÁTISM s.n. 1. Sistem de tratament care are la bază concepția lui Hipocrat. 2. (Anat.; în sintagma) *Hipocratism digital* = anomalie care constă în îngroșarea extremităților degetelor, cu bombarea unghiilor. — Din fr. **hipocratisme**.

HIPOCRISTALÍN, *-Ă*, *hipocrystalini*, *-e*, adj. (Despre structura rocilor eruptive) Care este alcătuit din cristale și din sticlă. — Din fr. **hypocrystalin**.

HIPOCROMIE, *hipocromii*, s.f. (Med.) Scădere a pigmentației pielii. — Din fr. **hypochromie**.

HIPODÉRM s.n. Strat profund al pielii, situat sub dermă, bogat în țesut adipos. — Din fr. **hypoderme**.

HIPODERMÍC, *-Ă*, *hipodermici*, *-ce*, adj. (Anat.) Subcutanat. — Din fr. **hypodermique**.

HIPODERMÓZĂ, *hipodermoze*, s.f. Boală parazitară a animalelor rumegătoare mari, provocată de larvele unei muște care se localizează în straturile profunde ale pielii. — Din fr. **hypodermose**.

HIPODRÓM, *hipodromuri*, s.n. Teren special amenajat pentru desfășurarea concursurilor hipice, prevăzut cu tribune pentru spectatori. — Din fr. **hipodrome**.

HIPOERGIE, *hipoergii*, s.f. (Med.) Reducere a capacității organismului de a reacționa la diverși antigeni. [Pr.: *-po-er-*] — Din fr. **hypoergie**.

HIPOESTEZIE, *hipoestezii*, s.f. Diminuare a sensibilității cutanate, întâlnită în unele boli nervoase. [Pr.: *-po-es-*] — Din fr. **hypoesthésie**.

HIPOFÁG, *-Ă*, *hipofagi*, *-ge*, adj. Care se hrănește cu carne de cal. — Din fr. **hipophage**.

HIPOFAGIE s.f. Hrănire cu carne de cal. — Din fr. **hippophagie**.

HIPOFIZÁR, *-Ă*, *hipofizari*, *-e*, adj. Care aparține hipofizei, privitor la hipofiză. — Din fr. **hypophysaire**.

HIPOFIZÁ, *hipofize*, s.f. (Și în sintagma *glandă hipofiză*) Glandă endocrină cu funcții multiple, situată la baza creierului și având o mare influență asupra creșterii organismului, dar și asupra celorlalte glande, în special a glandelor sexuale și a tiroidei; adenohipofiză. — Din fr. **hypophyse**.

HIPOFOLICULINÍSM s.n. (Med.) Disfuncție hormonală cu scăderea foliculinei. — Din fr. **hypofolliculinisme**.

HIPOFÓN, *-Ă*, *hipofoni*, *-e*, adj. Referitor la hipofonie. — Din fr. **hypophone**.

HIPOFONIE, *hipofonii*, s.f. (Fon.) Amuțire a unui sunet. — Din fr. **hypophonie**.

HIPOFOSFÁT, *hipofosfați*, s.m. Sare a acidului hipofosforic. — Din fr. **hypophosphate**.

HIPOFOSFÍTE, *hipofosfiți*, s.m. Sare a acidului hipofosforos. — Din fr. **hypophosphite**.

HIPOFOSFÓRIC, *hipofosforici*, adj. (În sintagma) *Acid hipofosforic* = acid oxigenat al fosforului cristalin. — Din fr. **hypophosphorique**.

HIPOFOSFORÓS, *hipofosforoși*, adj. (În sintagma) *Acid hipofosforos* = acid oxigenat al fosforului, folosit ca agent reducător. — Din fr. **hypophosphoreux**.

HIPOFÚNCȚIE, *hipofuncții*, s.f. Diminuare a activității unui organ, a unui sistem, a unei funcții. [Var.: **hipofuncțiune** s.f.] — Din fr. **hypofonction**.

HIPOFUNCȚIUNE s.f. v. **hipofuncție**.

HIPOGALACTIE, *hipogalactii*, s.f. (Med.) Diminuare a secreției glandei mamare. — Din fr. **hypogalactie**.

HIPOGÁSTRIC, *-Ă*, *hipogastrici*, *-ce*, adj. Care aparține hipogastrului, privitor la hipogastru. — Din fr. **hypogastrique**.

HIPOGÁSTRU, *hipogastre*, s.n. Regiune a abdomenului situată sub regiunea ombilicală. — Din fr. **hypogastre**.

HIPOGÉN, *-Ă*, *hipogeni*, *-e*, adj. (Despre roci, procese geologice etc.) Care își are originea în interiorul pământului. — Din fr. **hypogène**.

HIPOGÉU, *-ÉE*, *hipogeii*, *-ee*, s.n. adj. 1. S.n. (În Antichitate) Construcție subterană alcătuită din mai multe încăperi, cu destinație mai ales funerară. 2. Adj. (Zool., Bot.) Care trăiește sub pământ. — Din fr. **hypogée**.

HIPOGLICEMÍANT, *-Ă*, *hipoglicemianți*, *-te*, adj. Care provoacă hipoglicemie. [Pr.: *-mi-anț-*] — Din fr. **hypoglycémiant**.

HIPOGLICEMIE, *hipoglicemii*, s.f. (Med.) Scădere sub valorile normale a concentrației de glucoză din sânge. — Din fr. **hypoglycémie**.

HIPOGLÓS, *hipogloşi*, adj. (În sintagma) *Nerv hipoglos* = nerv situat dedesubtul limbii. — Din fr. **hypoglosse**.

HIPOGRÍF, *hipogrifi*, s.m. Animal fabulos din mitologie, jumătate cal, jumătate vultur. — Din fr. **hipogriffe**.

HIPOHIDRÓZĂ, *hipohidroze*, s.f. (Med.) Diminuare importantă a secreției sudorifice; absență a transpirației. — Din fr. **hypohidrose**.

HIPOLOG, **-Ă**, *hipologi*, *-ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în hipologie. — Din fr. **hipologue**.

HIPOLOGIC, **-Ă**, *hipologici*, *-ce*, adj. (Zool.) De hipologie. — Din fr. **hipologique**.

HIPOLOGIE s.f. Ramură a zootehniei care se ocupă cu anatomia și cu fiziologia calului, cu descrierea și cu clasificarea raselor de cai, precum și cu metodele de întreținere, de ameliorare și de dresare a cailor. — Din fr. **hipologie**.

HIPOMANȚIE s.f. Practică a prezicerii la vechii celți, care se făcea după nechezatul și mișcările unor cai sacri. — Din fr. **hipomancie**.

HIPOMENOREE, *hipomenoree*, s.f. Menstruație redusă cantitativ, întâlnită în unele boli endocrine, la începutul sau la sfârșitul menopauzei. — Din fr. **hypoménorrhée**.

HIPOMETRIE s.f. Ramură a zootehniei care se ocupă cu clasificarea cailor după anumite măsurători. — Din fr. **hipométric**.

HIPOMETRÓP, **-Ă**, *hipometripi*, *-e*, adj., s.m. și f. (Med.) (Persoană) care suferă de hipometropie; miop. — Din fr. **hypométric**.

HIPOMETROPIE, *hipometropii*, s.f. (Med.) Miopie. — Din fr. **hypométrie**.

HIPOMÉTRU, *hipometre*, s.n. Aparat pentru măsurat dimensiunile părților corpului la animale (mai ales la cai). — Din germ. **Hippometer**.

HIPOMNEZIE, *hipomnezii*, s.f. (Med.) Slăbire a memoriei. — Din fr. **hypomnésie**.

HIPOMOBIL, **-Ă**, *hipomobili*, *-e*, adj. (Despre vehicule, tracțiune etc.) Pus în mișcare de cai. — Din fr. **hipomobile**.

HIPOASTIE, *hiponastii*, s.f. Mișcare provocată de creșterea mai rapidă a suprafeței dorsale a unui organ vegetal plat (frunză, petală) decât a celei ventrale, care devine astfel concavă. — Din fr. **hyponastie**.

HIPOATOLOGIE s.f. Disciplină care studiază defectele și bolile cailor. — Din fr. **hipopathologie**.

HIPOPEPSIE, *hipopepsii*, s.f. (Med.) Digestie gastrică insuficientă. — Din fr. **hypopepsie**.

HIPOPLAZIE, *hipoplazii*, s.f. Dezvoltare incompletă sau insuficientă a unui organ sau a unui țesut. — Din fr. **hypoplasie**.

HIPOPOTÁM, *hipopotami*, s.m. Mamifer erbivor nerumegător, mare și greoi, cu capul mare, labele scurte, cu pielea groasă și fără păr, care trăiește în fluviile și în lacurile din Africa Ecuatorială (*Hippopotamus amphibius*). — Din fr. **hipopotame**.

HIPOPROTEINEMIE, *hipoproteinemii*, s.f. (Biol.) Diminuare a cantității de proteine din sânge. [Pr.: *-te-i*] — Din fr. **hypoprotéinémie**.

HIPORCHÉMĂ, *hiporcheme*, s.f. Cântec însoțit de dans, în cinsta zeului Apolo sau a zeiței Artemis. — Din fr. **hyporchème**.

HIPOSCÉNIU, *hiposcenii*, s.n. Zid care susținea, în Antichitate, scena unui teatru deasupra orchestrei. ♦ Parte a orchestrei care se afla în fața acestui zid. — Din fr. **hyposcénium**.

HIPOSECRÉȚIE, *hiposecreții*, s.f. Diminuare a secreției unei glande sub valorile normale. — Din fr. **hyposécrétion**.

HIPOSENSIBILITATE, *hiposensibilități*, s.f. (Med.) Sensibilitate scăzută. — Din fr. **hyposensibilité**.

HIPOSTÁZĂ, *hipostaze*, s.f. Stagnare a sângelui în vasele capilare ale membrilor inferioare ale corpului sau în plămâni bolnavilor care au stat mult timp în pat. — Din fr. **hypostase**.

HIPOSTIL, *hipostiluri*, s.n. Încăpere mare din palatele sau templele egiptene, cu plafonul susținut de coloane. ♦ (Adjectival) *Sală hipostilă*. — Din fr. **hypostyle**.

HIPOALÁMUS, *hipotalamusuri*, s.n. Formație cenușie a creierului, care corespunde părții inferioare a diencefalului, având rol important în reglarea superioară a funcțiilor vegetative ale organismului. — Din fr. **hypothalamus**.

HIPOTÁXA s.f. (Lingv.) Subordonare sintactică. — Din fr. **hypotaxe**.

HIPOTEHNIE s.f. Creșterea și dresarea calului. — Din fr. **hipotechnie**.

HIPOTENSIÚNE s.f. Scădere trecătoare sau menținere constată a tensiunii arteriale sub valorile normale, în stări de șoc sau în condiții obișnuite; hipotenie (2). [Pr.: *-si-u-*] — Din fr. **hypotension**.

HIPOTENSÍV, **-Ă**, *hipotensivi*, *-e*, adj., s.m. și f., s.n. 1. Adj., s.m. și f. (Persoană) care suferă de hipotensiune. 2. S.n. Medicament care provoacă scăderea tensiunii arteriale, utilizat în tratamentul hipertensiunii arteriale. — Din fr. **hypotensif**.

HIPOTERMÁL, **-Ă**, *hipotermali*, *-e*, adj. Care se referă la prima etapă a depunerii mineralelor din soluții fierbinți. — Din fr. **hypothermal**.

HIPOTERMIE s.f. (Med.) Scădere sub limita normală a temperaturii corpului. — Din fr. **hypothermie**.

HIPOTIMIE, *hipotimii*, s.f. (Med.) Diminuare a tonusului afectiv (în stările depresive). — Din fr. **hypothymie**.

HIPOTIPOZĂ, *hipotipoze*, s.f. Figură de stil care sugerează prin intermediul epitetelor și al comparației imagini vizuale foarte vii. [Var.: **ipotipóză** s.f.] — Din fr. **hypotypose**.

HIPOTIROIDIÁN, **-Ă**, *hipotiroidieni*, *-e*, adj., s.m. și f. (Med.) (Bolnav) de hipotiroidie. [Pr.: *-ro-i-di-an*] — Din fr. **hypotiroïdien**.

HIPOTIROIDIE, *hipotiroidii*, s.f. Stare patologică cauzată de reducerea secreției tiroide și manifestată clinic prin mixedem la adulți și cretinism la copii; hipotiroidism. [Pr.: *-ro-i-*] — Din fr. **hypotiroïdie**.

HIPOTIROIDISM s.n. Hipotiroidie. [Pr.: *-ro-i-*] — Din fr. **hypothyroïdisme**.

HIPOTÓNIC, **-Ă**, *hipotonici*, *-ce*, adj. (Despre o soluție) Care are o presiune osmotică inferioară altei soluții. ♦ *Ser hipotonic* = ser a cărui concentrație moleculară este inferioară celei sangvine. — Din fr. **hypotonique**.

HIPOTONIE, *hipotonii*, s.f. 1. Stare a unei soluții hipotonice. ♦ Diminuare a tonusului muscular. 2. (Med.) Hipotensiune. — Din fr. **hypotonie**.

HIPOTRACTIÚNE, *hipotracțiuni*, s.f. Tracțiune care se face cu ajutorul cailor. [Pr.: *-ți-u-*] — **Hipo² + tracțiune**.

HIPOTROFIE, *hipotrofii*, s.f. Dezvoltare insuficientă a volumului unui organ sau a unui țesut, din cauza unei proaste nutriții ori a unui proces maladiv. — Din fr. **hypotrophie**.

HIPOVITAMINÓZĂ, *hipovitainoze*, s.f. Tulburare funcțională sau organică cauzată de insuficiența în alimentație a uneia sau a mai multor vitamine. — Din fr. **hypovitaminose**.

HIPOXEMIE, *hipoxemii*, s.f. (Med.) Scădere a presiunii și a cantității de oxigen din sângele arterial. — Din fr. **hypoxémie**.

HIPPY, *hippy* s.m., adj. invar. 1. S.m. Tânăr nonconformist, cu părul lung, cu vestimentație neconvențională, făcând parte dintr-o mișcare contestată apărută în anii '60 în SUA, care respingea societatea de consum și promova libertatea moravurilor și nonviolența. 2. Adj. invar. Caracteristic unui hippy (1). *Modă hippy*. [Scriș și: *hipi*. — Pr.: *hipi*] — Cuv. engl.

HIPSOCRÓM, **-Ă**, *hipsocromi*, *-e*, adj. (Med.; despre anemie) În care scade cantitatea de hemoglobină. — Din fr. **hyposochrome**.

HIPSOCROMIE s.f. 1. (Med.) Diminuare a pigmentației pielii. 2. Proces de deschidere a culorii ca rezultat al modificării structurii unei substanțe prin introducerea unui substituent în molecula corpului colorant. [Var.: **ipsocromie** s.f.] — Din fr. **hyposchromie**.

HIPSOGRAFIE s.f. Ramură a geomorfologiei care se ocupă cu descrierea reliefului după altitudine. — Din fr. **hypsographie**.

HIPSOMÉTRIC, **-Ă**, *hipsometrici*, *-ce*, adj. Referitor la hipsometrie. — Din fr. **hypométrique**.

HIPSOMETRIE s.f. Ramură a geodeziei care se ocupă cu măsurarea și analiza altitudinilor reliefului continental și oceanic. — Din fr. **hypsométrie**.

HIPSOMÉTRU, *hipsometre*, s.n. Instrument pentru determinarea altitudinii unui loc prin măsurarea variației temperaturii de fierbere a apei. — Din fr. **hypsomètre**.

HIPSOTERAPIE, *hipsoterapii*, s.f. (Med.) Tratarea unor boli prin folosirea climatului de altitudine. — Din fr. **hypsothérapie**.

HIPÚRIC, *hipurici*, adj. (În sintagma) *Acid hipuric* = derivat al acidului benzoic, prezent în vegetale, care se elimină din organism prin urină. — Din fr. **hippurique**.

HIPURIT, *hipuriți*, s.m. Gen fosil de lamelibranhiate care au trăit în cretac, intrând în compoziția calcarelor; animal din acest gen. — Din fr. **hippurite**.

HIRITISÉALĂ s.f. v. **firitiseală**.

HIRITISÍ vb. IV. v. **firitisi**.

HIRITISÍRE s.f. v. **firitisire**.

HIROTONÍ, *hirotonească*, vb. IV Tranz. A hirotonisi. — Din **hirotonie** (derivat regresiv).

HIROTONIE, *hirotonii*, s.f. Hirotonisire. — Din sl. **hirotonija**.

HIROTONIRE, *hirotoniri*, s.f. Acțiunea de a hirotoni și rezultatul ei; hirotonisire, hirotonie. — V. **hirotoni**.

HIROTONISÍ, *hirotonisească*, vb. IV. Tranz. A ridica un diacon la rangul de preot; *p. ext.* a face pe cineva diacon, arhieru etc. după canoanele Bisericii creștine; a hirotoni. [Var.: **hirotonosí** vb. IV] — Din sl. **herotonisati**.

HIROTONISÍRE, *hirotonisiri*, s.f. Acțiunea de a hirotonisi și rezultatul ei; hirotonie, hirotonire. — V. **hirotonisi**.

HIROTONISÍŢ, *hirotonisiți*, adj. (Despre diaconi) Ridicat la treapta preoției; hirotonit. — V. **hirotonisi**.

HIROTONÍT, *hirotoniți*, adj. Hirotonisit. — V. **hirotoni**.

HIROTONOSÍ vb. IV v. **hirotonisi**.

HIRSÚT, **-Ă**, *hirsuți*, *-te*, adj. **1.** Cu părul și cu barba neîngrijite. **2.** Fig. Aspru, grosolan. ♦ Posac, ursuz, taciturn. **3.** (Bot.; despre frunze, tulpini) Prevăzut cu peri lungi, rigizi; hispid. — Din fr. **hirsute**, lat. **hirsutus**.

HIRSUTISM s.n. Creștere anormală de păr pe față, pe corp și pe membre, în special la femei, din cauza unor tulburări endocrine; hipertricoză. — Din fr. **hirsutisme**.

HÍRTĂ, *hirte*, s.f. (Reg.) Unitate de măsură pentru suprafețe, egală cu un sfert de pogon. — Din germ. **Viertel**.

HIRUDINÉU, *hirudinee*, s.n. (La pl.) Clasă de viermi din încrengătura anelidelor, cu corpul segmentat, turtit dorso-ventral, cu câte o ventuză la extremități, care trăiesc în apă dulce și sug sânge (*Hirudinea*); (și la sg.) animal care face parte din această clasă. [Pl. și: (m.) *hirudine*] — Din fr. **hirudinée**.

HIRUDINIZĂRI, *hirudinizări*, s.f. Aplicare de lipitori pe corp în scop terapeutic. — Din **hirudineu**.

HIRURG s.m. v. **chirug**.

HIRURGICAL, **-Ă** adj. v. **chirurgical**.

HIRURGIE s.f. v. **chirurgie**.

HISPÁNIC, **-Ă**, *hispanici*, *-ce*, adj. Spaniol. — Din fr. **hispanique**.

HISPANISM, *hispanisme*, s.n. Cuvânt, expresie luată din limba spaniolă; fel de a vorbi propriu limbii spaniole. — Din fr. **hispanisme**.

HISPANIST, **-Ă**, *hispaniști*, *-ste*, s.m. și f. Specialist în studiul limbii și literaturii spaniole. — Din fr. **hispaniste**.

HISPANISTICĂ s.f. Disciplină care studiază limba și culturile spaniole. — Din germ. **Hispanistik**.

HISPANOFIL, **-Ă**, *hispanofili*, *-e*, s.m. și f. Admirator a tot ce este de origine spaniolă sau de proveniență spaniolă. — Din fr. **hispanophile**.

HISPÍD, **-Ă**, *hispizi*, *-de*, adj. (Bot.) Hirsut (**3**). — Din fr. **hispid**, lat. **hispidus**.

HISTAMINĂ, *histamine*, s.f. Amină prezentă în țesuturile vegetale și animale, cu acțiune puternic dilatatoare asupra vaselor sangvine, având un rol important în apariția proceselor alergice. — Din germ. **Histamin**, fr. **histamine**.

HISTAMINEMIE, *histaminemii*, s.f. (Fiziol.) Prezență a histaminei în sânge; cantitate de histamină prezentă în sânge. — Din fr. **histaminémie**.

HISTAMINIC, **-Ă**, *histaminici*, *-ce*, adj. (Biol.) Referitor la histamină, de histamină. — Din fr. **histaminique**.

HISTAMINURIE, *histaminurii*, s.f. (Med.) Prezență a histaminei în urină, cantitate de histamină prezentă în urină. — Din fr. **histaminurie**.

HISTERALGIE, *histeralgii*, s.f. (Med.) Durere uterină. — Din fr. **hysteralgie**.

HISTERECTOMIE, *histerectomii*, s.f. Îndepărtare pe cale chirurgicală a uterului. — Din fr. **hystérectomie**.

HISTERÉZIS s.n. (Fiz.) Fenomen cu caracter ireversibil care constă în faptul că succesiunea stărilor unei substanțe, determinate de variația unui parametru, diferă de succesiunea stărilor determinate de variația în sens contrar a aceluiași parametru. — Din fr. **hystérésis**.

HISTEROGRAFIE, *histerografii*, s.f. (Med.) Radiografie a uterului. — Din fr. **hystérographie**.

HISTEROLOGIE s.f. (Med.) Disciplină care se ocupă cu bolile uterine. — Din fr. **hystérologie**.

HISTEROMETRU, *histerometre*, s.n. (Med.) Instrument folosit pentru a sonda, a măsura sau a redresa uterul. — Din fr. **hystéromètre**.

HISTEROPTOZĂ, *histeroptoze*, s.f. (Med.) Cădere a uterului. — Din fr. **hystéroptose**.

HISTERORAGIE, *histeroragii*, s.f. (Med.) Hemoragie uterină. — Din fr. **hystérorhagie**.

HISTEROSCOPIE, *histeroscopii*, s.f. (Med.) Examinare vizuală a cavității uterine cu ajutorul unui instrument special. — Din fr. **hystéroscopie**.

HISTEROTOMIE, *histerotomii*, s.f. Intervenție chirurgicală constând în deschiderea uterului, în vederea extragerii fătului în caz de naștere dificilă. — Din fr. **hystérotomie**.

HISTIDINĂ s.f. Aminoacid foarte răspândit în natură, care intră în structura majorității proteinelor și care este prezent în cantități relativ mari în hemoglobină. — Din fr. **histidine**.

HISTIOCÍT, *histiocite*, s.n. Celulă stelată din țesutul conjunctiv, având un rol determinant în cicatrizarea rănilor și în apărarea organismului față de infecții. [Pr.: *-ti-o-*] — Din fr. **histiocyte**.

HISTOAUTORADIOGRAFIE, *histaotoradiografii*, s.f. Metodă modernă de studiu al preparatelor histologice, în care se utilizează o peliculă radiografică marcată cu izotopi radioactivi, fixată în secțiune. [Pr.: *-to-a-u-to-ra-di-o-*] — Din fr. **histaotoradiographie**.

HISTOCHÍMIC, *histochimici*, *-ce*, adj. De histochimie. — Din fr. **histochimique**.

HISTOCHIMIE s.f. Ramură a histologiei care studiază, cu ajutorul unor coloranți, structura chimică a celulelor și a țesuturilor organismului. — Din fr. **histochimie**.

HISTOFIZIOLOGIE s.f. Ramură a histologiei și a fiziologiei care studiază funcțiile celulei și ale țesuturilor organismului. [Pr.: *-zi-o-*] — Din fr. **histophysiologie**.

HISTOGÉN, **-Ă**, *histogeni*, *-e*, adj. (Biol.) Care dă naștere la țesuturi noi. — Din fr. **histogène**.

HISTOGENEZĂ, *histogeneze*, s.f. Proces de formare a țesuturilor în cursul dezvoltării embrionare a animalelor și plantelor. — Din fr. **histogénese**.

HISTOGRAMĂ, *histogramme*, s.f. Grafic care reprezintă prin dreptunghiuri o distribuție statistică (matematică). — Din fr. **histogramme**.

HISTOÍD, **-Ă**, *histoizi*, *-de*, adj. (Med.) Care seamănă cu un țesut. [Pr.: *to-id*] — Din fr. **histoïde**.

HISTOLÍZĂ, *histolize*, s.f. Dezorganizare a unui țesut organic. — Din fr. **histolyse**.

HISTOLÓG, **-Ă**, *histologi*, *-ge*, s.m. și f. (Rar la f.) Specialist în histologie. — Din **histologie** (derivat regresiv).

HISTOLÓGIC, **-Ă**, *histologici*, *-ce*, adj. De histologie, privitor la histologie. — Din fr. **histologique**.

HISTOLOGIE s.f. Ramură a biologiei care studiază țesuturile organice, celulele, formațiunile necelulare și structura lor microscopică. — Din fr. **histologie**.

HISTOMONOZĂ, *histomonoză*, s.f. Boală parazită a păsărilor, în special a puilor de curcă, provocată de un protozoar care se localizează în intestin și în ficat. — Din fr. **histomonose**.

HISTOPATOLÓGIC, **-Ă**, *histopatologici*, *-ce*, adj. De histopatologie. — Din fr. **histopathologique**.

HISTOPATOLOGIE s.f. Ramură a histologiei care studiază aspectul microscopic al organelor sau al țesuturilor bolnave. — Din fr. **histopathologie**.

HISTORIOGRAMĂ, *historiogramme*, s.f. (Statist.) Grafic care consemnează evoluția în timp a unui fenomen; cronogramă. [Pr.: *-ri-o-*] — Din fr. **historiogramme**.

HISTOTERAPIE, *histoterapii*, s.f. Tratament efectuat cu ajutorul unor țesuturi organice conservate la rece; terapie tisulară. — Din fr. **histothérapie**.

HISTOTÓM, *histotomuri*, s.n. Instrument folosit pentru disecția țesuturilor. — Din fr. **histotome**.

HISTOTÓXIC, **-Ă**, *histotoxici*, *-ce*, adj., s.n. (Substanță) care distruge țesuturile. — Din fr. **histotoxique**.

HISTRIÓN, *histrioni*, s.m. **1.** Actor de comedie la greci și la romani; bufon. **2.** Măscărici, comediant lipsit de talent. ♦ Fig. Om ipocrit, perfid, șarlatan. [Pr.: *-tri-on*. — Var.: **istrión** s.m.] — Din fr. **histrion**, lat. **histrion**, **-onis**.

HISTRIÓNIC, **-Ă**, *histrionici*, *-ce*, adj. Caracteristic histrionilor, referitor la histrioni. ♦ Fig. Ipocrit, fals, șmecher. [Pr.: *-tri-o-*] — Din fr. **histrionique**.

HIT, *hituri*, s.n. Șlagăr care, în urma unei promovări susținute, obține un succes comercial deosebit și apare în topuri. — Din engl. **hit**.

HITIŢIŢI, **-OĂNĂ**, *hitioni*, *-oane*, adj. (Reg.; despre vite) Slab, prăpădit, jigărit. [Pr. *-ti-o-*] — Din magh. **hitvány** „subțire, rău”.

HITÍT, **-Ă**, *hitiți*, *-te*, s.m. și f. adj. **1.** S.m. și f. Populație de limbă indo-europeană care a pătruns în milen. II î.H. în Asia Mică; (și la sg.) persoană care făcea parte din această populație. **2.** Adj. Care aparține hitiților (**1**), privitor la hitiți. ♦ (Substantivat, f.) Limba vorbită de hitiți. — Din fr. **hitite**.

HITLERISM s.n. Doctrina național-socialistă elaborată de Hitler, întemeiată pe pangermanism și rasism. — Din fr. **hitlérisme**.

HITLERÍST, **-Ă**, *hitleristi*, *-ste*, adj., s.m. și f. (Adept) al hitlerismului. — **Hitler** (n. pr.) + suf. *-ist*.

HIV s.n. Virusul imunodeficienței umane care provoacă SIDA. — Abr. din engl. **H**[uman] **I**mmunodeficiency **V**[irus].

HÍ interj. v. **há**.

HLAMÍDĂ, *hlamide*, s.f. **1.** Mantie amplă de stofă albă sau roșie, prinsă cu o agrafă pe umăr, purtată de vechii greci și romani în călătorii, la festivități etc. **2.** Mantie purpurie purtată de împărații și arhierii bizantini. — Din (**1**) fr. **chlamyde**, (**2**) sl. **hlamida**.

HLEAB, *hleaburi*, s.n. (Reg.) Lucru rău, stricat, vechi. — Cf. ucr. **chljabaty** „a se clătina, a fi hodorogit”.

HLEI, *hleiuri*, s.n. (Reg.) Pământ argilos. — Din ucr. **hlej**.

HLEIÓS, **-OĂSĂ**, *hleioși*, *-oase*, adj. (Reg.; despre terenuri) Lutos, clisos. [Pr.: *hle-ios*] — **Hlei** + suf. *-os*.

HLIZÍ, *hlizesc*, vb. IV. Refl. (Fam.) **1.** A râde mult, prostește, fără rost. ♦ A se hârjoni, a cocheta. **2.** A se mira, a se holba. — Cf. bg. **hlezja se**.

HLIZÍT, -Ă, hliziți, -te, adj. (Fam.) Care râde mult, prostește, fără rost. — V. **hlizi**.

HLUJÁN, hlujeni, s.m. (Reg.) Tulpină a unor plante erbacee mari; cocean de porumb (după ce s-au cules știuleții). — **Hluj** (reg. „tulpină”, et. nec.) + suf. *-an*.

HM interj. Cuvânt care exprimă neîncredere, rezervă, nemulțumire. — Onomatopee.

HO interj. **1.** Strigăt cu care sunt oprite vitele, mai ales caii. ♦ (Fam.; de obicei la adresa unui vorbitor) Destull! stai! oprește-te! ♦ (Rar) Strigăt cu care se îndeamnă vitele la mers. **2.** (Repetat; cu accentul frazei pe al doilea element) Exclamație prin care se întăresc spusele cuiva. — Onomatopee.

HOANGHINĂ, hoanghine, s.f. (Rar) Hoașcă. — Et. nec.

HOÁRDĂ, hoarde, s.f. **1.** Grupare în care erau organizate popoarele nomade mongole primitive. **2.** Ceată, bandă de oameni care pradă și pustiesc; *p. ext.* armată cotropitoare. [Var.: **hórdă, oárdă** s.f.] — Din pol. **horda**, rus. **orda**.

HOÁSPĂ, hoaspe, s.f. (Reg.) Înveliș al grăuntelui de cereale, al bobului de fasole, de mazăre etc. — Et. nec.

HOÁȘCĂ, hoaste, s.f. (Fam.) Denumire injurioasă dată unei femei bătrâne și rele, hoanghină. — Din ucr. **haška** „vipera”.

HOBÁN, hobane, s.n. Coardă, de obicei din sârmă de oțel, care servește la legătura aripilor cu fuzelajul unui avion. ♦ Coardă pentru susținerea catargelor. — Din fr. **hauban**.

HOBĂC, hobăcuri, s.n. Groapă, scufundătură pe un drum, făcută de ape. — Et. nec.

HÓBBY, hobby-uri, s.n. Îndeletnicire plăcută, în afara preocupărilor profesionale, exercitată în timpul liber. [Scris și: *hoby*] — Din engl. fr. **hobby**.

HOBBYIST, hobbyiști, s.m. Persoană care are un hobby. — Din engl. **hobbyist**.

HÓBOT, hobote, s.n. (Reg.) Basma purtată de mireasă; vâl de mireasă. — Din sl. **hobotŭ**.

HÓCHEI s.n. Joc sportiv pe gheață sau pe iarbă, în care jucătorii, servindu-se de o crosă, caută să introducă în poarta echipei adverse un puc sau o minge. — Din fr., engl. **hockey**.

HOCHEIST, hocheiști, s.m. Jucător de hochei. — **Hochei** + suf. *-ist*.

HOCHEȚÓN, hochetonuri, s.n. Vestă de pânză groasă, pe care o purtau ostașii și mai ales arcașii medievali. — Din fr. **hoqueton**.

HÓCHÍM, hochimuri, s.n. (Înv.) Ordin scris din partea sultanului. — Din tc. **hüküm**.

HÓCHPARTÉR, hochpartere, s.n. Parter înalt. [Pr.: *hohparter*] — Cuv. germ.

HÓCUS-PÓCUS s.n. Formulă folosită de scamatori; *p. ext.* scamatorie. — Din lat. **hoc** [est] opus, **hoc** [est] corpus.

HODÍNĂ s.f. v. **odihnă**.

HODÍNÍ vb. IV v. **odihni**.

HODÍNÍȚ, -Ă adj. v. **odihnít**.

HODOLEÁN s.m. v. **odolean**.

HODOMÉTRU, hodometre, s.n. Aparat care servește la măsurarea unui drum parcurs. — Din fr. **hodometre**.

HODORÓG¹ interj. Cuvânt care imită zgomotul produs de căderea sau de ciocnirea unor obiecte tari, de mersul zdruncinat al unui vehicul etc. [Var.: **hodorónc** interj.] — Onomatopee.

HODORÓG², -OAGĂ, hodorogi, -oage, s.n., s.m., s.f. **1.** S.n. (Fam.) Lucru (de obicei vehicul) învechit, stricat, hodorogit, care face zgomot la orice mișcare. **2.** (Fam.) S.m. și f. Persoană bătrână, neputincioasă, ramolită. **3.** S.f. art. (Pop.) Dans popular românesc din sudul Transilvaniei cu ritm vioi; melodie după care se execută acest dans. — Din **hodorogi** (derivat regresiv).

HODOROGÉALĂ, hodorogeli, s.f. (Fam.) Faptul de a **hodorogi**; zgomot produs de obiecte lovite între ele sau răsturnate, de mersul zdruncinat al unui vehicul (hodorogit) etc. — **Hodorogi** + suf. *-eală*.

HODOROGÍ, hodorogesc, vb. IV. (Fam.) **1.** Intranz. (Despre vehicule uzate, vechi; la pers. 3) A face zgomot (mare) în mers; a hurui. ♦ A face zgomot cotropind undeva. **2.** Intranz. Fig. A vorbi mult, tare și fără rost. **3.** Refl. (Despre lucruri) A se uza, a se strica, a se dărâpăna, a se hârbui. ♦ Fig. (Despre oameni) A se subrezi, a se ramoli de boală sau de bătrânețe. — Din **hodorog¹**.

HODOROGÍT, -Ă, hodorogiți, -te, adj. **1.** (Despre obiecte) Care funcționează prost; uzat, stricat, hârbuit. **2.** Fig. (Despre persoane) Șubrezit, ramolit de boală sau de bătrânețe. ♦ (Despre voce) Răgușit. [Var.: **odorogít, -ă** adj.] — V. **hodorogi**.

HODORÓNC interj. v. **hodorog¹**.

HODORÓNC-TRÓNC interj. Exclamație folosită când cineva face un lucru nepotrivit, neașteptat sau când spune o vorbă deplasată. — **Hodoronc + tronc**.

HOGÁȘ s.n. v. **făgaș**.

HÓGE, hogi, s.m. Preot sau, *p. ext.*, învățător, dascăl la musulmani. [Var.: **hógea** s.m.] — Din tc. **hoca**.

HÓGEA s.m. v. **hoge**.

HÓGEÁC, hogeacuri, s.n. **1.** (Reg.) Coș (la o casă); horn, fumar. **2.** (Înv.; în forma *ogea*) Numele unui corp de trupă; loc sau local unde stătea acest corp. [Var.: **hogeág, ogeác** s.n.] — Din tc. **ocak**.

HÓGEÁG s.n. v. **hogeác**.

HOHÉR, hoheri, s.m. (Reg.) **1.** Hingher. **2.** Călău. — Din magh. **hóhér**.

HÓHOT, hohote, s.n. Izbucnire zgomotoasă de râs sau de plâns. ♦ Expr. *A plânge (sau a râde) cu hohot (sau în hohote)* = a plânge (sau a râde) foarte tare, zgomotos. ♦ Fig. Zgomot puternic (cu ecou). — Cf. rus. *h o h o t*.

HÓHOTÍ, hohotesc, vb. IV. Intranz. A izbucni zgomotos în râs sau în plâns; a râde sau a plânge tare, zgomotos. ♦ Fig. (Despre o vale, o pădure etc.) A răsună puternic și prelung; a vui. — Din sl. **hohotati**.

HÓHOTÍRE, hohotiri, s.f. Faptul de a **hohoti**; hohotit. — V. **hohoti**.

HÓHOTÍT s.n. Hohotire. — V. **hohoti**.

HÓHOTÍTÓR, -OÁRE, hohotitori, -oare, adj. (Despre râs sau despre plâns) Cu hohote. — **Hohoti** + suf. *-tor*.

HOINÁR, -Ă, hoinari, -e, adj., s.m. și f. (Persoană) care umblă mult și fără țintă, fără căpâtați. — **Hoină** (= *oină*) + suf. *-ar*.

HOINÁREÁLĂ, hoinăreli, s.f. Faptul de a **hoinări**. — **Hoinări** + suf. *-eală*.

HOINÁRI, hoinăresc, vb. IV. Intranz. A umbla, a călători mult și fără țintă, fără rost. — Din **hoinar**.

HOIT, hoituri, s.n. **1.** Cadavru (mai ales al unui animal) intrat în descompunere; mortăciune, stârv, leș¹. **2.** Fig. (Pop.) Om mare, gras și greoi în mișcări. — Din magh. dial. **hoit** (= *halott*).

HOITÁR, hoitari, s.m. Specie de vultur mic, de culoare albă-gălbuie, cu vârful aripilor negre, cu capul golaș, care se hrănește cu hoituri, excremente și insecte (*Neophron percnopterus*). — **Hoit** + suf. *-ar*.

HOJBÁI, hójbái, vb. IV. Intranz. (Reg.) A cotrobăi, a scotoci. — Contaminare între **hojma** și **bojbái** (= *bâjbái*).

HÓJMA adv. (Reg.) Mereu. [Var.: **hójmá** adv.] — Din ucr. **hozma**.

HOJMALÁU, hojmalái, s.m. (Reg.) Om voinic, înalt (și prost). [Var.: **hojmáláu** s.m.] — Et. nec.

HÓJMÁ adv. v. **hojma**.

HOJMALÁU s.m. v. **hojmaláu**.

HOL, holuri, s.n. Încăpere (de trecere) care face legătura între intrare și celelalte camere ale apartamentului, clădirii etc. — Din fr., engl. **hall**.

HOLBÁ, holbez, vb. I. Tranz. A face ochii mari, a-i deschide larg (de mirare, uimire, spaimă etc.). ♦ Refl. A se uita la cineva sau la ceva cu ochii măriți de curiozitate, de spaimă etc.; a se zgâi. — Lat. **volvare**.

HOLBÁRE, holbári, s.f. Acțiunea de a (se) **holba** și rezultatul ei. — V. **holba**.

HOLBÁT, -Ă, holbați, -te, adj. (Despre ochi) Care este larg deschis, boldit, zgâit, bulbucaț, boboșit, bolboșat; (despre ființe) cu ochii larg deschiși. — V. **holba**.

HÓLBURĂ s.f. v. **volbură**.

HÓLDĂ, holde, s.f. Câmp semănat cu același fel de plante (în special cereale); (mai ales la pl.) semănăturile de pe acest câmp, mai ales de grâu; lan. — Din magh. **hold** „iugăr”.

HÓLDING, holdinguri, s.n. Societate care deține o cantitate suficientă din acțiunile altor societăți pentru a putea exercita controlul asupra lor. — Din engl., fr. **holding**.

HÓLDÍTĂ, holdíte, s.f. (Rar) Diminutiv al lui **holdă**. — **Holdă** + suf. *-iță*.

HOLDUP, holdupuri, s.n. Jaf asupra unei bănci, a unui tren care transportă bani etc., efectuat sub amenințarea cu arma; tâlhărie. [Pr.: **hóldap**] — Cuv. engl.

HOLÉNDER, holendere, s.n. **1.** Filtru pentru vin, constând dintr-un vas cu fundul alcătuit din saci de filtrare. **2.** Denumire generică dată unor instalații de rafinare, de înălbire, de spălare etc., mai ales în industria hârtiei. **3.** Piuliță care strânge două capete de țevă, înșurubându-se într-unul din ele. **4.** Mașină folosită la operațiile de cojire, șlefuire și polizare a cerealelor în procesul de fabricație a crupelor. [Var.: **holéndru** s.n.] — Din germ. **Holänder**.

HOLÉNDRU s.n. v. **holender**.

HOLÉRĂ, holere, s.f. **1.** Boală epidemică gravă, adesea mortală, provocată de o bacterie și caracterizată prin crampe stomacale foarte dureroase, vărsături și diaree, care duc la o puternică deshidratare a organismului. ♦ Expr. *A da holera în cineva* = a se speria foarte tare, a intra spaima în cineva.

2. Boală infecțioasă a păsărilor, cu evoluție gravă, provocată de un microb; pasteureloză. **3.** Epitet dat unei ființe urâte și rele. — Din lat. **cholera**, ngr. **choléra**, ucr. **holera**.

HOLÉRCĂ, *holerci*, s.f. (Reg.) **1.** Rachiul de proastă calitate. **2.** Pahar care conține o anumită cantitate de holercă (1). [Var.: **horlică**, **horfincă** s.f.] — Din ucr. **horilka** (după *holeră*).

HOLÉRIC, *-Ă*, *holerici*, *-ce*, adj. s.m. și f. **1.** Adj. Care se referă la holercă (1). **2.** S.m. și f. Persoană bolnavă de holercă (1). — Din fr. **cholérique** (după *holeră*).

HOLERINĂ, *holerine*, s.f. Formă ușoară de holercă, manifestată numai prin diaree. — Din fr. **cholérine** (după *holeră*).

HOLISM s.n. (Fil.) Concepție care susține ireductibilitatea întregului la suma părților, în sensul că anumite caracteristici ale acestuia nu pot fi explicate în termenii proprietăților și relațiilor componentelor. — Din fr. **holisme**.

HÓLMIU s.n. Element chimic din grupul pământurilor rare, care formează o serie de săruri de culoare galbenă. — Din fr. **holmium**, germ. **Holmium**.

HOLĂNGĂR, *holoangări*, s.m. (Reg.) Persoană care se ocupa în trecut cu extragerea clandestină a aurului din mine. — Cf. germ. *Handlanger* „pălmaș”.

HOLOCÁUST, *holocausturi*, s.n. **1.** (În Antichitate) Jertfă adusă zeilor, în care animalul sacrificat era ars în întregime. ♦ Fig. Ofrandă, sacrificiu. **2.** Spec. Totalitatea persecuțiilor și exterminarea sistematică a evreilor din Europa de către nașiști și aliații lor; *p. ext.* exterminare a altor grupuri etnice, mai ales romi. **3.** (În prezent) Ucidere în masă pe motive religioase, politice etc. [Pr.: *-ca-ust*. — Var.: **olocaust** s.n.] — Din fr. **olocauste**.

HOLOCÉN, *-Ă*, *holoceni*, *-e*, s.n., adj. **1.** S.n. Ultima epocă a perioadei cuaternare; aluviu. **2.** Adj. Care se referă la holocen (1). — Din fr. **holocène**.

HOLOCRISTALIN, *-Ă*, *holocristalini*, *-e*, adj. (Despre structura rocilor intruzive și metamorfice) Care este în întregime cristalizat. — Din fr. **holocristallin**.

HOLOFRÁSTIC, *-Ă*, *holofrastici*, *-ce*, adj. (Despre limbi) În care o gândire, o frază se exprimă printr-un singur cuvânt. — Din fr. **holophrastique**.

HOLOGAMIE, *hologamii*, s.f. (Biol.) Fuzionare a doi indivizi unicelulari nediferențiați sexual. — Din engl. **hologamy**.

HOLOGRÁFIC, *-Ă*, *holografici*, *-ce*, adj. De holografie. — Din fr. **holographique**.

HOLOGRAFIE, *holografii*, s.f. Procedeu de înregistrare a imaginii spațiale a unui obiect, care folosește lumina laserului atât pentru înregistrarea, cât și pentru privirea hologramei. — Din fr. **holographie**.

HOLOGRÁMĂ, *holograme*, s.f. Placă fotografică pe care sunt înregistrate, sub forma unor dungi fine și paralele, atât amplitudinile undelor luminoase care vin de la un obiect, cât și fazele acestor unde. — Din fr. **hologramme**.

HOLOMETÁBOLĂ, *holometabole*, adj. (Despre insecte) Care are metamorfoză completă, trecând prin stadiile de larvă, nimfă și adult. — Din fr. **holométabole**.

HOLOPARÁZIT, *-Ă*, *holoparaziți*, *-te*, adj., s.m. și f. (Plantă lipsită de clorofilă) care trăiește parazită pe o altă plantă, din care extrage hrana necesară. — Din fr. **holoparasite**.

HOLOTURÍD, *holoturide*, s.n. (La pl.) Clasă de animale marine fără schelet sau cu schelet redus la plăci calcaroase tegumentare și cu o coroană de tentacule în jurul gurii; (și la sg.) animal care face parte din această clasă. — Din fr. **holothuride**.

HOLOTURIE, *holoturii*, s.f. Echinoderm cu corpul moale și alungit; castravete-de-mare. — Din fr. **holothurie**, lat. **holothuria**.

HOLTÉI¹, *holtei*, s.m. Bărbat necăsătorit; burlac, becher, celibatar. ♦ (Rar) Tânăr bun de însurat; flăcău. — Din ucr. **holtja**.

HOLTEI², *holteiesc*, vb. IV. Intrans. (Înv. și reg.) A trăi necăsătorit; a-și petrece viața de holtei¹; a burlăci. — Din **holtei**¹.

HOLTEIÁȘ, *holteiași*, s.m. Diminutiv al lui *holtei*¹. [Pr.: *-te-iaș*] — **Holtei**¹ + suf. *-aș*.

HOLTEIE s.f. (Înv. și reg.) Viață de holtei¹; timpul cât cineva este holtei¹; burlăcie. — **Holtei**¹ + suf. *-ie*.

HOMÁR, *homari*, s.m. Crustaceu marin cu zece picioare, comestibil, asemănător cu racul (*Homarus vulgaris*). — Din fr. **homard**.

HOMELESS, *homeless*, s.m. (Englezism) Persoană fără locuință. [Pr.: *háúmləs*] — Cuv. engl.

HOMÉOMORFÍSM s.n. **1.** (Mat.) Funcție care aplică unul pe altul două spații. **2.** (Fiz.) Fenomen referitor la analogiile formelor cristaline ale unor compuși. [Pr.: *-me-o-*. — Var.: **omeomorfism** s.n.] — Din fr. **homéomorphisme**.

HOMÉOPÁT, *-Ă*, *homeopați*, *-te*, s.m. și f. Medic specialist în homeopatie; adept al homeopatiei. [Pr.: *-me-o-*] — Din fr. **homéopathe**.

HOMÉOPÁTIC, *-Ă*, *homeopatici*, *-ce*, adj. De homeopatie, privitor la homeopatie. ♦ *Doză homeopatică* = medicament prescris în cantitate foarte mică. [Pr.: *-me-o-*] — Din fr. **homéopathique**.

HOMÉOPATÍE s.f. Doctrină terapeutică bazată pe administrarea în doze foarte mici a substanțelor care, în doze mari, ar provoca simptomele bolii respective. [Pr.: *-me-o-*] — Din fr. **homéopathie**.

HOMÉOSTÁT, *homeostate*, s.n. Sistem cibernetic cu autoorganizare pe principiul căutării statistice a regimului de funcționare stabilă. [Pr.: *-me-o-*] — Din fr. **homéostat**.

HOMÉOSTÁZĂ, *homeostaze*, s.f. Proprietate a organismului de a menține, în limite foarte apropiate, constantele mediului intern; homeostazie. [Pr.: *-me-o-*] — Din fr. **homéostase**.

HOMÉOSTAZÍE s.f. (Biol.) Homeostază. [Pr.: *-me-o-*] — Din fr. **homéostasie**.

HOMÉOTÉRM, *-Ă*, *homeotermi*, *-e*, adj., s.m. și f. (Organism) care își păstrează temperatura internă constantă, indiferent de variațiile temperaturii externe. [Pr.: *-me-o-*] — Din fr. **homéotherme**.

HOMÉOTERMÍE s.f. Proprietate a unor animale de a fi homeoterme. [Pr.: *-me-o-*] — Din fr. **homéothermie**.

HOMÉRIC, *-Ă*, *homerici*, *-ce*, adj. Al lui Homer, privitor la Homer, în genul epopeilor lui Homer; *p. ext.* de proporții neobișnuite, grandioase. ♦ *Râs homeric* = râs puternic, zgomotos. [Var.: **oméric**, **-ă** adj.] — Din fr. **homérique**, lat. **homericus**.

HOMICÍD¹, *-Ă*, *homicizi*, *-de*, adj. s.m. și f. **1.** S.m. și f. Persoană care a omorât (premeditat) pe cineva; ucigaș, asasin. **2.** Adj. Care provoacă (sau poate provoca) moartea cuiva; cu care se poate ucide, ucigaș. — Din fr. **homicide**.

HOMICÍD², *homicide*, s.n. Omor, crimă, asasinat. [Pl. și: *homiciduri*] — Din fr. **homicide**.

HOMINÍD, *hominizi*, s.m. (La pl.) Familie de primat cuprinzând omul și precursorii săi fosili din perioada cuaternară (*Hominidae*); (și la sg.) reprezentant al acestei familii. — Din fr. **hominide**.

HOMINIZÁRE s.f. Proces de transformare psihofiziologică a hominidelor superioare în *Homo sapiens*. — După fr. **hominisation**.

HOMOCÉNTRIC, *-Ă*, *homocentrici*, *-ce*, adj. **1.** (Despre fascicule de lumină) Ale cărui raze trec toate printr-un singur punct. **2.** (Mat.; despre cercuri) Care au același centru. — Din fr. **homocentrique**.

HOMOCÉNTRU, *homocentre*, s.n. (Mat.) Centru comun mai multor cercuri. [Var.: **omocéntru** s.n.] — Din fr. **homocentre**.

HOMOCRÓM, *-Ă*, *homocromi*, *-e*, adj. Care manifestă homocromie. — Din fr. **homochrome**.

HOMOCROMÍE s.f. Adaptare a unor specii de animale, prin culoare și forma corpului, la mediul în care trăiesc, folosită ca mijloc de apărare. — Din fr. **homochromie**.

HOMOCRÓN, *-Ă*, *homocroni*, *-e*, adj. (Rar) Simultan, concomitent, sincron. — Din fr. **homochrone**.

HOMOMÓRF, *-Ă*, *homomorfi*, *-e*, adj. (Despre substanțe) Care are aceeași formă. — Din fr. **homomorphe**.

HOMOMORFÍSM s.n. (Mat.) Corespondență univocă între două mulțimi dotate cu aceeași structură algebrică. [Var.: **omomorfism** s.n.] — Din fr. **homomorphisme**.

HOMOPTÉR, *homoptere*, s.n. (La pl.) Ordin de insecte cu două perechi de aripi asemănătoare, membranoase; (și la sg.) insectă care face parte din acest ordin. — Din fr. **homoptère**.

HOMOSEXUÁL, *-Ă*, *homosexuali*, *-e*, adj., s.m. și f. (Persoană) care manifestă atracție pentru indivizi de același sex; pederast. [Pr.: *-xu-a]* — Din fr. **homosexuel**.

HOMOSEXUALITÁTE s.f. Sexualitate a unui homosexual; pederastie, inversiune sexuală, invertire sexuală. [Pr.: *-xu-a]* — Din fr. **homosexualité**.

HOMOSFÉRÁ s.f. Strat al atmosferei situat între suprafața Pământului și altitudine de 90 km, caracterizat prin proporție constantă de azot și oxigen. [Var.: **omosfēră** s.f.] — Din fr. **homosphère**.

HOMOZIGÓT, *homozigoți*, s.m. Organism alcătuit dintr-un singur tip de gameți. — Din fr. **homozygote**.

HOMÚNCULUS, *homunculusi*, s.m. Omuleț artificial pe care alchimiiștii pretindeau că au reușit să-l fabrice; *p. ext.* om foarte mic de statură, nezdevoltat, pipernicit. — Din lat. **homunculus**, fr. **homuncule**.

HON, *honuri*, s.n. Ustensilă așchietoare alcătuită dintr-un corp rotativ de oțel pe care sunt fixate mai multe pietre abrazive și care este utilizată la finisarea suprafețelor cilindrice interioare ale pieselor metalice. — Din engl. **hone**.

HONDRĂNI, *hondrănesc*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A flecări. — Din magh. **hadami**.

HONIPSÍ, *honipsesc*, vb. IV. Tranz. (Înv.) A mistui. ⇨ Expr. *A nu putea honipsi pe cineva* = a nu simpatiza, a nu putea suferi pe cineva. — Din ngr. *hónveša*, -*psa* (aor. lui *honévo*).

HONÓRIS CÁUSA loc. adj. (Despre titlul științific de doctor) Onorific (1). [Pr.: -za] — Loc. lat.

HONUÍ, *honuiesc*, vb. IV. Tranz. A netezi suprafața interioară cilindrică a unei piese cu ajutorul unei mașini speciale. ⇨ *Mașină de honuit* = mașină-unealtă dotată cu 3-12 bare abrazive, care, printr-o mișcare de rotație și una rectilinie, netezește suprafața interioară cilindrică a unor piese metalice. — **Hon** + suf. -*ui*.

HONUÍRE, *honuiri*, s.f. Acțiunea de a *honui* și rezultatul ei; honuit. — **V. honui**.

HONUÍT s.n. Honuire. — **V. honui**.

HONVÉD, *honvezi*, s.m. Nume purtat de soldații din infanteria maghiară în Evul Mediu și de soldații din armata pedestră austro-ungară. — Din magh. *honvéd* „militar teritorial”.

HOP, (I) interj., (II) *hopuri*, s.n. I. Interj. 1. Exclamație care însoțește o săritură peste un obstacol, ridicarea unei greutăți, căderea, aruncarea sau scăparea (din mână a) unui lucru. ⇨ Expr. *Nu zice hop până n-ai sărit* (sau *până nu treci șanțul*) = nu te bucura înainte de a vedea rezultatul, sfârșitul. 2. (Cu valoare verbală; exclamație care sugerează sosirea neașteptată a cuiva) lată că vine! ⇨ Exclamație care sugerează intervenirea neașteptată a unui fapt, a unei întâmplări. 3. Exclamație care exprimă o surpriză (neplăcută). II. S.n. 1. Rădicătură sau groapă în drum (peste care vehiculele trec zdruncinându-se). ⇨ Fig. (Fam.) Dificultate, obstacol, greutate pe care cineva o are de întâmpinat. 2. Săritură, zguduitoră a unui vehicul peste un obstacol. [Var.: *hópa*, *hópai*, *hup* interj.] — Onomatopee.

HÓPA interj. v. **hop**.

HÓPAI interj. v. **hop**.

HÓPA-MITICĂ, *hopa-mitică*, s.m. Păpușă din celuloid, care revine întotdeauna în poziție verticală, deoarece are centrul de greutate situat la bază. — **Hopa** + **Mitică** (n.pr.).

HOPĂI, *hópai*, vb. IV. Intrans. A spune, a striga „hop” (sărind, săltând). ⇨ Tranz. A sălta. — **Hop** + suf. -*ăi*.

HOPLÍT, *hopliți*, s.m. Soldat pedestru echipat cu armament greu, la vechii greci. — Din fr. *hoplite*.

HOPLOMÁC, *hoplomaci*, s.m. Gladiatori care era echipat cu arme grele, la vechii greci. — Din fr. *hoplomaque*, lat. *hoplomachus*.

HOPLOMAHÍE s.f. Întrecere între gladiatori înarmați cu arme grele, la vechii greci. — Din fr. *hoplomachie*.

HOPURÓS, -**OASĂ**, *hopuroși*, -*oase*, adj. (Rare; despre drumuri sau terenuri) Plin de hopuri. — **Hop** + suf. -*os*.

HOR interj. (Adesea repetat) Cuvânt care redă zgomotul produs de cel care sforăie. [Var.: *horc* interj.] — Onomatopee.

HORĂIȚĂ, *horaite*, s.f. (Reg.) Drum format în mod natural, prin circulație, între casele unei localități rurale. [Pr.: -*ra-i*] — Et. nec.

HORĂ, *hore*, s.f. 1. Dans popular românesc cu ritm domol, în care jucătorii se prind de mână, formând un cerc închis; cerc format de cei care execută acest dans; melodie după care se execută acest dans. 2. (Pop.) Petrecere țărănească la care se dansează jocuri populare. ⇨ Expr. *A ieși la horă* = a intra (la vârsta convenită) în rândul fetelor și al flăcăilor care joacă la horă. A se găti ca de horă = a se îmbrăca foarte frumos, cu hainele de sărbătoare. 3. (Astron.; reg.; art.) Coroana boreală. [Pl. și: *horii*] — Din bg. **horó**.

HORĂI, *hórăi*, vb. IV. Intrans. (Reg.; despre oameni) A sforăi. — **Hor** + suf. -*ăi*.

HORĂIT s.n. (Reg.) Sforăială. — **V. horăi**.

HORĂITURĂ, *horăituri*, s.f. (Reg.) Sforăială. [Pr.: -*ră-i*] — **Horăi** + suf. -*tură*.

HÓRBODÁ s.f. v. **horbotă**.

HÓRBOT s.n. v. **horbotă**.

HÓRBOTÁ, *horbote*, s.f. (Reg.) Dantelă. [Var.: *hórbodá*, *órbotá* s.f., (rar) *hórbot* s.n.] — Din pol. **forbot**.

HORBOTÍCÁ, *horbotele*, s.f. (Reg.) Diminutiv al lui *horbotă*. — **Horbotă** + suf. -*ică*.

HORC interj. v. **hor**.

HORCĂI, *hórcăi*, vb. IV. Intrans. 1. (Despre muribunzi) A respira greu și cu zgomot. 2. (Reg.) A sforăi. [Var.: *horcăní* vb. IV] — **Horc** + suf. -*ăi*.

HORCĂIALĂ, *horcăieli*, s.f. Horcăit. — **Horcăi** + suf. -*eală*.

HORCĂIT s.n. Faptul de a *horcăi*; zgomotul produs de cel care horcăie; horcăială, horcăitură. — **V. horcăi**.

HORCĂITURĂ, *horcăituri*, s.f. Horcăit. [Pr.: -*că-i*] — **Horcăi** + suf. -*tură*.

HORCĂNI vb. IV v. **horcăi**.

HÓRDÁ s.f. v. **hoardă**.

HORÉȚ, *horețe*, s.n. (Reg.) Împletitură de nuiele în formă de coș cilindric, folosită la păstrarea în apă a peștelui prins. — Et. nec.

HOREZEÁN, -**Ă**, *horezeni*, -*e*, s.m., adj. 1. S.m. Persoană originară sau locuitor din orașul Horezu. 2. Adj. Care aparține orașului Horezu sau horezenilor (1), privitor la orașul Horezu ori la horezeni. — **Horezu** (n.pr.) + suf. -*ean*.

HOREZEÁNCĂ, *horezenca*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din orașul Horezu. — **Horezean** + suf. -*că*.

HORHÁI, *hórhái*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A umbla în neștire, a rătăci, a cutreiera (pe drumuri necunoscute sau prin întuneric). — Et. nec.

HORÍ, *horec*, vb. IV. 1. Intrans. și tranz. (Pop.) A cânta un cântec, de obicei o horă (din gură sau din fluier); *p. ext.* a doini. 2. Intrans. A juca hora. — Din **horá**.

HORÍLCÁ s.f. v. **holercă**.

HORÍNCÁ s.f. v. **holercă**.

HORIȘTE, *horiști*, s.f. (Reg.) Rotocol mare de fân, adunat din poloage ori risipit din câpțe ca să se usuce; horitură. — **Horá** + suf. -*ște*.

HORITÓR, -**OÁRE**, *horitori*, -*oare*, s.m. și f. (Reg.) Persoană care horește (1). — **Hori** + suf. -*tor*.

HORITURÁ, *horituri*, s.f. (Reg.) Horiște. — **Hori** + suf. -*tură*.

HORMÍSM s.n. Concepție psihologică potrivit căreia orice comportament este dirijat către un scop de un impuls instinctual. — Din engl. **hormism**.

HORMÓN, *hormoni*, s.m. Substanță secretată de glandele endocrine sau de alte țesuturi, care stimulează și coordonează activitatea anumitor organe sau a întregului organism. — Din fr. **hormone**.

HORMONÁL, -**Ă**, *hormonalí*, -*e*, adj. Care se referă la hormoni, de hormoni. — Din fr. **hormonal**.

HORMONOGENZĂ s.f. (Biol.) Sinteza a hormonilor în organism; hormonopoieză. — Din fr. **hormonogenèse**.

HORMONOLOGÍE s.f. Ramură a endocrinologiei care studiază originea, structura și activitatea hormonilor. — Din fr. **hormonologie**.

HORMONOPOIEZÁ s.f. (Med.) Hormonogeneză. [Pr.: -*po-ie*] — Din fr. **hormonopoièse**.

HORMONOTERAPÍE, *hormonoterapii*, s.f. Tratament cu hormoni aplicat în diverse boli. — Din fr. **hormonothérapie**.

HORMONURÍE s.f. (Med.) Prezență a hormonilor în urină; cantitate de hormoni prezentă în urină. — Din fr. **hormonurie**.

HORN, *hornuri*, s.n. 1. Parte a coșului de fum la o casă, constituită din canalul îngropat în zidărie (și din porțiunea ieșită în afară prin acoperiș); *p. ext.* întregul coș de fum al unei case. 2. Partea de deasupra veteii țărănești prin care trece fumul în pod sau direct afară; coș (la clădiri). 3. (Alpinism) Spațiu îngust dintre doi pereți de stâncă paraleli și înalți. 4. (Geol.) Relief cu aspect de piramidă triunghiulară caracteristic regiunilor alpine, care se formează în urma intersectării pereților circurilor glaciare. — Din cur. **horn**.

HORNÁR, *hornari*, s.m. Coșar² (1). — **Hom** + suf. -*ar*.

HORNBLÉNDÁ, *hornblende*, s.f. Mineral în formă de cristale de culoare verde sau brun-închis, cu lăcuie sticlos, format din silicați de magneziu, fier, calciu, aluminiu și alte metale. — Din germ. **Hornblende**, fr. **hornblende**.

HORNBLÉNDÍT, *hornblendíți*, s.m. Rocă grăunțoasă alcătuită în special din hornblendă. — Din fr. **hornblendite**.

HORNÉȚ, *hornețe*, s.n. (Reg.) Diminutiv al lui *horn*; coș (la o casă). — **Horn** + suf. -*ef*.

HORNPIPE s.n. 1. Instrument muzical arhaic, cu ancie dublă, făcut din corn de animale. ⇨ Fluierul de la cimpoi. 2. Dans popular scoțian dansat după o melodie cântată la cimpoi. [Pr.: *hómpaip*] — Cuv. engl.

HORODÍNCA s.f. art. Numele unui dans popular, cu mișcare vioaie, de origine ucraineană; melodie după care se execută acest dans. — Din ukr. **horodjanka**.

HOROPSÍ vb. IV v. **oropsi**.

HOROPSÍT, -**Ă** adj. v. **oropsit**.

HOROSCÓP, *horoscoape*, s.n. Tablou cu pozițiile astrelor în momentul unui eveniment sau al nașterii unei persoane, pe baza căruia astrologii fac deducții și interpretări asupra trăsăturilor de caracter, a evoluției evenimentului sau persoanei. — Din fr. **horoscope**.

HORP interj. (Reg.) Cuvânt care imită zgomotul pe care îl face cineva când soarbe dintr-o dată și repede. — Onomatopee.

HORPĂI, *hórpai*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A sorbi cu zgomot mâncarea, mai ales lichidele. [Pres. ind. și: *horpăiesc*] — **Horp** + suf. -*ăi*.

HORPĂIALĂ, *horpăieli*, s.f. Faptul de a *horpăi*. [Pr.: -*pă-ia*] — **Horpăi** + suf. -*eală*.

HÓRROR, *horror*, s.n., adj. invar. 1. S.n. Gen de filme caracterizat prin atmosferă și teme macabre, prin violență, agresivitate etc. 2. Adj. care este conceput să provoace groază, oroare, teamă. — Cuv. engl.

HORST, *horsturi*, s.n. Regiune a scoarței terestre mărginită de falii, care a rămas ridicată după scufundarea regiunilor vecine. — Din germ. **Horst**.

HORȘAF, *horșafuri*, s.n. (Reg.) Ciorbă de prune afumate sau de vișine; un fel de compot cu multă zeamă. — Din tc. **hoşaf**.

HORTATÍV, *-Ă, hortativi*, -e, adj. (Gram.); despre forme verbale sau despre propoziții) Care exprimă un îndemn, de îndemn. — Din lat. **hortativus**.

HORTÉNSIE, *hortensii*, s.f. Plantă ornamentală cu flori mari, fără miros, de culoare roz, violetă sau albă (*Hydrangea opuloides*). — Din fr. **hortensia**.

HORTÍCÓL, *-Ă, horticol*, -e, adj. Care aparține horticulturii, privitor la horticultură. — Din fr. **horticole**.

HORTICULTÓR, *-OĂRE, horticultori*, -oare, s.m. și f. Persoană care se ocupă cu horticultura. — Din fr. **horticulteur**.

HORTICULTÚRĂ s.f. Ramură a agronomiei care cuprinde pomicultura, legumicultura, floricultura și viticultura. — Din fr. **horticulture**.

HORTIVÍTICÓL, *-Ă, hortivicol*, -e, adj. De hortivicultură. — **Hort**[col] + **víticol**.

HORTIVITICULTÚRĂ s.f. Domeniu al agronomiei consacrat studiului cultivării pomilor fructiferi și viței-de-vie. — **Hort**[cultură] + **víticultură**.

HORTÍȘ, *-Ă, horțiși*, -e, adj. (Reg.; adesea adverbial) Pieziș. — **Hort** (reg. „a muta ceva din loc”) + suf. *-iș*.

HÓSTIE, *hostii*, s.f. 1. Jertfă adusă zeilor, la greci și la romani. ♦ Jertfă (de obicei un animal) adusă lui Dumnezeu. 2. Azimă pe care catolicii o folosesc la împărțășanie. — Din lat. **hostia**, fr. **hostie**.

HOȘTINĂ s.f. v. **boștină**.

HOT adj. (Despre modul de executare propriu jazzului din anii 1926–1930) Caracterizat printr-o sonoritate amplă, expresie vibrantă, tensionată și prin exuberanță. [Pr.: *haŋ*] — Cuv. engl.

HOTĂR, *hotare*, s.n. 1. Linie de demarcație care desparte o țară de alta; frontieră, graniță. ♦ *Piatră de hotar* = piatră, stâlp prin care se indică un hotar. ♦ Linie care desparte o proprietate de alta sau o așezare de alta. 2. Fig. Limită, margine, capăt, sfârșit. 3. Moșie, proprietate (mare); *p. ext.* regiune, țară. ♦ (Reg.) Teritoriul în proprietatea (locuitorilor) unei comune. — Din magh. **határ**.

HOTĂRNIC, *-Ă, hotarnici*, -ce, adj. (Înv.) Care se referă la hotarele unei moșii. ♦ *Înginer hotarnic* = agronom care se ocupa cu măsurătoarea moșiilor. — **Hotar** + suf. *-nic*.

HOTĂ, *hote*, s.f. Construcție de zidărie, de metal sau de sticlă, așezată deasupra unei surse de substanțe nocive gazoase pentru a le colecta și a le evacua, printr-un coș sau printr-un canal de ventilație. ♦ Aparat electrocasnic prevăzut cu filtre pentru a absorbi aburul și mirosurile. — Din fr. **hotte**.

HOTĂRĂRE, *hotărări*, s.f. 1. Faptul de a (*se*) *hotărî*; fermite în conduita, în atitudinea cuiva; ceea ce hotărâște cineva; decizie. ♦ Loc adv. (Rar) *De hotărâre* = ferm, neșovăitor. ♦ Loc. adv. *Cu hotărâre* sau *cu toată hotărârea* = în mod hotărât, fără șovăială. *Cu hotărâre* = fără îndoială, sigur. 2. Dispoziție a unei autorități. ♦ *Hotărâre judecătorească* = act al unei instanțe judecătorești dat în soluționarea unui litigiu. *Hotărâre definitivă* = hotărâre judecătorească împotriva căreia nu mai există căi ordinare de atac (apel sau recurs). 3. Act adoptat de organele de conducere ale unor organizații, partide etc. în urma unor dezbateri și a aprobării date de majoritatea membrilor prezenți. — V. **hotărî**.

HOTĂRĂT, *-Ă, hotărâți*, -te, adj. 1. Care este ferm în hotărârea luată; decis. 2. (Adesea adverbial) Indiscutabil, neîndoios, sigur. ♦ Expr. *Hotărât lucru* = în mod categoric, sigur. 3. (Gram.); în sintagma *Articol hotărât* = articol a cărui funcțiune principală este să arate că obiectul denumit de substantivul pe care îl determină este cunoscut de vorbitor sau individualizat; articol definit. — V. **hotărî**.

HOTĂRĂTÓR, *-OĂRE, hotărători*, -oare, adj. Care hotărâște sau are puterea de a decide; decisiv, determinat. ♦ De importanță capitală; crucial. — **Hotărî** + suf. *-tor*.

HOTĂRÎ, *hotărâsc*, vb. IV. I. 1. Tranz. și refl. A alege (între mai multe posibilități), a lua sau a face să ia o hotărâre; a (*se*) decide. ♦ Tranz. (Rar; construit cu dativul) A porunci cuiva să facă ceva. 2. Tranz. A stabili, a fixa o dată, un termen etc. 3. Tranz. A destina, a meni pe cineva pentru ceva. II. Tranz. (Înv.) A stabili limitele unei teritorii, a pune hotar. ♦ Refl. A se mărgini cu..., a fi vecin cu... — Din **hotar**.

HOTĂRNICÍ, *hotárnicesc*, vb. IV. Tranz. A pune sau a constitui hotar unei proprietăți, unei regiuni etc.; a delimita o proprietate, o regiune etc. de alta. — Din **hotarnic**.

HOTĂRNICÍE, *hotárnicii*, s.f. Fixare, pe bază de măsurări, a hotarelor unei regiuni, a unei proprietăți etc. — **Hotarnic** + suf. *-ie*.

HOTDOG, *hotdogi*, s.m. Crenvurșt fierț, servit cu muștar, într-un corn fierbinte. — Cuv. engl.

HOTÉL, *hoteluri*, s.n. Clădire mare cu multe camere sau apartamente mobilate, care se închiriază de obicei cu ziua (călătorilor). [Pl. și: *hotele*. — Var.: **otél** s.n.] — Din fr. **hôtel**.

HOTELIÉR, *-Ă, hotelieri*, -e, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Persoană care ține, administrează un hotel; proprietar al unui hotel. 2. Adj. Care aparține hotelurilor, privitor la hoteluri. *Întreprindere hotelieră*. [Pr.: *-li-er*] — Din fr. **hôtelier**.

HOTENTÓT, *-Ă, hotentoți*, -te, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. (La pl.) Popor din familia de limbă boșimană, răspândit în trecut în estul și în sudul Africii, iar azi în câteva regiuni din Namibia, Botswana și Republica Africa de Sud; (și la sg.) persoană care aparține acestui popor. 2. Adj. Care aparține hotentoților, privitor la hotentoți. ♦ (Substantivat, f.) Limba hotentoților (1). — Din fr. **hotentot**.

HÓTLINE s.f. 1. Linie telefonică în direct, folosită în perioade de criză diplomatică. 2. Linie telefonică permițând clienților accesul direct la o companie care furnizează anumite servicii. 3. Linie telefonică pentru convorbiri confidențiale despre probleme personale. [Pr.: *hotlajn*] — Cuv. engl.

HOTNÓG, *hotnogi*, s.m. (În Moldova în sec. XVI–XVIII) Comandant peste o sută de ostași; sutăș; persoană care avea acest grad. — Din magh. **hadnagy** „sublocotenent”.

HOȚ, *HOĂȚĂ, hoți, hoațe*, s.m. și f. 1. Persoană care fură. ♦ (Adjectival) Care fură; (cu sens atenuat) vicelan. 2. (Fam.) Om ștregar, șiret. — Et. nec.

HOȚESC, *-EĂSCĂ, hoțești*, adj. De hoț. — **Hoț** + suf. *-esc*.

HOȚEȘTE adv. Ca hoții; *p. ext.* pe ascuns, pe furiș; hoțș. ♦ Expr. *A frige (carnea) hoțește* = a frige (carnea) înăbușit, acoperind cu jărat. — **Hoț** + suf. *-ește*.

HOȚÍ, *hoțesc*, vb. IV. Intrans. (Rar) A duce o viață de hoț. ♦ Tranz. A fura. — Din **hoț**.

HOȚÍE, *hoții*, s.f. Faptul de a fura, de a trăi din furturi; faptă săvârșită de hoț, furt, furtișag. ♦ Fraudă. — **Hoț** + suf. *-ie*.

HOȚÍȘ adv. (Rar) Hoțește. — **Hoț** + suf. *-iș*.

HOȚÍȘ s.n. (Rar) Faptul de a hoji. — V. **hoji**.

HOȚOAIĆĂ, *hoțoaice*, s.f. Femeie care fură; hoată. ♦ (Fam.) Ștregăriță, hoțomancă. — **Hoț** + suf. *-oaică*.

HOȚOMĂN, *-Ă, hoțomani*, -e, s.m. și f. Augmentativ al lui *hoț*. ♦ Om ticălos, șarlatan. ♦ (Fam.) Om ștregar, șmecher, poznaș. — **Hoț** + suf. *-oman*.

HOȚOMĂNCĂ, *hoțomance*, s.f. (Fam.) Ștregăriță; hoțoaică. — **Hoțoman** + suf. *-că*.

HOȚOMĂNEȘTE adv. (Rar) Ca hoțomanii. — **Hoțoman** + suf. *-ește*.

HOȚOMĂNIE, *hoțomănie*, s.f. Faptă sau purtare de hoțoman; tâlhărie, hoție. ♦ Înșelătorie, șarlatanerie; șmecherie. — **Hoțoman** + suf. *-ie*.

HOUSE s.m. 1. Curent muzical apărut la începutul anilor '80 la Chicago, care are la bază muzica soul disco. 2. Stil de dans rapid realizat inițial prin adăugarea de sunete ritmice electronice la înregistrările disco și ulterior de fragmente repetitive sau sunete sintetizate. [Pr.: *haúș*] — Cuv. engl.

HRAM, *hramuri*, s.n. 1. Patronul unei biserici creștine; *p. ext.* serbarea patronului unei biserici. 2. (Pop.; în expr.) *Ce hram porți (ori poartă) sau ții (ori ține)?* = ce fel de om ești (sau este)? — Din sl. **hramŭ**.

HRĂNĂ s.f. Tot ceea ce servește la nutriția omului, a animalelor sau a plantelor; nutrimen; *p. restr.* mâncare, bucate. ♦ Compus: *hrana-vacii* = plantă erbacee de nutreț, cu tulpină păroasă, cu frunze opuse și cu flori albe, mici (*Spergula arvensis*). [Pl.: (rar) *hrane*. — Gen.-dat.: *hranei*] — Din sl. **hrana**.

HRĂNÍ, *hrănesc*, vb. IV. 1. Tranz. și refl. (Adesea fig.) A da cuiva să mănânce sau a mânca; a (*se*) nutri, a (*se*) alimenta. ♦ Expr. (Refl.) *A se hrăni cu vânt* = a nu avea ce mânca; a mânca foarte puțin, a ciuguli. 2. Refl. Fig. (Reg.; despre vinuri) A deveni tare datorită vechimii. [Var.: (pop.) **hărăn** vb. IV] — Din sl. **hraniti**.

HRĂNÍRE, *hrăniri*, s.f. Acțiunea de a (*se*) *hrăni* și rezultatul ei; alimentare. — V. **hrăni**.

HRĂNÍȚ, *-Ă, hrăniți*, -te, adj. 1. (În sintagma) *Bine hrănit* = gras, rotofei. 2. (Reg.; despre vin) Devenit tare prin vechime. — V. **hrăni**.

HRĂNÍTÓR, *-OĂRE, hrănitóri*, -oare, adj. Care hrănește bine; nutritiv. — **Hrăni** + suf. *-tor*.

HRĂPĂRÉT, *-EĂȚĂ, hrăpăreți*, -e, adj. Care încearcă prin orice mijloace să se îmbogățească; lacom de avere, avid de câștig; rapace. — **Hrăpi** + suf. *-ăreț*.

HRĂPI vb. IV v. **răpi**.

HRĂPIRE s.f. v. **răpire**.

HREĂMĂT s.n. v. **reamăt**.

HREAN s.m. Plantă legumicolă din familia cruciferelor, cu tulpina subterană cilindrică, groasă, albă (folosită în alimentație drept condiment), cu frunzele mari și cu flori albe (*Armoracia rusticana*). ⇨ Expr. *A trăi (sau a se deprinde) ca viemele în hrean* = a trăi, a duce o viață amărată, plină de privațiuni. — Din sl. **hrěnu**.

HREĂPCĂ, *hrepci*, s.f. (Reg.) Greblă mică aplicată la coasă ca să așeze în brazdă grânele cosite; *p. ext.* coasă prevăzută cu o astfel de greblă. — Din ukr. **hrabky**.

HRENÎȚĂ, *hrenițe*, s.f. 1. Plantă erbacee, aspră la pipăit, cu frunze cu lobi dințiți și cu flori mici, albe (*Lepidium campestre*). 2. Plantă erbacee cu flori albe, mici, ale cărei frunze se întrebunțează ca salată; creson (*Lepidium sativum*). [Acc. și: *hrěniță*] — **Hrean** + suf. *-iță*.

HRENTUI, *hrentuiesc*, vb. IV. Refl. (Reg.) A se strica; a se hodorigi. ◆ A se împrăști, a se risipi. — Et. nec.

HRENTUIȚ, *-Ă*, *hrentuiți*, *-te*, adj. (Reg.) Stricat, uzat, dărăpănat. — V. **hrentui**.

HREPCUI, *hrepculesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A cosi cu hreapca. — **Hreapcă** + suf. *-ui*.

HRIB, *hribi*, s.m. Ciupercă comestibilă, cu pălăria de culoare brună-gălbui și cu piciorul alb, gros; mănâncă (*Boletus edulis*). — Din ucr. **hryb**.

HRINCĂ, *hrinca*, s.f. (Reg.) Felie mare de mămăligă sau de pâine. — Din ucr. **hrinka**.

HRINCUȚĂ, *hrincuțe*, s.f. (Reg.) Diminutiv al lui *hrincă*. — **Hrincă** + suf. *-uță*.

HRISÓV, *hrisoave*, s.n. (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) Act domnesc care servea, ca titlu de proprietate, de privilegiu etc.; ispisoc. — Din ngr. **hrisóvulon** „bulă de aur”.

HRISTOITIE s.f. (Înv.) Viață sau comportare evlavioasă, conformă cu morala (creștină). [Pr.: *-to-i*] — Din ngr. **hristoithia**.

HRISCAR, *hriscari*, s.m. Gânda mic, asemănător cu cărăbușul, care apare în perioada când se seamănă hrisca (*Rhizotrogus solstitialis*). — **Hriscă** + suf. *-ar*.

HRISȚĂ s.f. Plantă erbacee meliferă, cu frunze triunghiulare, cu flori roz, roșii sau albe și cu semințe mici, lunguiețe și negricioase (*Fagopyrum esculentum*); *p. ext.* (colectiv) semințele acestei plante, care se folosesc pentru hrana oamenilor și a animalelor. — Din ucr. **hrecka**.

HRONIC, *hronice*, s.n. (Înv.) Cronică (1). — Din ngr. **hronikón**.

HRONICĂR, *hronicari*, s.n. (Înv.) Cronicar (1). — **Hronic** + suf. *-ar*.

HRONOGRĂF s.n. v. **cronograf**.

HRUBĂ, *hrube*, s.f. Încăpere sau galerie subterană care servește la depozitarea produselor (alimentare). ◆ Cavități subterană (zidită și boltită) care servește ca loc de trecere. ◆ Un fel de casă primitivă cu acoperișul de pământ; bordei îngropat. — Din ucr. **hruba**.

HTONIÁN, *-Ă*, *htonieni*, *-e*, adj., s.m. și f. 1. Adj. Referitor la divinitățile subpământene. 2. S.m. și f. Divinitate subpământeană. [Pr.: *-ni-an*] — Din fr. **chthonien**.

HTONIC, *-Ă*, *htonici*, *-ce*, adj. (Livr.) Htonian. [Scris și: *chtonic*] — Din germ. **chtonisch**, engl. **chtonic**.

HUBLÓU, *hublouri*, s.n. Mică deschizătură de formă circulară, care se închide ermetic, făcută în peretele unei nave sau al unui avion, pentru aerisire și iluminat. — Din fr. **hublot**.

HUCEĂG, *huceaguri*, s.n. (Reg.) Pădure mică, tânără și deasă; tufiș, crâng, huci. — Din ucr. **hucšak**.

HUCI, *huciri*, s.n. (Reg.) Huceag. ⇨ Expr. *A umbra huci-marginea* = a umbra fără rost, fără țintă. — Din ucr. **husca** „desis”.

HUCIUȚ, *huciuiesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A alunga găinile. — Formație onomatopeică.

HUDĂ, *hude*, s.f. (Reg.) Gaură, spărtură (în zid, în gard etc.). — Cf. sl. *h a d ū* „cale, potecută”.

HUDICIOĂRĂ, *hudicioare*, s.f. (Reg.) Diminutiv al lui *hudită*. — **Hudită** + suf. *-ioară*.

HUDIȚĂ, *hudite*, s.f. (Reg.) Ulicioară. [Acc. și: *hudită*. — Pl. și: *huditi*] — **Hudă** + suf. *-iță*.

HUDUBAIE, *hudubăi*, s.f. (Reg.) 1. Casă mare; încăpere foarte spațioasă. 2. Ființă monstruoasă, fantastică; monstru. [Pr.: *-ba-ie*] — Et. nec.

HUDUBLEAJĂ, *hudubleje*, s.f. (Reg.) Pasăre mare (răpitoare). — Et. nec.

HUDUDÓI, *hududoaie*, s.n. (Reg.) Vale strămtă și adâncă. — Din sb. **hudoudolje**.

HUDULÉȚ s.n. v. **huludeț**.

HUGHENÓT, *-Ă*, *hughenoți*, *-te*, s.m. și f., adj. 1. S.m. și f. Nume dat adeptilor din Franța ai curentului protestant calvin din sec. XVI-XVIII. 2. Adj. Care aparține hughenoților (1), privitor la hughenoți — Din fr. **huguenot**.

HUHURĂ, *huhur*, vb. I. Intrans. (Reg.) 1. (Despre bufnițe; la pers. 3) A scoate strigăte caracteristice speciei. 2. A choui. — Formație onomatopeică.

HUHURÉZ, *huhurezi*, s.m. Numele a două păsări răpitoare de noapte, asemănătoare cu bufnița, fără smocuri de pene pe cap, care scot un strigăt caracteristic și trăiesc în scorburi de copaci; ciuhurez (*Strix aluco și urelensis*). ⇨ Expr. *A sta ca un huhurez* (sau *ca huhurezul*) = a sta singur, părăsit. *A se scula ca huhurezii* = a se scula foarte devreme dimineața. [Var.: (reg.) **huréz** s.m.] — **Huhura** + suf. *-ez*.

HUL, pers. 3 *huiuște*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A răsună prelung; a vui. — Formație onomatopeică.

HUIĂLĂ, *huieli*, s.f. (Reg.) Văjâit prelung; vuet. [Pr.: *-hu-ia*] — **Hui** + suf. *-eală*.

HUIDEÓ interj. (Pop.) Strigăt cu care se alungă porcii; *p. ext.* strigăt de ocară la adresa cuiva; huo. ⇨ Expr. (Substantivat) *A lua pe cineva* (sau *a da cuiva*) *cu hideo* = a huidui (pe cineva). [Pr. și: *huido*. Acc. și: *húideo* — Var.: **uideó** interj.] — Cf. bg., sb. u j d o.

HUIDUI, *huidui*, vb. IV. Tranz. A alunga pe cineva strigând „huido”, a bațjocori violent pe cineva cu ocări și cu fluierături: a hătcăi. [Prez. ind. și: *huiduiesc*] — **Huido** + suf. *-ui*.

HUIDUIĂLĂ, *huiduieli*, s.f. Acțiunea de a *huidui* și rezultatul ei; huiduitură. [Pr.: *-ui-ia*] — **Huidui** + suf. *-eală*.

HUIDUITURĂ, *huiduituri*, s.f. Huiduială. [Pr.: *-du-i*] — **Huidui** + suf. *-tură*.

HUIDUMĂ, *huidume*, s.f. (Fam.) Persoană mare și grasă; matahală. — Et. nec.

HUIET, *huiete*, s.n. Vuet. [Var.: **úiet** s.n.] — **Hui** + suf. *-et*.

HUILĂ, (2) *huile*, s.f. 1. Cărbune natural negru, compact, dur, sfărâmicios și lucios, întrebuințat drept combustibil, precum și în industrie, la fabricarea cocșului metalurgic, la extragerea gazului de iluminat și a gudroanelor. — Din fr. **houille**.

HUIȚĂ, *huiț*, vb. I. Refl. (Reg.) A se da în leagăn, în scrâncioab. 2. Sortiment de huiță (reg. „scrâncioab”, puțin folosit, et. nec.).

HULĂ¹, *hule*, s.f. (Pop.) Ocară, injurie; ponegrire, calomnie; blasfemie. — Din sl. **hula**.

HULĂ², *hule*, s.f. Mișcare ondulatorie a suprafeței mării, urmând după o furtună sau după o briză puternică; *p. ext.* furtună pe mare. — Din fr. **houle**.

HULĂ³, *hule*, s.f. (Reg.) Surpătură de munte sau de deal; *p. ext.* drum printr-o scobitură de deal; drum care urcă pe o coastă foarte piezișă. — Et. nec.

HULÍ, *hulesc*, vb. IV. Tranz. (Pop.) A spune vorbe de ocară sau de bațjocură la adresa cuiva, a ocări pe cineva; *p. ext.* a vorbi de rău, a calomnia, a defăima. — Din sl. **huliti**.

HULIGÁN, *huligani*, s.m. Persoană care comite acte de huliganism. — Din rus. **huligan**.

HULIGÁNIC, *-Ă*, *huliganici*, *-ce*, adj. De huligan, specific huliganilor sau huliganismului, care ține de huligan sau de huliganism. — **Huligan** + suf. *-ic*.

HULIGANISM, (2) *huliganisme*, s.n. 1. Tulburare a ordinii și moralei publice prin manifestări care arată lipsă de civiuită sau de respect față de regulile de conviețuire socială. 2. Faptă huliganică. — **Huligan** + suf. *-ism*.

HULÍRE s.f. (Pop.) Acțiunea de a *huli* și rezultatul ei; calomniere. — V. **huli**.

HULITÓR, *-OĂRE*, *hulitori*, *-oare*, s.m. și f. Persoană care hulește; calomniator. — **Huli** + suf. *-tor*.

HÚLPÁV, *-Ă*, *hulpavi*, *-e*, adj. (Reg.; adesea adverbial) Foarte lacom la mâncare; mândăcios. [Var.: **hálpav**, *-ă*, **hálpov**, *-ă* adj.] — Cf. bg. *hlapam*, sb. *hlapiti*.

HÚLPE s.f. v. **vulpe**.

HULTÁN s.m. v. **vultan**.

HULTUI vb. IV v. **altoț**.

HULÓB, *hulubi*, s.m., adj. (Reg.) 1. S.m. (Omit.; reg.) Porumbel. ⇨ *Hulub de stepă* = pasăre din ordinul columbiformelor, de mărimea unui porumbel, de culoare galbenă-brună, cu pete sure pe spate (*Syrhaptes paradoxus*). 2. Adj. (Despre animale) Cu părul sau cu penele cenușii, asemănătoare cu ale porumbelului sălbatic. — Din ucr. **holub**.

HULUBĂȘ, *hulubași*, s.m. (Reg.) Diminutiv al lui *hulub*; hulubel. — **Hulub** + suf. *-aș*.

HULUBĂ, *hulube*, s.f. Fiecare dintre cele două prăjini prinse de crucea căruței, a trăsorii etc., între care se înhamă calul. [Var.: **ulubă** s.f.] — Din ucr. **holoblja**.

HULUBĂRIE, *hulubării*, s.f. (Reg.) Adăpost pentru hulubi; porumbar². — **Hulub** + suf. *-ărie*.

HULUBÉL, *hulubei*, s.m. (Reg.) Hulubaş. — **Hulub** + suf. *-el*.

HULUBIŢĂ, *hulubiŢe*, s.f. Diminutiv al lui *hulub*. **1.** (Reg.) PorumbiŢă. **2.** Denumire populară dată mai multor specii de ciuperci, de obicei comestibile, cu pălăria de diferite culori vii şi atrăgătoare, cu carnea albă, cu gustul dulce-acrişor şi cu mirosul plăcut (*Russula*). — **Hulub** + suf. *-iŢă*.

HULUDEŢ, *huludeŢe*, s.n. Fusul Ţevii de la suveica războiului casnic de Ţesut. [Var.: **huduléŢ** s.n.] — Et. nec.

HULUI vb. IV v. **hurui**.

HULUIT, *-Ă* adj. v. **huruit**².

HUMĂ, (2) *hume*, s.f. **1.** Numele popular al argilei întrebunŢate la spoitul caselor. **2.** Sortiment de humă (1). — Din bg. **huma**.

HUMĂRIE, *humării*, s.f. (Rar) Loc de unde se scoate humă. — **Humă** + suf. *-ărie*.

HUMERĂL, *-Ă*, *humerali*, *-e*, adj. (Anat.) Care aparŢine humerusului, referitor la humerus. — Din fr. **huméral**.

HUMERUS s.n. Os lung, pereche, cuprins între umăr şi cot, formând scheletul braŢului. — Din fr. **humérus**, lat. **humerus**.

HUMIC, *-Ă*, *humice*, adj. (Despre sol) Bogat în humus. — Din fr. **humique**.

HUMIFICĂRE s.f. Transformare în humus a materialului organic din sol. — Din fr. **humification**.

HUMOĂRE s.f. v. **umoare**.

HUMOR s.n. v. **umor**.

HUMOREAN, *-Ă*, *humoreni*, *-e*, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană originară sau locuitor din oraşul Gura Humorului. **2.** Adj. Care aparŢine oraşului Gura Humorului sau humorenilor (1), referitor la oraşul Gura Humorului ori la humoreni. — **Humor** (n.pr.) + suf. *-ean*.

HUMOREANCĂ, *humorence*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din Gura Humorului. — **Humorean** + suf. *-că*.

HUMORĂSCĂ s.f. Mică compoziŢie instrumentală cu caracter sprinten şi glumeŢ. — Din germ. **Humoreske**, fr. **humoresque**.

HUMORIST, *-Ă* s.m. şi f. v. **umorist**.

HUMÓS, *-OĂŞA*, *humoşi*, *-oase*, adj. (Rar) Care conŢine humă, cu humă. — **Humă** + suf. *-os*.

HUMUI, *humuiesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A unge, a lipi, a da cu humă. — **Humă** + suf. *-ui*.

HUMUS s.n. Amestec de substanŢe organice amorfe aflate în sol, care îi condiŢionează fertilitatea şi care este rezultat din transformarea materialului vegetal sub acŢiunea microorganismelor. — Din fr., lat. **humus**, germ. **Humus**.

HUN, *huni*, s.m. Persoană dintr-un neam mongolic care, în sec. IV-V, a pătruns până în Apusul Europei, trecând şi pe teritoriul românesc. — Din fr. **Huns**, lat. **Hunni**.

HUNEDOREAN, *-Ă*, *hunedoreni*, *-e*, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană originară sau locuitor din municipiul sau judeŢul Hunedoara. **2.** Adj. Care aparŢine municipiului sau judeŢului Hunedoara ori hunedorenilor (1), referitor la municipiul sau judeŢul Hunedoara ori la hunedoreni. — **Hunedoara** (n. pr.) + suf. *-ean*.

HUNEDOREANCĂ, *hunedorence*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul sau judeŢul Hunedoara. — **Hunedorean** + suf. *-că*.

HUNTER, *hunteri*, s.m. Cal de vânătoare, bun săritor la obstacole. [Pr.: *hânter*] — Din engl., fr. **hunter**.

HUÓ interj. Strigăt care exprimă indignarea, revolta sau aversiunea faŢă de cineva sau de ceva; huiŢeo. ⇨ Expr. *A lua* (pe cineva) *cu huo* = a huidui (pe cineva). — Onomatopee.

HUP interj. v. **hop**.

HURĂL, *hurale*, s.f. Fiecare dintre organele locale ale puterii de stat în Mongolia. ⇨ *Marele hural* = parlamentul mongol. — Din rus. **hural**.

HURDLER s.m. Alergător în proba de garduri [Pr.: *hárdlăr*] — Cuv. engl.

HURDUCĂ, *hurdúc*, vb. I. **1.** Tranz. şi refl. A se mişca încoace şi încolo cu putere, a (se) clătina, a (se) scutura, a (se) zgâlŢai, a (se) zdruncina. **2.** Intrans. (Reg.) A face zgomot mare; a hurui. [Var.: **urducă** vb. I] — FormaŢie onomatopeică.

HURDUCĂRE, *hurducări*, s.f. AcŢiunea de a (se) *hurduca* şi rezultatul ei. — V. **hurduca**.

HURDUCĂI, *hurdúcăi*, vb. IV. (Pop.) **1.** Tranz. şi refl. A (se) clătina, a (se) scutura (tare); a (se) zdruncina, a (se) zgudui. **2.** Intrans. A face zgomot, a hodorogi. — FormaŢie onomatopeică.

HURDUCĂIALĂ, *hurducăieli*, s.f. (Pop.) Hurducătură. [Pr.: *-că-ia-*] — **Hurducăi** + suf. *-eală*.

HURDUCĂTURĂ, *hurducături*, s.f. (Pop.) Zdruncinătură, zguduire; zgomot produs de ceva care (se) *hurducă*; *hurducăială*. — **Hurduca** + suf. *-ătură*.

HURDUI, *hurduiesc*, vb. IV. Intrans. (Reg.) A hurui. — FormaŢie onomatopeică.

HURDUITURĂ, *hurduituri*, s.f. (Reg.) Huruitură. [Pr.: *-du-i-*] — **Hurdui** + suf. *-tură*.

HURDÚZ-BURDÚZ adv. (Rar) Ca un obiect care, atârnat de ceva, se bălăbăneşte; *p. ext.* legat burduf. — Onomatopee.

HUREZ s.m. v. **huhurez**.

HURICĂN, *hurricane*, s.n. Furtună puternică, uragan în insulele Antile. — Din engl., fr. **hurricane**.

HURIE, *hurii*, s.f. (În religia musulmană) Fecioară deosebit de frumoasă promisă de Mahomed credincioşilor în paradis. ♦ *P. ext.* Fecioară sau femeie foarte frumoasă. — Din tc. **huri**. Cf. fr. *hou ri*.

HURMUZ, (1) *hurmuzuri*, s.n., (2) *hurmuzi*, s.m. **1.** S.n. Mărgea de sticlă imitănd mărgăritarul; (la pl.) şirag de astfel de mărgele. **2.** S.m. Arbust ornamental cu flori trandafirii şi cu fructe bace albe de mărimea cireşelor (*Symphoricarpus albus*). — Din n. pr. tc. **Hurmuz**.

HURÓN, *huroni*, s.m. (La pl.) Trib de amerindieni care locuia în trecut la marginea lacurilor Huron şi Ontario; (şi la sg.) persoană care făcea parte din acest trib. — Din fr. **Huron**.

HURSÚZ, *-Ă* adj. v. **ursuz**.

HURSUZLÁC s.n. v. **ursuzlác**.

HURTĂ s.f. (Reg.; în loc. adv.) *Cu hurta* = cu grămada, cu toptanul. *La hurtă* = la întâmplare, fără alegere. [Var.: **vúrtă** s.f.] — Din ucr. **hurt**.

HURUI, pers. **3 hurúie**, vb. IV. **1.** Intrans. A face un zgomot ca acela care se aude când umbilă o căruŢă, când se rostogoleşte un butoi sau când cad mai multe obiecte tari unul peste altul; a hurdui; a hodorogi. **2.** Refl. (Reg.) A se dărâma, a se surpa, a se năru. [Var.: **hulul**, **urul** vb. IV] — FormaŢie onomatopeică.

HURUIĂLĂ, *huruieli*, s.f. Huruitură. [Pr.: *-ru-ia-*] — **Hurui** + suf. *-eală*.

HURUIŢ¹ s.n. Faptul de a (se) *hurui*; huruitură. — V. **hurui**.

HURUIŢ², *-Ă*, *huruiŢi*, *-te*, adj. (Reg.) Dărâmat, surpat (cu zgomot mare). [Var.: **huluit**, *-ă* adj.] — V. **hurui**.

HURUITÓR, *-OĂRE*, *huruitori*, *-oare*, adj. (Rar) Care huruie. [Pr.: *-ru-i-*] — **Hurui** + suf. *-or*.

HURUITURĂ, *huruituri*, s.f. Zgomot produs de ceva care huruie; huruială, huruit¹, hurduitură. [Pr.: *-ru-i-*] — Var.: **unuitură** s.f.] — **Hurui** + suf. *-tură*.

HUSAR, *husari*, s.m. Ostaş din cavaleria maghiară în Evul Mediu. — Din magh. **huszár**.

HUSĂ, *huse*, s.f. Învelitoare de stofă, de pânză, de material plastic etc. cu care se acoperă mobilele, unele aparate, maşini sau materiale spre a le proteja, a le feri de praf, umezeală etc. — Din fr. **housse**.

HUSĂRESC, *-EĂSCĂ*, *husăreşti*, adj. (Înv.) Care se referă la husari, care aparŢine husarilor; de husar. — **Husar** + suf. *-esc*.

HUSĂREŞTE adv. (Înv.) Ca husarii. — **Husar** + suf. *-eşte*.

HUSĂRIME s.f. (Înv.) MulŢime de husari. — **Husar** + suf. *-ime*.

HUSĂŞ, *husăşi*, s.m. (Înv. şi reg.) Numele unei vechi monede ungreşti de argint, care a circulat şi la noi, mai ales în Transilvania, în veacul trecut. [Var.: (reg.) **húsoş** s.m.] — Din magh. **huszas**.

HUSCĂ, (2) *húşti*, s.f. **1.** (Reg.) Sare obŢinută prin fierberea apei de izvoare sau de bălŢi sărate. **2.** Calup de sare. — Din ucr. **huska** [soly].

HUSIT, *-Ă*, *husiŢi*, *-te*, adj., s.m. şi f. **1.** Adj. Care aparŢine husitismului, privitor la husitism. **2.** S.m. şi f. Adept al husitismului. — Din fr. **hussite**.

HUSITISM s.n. Mişcare religioasă şi social-politică, fondată la începutul sec. XV de Jan Hus, îndreptată împotriva Bisericii catolice şi a arbitrarului seniorilor feudali germani. — Din fr. **hussitisme**.

HUSÓS s.m. v. **husăş**.

HUŞEAN, *-Ă*, *huşeni*, *-e*, s.m., adj. **1.** S.m. Persoană originară sau locuitor din municipiul Huşi. **2.** Adj. Care aparŢine municipiului Huşi sau huşenilor (1), privitor la municipiul Huşi ori la huşeni. — **Huşi** (n. pr.) + suf. *-ean*.

HUŞEANCĂ, *huşence*, s.f. Femeie originară sau locuitoare din municipiul Huşi. — **Huşean** + suf. *-că*.

HUŞTE s.f. pl. TărăŢele care rămân în fundul putinei cu borş după acrirea acestuia; drojdie de borş. — Din ucr. **husca**.

HUŞTI interj. **1.** Cuvânt care sugerează mişcarea făcută de cineva sau de ceva care iese sau dispare repede, se strecoară repede undeva. **2.** Strigăt cu care se alungă păsările de curte. — Onomatopee.

HUŞTIULIUC interj. (Reg.) Cuvânt care imită zgomotul produs prin căderea unui corp greu în apă. — Onomatopee.

HUTUP, *hutupesc*, vb. IV. Tranz. (Reg.) A mânca cu lăcomie (şi urât); a înfuleca. — Et. nec.

HUŢA interj. (Adesea repetat) Cuvânt care însoŢeşte datul în leagăn, în scrânciob etc. ⇨ Expr. *A (se) da huŢa* (sau *de-a huŢa*) = a (se) legăna, a (se) balansa. [Var.: **úŢa** interj.] — FormaŢie onomatopeică.

HUȚĂN, -Ă, *huțani*, -e, adj., s.m. și f. (Reg.) **1.** Adj. Huțănesc. ⇨ *Cal huțan* = cal de munte foarte rezistent, răspândit în nordul Moldovei. **2.** S.m. și f. Huțul. — **Huț[ul]** + suf. -*an*.

HUȚĂNCĂ, *huțânci*, s.f. (Reg.) Femeie huțulă. — **Huțan** + suf. -*că*.

HUȚĂNESC, -EASCĂ, *huțănești*, adj. (Reg.) Al huțului (1), de huțul; huțan (1). — **Huțan** + suf. -*esc*.

HUȚUL, -Ă, *huțuli*, -e, s.m. și f., adj. **1.** S.m. și f. (La pl.) Populație slavă din regiunea muntoasă de la izvoarele Siretului și Ceremușului din Carpații Păduroși, din Munții Maramureșului și din regiunea Obcinelor Bucovinei și care vorbește un dialect ucrainean; (și la sg.) persoană care face parte din această populație; huțan (2). **2.** Adj. Care aparține huțurilor (1), privitor la huțuli. — Din ucr. **hucul**.

HUȚULCA s.f. art. Numele unui dans popular românesc; melodie după care se execută acest dans. — **Huțul** + suf. -*că*.

HUȚULINCA s.f. art. Numele unui dans românesc; melodie după care se execută acest dans. — Cf. **huțulca**.

HUȚUȚĂ, *huțuț*, vb. I. Tranz. (Reg.) A legăna (un copil mic). — Din **huța**.

HUZDÚP interj. (Reg.) Cuvânt care imită căderea rapidă a unui corp greu. — Onomatopee.

HUZDUPĂ, *huzdúp*, vb. I. Tranz. (Reg.) A mânca lacom (și urât). — Din **huzdup**.

HUZMÉT, *huzmeturi*, s.n. (În Evul Mediu, în Țara Românească și în Moldova) **1.** Dar omagial, plocon; *p. gener.* dar. **2.** Slujbă, funcție; *p. ext.* rang. **3.** Venitul unor dări, ca vinăriciul, oieritul etc., sau venitul ocnelor și al vămilelor. — Din tc. **hizmet**.

HUZMETĂR, *huzmetari*, s.m. (Înv.) Persoană care lua în arendă un huzmet (3). — **Huzmet** + suf. -*ar*.

HUZÚR s.n. Trai comod și lipsit de griji; *p. ext.* viață de trândăvie și de îmbuibare. — Din tc. **huzur**.

HUZURÍ, *huzuresc*, vb. IV. Intrans. A trăi comod, în belșug și în trândăvie. ♦ A fi lipsit de griji; a se simți foarte mulțumit, a o duce bine. — Din **huzur**.

HYBRIS s.n. Mândrie nemăsurată a unui individ, supraapreciere în confruntarea cu destinul (considerate ca surse ale tragicului în teatrul antic grecesc). [Pr.: *hūbris, híbris*] — Cuv. gr.